

Tisdagen den 20 december

Kl. 09.00–15.36
17.00–22.08

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 november justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare

Förste vice talmannen anmälde att *Rasmus Giertz* (SD) skulle tjänstgöra som ersättare för Sara Gille (SD) under tiden för hennes ledighet den 1 januari 2023–31 maj 2023.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets partigrupp anmält Frida Tånghag som suppleant i socialförsäkringsutskottet och i arbetsmarknadsutskottet under Tony Haddous ledighet.

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 9 januari 2023–14 maj 2023* till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Frida Tånghag (V)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Frida Tånghag (V)

§ 4 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i EU-nämnden skulle utökas från 84 till 87.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 5 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter i EU-nämnden företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleanter i EU-nämnden

Catarina Deremar (C)

Martina Johansson (C)

Anna Lasses (C)

§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2022/23:105

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:105 Resurser till socialtjänsten för att motverka att unga dras in i kriminell verksamhet

av Ingela Nylund Watz (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 31 januari 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 19 december 2022

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Framställning

2022/23:RS2 till konstitutionsutskottet

Motioner

2022/23:2300–2302 till socialutskottet

EU-dokument

COM(2022) 586 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 6 mars 2023*.

§ 8 Ärenden för bordläggning

Prot. 2022/23:43
20 december

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2022/23:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2022/23:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2022/23:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

2022/23:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Skatteutskottets betänkanden

2022/23:SkU9 En tillfällig skatt på extraordinära vinster för vissa företag under 2023

2022/23:SkU6 Stämpelskatt vid förvärv av fast egendom och tomträtter som görs vid delning av aktiebolag genom separation

§ 9 Ändrade konkurrensregler för vertikala avtal

Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU7

Ändrade konkurrensregler för vertikala avtal (prop. 2022/23:21)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 10 Internationellt bistånd

Internationellt bistånd

Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU2

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Regeringspartierna har tillsammans med Sverigedemokraterna inom ramen för Tidöavtalet beslutat att Sverige ska frångå det så kallade enprocentsmålet. Det innebär att vi fryser biståndsramen på 56 miljarder kronor årligen under de kommande tre åren.

56 miljarder kronor är väldigt mycket pengar, och som många redan känner till är Sverige världens största biståndsgivare. Det varierar lite beroende på hur man räknar, men oavsett hur man räknar är vi i alla fall en av världens absolut största biståndsgivare.

Men inte minst mot bakgrund av det som nu har skett med Rysslands olagliga invasion av Ukraina är det helt rimligt att Sverige är med och bidrar och finansierar återuppbyggnad och stöd till människor som lider på olika sätt. Det råder också konsensus i den här kammaren om att vi ska fortsätta att bidra humanitärt, militärt, politiskt och finansiellt för att hjälpa Ukraina i den situation som det landet befinner sig i.

I en omvärld där många människor lider och är i nöd är det inte heller orimligt att rika länder bistår med hjälp och återuppbyggnad. Detta är det ganska få personer som motsätter sig. Det är fullt rimligt att vi hjälper dem

som är i nöd, och därför kommer vi att öka det humanitära biståndet, främja fred och säkerhet och göra en prioriterad satsning på demokrati och fria val.

Men skattepengar ska inte användas oförståndigt. När det saknas möjlighet till uppföljning och när det saknas konsekvensanalyser behöver vi stanna upp för att reformera. Det är än mer orimligt att inte stanna upp om det kommer signaler som visar på en grumlighet och avsaknad av konsekvensanalyser, vilket gör att vi inte riktigt vet vart våra skattemedel går. Det är problematiskt. Det finns till och med signaler om att en del av biståndspengarna är kontraproduktiva och ibland till och med göder korruption och våld.

Vi får inte glömma vems pengar det är som vi ger bort. Det är hårt arbetande medborgare som har gett oss som politiker förtroendet att förvalta deras pengar. Det är alltså inte våra – politikernas – pengar. Det är inte statens pengar vi hanterar.

Det är bra att påminna sig om detta ibland genom att exempelvis citera Gustav Möller, som lär ha sagt: Varje förlösad skattekrona är en stöld från folket.

Herr talman! Jag har själv tidigare jobbat inom näringslivet med organisationsutveckling. Man kan använda olika principer och tekniker när man sätter mål. En teknik som jag själv har använt en del kallas för KAR–RAK-tekniken. Den innebär att man antingen utgår från kompetens och aktivitet – alltså i det här fallet de resurser man har – för att sedan sätta ett mål, ett resultat, eller så väljer man att sätta resultatet först och utifrån detta välja vilka aktiviteter och vilken kompetens som behövs.

Jag ser väldigt positivt på att regeringen nu har valt att lämna en modell som är ganska ineffektiv och i stället gå in på det som jag kallar för RAK-tekniken, där man sätter målet först: Vad är det vi vill uppnå? När man har satt målet tar man fram de resurser som behövs. På så sätt kan man göra ett betydligt mer effektivt och mer lättnavigerat system som funkar mer effektivt. Jag menar att den reform som nu också görs är helt central och nödvändig.

Just nu pågår en beredning i Regeringskansliet för att analysera hur vi ska prioritera framöver. Utöver detta finns det också en rad rapporter från bland andra Riksrevisionen och Expertgruppen för biståndsanalys som tydligt pekar på de brister som i dag finns inom biståndspolitik.

Jag skulle vilja ta upp några exempel som jag tycker är högst relevanta för att också de som lyssnar på denna debatt ska förstå varför just denna reform är så nödvändig som jag menar att den är.

Så sent som förra året, 2021, publicerades en rapport som kritiserade biståndet skarpt. Mellan åren 2001 och 2020 har Sverige utbetalat nästan 14 miljarder kronor i bistånd till Afghanistan. Rapporten konstaterar att ”i huvudsak har resultaten av utvecklingsarbetet varit svaga”. Vidare skriver man: ”Nivån på de finansiella flödena och bristande samordning och samstämmighet mellan insatser gör det inte orimligt att hävda att stora biståndsvolymer och kriget mot terrorn tillsammans snarare bidragit till än motverkat korruption och underminerat all potential till hållbarhet.”

En annan rapport var Riksrevisionens analys av Sidas garantiverksamhet som tog upp att Sverige utan tydlig analys ofta efterskänkt de uppläggningskostnader som mottagarlandet är tänkt att betala, sannolikt för att det bidrar till att nå enprocentsmålet. Vidare påpekar Riksrevisionen att arbe-

tet med lån och garantier från Sida ofta nedprioriteras, eftersom lånebeloppen inte inräknas i biståndsmålet om 1 procent av bni.

Ett annat exempel är den så kallade fungibiliteten som innebär att när man inte vill stödja en krigsherre eller en diktatur rakt av låter man i stället bygga en skola, ett vattenreningsverk, eller ett sjukhus. Det är naturligtvis goda ambitioner och kan verka oproblematiskt. Men även de insatserna frigör pengar som exempelvis en regim kan använda för vapen som sedermera används för krig. Givarländerna pysslar om befolkningens basbehov så att regimen eller diktatorn kan fortsätta med sin upprustning av det man har som ambition att göra. Det är problematiskt.

Enligt flera sakkunniga har fungibiliteten varit standard inom det svenska biståndet sedan 60-talet. Det har alltså pågått under väldigt lång tid. Jag lyssnade på en väldigt intressant expert inom bistånd som gav ett exempel på just detta och hur biståndet till och med bidrog till något så hemskt som ett inbördeskrig.

Exemplet var i närtid och handlade om när Sydsudan blev självständigt från Sudan 2011. Sydsudan saknade allt, och biståndsorganisationer från hela världen slöt upp för att rusta upp landet med social service, infrastruktur etcetera, för allting saknades.

Det medförde att regeringen inte engagerade sig i de frågorna eftersom biståndsorganisationerna tog hand om allt det nödvändiga. Konsekvensen av detta blev att befolkningen inte betalade någon särskilt hög skatt. Det gjorde att regeringen i sin tur inte såg värdet av folket. Folket slutade att ha förtroende för regeringen, och några år senare var inbördeskriget ett faktum. Biståndet var inte den enda orsaken. Men det var definitivt en faktor. Det är vad jag vill understryka med mitt anförande i dag.

Till att börja med menar jag att det är centralt att koppla biståndet till handelsfrågorna. Det är viktigt eftersom inget land går ifrån fattigdom till rikedom genom bistånd. Vi behöver därför stärka näringslivets roll för att gå från biståndsberoende till handel så att länder bli självständiga. Marknadsmässiga och hållbara investeringar är viktiga i dessa länder. Därför menar vi att en ökad användning av garantier också kommer att generera goda resultat.

Herr talman! I vårt närområde har Rysslands vidriga invasion av Ukraina förändrat förutsättningarna ytterligare. Vi kommer att behöva prioritera vårt närområde under en lång tid framöver för att återuppbygga Ukraina på olika sätt. Dagligen ser vi på nyheterna och träffar människor som utstått de fruktansvärda händelser som nu har skett i vårt närområde.

Sverigedemokraterna menar också att vi behöver prioritera de regioner och länder där vi på allvar kan göra stor skillnad. Vi behöver se över vilka mottagarländer vi arbetar med och kanske minska antalet länder för att bli riktigt bra och skapa riktigt bra förutsättningar i de färre länder som vi arbetar med.

Vi menar också att vi behöver lägga vårt fokus på det som vi själva är väldigt bra på att arbeta med, exempelvis innovation och teknik inom energiområdet eller skogsbiståndet, så att vi blir riktigt bra på det.

Vi vill satsa mer på bilaterala skogsprojekt som ger mer kontroll i stället för att bara ge genom FN:s fonder, som riskerar att bli onödigt dyra.

En sak man ofta missar är att man drar igång skogsprojekt för att motverka exempelvis ökentillväxt men man har inte planer för hur man ska kunna ta till vara produkterna. Vi menar därför att det är viktigt att små-

skaliga industrier etableras i samband med plantagen också för att skapa sysselsättning för lokalbefolkningen.

Konsekvenser man annars har kunnat se är att lokalbefolkningen motverkar de projekt som biståndsorganisationerna gör just för att de inte förstår syftet med det utan vill använda marken till annan verksamhet.

Hans Rosling lärde oss att barn numera går i skolan i större utsträckning i världen. Det är naturligtvis någonting som är fantastiskt och någonting som vi ska främja. Det är en mänsklig rättighet. Men vi menar också att det behövs mer pengar till yrkesutbildningar för att ge en grundteknisk kompetens i större utsträckning allteftersom vi går in i en teknisk utveckling.

Herr talman! Jag vill helt kort sammanfattningsvis säga att jag är glad att vi nu ser en reform av det svenska biståndet. Det är inte sunt att pumpa in pengar i någonting baserat på ett procentmål. Det hämmar effektiviteten på ett sätt som inte är bra. Alla organisationer mår bra av att stanna upp, prioritera och effektivisera.

Att bedriva verksamhet som inte kräver uppföljning och analys är osunt. Att koppla biståndet till handel kommer att skapa bättre förutsättningar för länder att komma upp på sina egna ben, vilket ändå måste vara syftet med biståndsarbetet.

Det kan inte vara så att länder år efter år ska vara beroende av biståndet. Ingen människa eller nation får en självkänsla av att leva på bidrag.

Vi kommer också att göra en prioriterad satsning på demokrati, val och det humanitära biståndet. Det ser vi som helt centralt och viktigt.

Låt mig till sist läsa upp ett välkänt ordspråk som sammanfattar i varje fall min syn på biståndet: Ge en man en fisk och du föder honom för en dag. Lär en man att fiska och du föder honom för hela livet.

Med det, herr talman, ställer jag mig bakom utskottets förslag.

Anf. 2 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! För första gången på årtionden ökar fattigdomen i världen. Bara under 2022 ökade antalet människor i extrem fattigdom till 719 miljoner, enligt Världsbanken. Det betyder att nästan var tionde person i världen lever i fattigdom.

Det pågår just nu en hungerkatastrof i världen. Enligt FN lider 345 miljoner människor av akut undernäring. Det är en siffra som mer än fördubblats sedan 2019. Det är 46 miljoner barn som befinner sig på flykt. Många lever under helt omänskliga förhållanden i flyktingläger under lång tid. Orsaken är en rad globala kriser: klimatkrisen, coronaepidemin och ett växande antal krig och konflikter.

Sverigedemokraterna har tillsammans med regeringen kommit överens om att sänka biståndet. Ni vill egentligen sänka biståndet ännu mer. Ni ville halvera det från början. Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen. Det visar tydligt vilken sorts parti Sverigedemokraterna är.

I Tidöavtalet som regeringen förhandlade fram med Sverigedemokraterna slås fast att biståndet ska användas för att uppnå migrationspolitiska syften. Människor ska med andra ord tvingas tillbaka till varifrån de flytt. Det är ett avsteg från själva grundprincipen för bistånd, som säger att

biståndet ska gynna mottagaren och inte givaren. Jag undrar hur det ska gå till.

Prot. 2022/23:43
20 december

Internationellt bistånd

Anf. 3 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för frågan!

Att Sverigedemokraterna har en helt annan syn på världen än vad Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och kanske eventuellt Centerpartiet i några fall har är inte en nyhet. Det ledamoten nu lyfter fram är frågan varför vi vill dra ned på biståndet.

Jag skulle vilja omformulera den frågan. Anledningen till att Sverigedemokraterna och de övriga partierna som ingått Tidöavtalet vill effektivisera biståndet är av exakt de anledningarna som jag precis lyfte fram i mitt anförande.

Ledamoten kunde lyssna på anförandet och de exempel som har kommit upp från olika organisationer och den kritik som har lyfts fram mot svenskt bistånd och vad effekterna ibland blir av det svenska biståndet. Man behöver inte vara raketforskare för att inse att någonting måste göras.

Vi måste effektivisera vårt biståndsarbete. Sverige lägger mest pengar i världen per capita på bistånd. De pengarna är varken Vänsterpartiets pengar, mina pengar eller statens pengar. Det är de personer som arbetar, sliter, driver företag och går till jobbet varje morgon i det här landet som har genererat de resurserna för att vi ska förvalta de pengarna. De pengarna ser jag allvarligt på.

Jag menar att allt slöseri med skattemedel är en skymf mot dem som sliter varje dag i detta land. Av den anledningen stämmer det mycket bra att vi vill koppla bort biståndet från enprocentsmålet, att vi vill dra ned på biståndet, för att effektivisera och för att se till att de resurser som vi lägger på bistånd används till det som syftet är. Det är sunt.

Anf. 4 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Ledamoten Christiansson påstår att det svenska biståndet skulle vara undermåligt eller dåligt. Det stämmer faktiskt inte. Det är helt felaktigt. Svenskt bistånd får ofta toppbetyg globalt sett. Vi har ett bistånd som både är transparent och effektivt. Att påstå någonting annat är faktiskt inte sant. Sedan finns det alltid saker som kan bli bättre. Men i det stora hela får det svenska biståndet toppbetyg.

Nu vill man alltså förändra någonting som fungerar och har fungerat väldigt bra under lång tid. Utifrån biståndets målsättning ska biståndet utgå från mottagarens behov och perspektiv, inte från att gynna svenska intressen och svensk handel som ledamoten här gärna vill prata om.

Det finns ett regelverk, GPEDC, där det talas om just biståndeffektiviteten. Och de fyra principerna innebär lokalt ägarskap, fokus på resultat, inkluderande partnerskap och transparens och gemensamt ansvarstagande. Principerna bygger på decennier av erfarenhet av vad som är just ett effektivt bistånd.

Tycker Sverigedemokraterna att vi ska avstå från dessa principer? Ska vi inte fortsätta att leva upp till dessa viktiga principer för biståndet?

Anf. 5 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! När man har denna typ av debatter är det ganska klassiskt, som jag ser det, att det ibland finns heliga kor i svensk politik, saker som

man bara inte får prata om. Man får inte röra vid det och inte lyfta fram frågan. Om man ens skulle yppa någonting om detta får man ett epitet. Eller också görs det en sådan retorisk vurpa, som vi nu hörde från talarstolen, där ledamoten helt enkelt försöker måla upp eller beskriva en bild av att Tidöavtalet och Sverigedemokraterna vill ta bort biståndet helt. Allt som är bra med biståndet ska vi ta bort, och vi ska inte ha något mer bistånd. Sedan byggs debatten upp utifrån denna planhalva.

Men, nej tack, jag går inte gärna in på den planhalvan eftersom det är ohederligt att argumentera på detta sätt.

Det som vi gör är att vi drar ned på marginalen. Detta avtal innebär att vi lägger 56 miljarder kronor årligen på bistånd. Det är fortfarande ett av världens största bistånd.

Nej, vi ska inte ta bort det bistånd som fungerar. Nej, vi ska inte sluta ge bistånd. Däremot ska vi på den lilla marginalen där vi drar ned effektivisera och göra saker bättre.

Det är inte jag som målar upp bilden av att svenskt bistånd inte fungerar. Lotta Johnsson Fornarve vill gärna framställa det som att det är Alexander Christiansson från Sverigedemokraterna som riktar denna kritik.

Jag är ny i utskottet, och jag har ägnat en del tid de senaste veckorna åt att sitta och läsa igenom dessa rapporter. Och dessa rapporter är entydiga när det gäller att det saknas uppföljning och konsekvensanalyser och att det finns brister i det svenska biståndet. Om vi kan enas där kan vi någonsans kanske också hantera dessa problem. Men om man bara blundar och säger att det inte finns några problem och att vi ska fortsätta öka biståndet och bara pumpa in pengar även när det göder korruption och våld betackar jag mig för det. Det är osunt.

Anf. 6 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var en fascinerande argumentation från Sverigedemokraterna. Med denna definition av bistånd skulle man i så fall kunna utesluta väldigt mycket stöd till länder som är icke-demokratier med argumentet att biståndet i så fall tränger undan saker och ger utrymme för annat. Det vore en förödande konsekvens i förlängningen.

Jag vill minnas att Sydkorea en gång i tiden var världens fattigaste land – 1956 – och då startades stora svenska och internationella biståndsinsatser. Nu har det gått något bättre för detta land. Det går att hjälpa länder och utveckla dem. Och svenskt bistånd är världsledande i fråga om att hitta modeller för hur man faktiskt hjälper länder att utvecklas och få egen kraft och kapacitet.

Sverigedemokraterna brukar alltid argumentera om att vi ska ha en mycket restriktiv flyktingpolitik och migrationspolitik och säga att det är bättre att hjälpa folk där de bor och att de inte ska komma hit till Sverige. Vi har hört det i decennier, och vi ser nu också att det är en politik som får genomslag. Men ska man inte ens hjälpa dem där hemma om man ska skära ned på biståndet?

Här försöker Sverigedemokraternas representant Alexander Christiansson säga att ni bara vill ha ett effektivare bistånd. Men det är bara ett år sedan som ni sa att ni ska skära ned på biståndet med 50 procent. Det var ingen annan styrmodell. Det var verkligen att sätta ett tak och säga att det ska vara 50 procent – hälften ska bort.

Oscar Sjöstedt, er ekonomisk-politiske talesperson, sa att han inte skulle gråta om man lade ned Sida.

Så vid sidan av det vackra talet om effektivisering är sanningen att ni inte tycker om bistånd. Ni tycker inte att man ska hjälpa till. Ni vill kraftigt skära ned biståndet.

Därför ställer jag ändå grundfrågan: Tycker ni fortfarande att det vore rimligt att skära ned biståndet till 50 procent, eller är ni nöjda med den förändring som ni nu har fått genomslag för i Tidöavtalet?

Anf. 7 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Tomas Eneroth för frågorna. Det var ett bra inspel. Ledamoten lyfte fram Sydkorea. Jag har själv jobbat inom biståndsverksamhet, men inte i Sydkorea. Jag jobbade i Filippinerna, och jag vet att bistånd gör skillnad. Om det hade varit så att bistånd inte gör skillnad alls hade vi nollat detta anslag.

Nu gör Tomas Eneroth precis samma sak som gjordes i tidigare replikskifte. Han lyfter fram ett narrativ om att Sverigedemokraterna inte vill ha något bistånd. Men så är inte fallet.

Tomas Eneroth, som är en tidigare minister som jag faktiskt respekterar på många sätt, borde kunna göra kopplingen att det är centralt och viktigt med effektivisering. Man brukar säga att det som är sunt för näringslivet i en lågkonjunktur är att företag stannar upp och funderar på sina kostnader och utgifter för att effektivisera så att de använder sitt kapital på rätt sätt.

Varför skulle det finnas vissa heliga kor inom svensk politik som inte går att ifrågasätta och som inte går att skära ned på? Jag förstår inte resonemanget. Det skulle vara intressant att höra Tomas Eneroth utveckla det lite grann.

Jag fascineras över att Tomas Eneroth också lyfte fram migrationspolitiken och Sverigedemokraternas ambition att dra ned på den. Tomas Eneroths partiledare sa häromdagen att det var Socialdemokraterna som skapade paradigmskiftet i svensk migrationspolitik och att vi egentligen inte skulle ha fått igenom någonting, eftersom det var Socialdemokraterna som gjorde denna omläggning.

Är Tomas Eneroth nöjd med den migrationspolitik som Tidöavtalet innebär?

Anf. 8 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Alexander Christiansson inte svarade på frågan om Sverigedemokraterna står fast vid sitt krav på att 50 procent av biståndet ska skäras ned. Om det bara hade handlat om en längtan efter effektivisering hade jag kunnat respektera det. Men när Oscar Sjöstedt säger att han inte skulle gråta om man lade ned Sida, undrar jag vilken effektiviseringskalkyl som detta påstående är byggt på.

Generellt undrar jag, vilket jag kommer att återkomma till i mitt anförande, vilka konsekvensbeskrivningar som egentligen görs av den omläggning av biståndspolitik som just nu pågår.

Återigen: Vill ni skära ned på biståndet med 50 procent, och hur ska civilsamhället effektivisera? Jag tror att denna debatt följs av väldigt många i civilsamhället som arbetar och har arbetat i många år med bistånd och är experter på det. De har hjälpt individer, grupper av människor,

länder och regioner att komma ur situationen med fattigdom. De har gjort otroliga insatser. Jag tror att de är lite nyfikna på hur Alexander Christiansson uttrycker att de ska effektiviseras. Kan vi få ett förslag och en liten lista på vad Plan, Svenska kyrkan, Diakonia eller andra ska göra för att bli effektivare? Vilket effektivitetsmått talar vi om? Är det procentuell grad av svält, är det välbefinnande eller är det lite mindre av sexuell hälsa och reproduktionsmöjligheter? Hur ser Sverigedemokraterna att civilsamhället ska effektivisera sitt bistånd?

Anf. 9 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag missade att svara på den första frågan om 50-procentsmålet. Sverigedemokraterna har satt ett mål på 50 procent eftersom vi menar att mycket av det som görs i dag går att göra bättre. Retoriken handlar ofta om vad vi då vill dra ned på.

Det finns ganska mycket vi skulle behöva dra ned på. Det görs också insatser som kanske gör viss skillnad på marginalen. Men det är bättre att använda de resurserna till ett mindre antal länder som vi skär ned till. Då kan vi arbeta med dem och göra det riktigt bra, i stället för att vara överallt, hela tiden och göra allting. Det menar vi är en mycket bättre väg att gå.

Vad Oscar Sjöstedt har sagt om Sida och om han skulle gråta om det lades ned får ledamoten gärna fråga honom. Personligen skulle jag inte gråta om Sida lades ned. Jag tror inte att jag hade bokstavligen gråtit om man lade ned någon myndighet. Men det hade kanske varit olyckligt om Sida lades ned, eftersom de gör mycket som är bra. Och det ska vi inte dra ned på. Det ligger också inom ramen för det vi nu har kommit fram till. Jag ser alltså inte riktigt de problem som ledamoten målar upp.

Frågan gällde civilsamhället. Det är också därför vi styr om resurser till civilsamhället. Vi menar att resurserna till civilsamhället ska öka. Civilsamhället gör ofta saker bättre än statliga myndigheter.

Riksrevisionen lyfte själv fram problematiken med att man inte kan följa upp allt som sker inom exempelvis FN-organisationerna. Det har varit problematiskt. Vi menar att det finns saker att göra där också.

I alla fall jag är ny på jobbet. Jag är ny i utrikesutskottet, och jag är ny inom den här budgetfrågan som är kopplad till biståndet. Det finns alltså absolut saker som man kan sätta sig in i. Det är också därför utredningen är på gång i Regeringskansliet, för att ta reda på hur vi ska prioritera.

Anf. 10 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Ledamoten Christiansson tog i sitt anförande upp ett flertal kanske inte lögner men i alla fall starkt vinklade myter som florerar om biståndet, till exempel att det skulle leda till inbördeskrig eller vara helt meningslöst. Det visar tyvärr på en anmärkningsvärd okunnighet.

Svenskt bistånd är effektivt och har stor mätbarhet. Det finns hur mycket statistik och siffror som helst över detta. Organisationerna som jobbar med bistånd gör inte mycket annat än att följa upp och redovisa, för att vi som jobbar med frågorna ska kunna ha bra underlag inför de beslut som ska fattas. Det är alltså bara att läsa lite andra rapporter i så fall, om ledamoten Christiansson nu har läst så många.

När det gäller att biståndet till Afghanistan skulle ha varit helt meningslöst kan vi titta på några siffror över vad som hände mellan 2000 och 2020. Antalet barn som går i skolan ökade från 800 000 till 9 miljoner. Antalet

flickor som går i skolan ökade från närmare 0 till 39 procent. Mödra- och barndödligheten mer än halverades. Inkomsten per capita ökade med 75 procent mellan 2001 och 2018. Och Afghanistans tillgång till el ökade från 22 procent 2005 till 98 procent 2019. Det tycker jag är resultat som är värda att lyfta fram och som man inte ska försöka vända undan.

Vikten av skattebetalningar tog ledamoten också upp. Det är också en svensk paradgren. Skatteverket är ute i många länder och hjälper till att bygga upp bra skattesystem. Sådant behöver vi fortsätta göra.

Jag kommer i nästa omgång att ställa en fråga när det gäller att beredning pågår.

Anf. 11 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Janine Alm Ericson!

När det gäller myter och att det är meningslöst kommer de rapporter jag har läst inte från Flashback eller något sådant, ifall det är vad ledamoten antyder. De kommer från Riksrevisionen och Expertgruppen för biståndsanalys. Jag tror inte att jag har läst nästan något annat än just deras rapporter, förutom någon artikel från ett par experter som under många år har jobbat med biståndsfrågor för bland annat Sida. Där har jag hämtat min information. Det är också deras kritik som jag kanaliserar i mitt anförande. Ska man kalla det myter och meningslöst? Nej, jag tror inte det. Jag tror inte ens att jag tar mig tiden att bemöta det.

Sedan gör man samma sak igen, för tredje gången i rad. Man lyfter upp de goda exemplen och frågar: Varför vill ni dra ned på biståndet? Nej, vi vill inte dra ned på de saker som fungerar. Vi vill arbeta med de saker som fungerar. Men de som inte fungerar, de saker som ledamoten Janine Alm Ericson kallar myter, menar vi är värda att analysera för att se vad som hänt och vad som behöver effektivieras inom svenskt bistånd.

Det är återigen skattebetalarnas medel vi hanterar. Det är inte Janine Alm Ericsons pengar, mina pengar, statens pengar eller pengar som växer på träd. Det är människor som skapar de pengarna, som vi förvaltar. De ska hanteras väl. De måste hanteras väl och sunt. Därför vill vi göra utvärderingen och dra ned på biståndet för att effektivisera. Så enkelt är det.

Anf. 12 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag nämnde inte en neddragning av biståndet. Nu bygger ledamoten Christiansson halmgubbar att slåss mot.

När det gäller människors pengar och att vi ska göra det som är mest effektivt för svenska skattebetalare är det en åsikt som vi delar i allra högsta grad. Det försöker vi göra varje dag. Men det Sverigedemokraterna och ledamoten Christiansson missar är att pengarna som läggs på bistånd också bidrar till att lösa våra utmaningar, till att Sverige får det bättre och lättare, eftersom det finns många globala utmaningar som måste lösas tillsammans.

Meningslösa tyckte jag verkligen inte att rapporterna från varken EBA eller Riksrevisionen var. Det gällde snarare att ledamoten framställde biståndet som meningslöst. Det ska det inte råda några tveksamheter om.

Vi lyssnar också mycket på de utvärderingar som görs. Det är otroligt viktigt. Saker kan effektiviseras och göras bättre. Men ledamoten drar det lite för långt i sina egna syften.

Jag vill egentligen fråga om detta med att ledamoten säger att beredning pågår. Det märker vi. Den här budgeten ger inte särskilt mycket svar men leder till stor oro. En stor omläggning sker, helt utan transparens eller beredning med vare sig civilsamhället eller riksdagen där det finns otroligt mycket kunskap om detta.

Jag vill därför ställa en fråga till ledamoten. Hur kan Sverigedemokraterna, om man nu är så grundad i rapporter och effektivitet som man säger, tycka att det är bra att pusha för stora förändringar utan att göra konsekvensanalyser eller involvera en bredare beredning med det kunniga civilsamhället och riksdagen?

Anf. 13 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Om jag missförstod ledamotens inledande anförande som kritik mot att vi drog ned biståndet ber jag om ursäkt. Jag uppfattade det på det sättet, men jag kan ha hört fel. I så fall tar jag tillbaka det.

Jag menade inte att ledamoten sa om rapporterna att de var meningslösa utan att det var myter. Det var bokstavligen det ordet som användes, att jag hänvisade till myter. Jag hävdar att rapporterna från Riksrevisionen och Expertgruppen för biståndsanalys inte är myter, utan det är sanning och verklighet.

Men om Miljöpartiet har uppfattningen att det är myter förstår jag att man gärna blundar för problemen. Då kommer vi aldrig att se någon förändring när det gäller de här sakerna. Då kommer vi att fortsätta lägga in 1 procent av bni år efter år och aldrig ta tag i frågorna. Det är slöseri med skattemedel – ibland, inte alltid men ibland. Det är det jag menar är ett problem.

Jag är jättetacksam över budgeten och ser fram emot att se var vi kommer att landa framöver när det gäller biståndsfrågorna. Jag förstår att det skapar oro för många som arbetar inom detta. Förändring skapar oro. Man kan tycka att det bästa hade varit om allting alltid fick vara som det brukar vara. Det är oftast jag som konservativ som brukar kallas bakåtsträvande, och det sägs att jag gärna vill bevara. Men i det här fallet är det jag som är progressiv och Miljöpartiet som kanske är lite konservativt.

Jag hävdar bara att vi behöver en ny syn på biståndet. Jag tror att vi kommer att landa i något fantastiskt bra med den nya biståndspolitik som vi kommer att ta fram.

Vi måste ge detta lite tid. Det är därför vi inte drar ned jättemycket på biståndsbudgeten just nu utan låter den ligga i tre år på 56 miljarder kronor årligen. Det är väldigt mycket pengar. Vi behöver se över detta, och vi har tre fyra år på oss att göra det arbetet. Vi ska se vad vi landar i.

Anf. 14 TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! I dag har vi att debattera biståndspolitiken och regeringens förslag till budget på området. Det är på många sätt en historisk dag men faktiskt också en rätt sorglig dag, för det mål som har styrt biståndspolitiken i över 50 år har nu övergivits. Vi har i över 50 år, i alla fall i denna riksdag, haft en gemensam ambition: att avsätta 1 procent, en hundradel, av vårt välstånd för att bekämpa den fattigdom, det förtryck, den utsatthet och den orimliga ojämlikhet som många människor i världen lider av.

Några länder har motsvarande mål som Sverige. Än fler har med beundran och respekt sett hur Sverige har tagit sitt ansvar. Världen över har svenskt bistånd hjälpt människor ur fattigdom och ur förtryck. Det har gett hopp och visat hur internationellt stöd kan kombineras med insatser som stärker den egna förmågan till trygghet och försörjning. Det är ett stöd utan krav på militära eller kommersiella förpliktelser och ett stöd som funnits där med världens gemensamma utveckling som utgångspunkt, inte nationella egenintressen.

Men en SD-styrd högerregering vill nu någonting annat. Vi kan se den största omställningen av svenskt bistånd på åtskilliga decennier, den här gången som en del av en budgetprocess utan transparens och beredning. Det har inte varit någon möjlighet för biståndets olika aktörer att vara med och bidra med sina expertkunskaper. Det har varit utan utredning och remissförfaranden, som annars brukligt är. Rykten säger – jag vet inte om det är sant – att Sida fick några dagar på sig att ta fram neddragningar i miljardklassen. Och alla de aktörer i civilsamhället som har expertkompetensen och som tillsammans med de statliga insatserna bär upp vår biståndspolitik – Diakonia, Svenska kyrkan, Act, Plan och OPC – har enbart kommit till tals tack vare ett initiativ som vi tog i utskottet genom att ordna en hearing.

För mig som under hela min tid som politiker har värnat civilsamhället är det extra sorgligt att se hur man från regeringens sida nu struntat i den överenskommelse som finns om att civilsamhället ska få möjlighet att komma med sina synpunkter till staten. Det finns ett sådant avtal. Det var en plattform som lustigt nog togs fram när Göran Hägglund var statsråd. Han hade ett starkt engagemang i det. Detta blir en symbol för den högervandring och kanske ökenvandring som Kristdemokraterna faktiskt har gjort under dessa år.

Kristdemokraterna men också Liberalerna lovade att vara garanten för att enprocentmålet skulle vara kvar under regeringsförhandlingarna. Så sent som den 31 augusti sa en företrädare för Kristdemokraterna i utskottet att man kan lita på att Kristdemokraterna kommer att stå upp för enprocentmålet. Och från Liberalernas sida kunde vi höra i valrörelsen:

”Vårt parti har i alla tider stått upp för enprocentmålet för biståndspolitik. ... En liberal princip vi varken kommer att ändra på i dag eller i morgon.”

Nu vet vi hur det blir. Nu vet vi att det här är löften som man bröt. Nu vet vi också att Johan Pehrsons klassiska ord, att man säger en sak före valet och någonting annat efter valet, är något som även på detta område har blivit verklighet. Vi känner igen det från klimatpolitiken, jämställdhetspolitiken och andra politikområden. När SD vill något springer moderater, liberaler och kristdemokrater i den riktningen. Det är sorgligt och oroväckande. Det är än värre när det gäller biståndet. Det drabbar ju de allra fattigaste, de människor som är mest utsatta, de människor som drabbas av krig, svält och förtryck.

Och vi alla här vet att den omsvängning som vi nu ser bara är början om Sverigedemokraterna, som vi hörde i dag, får hållas. Det är faktiskt bara drygt ett år sedan Sverigedemokraterna krävde en halvering av biståndet. Är det dit vi är på väg? Är detta bara början?

Vi ser också att bilden av Sverige internationellt håller på att förändras. Sverige går från att vara en global aktiv och progressiv kraft till att bli en

regional, kanske lite mer passiv och i värsta fall reaktiv aktör. Det märks i utrikespolitiken, och det märks definitivt i biståndspolitik. Eller som Petra Tötterman Andorff, som är generalsekreterare för Kvinna till Kvinna, sa: Nu tar Sverige av sig den globala ledartröjan.

Det är för övrigt samma utveckling som vi har sett inom klimatpolitiken. Jag tycker att det kanske mest pinsamma är agerandet under COP 27, där det blev internationellt uppmärksammat att Sverige, mitt i den värsta klimatkrisen, kommer att sänka ambitionerna och höja utsläppen. Scantias vd, Christian Levin, sa: Industrin har inte råd med feqa klimatpolitiker.

Det visar väl på ett tydligt sätt också vad svenskt näringsliv i stora delar tycker om regeringens klimatpolitik.

Vi socialdemokrater hade målsättningen att Sverige skulle bli världens första fossilfria välfärdsland och var tydliga med det i vår klimatpolitik och näringspolitik. På samma sätt är det med biståndet. Vi står fast vid enprocentsmålet. Vi avvisar regeringens förslag om att överge detta i biståndsramen. En socialdemokratisk regering – när vi återkommer – kommer stegvis att återställa enprocentsmålet. I första steget vill vi höja biståndsramen med 2,5 miljarder kronor för 2023. Vi tycker nämligen att biståndet behövs för att minska klyftorna i världen, för att stå upp för folk-rätten, för att främja demokrati och mänskliga rättigheter, för att stärka rättsstaten, för att stärka jämställdheten, för att ha ett barnrättsperspektiv och för att främja en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Det är fjärran från de ambitioner som denna regering nu uttalar. Jag har läst och hört det nya statsrådet, som för övrigt inte är här i dag, tala om sin bild av hur biståndet ska vara. Han säger att det ska finnas för att stärka svensk export, för att underlätta för migrationspolitiken och för att stärka svenska intressen – som om inte demokrati, fattigdomsbekämpning eller hållbar utveckling var svenska intressen. Men i och med att han säger så är det kanske ändå på sin plats att påpeka att en sådan inriktning står direkt i strid med internationella principer.

OECD har sedan 2003 förbjudit formellt bundet bistånd eftersom det skapar problem för mottagarna och innebär ökade kostnader på mellan 15 och 30 procent när man inte utgår från en lokal marknad. Det vore djupt olyckligt om biståndets fokus hamnade på Sverigefrämjande och på svensk exportagenda i stället för på mål om fattigdomsbekämpning.

Vi socialdemokrater tror på att kombinera nationellt och globalt ansvarstagande även i tider av kris. En värld med större ojämlikhet, med mer hunger och med fler konflikter är en osäkrare värld, inte bara där utan också här.

Antalet människor som lever i fattigdom och hungersnöd ökar just nu, inte minst som en indirekt konsekvens av det krig som pågår i vår närhet, i Ukraina. Lika självklart som det är för Sverige att ge omfattande stöd till Ukraina och till dem som har drabbats av Rysslands orättfärdiga och olagliga krig måste det vara att fortsatt göra insatser för alla dem som drabbas i andra delar av världen. Det handlar om att inte ge upp hoppet om demokrati och mänskliga rättigheter, att inte ge upp kampen för flickors rätt till utbildning och att inte blunda för svält och hungersnöd.

I dag följs denna debatt av väldigt många som arbetar till exempel med att stärka demokratin i Latinamerika. Jag tänker på fredsprocessen i Colombia, där svenska insatser har varit avgörande för samtalen, eller på de

viktiga insatserna från ambassaden och flera svenska biståndsorganisationer för att främja mänskliga rättigheter i Guatemala. Hur blir det med de insatserna framöver? Får de fortsätta? Kan någon från regeringspartierna redovisa detta, eftersom regeringen inte är här?

Debatten följs också i dag av de svenskar som arbetat hårt och engagerat i till exempel Afrika för flickors rätt till utbildning, sexuell och reproduktiv hälsa och grundläggande mänskliga rättigheter, som närmast systematiskt förtrycks i många av världens länder. Får insatserna för att stärka dessa flickor fortsätta, eller är det också verksamheter som kommer att strykas nu när förhandlingarna om regleringsbrevet pågår?

Vi socialdemokrater har framgångsrikt kunnat sätta fokus på flickors och kvinnors rättigheter, inte minst genom formulerandet av en feministisk utrikespolitik, bland annat för att synliggöra det ökade förtryck som finns när reaktionära krafter världen över växer fram. Men nu stryks den feministiska utrikespolitiken. Jag tycker att man ibland kan höra hånskrattet från högertrullen på nätet.

Hur går det med dessa verksamheter framöver? Sverige har uppmärksammat att flickor och kvinnor världen över kränks i större utsträckning. De förnekas rättigheterna, rätten att bestämma över sin kropp och rätten till liv och hälsa. Kommer ni att svika i jämställdhetsarbetet? Jag noterar att jämställdhetsperspektivet inte ens finns med i budgetpropositionens avsnitt om det humanitära biståndet, och det lyser faktiskt med sin frånvaro i stora delar av budgetpropositionen.

I det här sammanhanget är det också viktigt att ta upp det så kallade kärnstödet, som är helt avgörande för att långsiktigt och stabilt stärka det multilaterala systemet, framför allt via FN:s olika organisationer. Det innebär dessutom att Sveriges prioriteringar ofta får starkare genomslag inom FN, något som jag själv har märkt när jag har varit på plats i FN vid ett flertal tillfällen och debatterat, arbetat och agerat. Jag kan konstatera att en minskad insats till FN får konsekvenser, vilket också påpekades vid den hearing som vi anordnade med representanterna från UNDP.

Det är ett stort misstag från regeringen att skära ned stödet till FN:s organisationer eftersom det stödet är både kompletterande och också ömsesidigt förstärkande. Dessutom har jag inte ens sett konsekvensbeskrivningarna, men det är väl öppet för regeringspartierna att redovisa vilka typer av insatser som FN i dag gör som ska strykas framöver.

Förtroendet i världen tar år att bygga upp, och Sverige har ett starkt förtroende. Men det tar bara veckor att riva ned, och just nu rivs förtroendet för Sveriges internationella anseende och internationella agerande.

Allt fler människor drivs på flykt på grund av klimatförändringarna. Allt fler krig och väpnade konflikter har dessutom sin grund i klimatförändringarna. Sverige måste vara ledande i att bidra till genomförandet av Agenda 2030 globalt, både genom Addis Ababa Action Agenda, genom utvecklingsfinansiering och självklart genom att fullfölja våra åtaganden i Parisavtalet.

Ett ökat klimatbistånd är därför centralt i det internationella arbetet och viktigt för att möta åtaganden om ökad klimatfinansiering, vilket vi kunde höra under COP 27. Många länder, inte minst i Asien och Afrika, måste nu få både ekonomiskt och tekniskt stöd för att genomföra klimatåtgärder och kunna anpassa sina samhällen till de klimatförändringar som pågår

varje dag. Sverige borde med all den kunskap och kompetens som vi har vara med och bidra, både ekonomiskt och med den kunskap vi har.

Därför blir det pinsamt, återigen, när regeringen väljer att bromsa omställningen. Eller som Volvos hållbarhetschef sa nyligen: ”För det första så kan man ju konstatera att budgeten för klimat och miljö går ned med fem miljarder och bara det är en signal till omvärlden som är väldigt olycklig – Sverige har under många år varit ett föredöme för många länder.”

Så är det. Att minska ambitionen för klimatomställningen och inom biståndet leder till att vår egen trygghet också minskar. Varken världen eller Sverige blir tryggare för att vi drar ned på ambitionerna på klimat- och biståndsområdet. Det borde vara enkelt att förstå. Vi är ju ett litet, exportberoende land, och det som händer påverkar oss. Ett globalt engagemang i världen är viktigt för Sverige. En misslyckad fredsprocess i Colombia ger mer droger på gatorna i Stockholm. Ett minskat klimatbistånd ger fler flyktingar till Europa eller för den delen ökade utsläpp i vår atmosfär.

Även i de fall då vi inte ser de direkta eller indirekta konsekvenserna i Sverige kanske det är så att det är uppfordrande och ställer rättmätiga krav på engagemang, medmänsklighet och solidaritet att vara ett av världens rikaste länder.

Jag inledde med att säga att det är en historisk men också sorglig dag, och dagens debatt lär inte förändra det faktum att 50 års uppslutning bakom enprocentsmålet nu är borta.

Inför dagens debatt är det många som har hört av sig, inte minst liberaler och kristdemokratiska vänner till mig som jag har mött under många år i riksdagen, och de undrar var gränserna egentligen går för deras partier i riksdagen. Det undrar jag också. Finns det några röda linjer? Kommer vi att se en halvering av biståndet framöver? Kan vi få besked under dagen?

Herr talman! Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi socialdemokrater vill se avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen under utgiftsområde 7. Vårt budgetalternativ ska ses som en helhet, så vi bryter inte ut enskilda delar. Jag hänvisar därför till vårt särskilda yttrande i betänkandet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Büser (S).

Anf. 15 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Tomas Eneroth för ett mycket bra anförande som jag håller med om till stora delar.

Jag hade gärna sluppit den här repliken, men jag kan inte låta bli att fråga Tomas Eneroth varför Socialdemokraterna i sitt budgetförslag inte avsätter 1 procent av bni till det internationella biståndet.

I en tid när biståndet är viktigare än någonsin, när vi ser hur fattigdomen ökar mycket snabbt i världen, hungerkatastroferna är ett faktum och demokratin och jämställdheten går tillbaka avsätter Socialdemokraterna inte 1 procent till biståndet. Hur kan det komma sig? Socialdemokraterna har under decennier värnat och stått upp för enprocentsmålet, men tydligen inte längre.

Jag blir därför både förvånad och besviken. När ni hade regeringsmakten gjorde ni även stora avräkningar på biståndet för att använda till flyktingmottagande, vilket urholkade biståndet avsevärt. Och nu detta.

I er skuggbudget frångår ni enprocentsmålet och avsätter endast 0,91 procent till bistånd. Varför står ni inte upp för enprocentsmålet i praktiken och avsätter de medel som krävs?

Anf. 16 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för berömmet! Det värmer i hjärtat, och jag tror också att vi delar uppfattning när det gäller biståndspolitiken och till stora delar hur den utformas.

Att vara i opposition innebär också att man får hantera budgeten utifrån de förutsättningar som regeringen nu ger. Det innebär att vi står fast vid enprocentsmålet och säger att vi kommer att återgå till detta mål så fort vi får chansen. Vi påbörjar upptrappningen nu med 2,5 miljarder. Jag är så gammal att jag faktiskt har varit med om detta en gång tidigare under 90-talskrisen. Vid det tillfället fick vi göra motsvarande och återskapa enprocentsmålet.

Det som händer här är någonting helt annat. Det är att man helt enkelt avskaffar själva principen om att avsätta 1 procent. Det tänker vi aldrig ställa upp på.

Sedan är det naturligtvis helt avgörande att vi nu får en diskussion som handlar om vilka faktiska insatser det är som kommer att tas bort. Jag hoppas att både jag och Lotta Johnsson Fornarve får ett svar från regeringspartierna angående det, för den oro som detta skapar hos biståndsorganisationer men också ute i världen märks.

Anf. 17 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Tomas Eneroth!

Jag hade gärna sett att den samlade oppositionen hade kunnat stå upp för enprocentsmålet i praktiken, här och nu, för det behövs. Visst hade det varit möjligt om den politiska viljan hade funnits.

För oss i Vänsterpartiet är enprocentsmålet en självklarhet, och vi avsätter också 1 procent i vårt budgetförslag. Vi vill dessutom ha ett additionellt klimatbistånd. Jag hörde att Tomas Eneroth pratade mycket om klimatförändringarna och vikten av stöd till klimatet. Jag undrar om Socialdemokraterna också skulle kunna tänka sig ett additionellt klimatbistånd i framtiden.

Jag hoppas verkligen att Socialdemokraterna så snart som möjligt kommer tillbaka till enprocentsmålet i praktiken, för det behövs i denna tid när vi ser hur gapet mellan bistånd och behov ökar.

Anf. 18 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve och jag är helt överens. Vi tvekar inte en sekund om enprocentsmålet; vi har ju till och med kongressbeslut på det, så det tänker vi fullfölja. Så fort vi får möjlighet att vara i regeringsställning kommer vi att bygga upp det, och vi gör det redan i det här budgetförslaget.

När det gäller klimatinsatser är det helt nödvändigt, vare sig det är inom ramen för klimatbiståndet eller i andra delar. Det var väl också det som jag valde att ta upp i frågan om regeringens agerande under COP 27, där det

blev så tydligt hur Sverige nästan blev isolerat i sin uppfattning om att inte vara med och bidra ekonomiskt för de omställningar som behöver ske i stora delar av världen.

Nu fick regeringen i slutändan tillräckligt mycket internationell press på sig, så man backade. Tur var det att andra länder – Nederländerna, Tyskland, Frankrike och andra – satte den pressen på Sverige. Det var en ovanlig situation, eftersom vi under min tid som statsråd och under vår tid i regering var ledande och pressade andra europeiska länder till att agera.

Nu blev det en omvänd utveckling, och man får väl vara glad över att vi är medlemmar i Europeiska unionen. Det hoppas jag att vi båda är överens om.

Anf. 19 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Det var många delar i Tomas Eneroths anförande som jag gärna hade kommenterat, men jag får återkomma i mitt anförande efter replikskiftena.

Det var intressant att lyssna på Tomas Eneroths anförande. Vi kan ju få intrycket, herr talman, att Socialdemokraterna står bakom enprocentsmålet. Men det gör man inte. Vad man inte heller gör är att föreslå några som helst reformer för biståndet. Finns det några nya idéer? Finns det några förslag om hur det här politikområdet kan utvecklas och förbättras?

Svaret när jag läser ert särskilda yttrande i betänkandet är nej. Ingenting ska förändras. Allt ska vara som det alltid har varit.

Det är helt uppenbart att Socialdemokraterna inte har någon politik för biståndet. Och, herr talman, så sent som i våras använde man biståndet som en budgetregulator.

Herr talman! Utöver att använda biståndet som en budgetregulator, har Socialdemokraterna några idéer om hur biståndet ska kunna utvecklas och förbättras?

Anf. 20 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag förstår att anfall är bästa försvar när man står svarslös och utan ett ordentligt beredningsunderlag inte vet hur den framtida biståndspolitik ska utformas. Faktum är att det är tunt med beskrivningar i budgetpropositionen, och då väljer man att gå till anfall.

Vi står bakom den biståndspolitik som har byggts upp under decennier, inte minst under socialdemokratiskt regeringsinnehav. Vi är stolta över de insatser som görs i världen. Ja, det går säkert att göra både effektiviseringar och förbättringar. Men det är internationellt omvittnat och utvärderat att det sker bra och effektiva insatser.

Utmaningen blir i stället att se om en ny regering kommer att acceptera en sänkning till 0,88 eller 0,82 eller om det blir fråga om 0,50 – det Sverigedemokraterna faktiskt vill. Magdalena Thuresson har möjlighet att svara på frågan hur lågt gränsen går. Vi är tydliga med enprocentsmålet. Vi säger att det är helt avgörande att återgå till enprocentsmålet, och vi avsätter pengar i budgeten för att nå dithän. Ni säger att målet inte längre behövs. Det är där striden står.

Ni sviker en sedan 50 år bred enighet inom svensk utrikespolitik och biståndspolitik, och ni säger nu att det är andra mått och kriterier som ska vara avgörande. Vidare samarbetar ni med ett parti som har ett annat mått, nämligen 50 procent.

Min enkla fråga tillbaka till Magdalena Thuresson är om det är rimligt att gå ned till 50 procent. Är ni beredda att göra detta?

Jag vill gå vidare med en andra fråga. Det är förvånande att Moderaterna, som ändå är ett statsbärande parti, gör denna omstöpning så snabbt utan beredningsunderlag och utan att ens höra civilsamhället. Känns inte det lite jobbigt?

Anf. 21 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Denna fixering vid just att utbetala en viss andel av bni. Jag kan försäkra alla som följer debatten att regeringen har högre ambitioner för biståndet än att göra av med en viss summa pengar.

Vad man väljer att göra med svenska skattebetalares pengar, som inte läggs på angelägna åtaganden i vårt land, spelar roll. Hur man använder biståndet spelar också roll.

Jag konstaterar att Tomas Eneroth är svarslös. Det finns inte någon ny idé för hur man kan utveckla biståndet. Det handlar bara om att göra av med en viss summa pengar. Jag beklagar det.

Jag vill passa på att ställa en annan fråga. Jag noterade i ledamot Tomas Eneroths anförande att det fanns en viss raljerande ton att man i biståndspolitikerna skulle ha ett *för* regionalt perspektiv. Jag vill ge Tomas Eneroth möjlighet att förklara, utveckla och svara på frågan om Socialdemokraterna delar uppfattningen att under de kommande åren bör Ukraina vara det största mottagarlandet av svenskt bistånd. Det pågår ett krig i vår absoluta närhet. Det kommer självklart att få konsekvenser också för svensk biståndsbudget. Delar Socialdemokraterna bilden av att Ukraina ska vara det största mottagarlandet av svenskt bistånd, eller tycker man att det är att ha ett *för* regionalt perspektiv?

(Applåder)

Anf. 22 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag tror ingen vare sig under vår regeringstid eller nu i opposition har tvivlat på Socialdemokraternas vilja att göra insatser för Ukraina. Det har vi markerat tydligt i de insatser som görs militärt, via biståndsmedel och på andra sätt. Där finns ingen strid.

Striden finns i att ni i många sammanhang tydligt uttalar minskade ambitioner i andra delar av världen. Vad jag försökte säga i mitt anförande var att vad som händer i andra delar av världen, vare sig det är i Latinamerika eller svälten i Afrika, som är en indirekt konsekvens av kriget i Ukraina, också angår oss.

Jag är inte säker på att den nuvarande regeringen tycker detta eftersom det finns ambitioner att minska inte minst kärnstödet, det vill säga FN:s stöd för svältkatastrofer och insatser där humanitära katastrofer sker.

Jag noterar också att Magdalena Thuresson inte svarar på frågan om neddragningen till 50 procent. Är det någonting som Moderaterna kan acceptera? Hon tar inte avstånd utan noterar i stället att biståndet ska vara effektivt, inte en fiktiv summa.

Alla som har följt svensk biståndsdebatt under decennier ser att det har skett en fantastisk utveckling, och den har vi varit med och bidragit till. Genom att vi fört en feministisk utrikespolitik görs fler insatser inom biståndet som rör flickors och kvinnors rättigheter än tidigare. Det är en ökad

inriktning mot inte minst klimatbiståndet och demokratifrågor, och det sker på förekommen anledning.

Det som från början var ett bistånd som byggde på att rädda människor från svält har blivit ett bistånd som tittar på de stora utmaningar som finns i världen. Det finns fler människor som lever i icke-demokratier. Fler kvinnor förtrycks och saknar rätt till kropp och liv. Där har Sverige med kunskap och rikedom möjlighet att bistå.

Anf. 23 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Utifrån det jag har hört Tomas Eneroth säga tror jag att vi delar bilden av hur otroligt viktigt det är med det svenska biståndet och att enprocentsmålet bör behållas.

Jag tror också att vi delar uppfattning om att det långsiktiga biståndet ska värnas. Vi i Centerpartiet tycker att det finns en hel del att göra när det gäller effektivisering och att förtydliga frågor om demokrati, klimatomställning och långsiktiga jobb.

Jag som är ny här kan se ett stort behov av utbildning, vilket är problematiskt i det svenska biståndet. Det är bara en liten andel som går till utbildning. Men där kanske alla partier kan diskutera hur vi ser på frågan.

Nu får Tomas Eneroth svara på frågan om enprocentsmålet ytterligare en gång. Vi delar uppfattning om att man får förhålla sig till rådande budget, och vi alla vill ha en restriktiv statsbudget. Centerpartiet har ändå valt att behålla enprocentsmålet, och därmed har vi en högre summa i årets budget. Hur kommer det sig att Socialdemokraterna inte lyckades med detta?

Anf. 24 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Anna Lasses för värmande ord. Jag tror också att vi delar uppfattning om biståndspolitik. Jag deltar gärna i gemensamma diskussioner om hur vi kan vässa och stärka den ytterligare, inte minst se till att den bidrar till ökade utbildningsmöjligheter världen över. Utbildning är kanske det mest effektiva sättet att hjälpa människor ur fattigdom till egen försörjning, egen makt och möjlighet att påverka samhällsutvecklingen.

Vi tvekar inte en sekund på enprocentsmålet. Det är helt avgörande. Men jag tror att alla partier i opposition får känna av den utmaning som det alltid innebär att sitta i opposition och ta fram sina budgetalternativ.

Den här striden handlar om något annat, nämligen principen om enprocentsmålet. Den står vi bakom. I det budgetförslag vi har lagt fram anser vi att vi ska börja återvägen tillbaka genom att lägga till 2,5 miljarder kronor. Vi har under de år vi har varit i regeringsställning värnat enprocentsmålet. Det kommer att vara det första vi gör när vi återkommer i regeringsställning.

Den viktiga och avgörande diskussionen nu är att se en tydlig klyfta där Centerns tidigare samarbetspartier har valt en annan väg. Liberaler och kristdemokrater som tidigare värnade biståndet, som har varit djupt engagerade i frågan, ställer sig nu tillsammans med Sverigedemokraterna och Moderaterna och försämrar möjligheterna till stöd och hjälp åt de mest utsatta i världen. Jag beklagar det, men jag är desto mer glad att Centern delar vår uppfattning.

Anf. 25 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Det känns absolut tryggt att höra att avsikten är att återgå till enprocentsmålet utifall att det skulle bli ett regeringsskifte.

Samtidigt måste man vara här och nu. I det här läget som Tomas Eneroth så förtjänstfullt beskrivit, med ökad fattigdom och allt som sker i världen, klimatomställningen som behöver göras och så vidare, hade jag önskat att man hade valt att prioritera detta redan i nuvarande budget. Risken finns annars att man halkar ifrån det där, och då står man där den dagen man möjligtvis får chansen att återgå. Kommer Socialdemokraterna att orka hålla i denna målsättning även om det visar sig att vi då är nere på 0,5 eller 0,7 procent?

Anf. 26 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Det är precis det som är utmaningen.

Säg att vi halkar ned till 0,5. Ingen vet ju hur långt den här regeringen och den här riksdagsmajoriteten är beredd att gå. Då måste varje ansvarsfullt parti som vill ha regeringsmakten kunna veta att man under det första året gör rätt prioriteringar.

Det är därför vi säger att vi inte kommer att svika enprocentsmålet. Det har vi slagit fast på våra kongresser, och det är helt avgörande. Vi börjar redan här en återupptrappning.

Men vi vet faktiskt inte, varken Anna Lasses eller jag eller någon annan, hur långt de här är beredda att gå. Sverigedemokraterna har sagt att de vill halvera biståndet, och vi har hittills inte fått några svar på de frågor vi ställt om det är något som andra partier kan tänka sig att acceptera. Då kommer återgången till 1 procent att ta lite längre tid än ett budgetår.

Anf. 27 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar för anförandet. Det var många intressanta frågor som dök upp när jag hörde ledamoten tala och inte minst under de efterföljande replikskiftena.

Bland annat talade ledamoten om att man nu frångår en 50-årig tradition. Samtidigt frångår Socialdemokraterna själva samma tradition, och om man granskar den år för år ser man att den faktiskt har varierat lite grann. Det är inte alla år man har nått upp till exakt 1 procent under de här 50 åren heller.

Nu återopas ett kongressbeslut. Om nu kongressbeslutet är så tillförlitligt och så styrande, hur kommer det sig då att det tidigare regeringspartiet inte förmår prioritera 1 procent i årets budget utan hamnar på 0,91 procent? Det är ju mycket märkligt. Hur ska man då kunna lita på detta kongressbeslut i fortsättningen?

Sedan har vi hört en massa försök att låtsas som om regeringen inte prioriterar en massa områden trots att det uttryckligen står i budgeten om att vi ska bekämpa fattigdom, att det ska vara humanitärt bistånd, att vi ska stödja civilsamhället, att vi ska utveckla demokrati och mänskliga rättigheter, klimatbistånd och kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Det står även i budgeten om SRHR och hbtqi-personers rättigheter. Ändå talar ledamoten som om detta inte fanns.

Dessutom gick den förra regeringen detta år och skar ned 18 procent på biståndet för flyktingmottagande i landet. Var finns trovärdigheten? (Applåder)

Anf. 28 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag tror att alla som följer debatten kan skilja ut det som är principen, och det är den diskussionen vi har om enprocentsmålet.

Gudrun Brunegård själv sa så sent som den 31 augusti att man kan lita på att Kristdemokraterna kommer att stå upp för enprocentsmålet. Det var en ganska kort halveringstid på den tilliten, får man ändå konstatera, eftersom det nu uppenbarligen inte gäller. För oss gäller det. Vi kommer att vara väldigt tydliga med att återgå till enprocentsmålet. Vi kommer att avsätta resurser. Men Gudrun Brunegård får nu chansen att redovisa för riksdagen om en 50-procentig halvering är det ni kan acceptera. Var går gränsen?

Sedan är det klart att här ställer vi i oppositionen många frågor eftersom den här regeringen inte har redovisat konsekvenserna av besparingarna. Det finns inget beredningsunderlag. Vi fick sammankalla i utskottet för att få en hearing som gav biståndsorganisationer och andra möjlighet att redovisa sina perspektiv. Jag har inte sett någon bred parlamentarisk utredning föregå denna omsvängning, utan alla väntar nu på något regleringsbrev.

Här kanske också Gudrun Brunegård, om hon har insyn i regeringsarbetet, kan berätta vad konsekvenserna nu blir för civilsamhället.

Det som Göran Hägglund, som jag verkligen högaktar och hade gott samarbete med, inledde under sin tid i alliansregeringen var att göra en överenskommelse med civilsamhället: Så här ska spelreglerna se ut. När vi gör saker som påverkar civilsamhället ska vi ha gemensamma beredningsprocesser. Vi ska lyssna på varandra. Vi ska vara tydliga så att det finns en långsiktighet i statens riktlinjer till civilsamhället.

Var finns den långsiktigheten? Var finns Görans Hägglunds ord i Kristdemokraterna i dag, när man inte ens lyssnar på civilsamhället utan själva efter en förhandlingsnatt med Sverigedemokraterna bestämmer sig för att skära ned på biståndet och göra en stor omläggning?

Grundfrågan går tillbaka. Finns det någon gräns för Gudrun Brunegård?

Anf. 29 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Tänk att jag kunde förutse att jag skulle få den frågan.

Lita på att Kristdemokraterna står upp för enprocentsmålet! Lita på att det inte hade blivit en fast nivå som ligger bara 1,4 miljarder under årets budget om inte Kristdemokraterna hade varit med och stridit för enprocentsmålets bevarande!

Vi nådde inte riktigt ända fram. Men vi nådde nästan lika långt som det stora socialdemokratiska partiet ensamt förmådde i sin budget när man inte behövde förhandla med ett enda parti. Vi landar i regeringsförslaget på 0,88 procent av bni. Ni landar som stort regeringsbärande parti på 0,91 procent. Ni förmådde bara komma 0,03 procentenheter högre än vi, så jag tycker nog ändå att de här orden går tillbaka. Ni kan lita på Kristdemokraterna.

Vi kämpar för ett effektivt bistånd, och civilsamhället är en hörnsten i att detta ska kunna förverkligas därför att vi ser att civilsamhället har en helt annan approach i arbetet. Man bygger på långsiktiga kontakter med mottagarländerna. Man har sina systerorganisationer. Det finns en stor trohet däremellan som motverkar korruption och ökar effektiviteten. Det är

något som jag har sett med egna ögon och som jag är övertygad om att vi kommer att kunna vidareutveckla med den nya regeringen och den reformering av biståndet som vi har framför oss.

(Applåder)

Prot. 2022/23:43

20 december

Internationellt bistånd

Anf. 30 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! ”Vi nådde inte riktigt ända fram”, var det svar som Gudrun Brunegård nu gav. Jag har en bestämd känsla av att vi kommer att få höra det uttalandet flera gånger, efter nästa budgetomgång och budgetomgången därefter, för Kristdemokraterna är ett litet parti i en allians bestående av det stora, dominerande partiet Sverigedemokraterna, sedan Moderaterna och sedan Liberalerna därefter. Hur maktförhållandena ser ut och faller ut har vi kunnat konstatera i ett flertal politiska prioriteringar från den här regeringen, så jag är ledsen – jag högaktar Gudrun Brunegård som person, men jag konstaterar att det uttalandet säkert kommer att upprepas ett antal gånger.

Jag kan också bara beklaga om Gudrun Brunegård och Kristdemokraterna tycker att civilsamhället är så viktigt, och det vet jag att väldigt många kristdemokrater gör. Hur kan man då göra en sådan här omläggning utan att ens prata med biståndsorganisationerna? Hur kan det vara så att den enda möjligheten för organisationerna att komma till tals i denna process är att vi i oppositionen sammankallar en hearing, där statssekreteraren för regeringspartiet för övrigt behagade vara en kort stund för att sedan gå därifrån?

Varför har man inte större tillit eller, för den delen, större ansvar att följa upp det man tidigare lovat, nämligen att lyssna på biståndsorganisationer och på civilsamhället? De gör fantastiska insatser och får nu oroligt vänta, utan insyn eller dialog, på att ett regleringsbrev ska falla ut som avgör hur deras framtid ska se ut. Det de vet är att i dessa förhandlingar sitter ett tungt parti som har stort inflytande, Sverigedemokraterna, och säger att 50 procent kanske är rimligt. Eller som Oscar Sjöstedt sa: Jag skulle inte gråta om Sida lades ned.

Jag kan förstå den oro som finns. Och jag kan också förstå besvikelsen hos många kristdemokrater över den omsvängning som i dag skett inom KD.

Anf. 31 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Tomas Eneroth! Det var länge sedan vi hade en budget som fått fullt stöd i riksdagen. Det har vi nu, och det är positivt för Sverige och bra på många sätt. Biståndet är naturligtvis en del av detta avtal.

För Sverigedemokraterna är 0,5 procent inte det viktiga. Det är inte en princip. Jag har många gånger hört Tomas Eneroth säga att det är principen om 1 procent som är viktig. För Sverigedemokraterna är det inte principen som är viktig. Det är vad medlen har för effekt som är viktigt. Att vi avsätter en viss summa pengar varje år är inte det viktiga, utan det viktiga är vad de pengarna gör. Det är detta som är centralt för Sverigedemokraterna.

Vi är stolta över det avtal vi nu har ingått. Vi är nöjda med detta avtal och med biståndspolitikerna, med den ram som ligger för de kommande tre åren. Sedan har vi en ny förhandling och ska sätta nya ramar; då får vi se

vad som händer. Men vi är inte missnöjda, som Tomas Eneroth lägger fram det.

Man pratar om ledartröjan i världen. Men det är också många som menar att Socialdemokraterna bryr sig mer om hur man ser ut än om vad som faktiskt gör skillnad när det gäller biståndspolitiken. Vi styr om det multilaterala stödet till civilsamhället. Det är så vi tänker.

Genom åren har kritik riktats mot svenskt bistånd, från legitima källor. Varför har Socialdemokraterna inte gjort något åt de brister som finns inom det svenska biståndet? Varför är principen om 1 procent viktigare än att de resurser och de skattemedel som hårt arbetande svenskar drar in gör skillnad? Det förstår inte jag.

Anf. 32 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag tror att vi återkommande under alla år, både i regeringsställning och i opposition, har både granskat, utvärderat och effektiviserat biståndet men ändå vågat ha den moraliska uppfattningen att 1 procent av bruttonationalprodukten ska kunna gå till bistånd. Om det för Sverigedemokraterna inte hade handlat om procentsatserna utan om effektiviteten hade man nog uttryckt sig på ett annat sätt. Jag läste bara ur SD:s budgetmotion. Där står det 0,5 – 50 procents neddragning. Om ni nu vill frångå detta är det såklart välkommet – om Sverigedemokraterna inte längre vill se den halvering av biståndet som varit ert slagord på gator och torg under lång tid.

Jag kan notera att Alexander Christiansson säger: Vi är nöjda med Tidöavtalet och med omläggningen av biståndspolitiken. Ja, jag vet att ni är nöjda. Jag känner väldigt många, både moderater, liberaler, kristdemokrater, centerpartister och många andra, som beklagar detta, för de ser att regeringen har backat till förmån för Sverigedemokraterna, som har fått igenom väldigt mycket i Tidöavtalet.

Sverigedemokraterna kan inte kan granskas på samma sätt som regeringen. Vi får ju inte ställa misstroendevotum mot Jimmie Åkesson, interpellera Aron Emilsson eller ha KU-granskning på samma sätt som för statsråden. Men vi får ändå ställa frågor, och en av de frågorna är: Vilka FN-program är det som ska läggas ned? Vilken del av UNDP:s humanitära insatser ska nu tas bort, eller av de insatser som görs av Unifem eller andra organisationer inom FN? Vad är det som ska bort av kärnstödet? Kan Alexander Christiansson, som jag förutsätter nu är med vid förhandlingarna om regleringsbrevet, tala om vad det är som ska bort så att vi får reda på det?

Anf. 33 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Vi får ha lite is i magen – det kanske går att interpellera även sverigedemokrater i framtiden. Det får vi i alla fall hoppas.

Det finns saker som det behöver skäras ned på. UNRWA är exempelvis en organisation som, menar vi, har stora problem med sin legitimitet. Både antisemitism och annat pågår där, enligt otaliga rapporter. Det finns annat också. Det är också därför detta behöver utvärderas och analyseras grundligt.

Jag lyssnade på replikskiftena med Magdalena Thuresson och Gudrun Brunegård tidigare. Man hänvisar mycket till avsaknaden av analys och

konsekvensanalys kopplat till den budget som vi nu lägger fram. Jag tycker att det är intressant med tanke på att just utvärderingar och underlag lyste med sin frånvaro när enprocentsmålet drevs igenom för drygt 50 år sedan. Vad byggde egentligen Tomas Eneroths parti just 1 procent på? Vad var grunden? Vad är det empiriska och vetenskapliga belägget för att just 1 procent är det som gäller och att det är då vi lyckas? Det skulle vara intressant att höra.

Sedan är det något annat jag skulle vilja höra. Mikael Damberg gick ut i en tidning och skrev en debattartikel om Tidöavtalet och biståndet. Han uttryckte det bokstavligen så här: Det är en slakt av det svenska biståndet som just nu sker. Som Gudrun Brunegård också lyfte handlar det nu om 0,88 procent av bni. Inte för att jag vill hålla mig till de här procentsatserna, men eftersom Socialdemokraterna är så besatta av procentmål måste jag ändå förhålla mig till dem. Denna budget innebär alltså 0,88 procent. Socialdemokraterna lägger 0,91 procent; det är alltså 2 ½ miljard mer än regeringen. Är slakt en bra definition att använda när man uttalar sig i dessa väldigt viktiga frågor?

Anf. 34 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Här fick vi ett förslag: UNRWA. Det ska bli intressant att se Sverigedemokraternas lista över ytterligare besparingsförslag gällande FN. Hur ser listan över saker som ska tas bort ut inför Finansdepartementets förhandlingar? Jag gråter inte om Sida skulle läggas ned, sa Oscar Sjöstedt. Man kan ana hur reformlistan ser ut, som Sverigedemokraterna först principiellt fick igenom under Tidöavtalsförhandlingarna och som nu ska bli verklighet när man ska diskutera regleringsbrev.

Jag tycker bara att det är sorgligt att de som berörs – biståndsorganisationer, människor i andra länder ute i världen och FN-systemet – inte får reda på det. Det är något som diskuteras i slutna rum, utan transparens eller insyn och utan att man ens drar nytta av den kunskap och kompetens som finns inom Biståndssverige.

Den fråga jag har tillbaka till Alexander Christiansson i detta läge är: Om man nu vill ha effektivare insatser, vore det inte en poäng att dra nytta av alla dem som har arbetat med biståndet? Jag har frågat om den saken tidigare. Här finns en gedigen kompetens. På vilket sätt kan civilsamhället bli effektivare?

Jag tror att Sverigedemokraterna tillsammans med övriga partier blir svaret skyldiga. Där ute finns väldigt många människor som undrar hur ni tänker.

Tillbaka till frågan om procent hit eller dit. Det var faktiskt Sverigedemokraterna som sa att man vill halvera. Kan vi få den empiriska grunden för detta? Vi kan säkert gå tillbaka till enprocentsdiskussionen. För 50 år sedan var jag inte riktigt politiskt engagerad, får jag ärligt erkänna. Men jag vill föreställa mig att i en värld av krig, orättvisor och stora svältkatastrofer – jag kan tänka mig att det var Biafra eller något annat på den tiden – var tanken att vi nog ändå medmänskligt skulle kunna bistå med en hundradel. Vi är ändå ett av världens rikaste länder. Sedan dess har biståndet med detta som utgångspunkt utvecklats till att bli ett av världens mest effektiva, som bidrar till stora humanitära insatser världen över. Det är jag stolt över.

Anf. 35 MAGDALENA THURESSON (M):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Vi debatterar nu budgeten för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Sverige är ett land som länge lagt stora resurser på bistånd, faktiskt helt unikt stora resurser. År 2020 var Sverige sett till storleken på vår ekonomi världens största biståndsgivare. Men också sett till absoluta tal var Sverige en mycket stor biståndsgivare. I absoluta tal var vi det året den sjätte största biståndsgivaren i världen, trots att vi knappast är den sjätte största ekonomin i världen.

Det hörs nu röster, inte minst från Socialdemokraterna, som påstår att Sverige på något sätt skulle ta av sig ledartröjan vad gäller globalt engagemang. Detta är helt fel, herr talman. Sveriges globala engagemang är mycket stort, och när det kommer till just biståndet, som vi debatterar nu, står regeringen för en ambitionshöjning. Vi vill att biståndet ska ha resultatmål, inte utbetalningsmål.

Det regeringen nu gör är att förändra budgeteringsprincipen för biståndet. Det är inte rimligt att hantera biståndet på det sätt som gjorts tidigare: att biståndet automatiskt ökar samtidigt som man vänder och vrider på alla andra utgiftsområden. Det är heller inte rimligt att behandla biståndet med den ryckighet tidigare regering hade, med plötsliga och mycket stora avräkningar från biståndet.

Herr talman! Enprocentsmålet ledde till många problem. Det ledde till att biståndet präglades av just ett utbetalningsmål. Det har visat sig i bland annat Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet. Där skrev man att det var en spänning mellan att nå utbetalningsmål och att mobilisera kapital via garantier. Man skrev vidare att flera medarbetare och strategiansvariga på Sida menade att det fanns en större press att betala ut biståndsmedel än att mobilisera kapital.

Så här kan man inte behandla skattebetalarnas pengar. Därför välkomnar en majoritet i utskottet att regeringen nu förändrar budgeteringsprincipen för biståndet. Biståndet förses nu i stället med en treårig budgetram på 56 miljarder per år samt ett tak på 8 procent för asylrelaterade avräkningar. Vi lämnar utbetalningsmål och fokuserar på innehåll. Tittar man på kronor och ören kan jag för övrigt konstatera att biståndet ökar de kommande åren sett till hur mycket pengar som lagts på internationellt bistånd de senaste tre åren och hur mycket pengar som kommer att läggas de kommande tre åren. Men vi accepterar inte längre en ordning där biståndet utan prövning mot andra behov i budgeten ökas per automatik år efter år.

Herr talman! Jag är väldigt glad att regeringen har aviserat en reformagenda med fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet för biståndet. Biståndet är ett viktigt utrikespolitiskt verktyg för att värna svenska intressen och möta de utmaningar vi står inför. Jag ska nu redogöra för vilka områden regeringen i sin budget aviserar att man ska prioritera.

Ett av dem är en egen strategi för Ukraina. Ukraina försvarar sig mot Rysslands olagliga och oprovocerade anfällskrig. De kämpar för hela Europas frihet och säkerhetsordning. De kämpar för vår frihet. Det ukrainska folket är hjältar, och vi står på er sida. Kommande år är det därför helt självklart att det största mottagarlandet för svenskt bistånd blir Ukraina. Men vårt stöd är större än det som ryms inom budgeten för utgiftsområde 7. Sverige kommer att fortsätta att stötta Ukraina politiskt, militärt

och humanitärt och bidra till den långsiktiga återuppbyggnaden av Ukraina.

Herr talman! Regeringen konstaterar i sin budget att marknadsekonomi och handel är nödvändigt för att länder ska ta sig från fattigdom till välstånd. Det här är någonting som vi moderater länge har tryckt på. Vi har konstaterat att målet för biståndet långsiktigt borde vara att kunna gå från aid till trade. Därför är det mycket bra att synergierna mellan utvecklingspolitiken och handelspolitiken ska stärkas, exempelvis genom en utökad garantiram. Ska vi nå alla de högt ställda målen i Agenda 2030 behövs ekonomisk tillväxt. Även i den långsiktiga återuppbyggnaden av Ukraina kommer självklart handel att spela en avgörande roll.

Herr talman! De humanitära behoven i världen ökar, och de har förvärrats av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Sverige ska spela en aktiv roll i många av världens humanitära kriser, såsom i Ukraina men också i Afghanistan och på Afrikas horn. Givet att de humanitära behoven i världen är så stora kommer regeringen att öka det humanitära biståndet, alltså katastrofbiståndet. Det handlar om medicin, mat, filter och vatten till människor i absolut nöd. Det humanitära biståndet handlar om att hindra död och lindra nöd. Vi har ett medmänskligt ansvar att göra vad vi kan för att hjälpa de allra mest utsatta människorna i de många humanitära kriserna runt om i världen.

Herr talman! Regeringen öppnar i den här budgeten för att biståndet ska kunna villkoras. Det handlar bland annat om demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter. Mot bakgrund av den negativa demokratiska utvecklingen i många länder avser regeringen att ställa tydliga krav på att Sveriges samarbetsländer ska leva upp till rättsstatens principer och mänskliga rättigheter. Stöd till organisationer som jobbar för demokrati och mänskliga rättigheter ska prioriteras, och civilsamhällets utrymme att verka ska vara ett fokusområde.

Låt mig säga det fullständigt självklara, som tyvärr i stora delar av världen inte är självklart: Flickors och kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Flickors och kvinnors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter ska prioriteras. SRHR, flickors utbildning och insatser som kan stärka flickors och kvinnors ekonomiska egenmakt är prioriterat. En särskild satsning görs också på insatser för att skapa förutsättningar för fria val. Regeringen avser även att villkora delar av biståndet i syfte att se till att mottagarländer tar ansvar för sina medborgare i frågor som rör återvändande.

Herr talman! Regeringen konstaterar i budgeten att ett välfungerande multilateralt system med FN som nav är än viktigare i en orolig omvärld. Kärnstödet ska fokuseras mer strategiskt. Biståndet som kanaliseras via multilaterala organisationer ska fokuseras till humanitärt bistånd, stöd till flyktingar, barns rättigheter och regeringens prioriteringar, exempelvis klimatet.

Klimatförändringarna drabbar många utvecklingsländer. De bidrar till fattigdom, otrygg livsmedelsförsörjning och påtvingad förflyttning. Klimatförändringarna får också säkerhetspolitiska effekter. I den här budgeten konstateras att klimatbiståndet ska utökas. Ambitionen är att biståndet ska bidra till utsläppsminskning, omställning till fossilfri energi och energieffektivisering. Här kommer de multilaterala utvecklingsbankerna och de globala miljö- och klimatfonderna att vara viktiga aktörer. Även inom hälsoområdet, exempelvis för att öka vaccinationstäckningen i världen,

minska riskerna för framtida pandemier och stärka arbetet mot antibiotikaresistens, kommer multilaterala aktörer att ha en avgörande roll.

Utöver FN-systemet är givetvis EU en viktig kanal för svenskt bistånd. Under Sveriges ordförandeskap, som tar vid den 1 januari, kommer regeringen att arbeta för att stärka EU:s roll som global aktör.

Herr talman! Låt mig avsluta med att konstatera att vi lever i en orolig tid där behoven i världen är mycket stora, nu också i vårt absoluta närområde. Därför prioriterar regeringen att i budgeten för 2023 lägga 56 miljarder på att lindra nöd, hindra död och stötta demokrati och fredlig och hållbar utveckling i världen. Biståndet ökar de kommande tre åren. Men vi accepterar inte längre en ordning där biståndet utan prövning mot andra behov i budgeten ökas per automatik.

(Applåder)

Anf. 36 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Vi ser nu hur behovet av bistånd är större än någonsin. Fattigdomen ökar, och hungerkatastrofen är ett faktum. Kvinnor, flickor och barn har drabbats särskilt hårt. Ett exempel är Afrikas horn, som nu står inför den värsta hungerkrisen på 40 år, och bara i Somalia läggs ett barn i minuten in för behandling mot undernäring.

Fler barn än någonsin befinner sig på flykt. Det demokratiska utrymmet minskar i världen. Jämställdheten har gått tillbaka under pandemin. Kvinnor har förlorat jobbet i större utsträckning, våldet mot kvinnor har ökat och fler kvinnor har fallit ned i fattigdom. Flickors tillgång till utbildning har minskat samtidigt som könsstämpning och barnåktenskap ökat. Stödet särskilt till kvinnor, flickor och barn behöver öka, inte minska.

I regeringsdeklarationen utlovades en prioritering av ”demokratibistånd till människorättsförsvarare och demokratikämpar; utökad och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter” liksom ett ökat stöd till civilsamhället.

Jag blir oroad när det kommer signaler från olika håll om att regeringen planerar att fasa ut viktiga strategier. Det handlar om globala strategier som samlar insatser för jämställdhet, hälsa, sexuella och reproduktiva rättigheter, rent vatten och sanitet, utbildning samt stöd till människorätts- och kvinnorättsorganisationer där man lever i extrem utsatthet, till exempel i Guatemala och Myanmar. Men även de stora nedskärningarna på FN är naturligtvis oroande.

Kommer Moderaterna att se till att biståndet till kvinnor och barn samt demokrati och människorättsorganisationer värnas och inte skärs ned?

Anf. 37 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för frågan!

I mitt anförande och i regeringens budget framgår tydligt vilka prioriteringar regeringen har. Jag nämnde flickors och kvinnors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter, civilsamhällets möjlighet att verka och också en särskild satsning för fria val. Politiska prioriteringar inom biståndet är alltså demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och flickors och kvinnors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

(Applåder)

Anf. 38 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Det låter bra, men när man nås av signaler om att det kommer att ske stora nedskärningar och utfasningar av viktiga strategier som handlar om jämställdhet och de allra mest utsatta kvinnoorganisationerna i till exempel Guatemala och Myanmar blir man djupt oroad.

Jag fick inget tydligt svar på om man tänker skära ned på biståndet till kvinnor och flickor och till demokrati- och kvinnorrättskampar runt om i världen eller om man tänker behålla biståndet på samma nivå. Annars är det ytterligare ett löfte som regeringen inte lever upp till, och de som får betala det högsta priset är kvinnor, flickor och barn i världen.

Den stora omställning av biståndet som nu sker görs utan någon egentlig analys grundad på fakta, erfarenhet och gedigen konsekvensanalys, inte minst en barnkonsekvensanalys. Även Eba, den fristående expertgruppen för biståndsanalys, påpekar i en artikel i Alttinget den 9 september att stora omläggningar av biståndet måste utredas. Varför vill ni inte göra en ordentlig analys av omläggningen av biståndet, Magdalena Thuresson?

Det är minst sagt anmärkningsvärt att inte involvera vare sig riksdagen, aktörerna eller mottagarna av biståndet i detta. Omläggningen kan få väldigt stora konsekvenser om man inte gör någon egentlig analys eller för en dialog med dem som kan bistånd.

Anf. 39 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Konsekvenserna av det som regeringen nu gör, det vill säga lämnar utbetalningsmål och fokuserar på innehåll, är att vi kan komma bort från den otroliga fixeringen vid att göra av med ”rätt” summa pengar. Då kan vi fokusera på att det vi gör är effektivt och leder till resultat och ha en diskussion om vad vi faktiskt ska göra med vårt bistånd.

Strategierna löper på. En del löper ut vid årsskiftet, och andra har längre löptid. Alla strategier har lång löptid, men en del löper alltså ut nu och andra kommande år. Detta är föremål för löpande beredning och översyn. Det finns både landstrategier, tematiska strategier och strategier till stöd för multilaterala organisationer, och det är möjligt att de kan organiseras på ett annat sätt.

Vad gäller innehåll är både demokrati, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter en politisk prioritering, precis som kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

(Applåder)

Anf. 40 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Moderaterna säger ofta att de har högre ambitioner för svenskt bistånd, och detta är vi väldigt nyfikna på.

Magdalena Thuresson tog i sitt anförande upp och fick det att låta som att vi som är bekymrade över att man nu frångår enprocentsmålet menar att det bara handlar om att göra av med pengar. Detta vill jag starkt motsätta mig. Det är sådana påståenden som gör att debatten kan bli lite sorglig. Självklart är det innehållet som är avgörande, och detta har vi brukat debattera här i denna kammare – vad som ska ingå och vad målen ska vara. Vi har diskuterat det, och man har diskuterat med civilsamhället.

Det är beklagligt att Moderaterna släpper principen om enprocentsmålet. Det handlar inte bara om en summa som ska fyllas med vad som helst, utan det handlar om en princip, nämligen stabil finansiering som är knuten till vår välståndsutveckling.

Det är ännu mer beklagligt att det nu verkar pågå en enorm omdaning av svenskt bistånd bakom lyckta dörrar på Regeringskansliet. Ledamoten Lotta Johnsson Fornarve frågade om detta, men jag hörde inte att det kom något svar. Därför är det bra att jag också får ställa frågan.

Moderaterna har tidigare varit ett seriöst parti och brukar hävda att ingångna avtal ska gälla, även om några svikits under mandatperioden. Det finns en skriftlig överenskommelse som säger att regeringen åtar sig att föra dialog med och i god tid informera berörda civilsamhällesorganisationer om större förändringar, men detta väljer man nu att frångå. Varför gör man det? Varför har man inte en process i vanlig ordning när stora beslut om förändringar fattas?

Anf. 41 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga några ord om utveckling. Det är inte först och främst bistånd som skapar hållbar utveckling och välbefinnande, utan det är ekonomisk tillväxt och handel. Biståndet kan spela en mycket viktig roll för människor i absolut nöd och skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt, men det som skapar utveckling är inte först och främst bistånd utan ekonomisk tillväxt och handel. Därför är det viktigt att skapa större synergier mellan handelspolitiken och utvecklingspolitiken, så att det kan leda till utveckling.

Enprocentsmålet har lett till att det har varit en press att göra av med ”rätt” summa pengar. Detta har visats i rapporter från Eba. I mitt anförande hänvisade jag till Riksrevisionens granskning av garantiinstrumentet, och om jag inte minns helt fel var Janine Alm Ericson statssekreterare på UD med ansvar för biståndsfrågor när granskningen kom. Där konstaterades att utbetalningsmålet leder till en spänning mellan att nå utbetalningsmålet och att mobilisera kapital via garantier samt att flera medarbetare kände en större press på att betala ut biståndsmedel än på att mobilisera kapital. Tycker Janine Alm Ericson och Miljöpartiet att detta är ett klokt sätt att hantera skattebetalarnas pengar och att det är effektivt bistånd?

När det gäller garantiinstrumentet säger Sida att en biståndskrona mobiliserar annat kapital och andra kapitalflöden som annars inte skulle kommit till. En biståndskrona kan alltså generera ett kapitalflöde på 7 kronor och kan alltså skapa mycket mer. Det är ett fantastiskt effektivt bistånd som vi borde använda mycket mer men som Riksrevisionen konstaterade inte används tillräckligt mycket därför att det finns en press att betala ut pengar.

(Applåder)

Anf. 42 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Garantiinstrumentet är otroligt bra. Det har varit under uppbyggnad nu under ett tag, och därigenom har det kanske funnits mer kompetens och fokus på att man faktiskt ska leva upp till sina åtaganden – som den här riksdagen gjort när det gäller Sida. Men även vi höjde garantiåtagandena under vår tid eftersom vi såg just den utveckling som Magdalena Thuresson talar om.

Så till det här med att handel leder till utveckling. Inom klassiskt svenskt bistånd tittar man redan på hela kedjor och processer för ökad rättvis handel, inom länder och mellan länder. Vi får väl hoppas att det inte är detta som Moderaterna nu stryker i sin iver att höja effektiviteten och få högre ambitioner. Och det är just det jag menar: Om man inte ens vet att de här sakerna finns i svenskt bistånd är det ju alltför lätt att man bara slänger ut barnet med badvattnet.

Annars tycker jag att det låter väldigt bra med högre ambitioner. Vi har också högre ambitioner med svenskt bistånd. Det måste vi ha med tanke på hur världen ser ut. Men vi undrar vad en reformagenda för biståndet ska betyda, med fokus på långsiktighet och transparens och effektivitet. Hur ska den skilja sig från dagens bistånd, som ju ändå är utsett till ett av världens bästa och som redan har höga ambitioner och är långsiktigt, transparent och i allra högsta grad effektivt?

Varför får vi då inte vara med och förbättra? Detta har Magdalena Thuresson fortfarande inte svarat på, trots att både jag och Lotta Johnsson Fornarve har ställt frågan. Varför låter ni inte civilsamhällesorganisationerna med sin kunnskap och riksdagen med sin långa erfarenhet av att styra bistånd vara med och arbeta fram detta nya, så som det gjordes förra gången en stor omläggning skulle ske? Vad är ni rädda för?

Anf. 43 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Janine Alm Ericson frågar vad som ska göras för långsiktighet, transparens och effektivitet. I budgeten finns ett avsnitt som handlar om politikens inriktning, och där kan man läsa bland annat att man med utgångspunkt i bland annat Statskontorets och Ekonomistyrningsverkets gemensamma rapporter och flera Riksrevisionsgranskningar avser att titta på hur man kan förenkla, förtydliga och effektivisera både styrning och uppföljning av biståndet. Det är ett exempel.

Det är väldigt glädjande om Miljöpartiet också vill se en ambitionshöjning för biståndet och komma bort från att bara fokusera på hur mycket pengar vi gör av med och faktiskt se till vilket resultat vi får.

Problemet med debatten kring enprocentsmålet är ju att vi varje år i december bara diskuterar hur mycket pengar vi ska göra av med nästa år: Är det 0,91 som Socialdemokraterna lägger, eller är det 0,88 som regeringen lägger? Väldigt sällan stannar vi upp och tänker: Vad har vi gjort de senaste fem åren? Vad har vi fått för resultat? Hur mycket pengar har vi gjort av med, och vad har det lett till? Den diskussionen finns det aldrig tid för; den förs väldigt sällan, för man är så fokuserad på frågan om exakt hur stor andel av bni vi ska göra av med nästa år. Det är ovärdigt gentemot skattebetalarnas pengar och det här utgiftsområdet att behandla biståndet på det sättet. Jag tycker att det vore väldigt bra om också Miljöpartiet kunde släppa hetsen kring exakt vilken andel av bni vi ska göra av med.

Janine Alm Ericson sa ju här att Miljöpartiet också står för en ambitionshöjning. Då ställer jag gärna samma fråga som jag ställde till Tomas Eneroth i ett tidigare replikskifte: Vilka reformer – inte kopplat till andel av bni – för att förbättra och effektivisera biståndet föreslår Miljöpartiet? (Applåder)

Anf. 44 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Tack, Magdalena Thuresson, för ett bra och engagerat inlägg, vill jag först säga.

Jag håller helt med om att vi har ett behov av att göra reformer inom biståndet. Effektivisering är alltid bra, ledarskap bör diskuteras och synergieffekter är väldigt intressant. Sedan finns det andra saker där jag absolut inte håller med.

Jag har framför allt två frågor. Den ena frågan har även föregående replikör varit inne på. Den handlar om processen, det vill säga transparensen och dialogen, alltså innan besluten fattas. Jag känner mig fortfarande lite orolig, och väldigt många delar min oro: Vad är det som gör att riksdag, civilsamhälle och mottagare inte får vara med i processen när man nu gör om det här? Varför måste det gå så fort?

Jag tror att man kommer att få äta upp det i slutändan, för även om förändring alltid skapar en viss oro brukar transparens och dialog faktiskt öka tryggheten.

Sedan har vi målet. Där är ju alla i utskottet eniga om att vi står fast vid målet om fattigdomsbekämpning och demokratiutveckling. Det är bra. Man säger också att regeringen står bakom detta. Men jag får inte detta att gå ihop. Hur går detta egentligen ihop med migrationspolitiken? Och hur går det ihop med talet om exportfrämjandet och att det ska gynna Sverige? För även om jag håller med Magdalena Thuresson om vikten av handel och att näringslivet får en större roll i detta undrar jag över just ansatsen att det ska vara exportfrämjande för Sverige i stället för att utgå från mottagarens perspektiv – hur går detta ihop?

Anf. 45 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Anna Lasses, för fina ord i början av repliken och bra frågor.

När det gäller processen var det egentligen inte någon stor skillnad på den här processen jämfört med hur tidigare processer har varit. Biståndet styrs genom budgeten som vi antar nu och genom strategier och regleringsbrev. Den stora skillnaden är att vi lämnar just fokuseringen på bni och förser det med en treårig budgetram. Det har ju flera partier gått till val på. Moderaterna har stått i den här talarstolen och pläderat för den modellen länge. Vi vann valet, och därför blir det en annan inriktning på biståndet. Men själva budgetprocessen skiljer sig inte från tidigare år, utan biståndet styrs genom strategier och regleringsbrev.

När det sedan gäller målet för utgiftsområde 7 är det ju att bidra till bättre levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck. Det är ett helt enigt utskott som står bakom det målet för utgiftsområdet.

Då frågar Anna Lasses hur det går ihop. Jo, till exempel genom att regeringen avser att kunna se över biståndet till länder som exempelvis inte tar emot sina egna medborgare som har blivit utvisade från Sverige. Och då vill jag bara säga att det inte finns någon konflikt. Vi har inte bistånd till alla världens länder. Vi måste inte ha bistånd till alla världens länder. I alla länder där vi har bistånd har vi heller inte bistånd till alla regeringens prioriteringar, utan det ser olika ut. Vi ger inte bistånd till alla länder, och vi ger inte bistånd till precis allt i alla länder. Om man inte är beredd att se över biståndet ... Jag förstår att min talartid är slut, så jag får återkomma, herr talman.

Anf. 46 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! När det gäller just bni-nivån lämnar jag det därhän. Vi har olika syn på det, och jag tänker att det får vara så.

Men jag vill återgå till processen, för det gäller egentligen inte processen inför själva budgeten utan dessa stora förändringar. Om man nu är väldigt mån om att få ett nytt och effektivt och bra biståndsarbete, varför involverar man inte då? Varför tar man sig inte den tiden och ser över hur vi kan göra detta så bra som möjligt? Jag tror ändå att det finns ganska många saker där vi skulle kunna enas.

När det sedan gäller migrationspolitiken funderar jag lite grann. Jag förstår också att man inte kan ge allt till alla; det begriper jag fullt ut. Men nu har man den här väldigt strama migrationspolitiken, där man mer eller mindre vill avskräcka människor från att komma hit, tillsammans med målen om återvändande i biståndet. Hur går detta ihop med biståndets målsättning att fokusera på mottagaren? Jag får inte riktigt det att gå ihop; det ska jag erkänna.

Jag tror dessutom att det kanske mest är ett slag i luften, för så där vansinnigt många stater som är auktoritära ger vi inte stöd till. Det känns mer som att detta är någonting vi säger men som inte ger så mycket.

Anf. 47 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Vad gäller processen styrs biståndet som sagt via regleringsbrev och strategier. Det är klart att det sker beredning och att det sker och fortsatt kommer att ske dialog med många aktörer när man exempelvis ser över en strategi som löper ut.

Vad gäller målet för utgiftsområdet råder det som sagt ingen konflikt. Vad det däremot råder konflikt om är svensk migrationspolitik. Jag får konstatera, herr talman, att om man inte ens är beredd att titta på det här verktyget ser man inte heller de stora problem Sverige i dag står inför vad gäller exempelvis ett växande skuggsamhälle och att ett nej inte alltid är ett nej.

(Applåder)

Anf. 48 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Tack för inlägget från Magdalena Thuresson! Först och främst gäller det procenten. Man får inte sätta ett procentmål så att man bara gör av med pengar, och vi kan inte sätta ett utbetalningsmål, säger Magdalena Thuresson.

Det kan finnas en poäng i att hon är lite försiktig med detta med tanke på det tvåprocentsmål som finns med anledning av Natomedlemskapet när det gäller försvarsutgifter. Det kan ibland finnas en poäng med att sätta procentmål för att binda sig långsiktigt vid de åtaganden man ska göra. Men Moderaterna kanske här aviserar att de vill gå ifrån också detta tvåprocentsmål. Då tror jag att vi har en annan politisk debatt.

Jag tänker fokusera på det som handlar om beredningsprocessen och hur man hanterar civilsamhället. I den överenskommelse som jag nämnde i mitt anförande förbinder sig regeringen att arbeta tillsammans med civilsamhället och förbereda det. Som vi har hört från flera talare här är civilsamhället en viktig del i svenskt bistånd. Från en del i regeringsunderlaget har det sagts att det till och med är en allt viktigare del. Det står i överenskommelsen att man i god tid ska informera berörda civilsamhällesorga-

nisationer om planerade eller pågående processer av större betydelse inom det svenska utvecklingssamarbetet. Jag konstaterar att man inte följer denna överenskommelse. Är det ett bekymmer?

Eftersom jag vet att många av civilsamhällesorganisationerna lyssnar ska jag ska också ge Magdalena Thuresson en möjlighet att beskriva hur detta effektivitetsmått ska kunna tillämpas på civilsamhället. På vilket sätt ska Diakonia bli effektivare i sitt bistånd? Hur ska Olof Palmecentret, Act Svenska Kyrkan eller Plan bli det? Vilka effektivitetsmått är det som ska styra deras insatser framöver? Vad är poängen med att inte involvera dem på ett tidigt stadium i processen? Och det som kanske är grundfrågan: När kommer civilsamhällets organisationer att involveras? Jag tycker att det också är en ganska grundläggande demokratispekt som den här regeringen helt och hållet har missat.

Anf. 49 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att svara på jämförelsen mellan 2 procent till försvar och 1 procent till bistånd. Jag är emot utbetalningsmål också till försvaret. Det är vår försvarsförmåga som är det viktigaste. Vi brukar tala om motsvarande 2 procent. Det kan mycket väl givet utvecklingen i vår omvärld i framtiden komma att behövas mer resurser till försvaret. Ingen skulle få för sig att behandla försvaret på det ansvarlösa sätt man har behandlat biståndet, med stora utbetalningar i slutet av året just för att komma upp i ”rätt” summa spenderade pengar. Det är vår försvarsförmåga som är det viktiga.

Man kan också konstatera att försvaret är statens absoluta kärnuppgift. Jag vill bara ha det sagt.

Civilsamhällesaktörerna har en helt avgörande roll i biståndet. Den här regeringen och den budget som en majoritet i utskottet har ställt sig bakom avser att stärka civilsamhällets roll i biståndet just för att vi bryr oss om biståndet. Vi bryr oss om vad som görs och hur det görs. Vi bryr oss om att biståndet blir bra. Vi bryr oss alltså om innehållet, inte bara pengarna. Den tidigare regeringen har behandlat kärnstödet som ett effektivt sätt att just nå utbetalningsmålet. Kärnstödet är viktigt, men det är också ett effektivt sätt att snabbt göra av med mycket pengar.

Vi bryr oss om innehållet. Därför kommer vi att fokusera kärnstödet mer strategiskt och ge civilsamhällesaktörerna en större roll i biståndet. (Applåder)

Anf. 50 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman och Magdalena Thuresson! Jag konstaterar att jag inte fick något svar på frågorna. Nu finns det en chans till.

På vilket sätt ska civilsamhället nu involveras i arbetet? Hur ska det bedriva sitt arbete effektivare? Vilka effektivitetsmått avser ni att tillämpa? Är det fler flickor som får stöd och hjälp i utsatta situationer, eller är det ökat humanitärt bistånd beräknat efter populationen?

Jag tycker att det är lite intressant, för ni slänger er gärna med begrepp som ett effektivare bistånd trots att svenskt bistånd är utvärderat till både höger och vänster och uppfattas som ett av världens mest effektiva. Kan ni precisera? Kan vi få besked?

Eftersom civilsamhället inte har blivit involverat och eftersom den överenskommelse som alliansregeringen slöt med civilsamhället har från-

gått kanske det är läge att lämna besked här och nu innan vi fattar beslut i Sveriges riksdag. Eftersom inte någon från regeringen ämnar komma till kammardebatten kan det vara en poäng i att någon företrädare från majoriteten ger oss ett beredningsunderlag innan det röstas i kammaren. Berätta vilka krav som ska ställas på civilsamhället! Eller får det bli som det blir? Är det så slarvigt man hanterar regeringsmakten nu för tiden?

Anf. 51 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Fru talman! Den här regeringen avser inte att behandla civilsamhällesaktörerna lika styvmoderligt som den tidigare regeringen gjorde med plötsliga stora avräkningar. Den tidigare regeringen aviserade 9 miljarder under våren – något som skulle drabba civilsamhällesaktörerna mycket hårt.

Fru talman! Jag förstår faktiskt inte Tomas Eneroths fråga. Vi ger långsiktiga förutsättningar för biståndet. Civilsamhällesaktörerna kommer att ha en avgörande roll. Vi har aviserat en budgetram på 56 miljarder i tre år och även ett tak för asylrelaterade avräkningar. Vi har också aviserat att civilsamhällesaktörerna ska ha en större roll.

Civilsamhällesaktörerna kommer att ha en viktig roll i detta. Det kommer att föras en nära dialog, och de kommer att vara helt avgörande genomförare av svenskt bistånd. Vi bryr oss om vad som görs och hur det görs och inte bara att man spenderar ”rätt” summa pengar.

(Applåder)

Anf. 52 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Sverige är ett rikt land som har råd med både ett starkt bistånd och en väl utbyggd välfärd. Det är fullt möjligt att uppnå om rätt prioriteringar görs och om vi tar ett gemensamt ansvar, men då går det inte att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare.

Regeringens budget innebär ett avsteg från en lång tradition av svensk biståndspolitik. Det etablerade enprocentsmålet överges och ersätts med ett mål satt i kronor och ören. I ett första steg fryser man biståndet strax under den tidigare nivån, men prognosen visar att det snabbt kommer att bli en betydande sänkning i förhållande till bni.

För första gången på årtionden ökar fattigdomen i världen. Bara under 2022 ökade antalet människor i extrem fattigdom till 719 miljoner, enligt Världsbanken. Det gör att 9,3 procent av hela världens befolkning lever i fattigdom.

Det pågår just nu en hungerkatastrof i världen. Enligt FN lider 345 miljoner människor av akut undernäring, en siffra som har fördubblats sedan 2019.

Det är 46 miljoner barn som befinner sig på flykt. Många lever under helt omänskliga förhållanden i flyktingläger under lång tid. Orsaken är en rad globala kriser – klimatkrisen, coronapandemin och ett växande antal krig och konflikter.

Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst innebär ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen. Det är tydligt att regeringen inte har några ambitioner om att Sverige ska fortsätta ta ansvar för den globala utvecklingen. De länder i EU som på senare år har ökat sitt bistånd med hänvisning till Sverige kommer inte längre att kunna se Sverige som ett föredöme – något

som hade behövts i en tid när det samlade biståndet långt ifrån räcker för att uppfylla de behov som finns.

Det är uppenbart att vi står inför en tydlig kursändring när det gäller biståndet. I Tidöavtalet som regeringen förhandlat fram med Sverigedemokraterna slås fast att biståndet ska användas för att uppnå migrationspolitiska syften. Människor ska med andra ord tvingas tillbaka till det ställe de flytt ifrån. Det är ett avsteg från själva grundprincipen för bistånd, som säger att biståndet ska gynna mottagaren och inte givaren.

Regeringen talar även om att biståndet ska utgå från möjligheten att gynna svensk handel och näringsliv. Denna inriktning är ett omodernt, kostsamt och ineffektivt sätt att använda bistånd. Enligt OECD är bistånd som binds till krav på att handla med företag i givarlandet 15–30 procent dyrare, och därför har OECD beslutat att avveckla bundet bistånd. Ett bistånd som är knutet till exportfrämjande arbete riskerar att bli mindre effektivt eftersom man bortser från faktiska behov i samarbetsländerna. Utifrån biståndets målsättningar ska biståndet utgå från mottagarnas behov och perspektiv, inte från möjligheten att gynna svenskt näringsliv.

GPEDC är det globala ramverk vi har för att gemensamt arbeta med biståndseffektivitet. De fyra principerna innebär lokalt ägarskap, fokus på resultat, inkluderande partnerskap samt transparens och gemensamt ansvarstagande. Principerna bygger på decennier av erfarenhet av vad som är effektivt bistånd.

Vi vet att det långsiktiga utvecklingsbiståndet är effektivt. Utvecklingsbistånd är smart för att förebygga kriser och konflikter. Det är därför oroande att regeringen nu säger sig vilja prioritera det humanitära biståndet. Både det humanitära biståndet och utvecklingsbiståndet är viktiga, men för verklig förändring måste biståndet vara långsiktigt.

Detta har vi sett många exempel på; till exempel har Argentina nu en lag som ger kvinnor rätten till sin egen kropp och rätt att göra abort. Det hade aldrig hänt utan långvarigt stöd till olika kvinnoorganisationer i Argentina. Sverige har en lång historia av att stödja folkrörelser i partnerländer.

Det demokratiska utrymmet minskar i världen. Jämställdheten har gått tillbaka under pandemin. Kvinnor har förlorat jobbet i större utsträckning, våldet mot kvinnor har ökat och fler kvinnor har fallit ned i fattigdom. Flickors tillgång till utbildning har minskat samtidigt som könsstympning och barnäktenskap har ökat.

Nu kommer oroande signaler om att regeringen är på väg att fasa ut viktiga strategier. Det handlar om globala strategier som samlar insatser för jämställdhet, hälsa, sexuella och reproduktiva rättigheter, rent vatten och sanitet samt utbildning och stöd till människorätts- och kvinnoönsorganisationer för människor som lever i extrem utsatthet, exempelvis i Guatemala och Myanmar.

Det ser ut som att regeringen kommer att få svårt att leva upp till orden i regeringsförklaringen där man lovade fortsatt prioritering av demokratibistånd till människorättsförsvarare och demokratikämpar, ett utökat och effektiviserat klimatbistånd samt fokus på kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter.

Att minska stödet till FN och skära ned på kärnstödet, som regeringen aviserat, är inte heller ett effektivt bistånd. Kärnstödet medger en flexibilitet som krävs i en föränderlig värld med uppblående kriser och konflik-

ter, som till exempel de i Ukraina och Afghanistan. FN spelar också en viktig samordnade roll i världen, och en stor del av de medel som kanaliseras via FN går till stöd till kvinnor och SRHR. Ett starkt kärnstöd står inte i motsättning till ett starkt stöd till civilsamhället; tvärtom är de en förutsättning för varandra.

Det är den fattigaste delen av världen som drabbas hårdast av klimatkrisens effekter. Klimatmålen måste gå före kortsiktiga vinstintressen, och den rika delen av världen måste ta sitt historiska ansvar. För att kombinera en effektiv fattigdomsbekämpning med ekologisk hållbarhet krävs satsningar på miljövänlig och hållbar produktion av energi och livsmedel samt omställning till en mer miljövänlig transport- och industrisektor. Vänsterpartiet vill därför se ett nytt additionellt klimatbistånd.

Ukraina behöver självklart få ett starkt stöd från omvärlden för att bygga upp landet. Här kan Sverige spela en viktig roll, men behoven är gigantiska. Det beräknas kosta 600–700 miljarder dollar samtidigt som världens samlade bistånd uppgår till mindre än 200 miljarder dollar. Det är uppenbart att världens länder måste hitta andra medel än biståndet för att bistå Ukraina i deras viktiga arbete med att återuppbygga landet.

Det talas ibland, helt felaktigt, om biståndet som ett svart hål. Sverige har i dag ett relativt bra bistånd som är både transparent och effektivt och som ses som en förebild globalt. Samtidigt finns det näst intill inget fokus på kapital- och skatteflykt som ett svart hål. Detta berövar länder hundratals miljarder dollar varje år i uteblivna skatteintäkter. Här behövs krafttag. Vi behöver även införa en effektiv land-för-land-rapportering för multinationella företag.

Kursändringen gällande svenskt bistånd görs utan någon som helst analys, dialog eller ordentlig utvärdering. Senast biståndet förändrades gjordes en ordentlig analys, och omställningen föregicks av en dialog med både riksdagen och biståndsgivare på bred front. Inte minst civilsamhället var inblandat. Nu överger regeringen både enprocentsmålet och en i det stora hela fungerande biståndspolitik utan någon som helst dialog. Det är minst sagt anmärkningsvärt.

Sverige ska vara en röst för solidaritet, demokrati och mänskliga rättigheter i världen. I Vänsterpartiets budgetmotion både återställer vi enprocentsmålet och lägger fram förslag om ett additionellt klimatbistånd som omfattar 500 miljoner kronor för år ett och sedan trappas upp till 1 miljard kronor för de nästkommande åren. Detta gör vi för att motverka effekterna av klimatkrisen och bidra till en rättvisare, mer demokratisk och jämställd värld.

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den Vänsterpartiet önskat avstår jag från ställningstagande på utgiftsområde 7. Jag hänvisar i stället till Vänsterpartiets särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 53 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Sverige är sedan många år en humanitär stormakt och en förebild för världens länder genom vårt generösa bistånd som går till att bekämpa fattigdom och stärka kampen för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter. Det ska vi vara stolta över och vidareutveckla.

I olika utvärderingar, bland annat av OECD-Dac, har svenskt bistånd fått kritik. Det har blivit alltför spretigt, har många olika mål och strategier och förmedlas via många olika organisationer. Det gör biståndet mindre effektivt. Det blir svårare att följa och utvärdera om det verkligen ger avsedd effekt.

Flera bedömare har också påtalat att Sverige som nation inte har tagit till vara det inflytande vi rimligen borde kunna begära i FN-systemet med tanke på att vi är en av världens främsta biståndsgivare i förhållande till befolkningsstorlek.

Som kristdemokrat är jag en stark förespråkare för ett generöst och effektivt bistånd. Som många känner till har jag egna erfarenheter efter fyra års arbete som sjuksköterska i ett land i Afrika. Med ett snart fyrtio-årigt perspektiv och fortlöpande, så gott som dagliga, kontakter med landet samt inblick i många andra biståndsländer har jag sett både goda och dåliga exempel. Det finns verkligen behov av att reformera biståndet så att det blir än mer effektivt och träffsäkert.

Vi vill ju att varje krona ska nå fram dit där den gör allra bäst nytta för att lyfta människor ur fattigdom och ge kunskap och redskap för utveckling och självförsörjning till individer men också till lokalsamhällen och hela nationer.

Regeringen lyfter därför fram några tematiska prioriteringar: fattigdomsbekämpning, hälsoinsatser för de mest utsatta, demokratibistånd till människorättsförsvarare och demokratikämpar, utökat och effektiviserat klimatbistånd samt flickors och kvinnors rättigheter och möjligheter.

Regeringen vill också kanalisera en större andel av biståndet via civilsamhället och fokusera det multilaterala samarbetet på organisationer som har de utpekade tematiska prioriteringarna samt på humanitär flyktinghjälp och barns rättigheter.

Låt mig säga några ord om civilsamhällesorganisationerna. De har långvariga och djupgående kontakter med sina syskonorganisationer i mottagarlandet. Det skapar ömsesidigt förtroende och minskar risken för korruption. Dessutom har de ofta en slimmad administration vilket gör att mindre pengar försvinner efter vägen. Det finns organisationer som förmedlar 87 procent av de insamlade medlen till de hjälpbehövande.

Fru talman! Jag är stolt över att det i regeringens förslag nu ingår en kristdemokratisk innovation. För första gången i historien sätts ett tak för avräkningar för flyktingmottagandet i Sverige. Det som hände i april i år när Socialdemokraterna plötsligt ryckte undan 18 procent av de så kallade biståndslimiterna var destruktivt. Det drabbade civilsamhällesorganisationerna med i snitt 38 procent av deras budgetar under innevarande budgetår – utan förvarning. Det gjorde Sverige till den största mottagaren av svenskt bistånd. Det är magstarkt att just Socialdemokraterna nu kallar regeringens reformering för en slakt av biståndet. Regeringens tak på 8 procent för avräkningar förhindrar att något motsvarande upprepas.

Regeringen utökar också de statliga garantierna och ger ett kapitaltillskott till Swedfund för bland annat ökade klimatinvesteringar. Både Sidas garantier och Swedfunds investeringsstöd har i utvärderingar visat sig ge mycket goda effekter genom att möjliggöra investeringar för att utveckla företag och göra klimatanpassningar i utvecklingsländer.

Allt detta ligger väl i linje med Kristdemokraternas biståndspolitiska program som kom i somras.

Att utveckla handel i både stor och liten skala är ett viktigt sätt att driva utveckling. När exempelvis kvinnliga jordbrukare får avsättning för sina produkter visar forskningen att inkomsterna i första hand går till barnens utbildning. Man skaffar skoluniformer, pennor, skrivböcker och näringsrik kost till barnen. Nästa steg är ofta att förbättra det egna hemmet. Man kanske ersätter palmladdstaket med ett plåttak som är mer motståndskraftigt mot regn och stormar.

När man klarat det grundläggande och livets nödtröft kanske man har råd att anställa någon som då också får del av det ökade välståndet, och i nästa steg kanske man kan skaffa sig ett transportmedel så att man kan transportera sina grödor till marknaden i staden i stället och få ännu större avkastning av sitt arbete. På så sätt sprids goda ringar på vattnet.

Det här kan jämföras med hur männen agerar. Om de får en liten extrainkomst är det tyvärr ofta så att den går till egen konsumtion av till exempel alkohol eller kanske till prostituerade.

På en punkt avviker den här överenskommelsen från kristdemokratisk politik. Det gäller enprocentsmålet. Vi kristdemokrater står fortfarande upp för att det är en god princip att avsätta en viss andel av bni för bistånd – 1 procent – med tanke på de stora behov som finns i vår värld. De behoven har dessutom ökat på grund av pandemin, torkan och svälten på Afrikas horn och Rysslands krig i Ukraina.

Men – och detta är ett viktigt men – i fyrpartiöverenskommelsen och i budgeten finns en föredömlig långsiktighet i och med att biståndet fryses på nivån 56 miljarder kronor per år. Det innebär en sänkning med 1,4 miljarder kronor jämfört med årets budget, men det ligger fast på den nivån i tre år oberoende av om vi går in i en lågkonjunktur under kommande år. Med enprocentsmålet skulle biståndet i så fall sänkas.

Kombinerat med ett tak för avräkningar på 8 procent ger vårt förslag en långsiktighet och planerbarhet som överträffar Socialdemokraternas. De ryckte först bort 18 procent av biståndet för flyktingmottagande och gjorde sedan själva i höstens budgetmotion avsteg från enprocentsmålet så att det skulle hamna på 0,91 procent, det vill säga bara en bråkdel högre än regeringens 0,88 procent.

Det är också viktigt att framhålla att Sverige fortfarande är ett internationellt föredöme som biståndsgivarland. Det är bara Luxemburg i hela världen som överträffar Sverige i andel av bni. Kom ihåg det när ni hör vänstergänget gå på om ett slaktat bistånd! Med det förslag regeringen lagt fram kan Sverige bli inte bara det mest generösa utan också det mest effektiva biståndslandet.

Med detta vill jag yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 54 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag håller med om att avräkningstaket är bra. Det gör att det blir stabilt och att man vet vad som gäller.

När det gäller enprocentsmålet gläder det mig visserligen att Kristdemokraterna håller fast vid det, men jag måste ändå fråga var gränsen går. Vi har ju hört, åtminstone från Sverigedemokraternas sida, att det här eventuellt är ett första steg. Vad händer i nästa steg när man vill ned till 0,5 procent? Hänger Kristdemokraterna med då, eller säger de nej? Det är min ena fråga.

Den andra frågan handlar om processen. Varför får inte civilsamhället och riksdagen vara med när man nu gör så stora förändringar i biståndet? Och då pratar jag inte om pengarna utan om principerna för hur man fördelar, tänker och ska arbeta med det.

Jag håller med om det Gudrun Brunegård sa om utveckling av handel när det kommer till just kvinnliga jordbrukare och utbildning. Det är verkligen ett av de bästa sätten att få till utveckling – inte minst ekonomisk sådan.

Men det här står väldigt långt från målet att gynna svensk export. Jag skulle önska att man snarare fokuserade på att säga att man ska involvera näringslivet och hjälpas åt för att det ger ett mervärde. Hade inte det varit bättre än att säga att man ska gynna svensk export?

Anf. 55 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna Lasses, för kloka frågor!

Just avräkningstaket tror jag kommer att vara helt avgörande framöver för att bidra till helheten i budgeten. Det är en viktig förhandlingsvinst för oss kristdemokrater som delvis gör att vi accepterar att vi inte riktigt uppnår enprocentsmålet i år. Men Kristdemokraternas ambition är naturligtvis att i kommande förhandlingar kunna höja det.

Vi har skissat på en reformering av biståndet i vårt biståndspolitiska program, och många av skrivningarna finns med nästan ordagrant i regeringens budget. Med tanke på den effektivisering som kan ske är min förhoppning att våra samarbetspartner i regeringsunderlaget kommer att se att varje krona kommer till nytta. Då kan det, med tanke på de otroliga behov som finns runt om i världen, vara motiverat att höja till 1 procent och ha detta som ett åtagande, vilket vi vill.

När det gäller processen tror jag att vi får ha respekt för att det har gått väldigt kort tid sedan regeringen tillträdde. Alla detaljer kan inte vara på plats. Det pågår just nu en ganska forcerad process för att man ska hinna med det som är möjligt i nuläget.

Jag utgår dock från att man kommer att involvera civilsamhället och ha en dialog med oss i utskottet, och även i riksdagen, längre fram när det hela kommer in mer i gängse banor arbetsmässigt.

Anf. 56 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Kristdemokraterna verkligen kan hålla i detta och försöka att putta upp det så att det inte åker ned ytterligare.

Jag håller med om att det har varit en oerhört forcerad process. Det är just detta som är problemet när man gör stora förändringar och det skapas en stor oro. Då är det ännu viktigare att alla känner att de är med och att de kan bidra med den kunskap som de har. Då är det också lättare att inte göra stora misstag så att man sedan måste riva upp och göra om.

Jag tycker att det är tråkigt att man inte har sagt: Stopp och belägg – så här snabbt kan vi inte göra det! Den här processen, med den överenskommelse om att involvera civilsamhället som ligger i botten, är mycket viktig. Jag hoppas att Kristdemokraterna håller med om detta och att partiet bevakar det och ser till att det är någonting som tas med åtminstone i den vidare processen.

Anf. 57 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Anna Lasses och alla andra kan lita på att Kristdemokraterna kommer att fortsätta hålla i. Biståndet är en otroligt viktig del av Kristdemokraternas ideologiska grund. Solidaritet med medmänniskor som har större behov än vad vi har är en av Kristdemokraternas grundprinciper, så detta kommer Kristdemokraterna verkligen att hålla i – det kan jag lova.

Jag håller med om att alla ska vara med i processen, och det utgår jag från att man kommer att inbjudas att vara framöver. Jag vill dock betona att de åtgärder som vidtas nu, och den inriktning som vi har skissat på i den kristdemokratiska biståndspolitiska rapporten, inte är något som har gjorts hipp som happ, utan detta har vi grundat på forskningsrapporter och utvärderingar från OECD-Dac, IDA, Expertgruppen för biståndsanalys och så vidare. Vi föreslår reformer som regeringspartierna har accepterat, exempelvis när det gäller garantier, Swedfund och att låta en större andel gå via civilsamhället.

Jag har gott hopp om att våra samarbetspartier kommer att fortsätta lyssna på oss. Vi har ett djupt och långvarigt engagemang i biståndsfrågor. Vi har också ett stort förtroende i dessa frågor, och detta är vi naturligtvis måna om att upprätthålla, vårda och vidareutveckla.

Anf. 58 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för anförandet!

Det var mycket som Gudrun Brunegård framförde som jag kan hålla med om. Jag tycker att det är bra att man har fått ned avräkningarna av biståndet, även om jag helst hade sett att det inte hade gjorts några avräkningar över huvud taget. Jag anser att bistånd ska användas just till bistånd och inte till andra saker.

Vi ser nu att behovet av bistånd är större än någonsin. Fattigdomen ökar. Hungerkatastrofen är ett faktum. Flickor, kvinnor och barn har drabbats särskilt hårt. Jämställdheten minskar igen, och våldet mot kvinnor ökar. Det finns minst sagt stora behov inom biståndet, inte minst när det gäller demokrati- och rättighetsbistånd.

Både liberaler och kristdemokrater lovade före valet att enbart stödja en budget där 1 procent av bni går till bistånd. Att detta löfte nu kastas över bord tycker jag är ett svek både mot väljarna och mot de miljontals människor i världen som är i behov av internationellt bistånd.

Hur förklarar ni detta svek för väljarna? Att sänka biståndet i en tid då globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är inte rimligt, anser jag. Jag vill gärna ha ett svar på hur ni resonerar om sänkningarna av biståndet.

Anf. 59 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för berömmet! Det är jätteviktigt att vi har den här dialogen. Vi lever ju i en ofullkomlig värld, och detta gäller även politiken.

Vi har båda höga ambitioner, Lotta Johnsson Fornarve, men för att vi ska få våra ambitioner genomförda behöver vi dessvärre samarbeta med andra eftersom varken Vänsterpartiet eller Kristdemokraterna har 51 procent av väljarstödet. Då krävs det att man förhandlar. Ni ska förhandla med ett parti som är berett att mitt under ett pågående budgetår rycka undan

38 procent av biståndet till civilsamhällesorganisationerna, så vi kanske ska balansera det här.

Trots att vi i Kristdemokraterna samarbetar med två partier som hade velat sänka biståndet mer har vi lyckats få igenom avgörande reformförslag som innebär ett bibehållet högt bistånd på 0,88 procent av bni och ett tak för avräkningar.

När det gäller avräkningstaket, eller avräkningar över huvud taget, vill jag påminna om att detta är någonting som OECD-Dac godkänner. Vi ska jämställa flyktingmottagande i våra egna länder med det flyktingmottagande som många biståndsländer har. Det är detta som är grunden till att avräkningarna finns.

Jag instämmer med Lotta Johnsson Fornarve – jag hade helst velat se att det hade varit noll i avräkningar. Men med ett tak på 8 procent ligger vi 10 procentenheter bättre till än vad Socialdemokraterna åstadkom i april i år när man sänkte med 18 procent.

Anf. 60 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Gudrun Brunegård för svaret.

Jag håller som sagt med om att det är viktigt att vi minskar avräkningarna, men Vänsterpartiet hade helst sett att det inte hade skett några avräkningar över huvud taget.

Gudrun Brunegård sa att man minskar biståndet marginellt, men på sikt kommer det ju att bli en ganska kraftig sänkning av biståndet i och med att man fryser biståndet i kronor och ören. På sikt kommer detta att innebära ganska kraftiga nedskärningar av biståndet; så är det ju.

Jag måste säga att jag tycker att det är ett svek mot era väljare att ni inte stod upp för enprocentsmålet, vilket ni i valrörelsen tydligt och klart sa att ni skulle göra. Det är ju de mest utsatta i världen som drabbas av detta svek.

Jag undrar var ni egentligen vill skära i biståndet. Är det i stödet till flickors utbildning, som har gått tillbaka kraftigt efter pandemin? Är det i stödet för att förhindra våld mot kvinnor och barn och för att minska könsstymning? Är det i stödet till människorätts- och demokratiaktivister runt om i världen? Var ska ni skära?

Ni säger att civilsamhället är viktigt och ställer detta lite grann i motsättning till FN och kärnstödet. Jag tycker att detta är fel att göra, för båda behövs. Civilsamhället säger också att man beklagar att biståndet till de multilaterala organisationerna och kärnstödet minskar, för de är avhängiga av varandra. Kärnstödet har varit otroligt viktigt under pandemin för att snabbt kunna ställa om, sätta in medel och vara flexibel. Båda dessa stöd är väldigt viktiga och står inte alls i motsättning. Jag skulle vilja höra några kommentarer om detta från Gudrun Brunegård.

Anf. 61 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Lotta Johnsson Fornarve för stödet för ett tak för avräkningar. Jag hoppas att ni kan påverka era samarbetspartier vad gäller att införa ett sådant så att vi slipper vara med om sådana brutala ryck som skedde tidigare i år.

När det gäller oron för att biståndet ska minska handlar det inte om några brutala siffror. Utifrån den prognos som finns för bni-tillväxten är 2023 års bistånd 0,88 procent av årets, en siffra som har upprepats flera

gångar i dag. För 2024 beräknas den ligga på 0,86 procent och året därefter på 0,82 procent. Det är trots allt fortfarande marginella summor det handlar om; det är tusendels procent.

Under tiden kommer en effektivisering att ske så att varje krona kommer att träffa ännu mer rätt än den gör i dag.

Det handlar inte om att vi ska skära ned biståndet till FN-organisationerna och andra som tar emot kärnstöd utan om att en större andel ska förmedlas via civilsamhället. Här måste vi titta på vilka som gör detta bäst. Det kanske är doktor Mukwege i östra Kongo som är bäst på att stå upp för kvinnors rättigheter och motverka den destabilisering som väpnade grupper gör på andras bekostnad. Då är det han som ska ha pengarna och inte en annan organisation.

Anf. 62 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Gudrun Brunegård för både anförande och tidigare svar.

Ni har i förhandling tvingats frångå enprocentsmålet. Detta har du hederligt och renhårt förklarat, men det är ändå beklagligt. Det är synd att ni inte kunde hålla emot, men det är bra att du uttrycker ambitionen att komma tillbaka dit.

Det som också är sorgligt är att ni står bakom det nyspråk som Moderaterna och biståndsministern ägnar sig åt när det gäller effektivitet och transparens. Här får vi ju inga svar.

Förutom att Kristdemokraterna har stått upp för enprocentsmålet och fortsätter att göra det vill Kristdemokraterna också ge civilsamhället ett stort utrymme. Jag hörde Gudrun Brunegård säga att det går lite fort nu men att man senare ska involvera också civilsamhället i de stora förändringar som görs. Men det är nu nya förslag tas fram och Regeringskansliet bakar om hela politiken för internationellt utvecklingssamarbete och bistånd. Då vore det bra om de som har kunskap, kompetens och erfarenhet deltog i detta arbete.

Hur kan Kristdemokraterna gå med på att göra en sådan stor omdaning, som vi befarar att det blir, utan att civilsamhället involveras från början?

Anf. 63 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Janine Alm Ericson för ett engagerat inlägg. Eftersom jag behöver gå till ett annat möte efter denna debatt vill jag passa på att skicka med den påminnelse jag gav till Lotta Johnsson Fornarve. Även Miljöpartiet har hög svansföring, men för att även ni ska vara kapabla att genomföra den höjning av biståndet ni vill göra är ni beroende av att samarbeta med andra. Det parti ni har samarbetat med tidigare i regeringsställning gjorde den historiskt mest brutala slakten av biståndet, med 18 procent av biståndet totalt och 38 procent som direkt drabbade civilsamhällesorganisationerna. Ha detta i åtanke framöver.

Vi har pekat ut en riktning. Vi ska bekämpa fattigdom och möta humanitära behov. Vi ska stödja barnens rätt och civilsamhället. Vi ska kämpa för demokrati och mänskliga rättigheter och höja klimatbiståndet. Vi ska stå upp för kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter, SRHI och hbtqi-personers förutsättningar och rättigheter. Allt detta finns med i budgeten, och med denna inriktning kommer det givetvis att ske förhandlingar

framöver. Till exempel ska min kollega möta biståndsmministern i dag, så det pågår diskussioner.

Anf. 64 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Gudrun Brunegård för medskicket när det gäller förhandlingar. Det kan ett litet parti alltid behöva.

Budgeten minskar, och regeringen har valt att frångå enprocentsmålet. Men det är kanske inte summan i sig som är mest oroväckande, för den kommer väl att påverka mer på sikt. Nu är det snarare regeringens uttalade ambition att lägga en stor del av biståndspengarna på Ukraina. Vi tycker att Ukraina ska få så mycket stöd och hjälp vi någonsin kan ge, men vi har inte sett finansieringen och vet inte hur mycket annat detta fokus på Ukraina kommer att tränga ut.

Förhandlingar pågår, och vi hade väl inte trott något annat. Men jag vill fråga Gudrun Brunegård: Vad har Kristdemokraterna för ingångar i de förhandlingar som pågår? Gudrun Brunegård nämner många bra saker som det är viktigt att behålla i biståndet. Men vi vet samtidigt att man kommer att behöva dra ned. Vad är Kristdemokraterna beredda att dra ned på? Man kan inte upprätthålla samma ambitionsnivå i alla dessa delar. Kommer man att dra ned på klimatbiståndet, på kvinnors och flickors rättigheter eller på demokratistödet? Jag vill höra hur Kristdemokraterna prioriterar i dessa svåra frågor.

Anf. 65 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Janine Alm Ericson för nya frågor som är viktiga att diskutera.

Låt mig fortsätta att utveckla det jag inte riktigt hann med i ett tidigare replikskifte kring effektiviseringar. Vi har väldigt många olika organisationer, såväl FN:s kärnstödsorganisationer och andra stora organisationer som civilsamhällesorganisationer, som jobbar med en och samma sak. Då kan man behöva se över vilka som gör det på mest effektiva sätt. Det är detta jag menar med effektivisering. Fokuserar man medlen på detta kan man få lika bra eller ännu bättre effekt genom att samarbeta med färre organisationer. OECD-Dac och även EWA har pekat på att Sveriges bistånd under åren har slirat iväg och spritts ut på för många olika organisationer och fokusområden, vilket gör det ineffektivt.

Det är denna typ av fokusering och effektivisering som behöver göras, och då frigör man också medel för att stärka andra områden, exempelvis Ukraina, som i nuläget behöver väldigt mycket stöd och som redan är ett av Sveriges främsta bidragsmottagarländer.

I den här diskussionen måste vi också komma ihåg att Sverige bedriver bistånd genom EU. Vi har inte pratat så mycket om den delen än, men där har vi ju en stor samlad kraft som vi kristdemokrater menar att Sverige behöver utnyttja. Vi behöver påverka andra länder inom EU, både när det gäller biståndet globalt och inte minst när det gäller Ukraina.

Anf. 66 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte först och främst säga något om avräkningen och Dac. Jag tror att det är viktigt för dem som följer debatten och hör Gudrun Brunegård att ändå komma ihåg hur situationen såg ut. Vi fick signaler om 250 000–300 000 flyktingar från Ukraina bara till Sverige. Det var progno-

ser som gjordes utifrån krigsläget då. Det gällde att snabbt skaffa förutsättningar att möta detta, och det gjorde vi genom att följa Dac-kriterierna, de regelverk som faktiskt finns.

Sedan visade det sig att det inte behövdes, och då återfördes resurserna. Men det som skiljer sig åt när det gäller utmaningen för alla partier i den förra regeringskonstellationen är att vi inte tvekade en sekund när det gäller enprocentsmålet. Det gör dock den konstellation som Kristdemokraterna nu ingår i.

Jag kan tycka att det är vällovt och till och med positivt att Gudrun Brunegård här säger att man önskar kunna höja biståndet. Men här finns ju flera partier vars uttryckliga målsättning är att sänka det. Moderaterna vill sänka till 0,7 procent och Sverigedemokraterna till 0,5 procent. Den sannolika konsekvensen av detta kommer att vara ett minskat bistånd framöver.

Jag blir lite orolig, eller till och med mycket orolig, när jag hör inte bara att det handlar om att så småningom involvera civilsamhället – för civilsamhället är ju inte involverat, trots den expertkunskap som finns – utan att Gudrun Brunegård också säger att hon hoppas att det också ska finnas en dialog med oss i utskottet. Det gjorde mig lite förvånad, för jag förutsatte att det fanns en dialog åtminstone där. Men Gudrun Brunegård har alltså inte heller själv deltagit i de här diskussionerna.

Då kanske det blir svårt för henne att svara på min fråga, som jag tycker är intressant. Om nu den övergripande strategin från Kristdemokraterna är att se till att biståndet ska bli så effektivt att alla tycker att det är rimligt att höja det, hur ska det effektiviseras? Är det genom det vi hörde i den senaste repliken, att konkurrensutsätta biståndsorganisationer och se vem som gör det bästa jobbet?

Anf. 67 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Tomas Eneroth, för att du ger mig tillfälle att förtydliga om jag var oklar eller uttryckte mig slarvigt! Självklart pågår det en dialog, och min kollega är precis på väg till ett sådant möte. Vi har fortlöpande haft möten tidigare också.

Det jag uttryckte förhoppning om var att civilsamhället ska uppleva att de blir inkluderade på motsvarande sätt. Men jag vill återigen säga det att det är lite magstarkt att ett parti som plötsligt ryckte undan 18 procent av det totala biståndet så att det drabbade civilsamhällesorganisationerna med 38 procent under innevarande år ifrågasätter att vi fryser bistånds nivåerna. Det handlar om att göra det förutsägbart och planerbart.

Med de effektiviseringsåtgärder och den reformagenda vi har skissat på tror jag att vi kommer att få se att biståndet verkligen blir mer effektivt och att fler kronor kommer att nå fram till de mest hjälpbehövande, att det som vi har skrivit upp i budgeten om ökat klimatbistånd och fortsatt stöd till kvinnors och flickors rättigheter och så vidare kommer att uppfyllas och att våra samarbetspartier därigenom också kommer att motiveras. Det jag har hört när jag har lyssnat på dem i debatten är just att det är oförutsägbarheten och risken att pengar försvinner längs vägen som gör att de är kritiska till biståndet. Detta behöver vi rätta till.

Anf. 68 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Nu får Gudrun Brunegård sin sista chans att ändå svara på frågan: Hur ska civilsamhället effektivisera detta? Det var ju detta som var min fråga.

Jag förstår den bekräftelse som nu kom av att civilsamhället inte har involverats och att det var medvetet. Jag beklagar det och tycker att det är synd, för där finns ju expertisen. Jag konstaterar att Kristdemokraternas vägval innebär att man nu systematiskt lägger sig på en lägre nivå för biståndet framöver och har accepterat detta trots tidigare uttalanden till väljarna. Det är en modell vi numera känner igen på flera politikområden.

Om man nu dessutom fryser beloppet, hur ska då ett effektivare bistånd så småningom enligt Gudrun Brunegårds önskemål kunna bli mer? Det kanske ledamoten kan grunna på framöver.

Jag tycker att alla som lyssnar och följer den här debatten ändå av någon företrädare för majoriteten skulle kunna få reda på hur civilsamhället ska bli effektivare.

Gudrun Brunegård sa i sitt anförande att om det är flera som gör det kanske några inte ska göra det, och vi kan se vem som gör det bäst. Ska man konkurrensutsätta detta och se vem som är den bästa på bistånd i det här landet? Kan ni beskriva hur urvalet ska gå till, vilka som ska bort och när man ska få reda på detta? Skapar inte Gudrun Brunegårds uttalande i debatten just den osäkerhet och rädsla i civilsamhällesorganisationerna som hon säger sig vilja undvika?

Anf. 69 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Vi har i förhandlingar med tre andra partier accepterat en tillfällig frysning på tre år som kommer att ge utrymme för ett reformarbete. Där kommer vi att få ett effektivare bistånd där fler kronor kommer att nå fram till de mest behövande och till de prioriterade områden som finns beskrivna i budgeten.

Tomas Eneroth, en före detta regeringsföreträdare, säger att Socialdemokraterna står upp för biståndet. Men tittar man på siffrorna ser man att det inte är mer än 0,91 procent som Socialdemokraterna lägger på bistånd i årets budget, trots att man inte har behövt förhandla med någon annan.

Jag tycker att det är Tomas Eneroth som ska stå till svars i stället. Nu har han tyvärr ingen möjlighet att svara, men han kanske skulle kunna göra det på något annat sätt. Skulle Tomas Eneroth vara beredd att införa ett tak på biståndet på motsvarande sätt som vi nu har fått med oss de andra regeringspartierna på att göra?

När det så gäller effektiviseringen och det som Tomas Eneroth börjar så oro om – att vissa organisationer skulle slå ut andra – är det snarare så att det är på bekostnad av kärnstödsorganisationerna som man behöver fokusera. Där har man flera olika organisationer som i ett och samma land jobbar med precis samma saker. Det kan också vara så att man i ett land jobbar med en viss sak medan den görs av en annan organisation i ett annat land. Det är där man behöver effektivisera.

Anf. 70 ANNA LASSES (C):

Fru talman! ”Jag har en son, en partner, tre hundar, en katt och en robotdammsugare. Jag promenerar med mina hundar, ser på Doctor Who

och går till jobbet varje dag. Men dygnet runt hör vi larmet och ljudet från de ryska raketerna.”

Orden är min namnes, Annas. Hon och fyra andra kvinnor satt precis framför mig och många andra i förstakammarsalen här i Sveriges riksdag bara för några dagar sedan: Martha, Natalie, Anna, Tanja och Natalia – fem kvinnor som berättar om sin vardag och sitt arbete i krigets Ukraina. Det finns ingen tvekan och inget alternativ i deras arbete, bara en absolut tro: ”It is our destiny to protect the democracy and rest of the world.”

Tidigare samma dag läste jag rapporter om alla de ukrainska barn som Ryssland kidnappat och fört bort, och nu adopterar bort till ryska vuxna för omprogrammering. Det är rapporter som också ingående berättar om tortyr av civila, så kallad filtrering, för att se vilka som är lojala gentemot Ryssland. Människor avrättas och begravs i massgravar.

Ondska kan ses som frånvaro av godhet och frånvaro av empati. Här är ondskan total. Jag vet att vårt stöd här i Sverige till Ukraina är absolut och självklart, hela vägen. Men det är inte bara för att det är rätt, utan också för att det handlar om vår egen säkerhet, vår frihet och vår demokrati.

Det här är självklart. Alla vi som bor i Sverige vet detta. Vi påminns om det inte minst i vår vardag när elpriserna stiger. Det blir därför lätt att förklara varför bistånd till Ukraina ska finnas.

Men världen är större än så. Vi har klimatförändringarna och en pandemi som har påverkat. Det gör att fattigdomen nu börjar öka igen. Vi har en generation barn som på många håll inte har gått en enda dag i skolan.

Vi har flickor som i allt högre grad gifts bort allt yngre. Det riskerar att öka utanförskapet, och demokratin backar. Det sker i länder som Iran, Irak, Myanmar, Afghanistan och Guatemala, på Afrikas horn och så vidare. Listan kan göras lång.

I det läget tar regeringen bort enprocentsmålet. Förutom att resurserna egentligen borde öka signalerar det, även om vi fortfarande globalt sett har ett generöst bistånd, att Sverige backar och tar ett steg tillbaka.

Regeringen talar om effektivitet, ledarskap och synergieffekter. Här håller jag absolut med. Om det görs på rätt sätt finns det absolut saker i det svenska biståndet som behöver reformeras. Det handlar om hur man gör det.

När man i ett läge som detta minskar summan, fokuserar väldigt starkt på närområdet och dessutom lägger om så att man framför allt fokuserar på det humanitära biståndet och minskar det långsiktiga biståndet väcks en oro hos mig och många andra. Man kopplar biståndet till migrationspolitiken för att tillsammans avskräcka människor från att komma hit. Det gör att Sverige än mer uppfattas som ett land som bygger murar. Det är märkligt att man gör på det sättet.

Fru talman! Jag vill ändå lyfta fram det genuina engagemang som finns både i vårt utskott och i riksdagen, även om vi ibland kommer till olika slutsatser.

Man talar om ett paradigmskifte. Här håller jag med. Det håller verkligen på att ske ett paradigmskifte, och det väcker oro. Vi har i utskottet talat om att målet ligger fast. Vi i Centerpartiet skrev en motion om det för att verkligen försäkra oss om att målet för biståndet ska vara just fattigdomsbekämpning, utveckling och demokratiutveckling.

Men när man tittar på förslagen från regeringen tycker jag ändå att det visar sig någonting annat. Det gäller det nämnda villkoret kopplat till migrationspolitiken men också att man talar om att gynna svenska intressen.

Centerpartiet är absolut för att öka synergieffekterna med handelspolitiken och att engagera näringslivet i mycket högre grad än vad som görs i dag. Det är bra. Det är också bra att satsa på lokala företag på plats hos mottagarna. Allt det är bra. Men det är fortfarande ett fokus hos själva mottagaren som är det viktiga. Det är det väsentliga, inte att gynna svenska intressen.

Sedan har vi processen som vi har diskuterat här flera gånger i dag. Varför är det så bråttom att vi måste frånga de avtal som finns? Varför får inte riksdag och civilsamhälle vara med när vi gör den stora omläggningen av biståndet? Man stänger den transparensen och dialogen. Det är oroväckande.

När andra länder minskar sina bistånd hade Sverige kunnat fortsätta att vara ett ledarland, en respekterad föregångare. I stället minskar vi nu resurserna och stänger våra gränser.

Sten för sten bygger vi en mur mot omvärlden i något slags villfarelse om att det ska kunna ge oss ökad trygghet. Det görs trots att historien ändå visar att murar är ett extremt dyrt och kortsiktigt sätt och att det mest skapar en chimär av trygghet och ingenting annat.

Människor som känner sig trygga orkar göra motstånd. Människor som har kunskap och kan ifrågasätta kan göra motstånd. Människor som känner sig sedda och känner stöd vågar göra motstånd. Därför är det så viktigt att vi med hjälp av det svenska biståndet och med vår internationella politik ser till att människor runt om i världen känner sig trygga och att vi tar det ansvaret. Det är någonting som gynnar Sverige.

Vi borde fokusera på att sätta in stöd som i stället leder till hållbara arbeten, klimatomställning och en fungerande demokrati. Då behövs det utbildning, främjande av entreprenörskap och ett aktivt arbete med demokrati och mänskliga rättigheter.

Anf. 71 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Vi talar om bistånd. Vad är bistånd? Jo, bistånd är hjälp. I det här fallet är det en ekonomisk hjälp där vi – Sverige, ett rikt land – hjälper andra länder, andra organisationer och andra människor, som inte har samma finansiella möjligheter som vi har här i Sverige.

I definitionen av bistånd från OECD står att det finansiella stödet i huvudsak ska främja ekonomisk utveckling och välbstånd i fattiga länder samt verka för att motverka förtryck. Vi är alla ganska överens om att det är bra.

Inför den här dagen har jag pratat en hel del med partikamrater i Liberalerna och med andra kloka människor. Jag har även grottat ned mig i Sidas arbete och läst om bra biståndsprojekt och om mindre lyckade sådana. Det jag har kommit fram till är att bistånd inte är en enkel fråga.

De ändringar som nu sker i budgeten mot tidigare år är att regeringen lägger fram en flerårig budgetram som inte baseras på bni utan är en fast summa varje år. Det finns dessutom ett fast tak för avräkning. Det ger en bättre långsiktighet, och det blir lättare för biståndsorganisationerna att planera sitt arbete med biståndet.

Sverige har under många år varit bäst i världen på bistånd. Vi har givit mest bistånd per capita, och det har vi haft råd med. Men så sker förändringar i världen, och så även i Sverige.

Just nu har vi en ekonomisk kris med hög inflation och höjda räntor. Vi har en energikris som kommer att slå hårt mot det svenska folket. Vi kanske kommer att se företag gå i konkurs och människor bli av med sina jobb och kanske till och med sina bostäder. Och inte minst har vi ett krig i Europa. Det innebär att vi har svårigheter även här på hemmaplan, här i Sverige, som vi måste ta tag i.

Nu är vi med den här budgeten inte längre bäst i världen. Vi ligger bara topp tre eller topp fyra. Vi är fortfarande bäst i Norden. Vi är ett av få länder i världen som når upp till det biståndsmål som FN har satt upp och som flera länder har skrivit under på.

Om jag har räknat rätt är det 192 länder som är sämre än vad Sverige är när det kommer till bistånd, om det nu är en tävling. Jag vill betona att vi i Sverige fortfarande har ett väldigt högt anslag i vår budget för bistånd. Det är 56 miljarder per år före avräkning, och det ska alltså begränsas med 8 procent.

Att då få höra att det finns andra länder som ser ned på Sverige, som pekar på oss och säger att vi är dåliga förebilder: Är inte det oförskämt, om det nu är så. Jag har verkligen letat efter uttalanden av den typen från företrädare från andra länder eller internationella organisationer. Jag har inte hittat något sådant. Jag undrar: Vilka är det som gör det? Är det FN som har klagat på Sverige?

I vissa av de mejl jag får från medborgare här i Sverige och organisationer förfasas vissa över att Ukraina får så stort stöd. Det blir på bekostnad av andra biståndprojekt, som då får mindre. Men det är så här det fungerar. Det finns bara en plånbok, och det är utifrån den vi måste prioritera.

Jag har sagt detta förr i talarstolen: Jag vill också hjälpa alla människor i hela världen. Men det går inte, och det kommer alltid att finnas människor som blir besvikna.

När det gäller Ukraina har vi män, kvinnor och barn som lider enormt. Jag tycker inte att vi ska hålla på och jämföra länders olika lidanden. Ukraina behöver akut hjälp nu. Och jag anser att Sverige ska fortsätta att stödja EU:s gemensamma samordning när det gäller ett generöst bistånd till Ukraina, både som lån och som gåvomedel.

Vi liberaler har alltid stått för humanism och medmänsklighet, och vi har alltid varit en förespråkare för att Sverige ska ha en generös biståndspolitik. Det tycker vi fortfarande.

Jag ska göra någonting så ovanligt som att ge ett rakt svar här i kammaren: Nej, Liberalerna kommer aldrig att gå med på att backa och halvera enprocentsmålet för biståndet, åtminstone inte så länge jag är medlem i Liberalerna.

Men vi liberaler är också ansvarstagande, och vi har en förståelse för hur landet ligger och att vi nu även måste ta ansvar på hemmaplan. Vi ser att många människor i Sverige i dag behöver hjälp. Vi ser hur skolan behöver mer resurser, hur kommunerna behöver mer hjälp och hur polisen måste stärkas.

Vi ser också hur världen blöder. Regeringen vill nu att biståndet ska bli mer effektivt och att vi ska fokusera på den demokratiska tillbakagång som vi alla ser. Vi måste prioritera demokrati, mänskliga rättigheter och rätts-

statens principer. Det är innehållet i biståndet som är viktigast, inte storleken på det.

Som liberal vill jag också understryka att särskilt fokus ska ligga på flickors och kvinnors rättigheter – flickors rätt att utbilda sig. Och de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och för hbtqi-personer ska också särskilt uppmärksammas.

Det som jag nu har räknat upp ska vara krav för att Sverige ska ge bistånd till ett land. Och krav är inget fult ord.

Det ska även finnas krav på att bistånd ska vara kopplat till bra resultat, effektiv styrning och nolltolerans mot korruption. För mig är detta självklarheter. Men vi vet av erfarenhet att det inte alltid har fungerat så. Jag ser därför fram emot att vi under mandatperioden får en effektivare biståndspolitik.

(Applåder)

Anf. 72 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Martin Melin för hans anförande och beskedet om att man inte kommer att gå med på en neddragning med 50 procent, vilket ändå är välkommet.

Liberalerna har historiskt stått väldigt starkt bakom enprocentsåtagandet. Gudrun Brunegård från Kristdemokraterna refererade tidigare här i dag till taket på avräkningarna som en tydlig förhandlingsvinst för att gå med på att släppa detta åtagande.

Jag skulle helt enkelt vilja fråga Liberalerna vad som är deras ursäkt för att svika vallöftet om 1 procent till världens mest utsatta.

Anf. 73 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Det är inte lätt att svika sina väljare. Men samtidigt har vi en verklighet som ser ut på ett sätt den ena dagen och på ett annat sätt den andra dagen. Miljöpartiet vet också det. Ni hade en biståndsminister 2015 när avräkningen blev hur stor som helst för att Sverige skulle kunna ta emot den enorma flyktingström som kom hit. Ni tog ett ansvar, vilket jag lyfter på hatten för. Socialdemokraterna har här fått skit för att de gjorde avräkningar nu i våras i samband med flyktingströmmen från Ukraina. Jag lyfter på hatten för att de tog ansvar. Det är det som det handlar om. Vi har en plånbok, och det är skattebetalarnas pengar, som vi kan använda. Vi måste se hur världen ser ut.

Just nu har vi finansiella problem i Sverige. Räntorna har höjts, och det finns människor som inte kommer att ha råd att bo kvar i sina bostäder. Vi måste ta ansvar för dem också, och det gör den här regeringen. Tyvärr sker det på bekostnad av de få miljarder som då ryker från biståndsbudgeten. Jag beklagar detta, men så ser verkligheten ut.

Anf. 74 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för detta tydliga besked om att man sviker världens allra fattigaste för andra prioriteringar. Vi står inte bakom dessa prioriteringar.

Regeringen säger också att ambitionsnivån behöver höjas globalt i klimatarbetet, i arbetet med att bevara den biologiska mångfalden och i arbetet med att minska föroreningar. Man säger att man avser att utöka och

effektivisera klimatbiståndet och bidra till utvecklingsländernas kapacitet och därmed genomförandet av Parisavtalet. Så långt är det väl.

Jag hoppas att jag har fel, men efter att Sveriges miljöminister åkt till både COP-mötet om klimat och COP-mötet om biologisk mångfald utan någon som helst ambitionshöjning med sig i bagaget låter detta med högre ambitioner mest som bla, bla, bla. Man lovar väldigt runt, men håller tunt.

Liberalerna har tidigare inte bara stått bakom enprocentsåtagandet utan också varit borgerlighetens bästa parti på både klimat och miljö. Hur kan man då gå med på att lägga sig så platt i frågor som avgör allas vår framtid på ett så avgörande sätt?

Anf. 75 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Jag tolkar det som att denna fråga var i princip densamma som den första som ställdes.

Ja, Liberalerna är den liberala rösten i denna borgerliga regering med stöd av Sverigedemokraterna. Och vem vet hur det hade sett ut utan Liberalerna i denna regering. Vi hade kanske fått en ännu större neddragning av biståndsbudgeten. Det vet vi inte. Jag var inte med vid förhandlingarna, och ledamoten var inte med vid förhandlingarna så vi vet inte.

Liberalerna kommer alltid att jobba för de utsatta här i världen. Vi kommer aldrig att svika dem och aldrig vika ned oss där. Men vi är ett litet parti. Vi är en stor röst, men den är kanske inte så stark i detta sammanhang. Men vi gör vad vi kan, och vi kommer att fortsätta att göra vad vi kan för att jobba för dem som lider och svälter och inte har det bra i denna värld. Vi kommer att fortsätta med det; det kan jag lova dig.

Anf. 76 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag vill naturligtvis ställa samma fråga som jag har ställt till de övriga regeringspartierna, och det handlar om processen och om hur ni från Liberalerna ser på att civilsamhället och riksdagen inte har fått komma in i processen so far och hur ni tänker om detta framöver.

Sedan har jag en särskild fråga just till Liberalerna utifrån att jag vet att Liberalerna brinner för utbildningsfrågor. Någon har viskat i mitt öra att med detta nya förslag till biståndsbudget blir det tidigare ganska så skrala stödet till utbildning ännu lägre och hamnar på ungefär 1 procent. Hur ser Liberalerna på detta, och är det någonting som Liberalerna kommer att arbeta för att förändra med tanke på att vi vet att utbildning är någonting som verkligen är effektivt ur ett biståndsperspektiv. Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 77 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Jag börjar med frågan om utbildning för fattiga människor ute i världen. Jag pratade med en biståndsarbetare förra veckan som har varit i Afghanistan och jobbat med flickors skolgång där. Denna skolgång har varit möjlig tack vare bistånd bland annat från Sverige genom FN.

Om ledamoten frågar mig kommer vi liberaler att fortsätta att arbeta för att folk runt om i världen kan fortsätta att få en bra skolgång och få en utbildning för att det är viktigt. Ja, vi kommer att fortsätta att jobba för det.

Men som jag sa förut är vi ett litet parti, och vi får kämpa för att få igenom våra viktiga hjärtefrågor. Men detta är en av våra hjärtefrågor, och vi kommer att fortsätta att kämpa för detta.

När det gäller processen kom jag in i detta spel, så att säga, i andra halvlek och var inte med i omklädningsrummet inför taktiksnacket när det kommer till arbetet i utskottet här i riksdagen. Jag kan därför inte svara på frågan varför oppositionen inte har involverats mer än vad den har gjort. Jag är ledsen att jag inte kan svara på det.

Anf. 78 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag uppskattar ärligheten i det svaret. Jag kan tänka mig att fler delar bilden att man kanske inte riktigt vet varför det har blivit som det har blivit i processen, eftersom det har gått vansinnigt snabbt. Det är också lite av problemet.

Jag är själv företrädare för ett litet parti och vill skicka med att det går att ha en stark röst, även om man är ett litet parti. Det är viktigt att verkligen inte ge avkall på de värderingar som är grunden i partiet.

Anf. 79 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Jag vet att det går att påverka även som litet parti. I andra sammanhang har Liberalerna fått igenom bra saker i hjärtefrågor. Det går, och vi ska jobba på att vara en stark röst och försöka påverka även inom det här området.

Anf. 80 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Det var länge sedan världen befann sig i ett så katastrofalt läge som nu. Vi har haft en pandemi som dödade miljontals människor och förödde många ekonomier, speciellt i utvecklingsländer.

När pandemin lättade invaderade Putin Ukraina, och vi har på nytt ett krig i Europa. Det handlar om en aggressiv anfallare som tidigare levererat stora mängder olja och gas till Europa, Ryssland, och ett offer för attacken som brukar benämnas världens kornbod, Ukraina. Kriget leder därmed oundvikligen till skyhöga mat- och energipriser. Vi ser det här hemma, men det märks ännu mer i andra delar av världen.

Samtidigt är klimatförändringarna här och drabbar med full kraft och oftast dem som redan är utsatta. Här hemma kan vi parera ekonomin och hjälpa hushåll och företag, även om regeringen kanske ibland är senfärdig med att infria sina löften. Men på många ställen kan man inte göra något. Hjälp och stöd i krisen uteblir, med katastrofala följder. Miljontals människor står i dag utan möjlighet att köpa mat. 50 miljoner människor riskerar att svälta. Det är oerhörda siffror.

Allt detta vet regeringen. Ändå väljer man att frångå enprocentsåtagandet, som länge varit ett rättesnöre för alla partier i den svenska riksdagen. Det är det inte längre. Så mycket vet vi. Men vad mer vet vi egentligen om regeringens politik när det kommer till det internationella utvecklingssamarbetet? Vi vet tyvärr inte mycket. Men det finns anledning att oroa sig. Stora förändringar är på väg men helt utan transparens, konsekvensanalyser eller beredning av biståndets olika aktörer och utan riksdagens inflytande.

Grunden för svenskt internationellt utvecklingssamarbete är att förbättra förutsättningarna för människor i fattigdom och förtryck. De globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och Parisavtalet ska ge politiken vägledning och innehåll. Det är mål som vi har satt upp tillsammans och som vi måste öka ansträngningarna för att nå. Det gör vi genom att fortsätta leva upp till våra åtaganden inom FN och andra multilaterala forum. Det gör vi genom fortsatta kärnstöd och icke öronmärkta pengar. Det gör vi genom att stötta civilsamhället och ge dem förutsättningar att fortsätta sitt arbete som gör skillnad för miljontals människor världen över. Jag hoppas verkligen att regeringen ger dem förutsättningarna.

Före pandemin och kriget såg det ljusare ut. De senaste decennierna har allt fler människor lyfts ur extrem fattigdom. Människors hälsa har förbättrats, och fler barn har fått tillgång till utbildning. Internationellt utvecklingssamarbete gör reell skillnad.

Fru talman! Coronapandemins konsekvenser för världen riskerar att backa denna utveckling flera decennier i många länder. Världen behöver nu gemensamt hitta vägar till utveckling mot en värld som är mer jämlik, jämställd och hållbar. För detta behöver Sverige gå i spetsen och föra en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik som prioriterar jämlikhet och jämställdhet. Det är det som tillsammans med insatser för att hindra klimatförändringarna och öka insatserna för fred på riktigt gör att människor inte tvingas fly.

Men regeringen kommer att dra ned på allt detta för att i stället sätta upp mål om att fokusera biståndspolitiken till att vara ett verktyg för att motverka irreguljär migration eller att främja svensk export. Detta är kontraproduktivt och ett svek mot den internationella solidariteten.

Den inriktning som regeringen aviserat, med handel som medel för ökat välstånd och minskad fattigdom, kan låta bra. Men den får inte användas som medel för att villkora biståndet med återköp från svenska företag eller att svenska företag ska verka i vissa länder. Det tillåter helt enkelt inte OECD-Dacs regelverk, vilket flera redan har tagit upp i kammaren.

De senaste årens kriser har varit allra tuffast mot redan fattiga länder. Det är också invånarna i de länderna som drabbats hårdast av klimatkrisen, pandemin, kriget i Ukraina och de ökade priserna. Mål är enkla att sätta upp. Att ha rätt politik för att nå dem är betydligt svårare. Mer stöd behövs på fler fronter, inte tomma tunnor som skramlar symbolpolitik.

Fru talman! Vi vill se ett starkt och kontinuerligt stöd till Ukraina. Men det är vår övertygelse att Sverige klarar av att möta kriserna i vårt närområde samtidigt som vi fortsätter att ha en anständig biståndsnivå globalt. Notan för att stödja Ukraina ska inte skickas till världens fattigaste, vilket kommer att bli resultatet av regeringens politik. Den effektivitet man pratar om kan helt enkelt inte väga upp för den omställning man nu ser ut att göra.

Miljöpartiet vill i stället se en biståndsbudget där målet är 1,25 procent av bni. Det ska fasas in över fem år och permanentas från 2027. Vi vill inte att kostnaden för att ta emot flyktingar tas från biståndet och vill därför att avräkningarna ska minimeras. Biståndet ska gå till att bekämpa fattigdom, inte till administrativa kostnader. I våras var avräkningarna så höga att Sveriges kommuner riskerade att bli den allra största mottagaren av svenskt bistånd. Så kan vi inte ha det.

Klimatet, miljöförstöringen, utrotningen av den biologiska mångfalden, pandemier, krig och konflikter – vår tids stora utmaningar är globala och gränsöverskridande och kräver därför gemensamma ansträngningar för att stoppas. Genom klimatbiståndet stöttar vi utvecklingsländerna i deras genomförande av Parisavtalet. Vi och övriga västländer har byggt vårt välstånd på fossil grund, men de växande ekonomierna kan inte upprepa de misstagen. Klimatbiståndet måste öka i både kvantitet och kvalitet. Storskalig finansiering av klimatåtgärder krävs för investeringar i både minskade utsläpp och mer klimatanpassade samhällen i många delar av världen.

Miljöpartiet vill öka klimatbiståndet och vill att Sverige ska bidra med ett tillskott på 200 miljoner till den Loss and Damage Fund som nu upprättats.

Sverige har alla förutsättningar att fortsätta vara en stark röst för klimatarbetet. Men den rösten tystnar nu.

Många människor svälter i världen i dag. Vi behöver stödja utvecklingen av hållbara livsmedelssystem som kan stå emot klimatförändringarna. Här är inte minst svenskt civilsamhälle viktigt. I närmare 50 år har de arbetat med utvecklingsbistånd med målet att skapa nya självständiga ekonomiska verksamheter inom både mat och jordbruk. På tal om effektivitet är det ett av de mest effektiva sätten att bekämpa fattigdom och hunger, enligt både Världsbanken och EBA. Det handlar ofta om stöd till kvinnor och bidrar därför till ökad jämställdhet. Dessutom hjälper det till att främja biologisk mångfald och med nödvändiga klimatanpassningar.

Hela det svenska civilsamhället som arbetar med internationellt utvecklingsarbete har enormt stor kunskap och erfarenhet inom sina områden. Det är de som gör svenskt bistånd så framgångsrikt på de flesta områden.

Men nu står vi här i dag med denna lite bristfälliga budgetproposition utan särskilt många svar utöver att man vill dra ned och omprioritera. Vi vet ingenting om vad som kommer att hända med strategierna för världen och ingenting om vilka som kommer att drabbas av konsekvenserna.

Jag beklagar det, och jag hoppas att regeringen inte gör några drastiska åtgärder innan konsekvensanalyser har gjorts och innan en bred beredning har gjorts med civilsamhället och riksdagen. Om man menar allvar med sina fina ord är detta en absolut självklarhet.

Biståndets mål är och ska fortsatt vara att förbättra förutsättningarna för människor i fattigdom och förtryck, och det hoppas jag innerligt att regeringen fortsätter att stå bakom.

Eftersom vår budgetmotion redan har röstats ned i kammaren en gång yrkar jag inte bifall till någon reservation, utan jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

I detta anförande instämde Emma Nohrén, Jan Riise och Jacob Risberg (alla MP).

Anf. 81 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Janine Alm Ericson. Jag ställer inte den för att skapa konflikt utan för att undvika missförstånd.

I ett tidigare replikskifte mellan Janine Alm Ericson och Gudrun Brunegård talade Janine Alm Ericson om det nya fokuset på Ukraina. Och nu i anförandet, fru talman, var det ett resonemang om att stödet till Ukraina sker på bekostnad av andra, om jag inte missförstod ledamoten Janine Alm Ericsons anförande.

Jag ställer samma fråga till Janine Alm Ericson som jag ställde till Tomas Eneroth. Det pågår ett krig i vårt absoluta närområde. Det måste också få konsekvenser för svenskt bistånd. Jag undrar vad Miljöpartiet tycker. Tycker Miljöpartiet att Ukraina ska vara det största mottagarlandet när det gäller svenskt bistånd de kommande åren?

Anf. 82 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Jag har varit väldigt tydlig med att vårt stöd för Ukraina är bergfast. Vi har från det första krispaket som kom, strax efter att kriget hade brutit ut, stått bakom alla de förslag som regeringarna har haft – både den gamla och den nya. Det vill jag vara väldigt tydlig med.

Men bara för att man kan ta från en budgetpost måste man inte göra det. Kriget i Ukraina är förfärligt. Där måste vi verkligen sätta in så mycket insatser som vi kan. Men bara för att det kriget har brutit ut har inte de andra problemen i världen försvunnit. Vi har fortfarande jättestora effekter av pandemin. Vi ser hur människor svälter. Vi ser klimatförändringar som måste bekämpas. Det handlar både om att få ned utsläppen och om att bygga anpassning så att inte fler människor måste fly eller dö. Det är det som det handlar om.

Men när man säger att det är just biståndet som ska betala för stödet till Ukraina är det de facto så att man tänker sig att världens allra fattigaste och mest utsatta ska betala. Det vänder vi oss emot. Det är helt tydligt.

Anf. 83 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Fru talman! Nu var min fråga om Ukraina ska vara det största mottagarlandet när det gäller svenskt bistånd. Det är självklart att stödet från Sverige till Ukraina är större än det som ryms inom budgeten för utgiftsområde 7. Det är det militära stödet, det långsiktiga stödet och det politiska stödet. Stödet är alltså större än det som ryms inom budgeten för biståndet. Men min fråga, fru talman, var om Miljöpartiet tycker att Ukraina de kommande åren borde vara det största mottagarlandet när det gäller svenskt bistånd.

Anf. 84 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle inte vilja säga att det är en absolut siffra. Vi vet att omvärlden är mer oförutsägbar än så. Vi har väldigt tydligt deklarerat att vi står bakom stödet till Ukraina. Vi tycker att det ska vara fast och långsiktigt och att vi måste göra allt vi kan för att inte Putin ska lyckas med sin invasion och därmed komma undan det ansvar som han har i denna situation. Men vi tycker inte att världens mest fattiga ska betala den notan. Vi ser att Sverige, som ett av de rikaste länderna i världen, har råd att ta andra medel.

Moderaterna har i stället hävdat att man ska stå kvar vid överskottsmålet, spara mer pengar och sänka statsskulden i en situation när vi står inför multipla kriser. Det är inte en ansvarsfull politik. Det är att stoppa huvudet

i sanden och stirra ned precis där man står och inte se att förutsättningarna i världen har förändrats.

Anf. 85 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Världen präglas av höga energipriser, inflation, klimatkris och en kraftig förlust av biologisk mångfald, vilket skapar stora parallella utmaningar. Samtidigt pågår ett krig i vårt absoluta närområde, och det är svältkatastrofer och ökad fattigdom runt om i världen.

Miljöpartiets budget för 2023 visar att det går att tänka nytt vad gäller både utmaningarna i Sverige och utmaningarna i resten av världen. Vi kan nå klimatmålen och minska fattigdomen i världen trots tuffa ekonomiska tider och en osäker omvärld.

I dag står vi här i kammaren för att debattera biståndsbudgeten. Men det är svårt att föra en debatt i en så viktig fråga när vi vet så lite om vad regeringen egentligen vill göra. Det förs ingen dialog om den enorma förändring som man vill göra, och det dröjer till efter denna debatt innan vi får se vilka prioriteringar regeringen gör och framför allt vad man kommer att nedprioritera. Det lilla vi vet kommer från de uttalanden som har gjorts i bland annat regeringsförklaringen.

Fru talman! Vi vet att man överger enprocentsmålet i en tid då fattigdomen och hungern ökar i världen i spåren av coronapandemin och i spåren av ökade konflikter och minskad demokratisering i flera länder. Vi vet att två av regeringspartierna inför valet lovade heligt att enprocentsmålet skulle finnas kvar, men nu böjer man sig för Sverigedemokraternas populistiska och verklighetsfrånvända retorik.

Fru talman! Vi vet också att regeringen vill minska det så kallade kärnstödet och öka fokuset på civilsamhällesorganisationer.

När talibanerna tog över makten i Afghanistan lämnade i princip alla biståndsaktörer landet, men kvar fanns FN som en garant för omvärldens närvaro. När coronapandemin bröt ut var Världshälsoorganisationen snabb att agera och utfärda rekommendationer och samordna vaccinationskampanjer. När Ryssland anföll Ukraina var det FN:s närvaro som snabbt hjälpte till att samordna insatser. I Myanmar är det i princip bara UNDP som finns kvar som aktör i dag.

Det civilsamhälle som regeringen säger sig vilja fokusera på säger självt att kärnstödet är av absolut vikt för att de ska kunna genomföra sitt arbete. FN är i många fall själva infrastrukturen för de insatser som genomförs i många länder. FN står för långsiktigheten. FN står upp för barn och andra utsatta. FN bidrar till att driva skolor. FN underlättar för och samordnar de humanitära insatser som behövs i krig, naturkatastrofer och svält.

Fru talman! Vi vet att regeringen vill samordna utrikeshandel och bistånd samtidigt som man säger sig vilja öka effektiviteten och transparensen. Men att främja svensk export och villkora biståndet för migrationspolitiska mål går emot principerna för utvecklingseffektivitet. Sverige har under decennier varit drivande för att öka transparensen och resultaten i utvecklingssamarbetet och tar nu över ordförandeklubban i det globala partnerskapet för utvecklingseffektivitet.

Men nu överger regeringen åtagandena för principerna för utvecklings-effektivitet. Det betyder att den föreslagna biståndspolitiken inte kommer att leda till de resultat som behövs för människor som lever i utsatthet och fattigdom. Det innebär också att regeringen överger de principer som ska leda till att skattebetalarnas pengar används effektivt – den effektivitet som man påstår sig värna.

Vad gäller transparensen tar regeringen ett stort kliv bakåt. År 2003 beslutade en enig kammare om politik för global utveckling att alla politikområden ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, där rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv sätts i centrum. När Agenda 2030 tillkommit tog den regering som MP satt i 2016 fram ett policyramverk för utvecklingspolitiken. Detta arbete gjordes i en konsultativ process och med ett remissförfarande, där samtliga biståndsaktörer och många andra deltog.

När regeringen nu radikalt förändrar biståndet sker det utan dialog och konsultation med det civilsamhälle som man säger sig vilja stärka. Det sker utan någon utredning som visar på konsekvenserna. Det sker utan dialog med riksdagen. Det går helt emot de gemensamma åtaganden som den tidigare regeringen tagit fram tillsammans med civilsamhällesorganisationer för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet.

Fru talman! Vi vet slutligen att regeringen vill skifta fokus från världen i stort till Europa och framför allt Norden. Det är svenska affärsintressen och svensk säkerhet som ska ligga till grund för utrikespolitiken och biståndet. Detta går helt emot grundtanken med bistånd, där det är mottagarens behov som ska styra. Biståndet ska skapa bättre villkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Biståndet ska användas på det sätt vi vet är mest effektivt, genom långsiktighet och utifrån mottagarens behov och med lokalt ägarskap.

Nu, när vi ser den kanske värsta svältkatastrofen någonsin på Afrikas horn, skiftar regeringen fokus till närområdet. Konflikter blossar upp i Storasjöområdet. I Latinamerika finns ett något bräckligt fredsavtal på plats i Colombia, och svenskt bistånd har stöttat demokratiseringsarbetet och byggandet av en fungerande rättsstat i bland annat Guatemala. I både Myanmar och Afghanistan står man inför otroligt stora utmaningar, för att inte tala om kriget i Jemen med de fruktansvärda humanitära följdverknin-
ningar vi nu ser. Då skiftar regeringen fokus till närområdet.

Med regeringens förslag till biståndsbudget minskar demokratiarbetet i världen. Utbildningsinsatser, sjukvårdsinsatser och SRHR-arbetet minskar. Regeringens budget minskar möjligheten till ekonomisk utveckling och riskerar att öka hungern i världen. Det i sin tur kommer att leda till ökade motsättningar och större risk för konflikter, vilket i sin tur riskerar ökade flyktingströmmar vilket driver på en ännu större risk för väpnade konflikter. Med andra ord: Regeringens fokus på svenska intressen och svensk säkerhet riskerar i stället att minska svensk säkerhet.

Fru talman! De förändringar regeringen nu genomför i biståndet grundas inte på fakta, utvärderingar och konsekvensanalyser eller på konsultationer med de aktörer som utför biståndet. Inte heller har det varit någon beredning i riksdagen. Vi står inför ett paradigmskifte i svensk utvecklingspolitik både vad gäller volymer och vad gäller inriktning och kvalitet.

Vi vet som sagt var ännu inte riktigt hur regeringen vill prioritera. Vi vet inte vad som ryker och vad som finns kvar. Först i slutet på veckan när regleringsbrevet till bland annat Sida är publicerade vet vi mer.

Miljöpartiet vill fortsätta att driva en feministisk utrikespolitik. Vi vill fortsätta effektiviseringen av biståndet och ständigt göra det bättre. Vi vill på sikt också öka anslaget till biståndet till 1,25 procent av bni. I övrigt hänvisar jag till Miljöpartiets fantastiska budgetmotion i dess helhet.

I detta anförande instämde Jan Riise (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 11 Allmän miljö- och naturvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU1
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 86 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi har haft ett val. Nu har vi mandatperiodens första miljödebatt. Folket har sagt sitt. Sverige har fått det maktskifte som efterfrågades. Vi har genom Tidöavtalet fått till stånd en ny inriktning på miljö- och klimatpolitiken, och vi kommer, som tydligt framgår av Tidöavtalet, att få se en ambitiös politik på klimat- och miljöområdet.

De lösningar som funnits på energiområdet är över. Ambitionen att rätta till en nedmontering av svensk energiförsörjning som S, C och MP stod för är hög. Målet om 100 procent förnybart försvinner, och äntligen kan vi se fram emot att ny kärnkraft planeras, projekteras och slutligen byggs.

Äntligen kan vi återknyta till den energipolitiska revolution som skedde i Sverige för 40–50 år sedan när vi på kort tid fasade ut fossila bränslen från vår elproduktion och uppvärmning. Detta skedde genom en storsatsning på fossilfri, planerbar energiproduktion. Felet att avveckla kärnkraften kan vi nu rätta till. Det kommer att ta lite tid, men det är inget argument för att inte börja utan snarare ett argument för att vi inte kan vänta längre.

Vi kan se att det bara gick veckor efter att Tidöavtalet presenterats till att ett flertal intressenter offentliggjorde att de planerade för just ny kärnkraft i Sverige. Vi kommer även att få se avskaffade regleringar som nu hindrar nybyggnation av kärnkraft och andra verksamheter. Vi kommer att få se kreditgarantier som anpassas till kärnkraftens villkor, och vi kommer att få se kortare tillståndsprocesser med särskilt hänsynstagande till kärnkraften.

Sverige ska bli ett föredöme på riktigt när det kommer till det klimatpolitiska området, för utan kraftig nybyggnation av kärnkraft i världen finns det sannolikt inga möjligheter att komma i närheten av något tvågradersmål. Vind och sol som levererar när vädret tillåter kan inte vara ensam

bas i något energisystem såvida det inte blir så extremt dyrt att ingen folkvald regering kommer att kunna få väljarnas förtroende igen.

Fru talman! Sveriges klimat- och miljöpolitik ska vara ambitiös. Den ska vara bra. Den ska vara svensk, för en miljöpolitik som tar hänsyn till allt liv – ja, den är svensk!

Men, fru talman, man ska inte blanda ihop att vara miljövän med att man måste låta som den alltmer radikaliserade miljövänsterrörelsen som tävlar i att skrika högst om att allt kommer att gå åt skogen och som när väljarna inte lyssnar i stället riktar fokus på domstolsprocesser för att genomdriva den politik som de inte lyckades få väljarna att rösta fram.

Fru talman! Att vara miljövän innebär inte en tävling i vem som kan föreslå flest statliga eller EU-federalistiska regleringar eller vem som kan dränera stats- och EU-budgeten snabbast. Nej, grunden till miljövänlig politik utgår från helt andra saker. Det handlar om att ta till sig forskningen, det handlar om att erkänna problemen med deras risker och det handlar även om att ta hänsyn till intressekonflikter. Det handlar om att inse att naturen och människan ska kunna samexistera och att vi ska kunna dra nytta av varandra.

Låt oss exempelvis säga att vi värderar upp målen om miljöfarliga utsläpp från vårt lantbruk så som EU-kommissionen vill med det omarbetade industriutsläppsdirektivet. Då kan det indirekt styra mot ett lantbruk som värderar ned djurvälfrågor. Överlag kommer vi att få se mer av detta, det vill säga klimatpolitik som kommer i konflikt med biologisk mångfald och djurvälfrågor – för att inte tala om klimatpolitik som kommer i konflikt med välstånd, vilket i sig gör att en lång rad viktiga samhällsmål motverkas.

För att undvika dessa intressekonflikter så långt det är möjligt måste vår gemensamma miljö- och klimatpolitik utgå från förvaltarskapstanken och sträva efter att hitta de mest kostnadseffektiva åtgärderna som samtidigt inte skadar näringar och landsbygd.

Det här var direkt hämtat ur Tidöavtalet, som pekar ut en tydlig riktning för svensk miljö- och klimatpolitik. Vi slår även fast i avtalet att klimatpolitiken måste ha ett globalt perspektiv där Sveriges utsläpp sätts i relation till omvärldens. Detta är saker vi sverigedemokrater har fört fram i debatter år ut och år in, men nu är de för första gången en grundläggande del av en svensk regerings politik.

Arbetet med en ny, effektivare och lösningsorienterad klimatpolitik har påbörjats. Vi kan redan nu se att ineffektiva satsningar fasas ut, att arbetet med utbyggnad av laddinfrastruktur trappas upp och att förslaget om omvända auktioner för CCS stärks. Men det tar tid att göra upp med åtta år av symbolpolitik och dyra ineffektiva satsningar. Arbetet har påbörjats, men vi har mycket arbete kvar att göra.

Fru talman! Vi har precis avverkat ett valår. För fyra år sedan när vi hade debatten för första gången hade vi också precis avverkat ett valår. Vi hade också precis fått se reduktionsplikten införas. Nivåerna var då låga, och den dåvarande S-MP-regeringen hade passat på att sänka dieselskatten i samband med införandet så att väljarna inte skulle märka vad som höll på att ske. Sverigedemokraterna lyfte redan vid den här tiden upp den katastrofala reduktionspliktslagstiftningen som skulle göra det oacceptabelt dyrt att transportera varor och människor i vårt avlånga land. Det var reformen som på några års sikt skulle ge oss världens allra dyraste driv-

medel. Vi var då ensamma olyckskorpar här i kammaren som pekade på problemen.

Fru talman! Vi kan nu konstatera att Sverigedemokraterna fick rätt. Parti efter parti har anammat samma problemformulering. Reduktionsplikten må rent tekniskt se bra ut på papperet, det vill säga utsläppen minskar i de svenska kalkylerna. Även om de i realiteten hamnar i andra länders bokföringar så ser det bra ut på papperet. Men lagstiftningen var aldrig hållbar. Prisskillnaden mellan diesel och bensin är i dag cirka 5 kronor samtidigt som skatten på diesel har satts ned. Men om omkring 5 miljarder liter diesel förbrukas årligen betyder det att vi har dragit på oss samhälls-ekonomiska kostnader på en bra bit över 20 miljarder kronor årligen.

Det här systemet skulle aldrig få tolerans. Reduktionsplikten driver upp kostnaderna för kommuner, företag, privathushåll, livsmedelsbutiker med flera. Den driver på inflationen i samhället på ett betydande sätt. Vinsterna hamnar i fickorna hos oljeschejker i arabvärlden och hos den finländska staten.

Fru talman! När vi samlas här om ett år för en ny miljödebatt ska vi enbart ha veckor kvar innan reduktionsplikten sätts ned till miniminivån. Oavsett vad som skrivs i tidningar eller hur många lobbyister som rycker ut till reduktionspliktens försvar vill jag från Sverigedemokraternas sida vara tydlig med att folket har sagt sitt i valet. De valde en annan väg för bränslepriserna. Löftet om miniminivå kommer att infrå, helst i går men absolut senast den 1 januari 2024. Allt annat är naturligtvis fullständigt oacceptabelt.

Fru talman! Partierna till vänster har kommit ut till reduktionspliktens försvar. De här partierna vill alltså till den 1 januari 2024 kraftigt öka på reduktionsplikten. Argumentet är att det blir för dyrt att missa EU:s beslutade klimatmål.

Fru talman! Låt mig inleda med att de mål och den börda som satts upp på EU-nivå är katastrofala för svensk del. Det är inte rimligt att ett land som fasat ut det fossila så som inget annat land har gjort ska åka på den största bördan inom EU. Förhandlingarna som S-regeringen har ansvarat för har skötts på ett fullständigt undermåligt sätt. Nu krävs ett noggrant analysarbete för hur vi på bästa sätt kan minimera de samhälls-ekonomiska kostnaderna. Att det billigaste är att driva på för kraftigt ökade bränsle-kostnader med tiotals miljarder i ökade kostnader årligen är osannolikt. Det kan inte vara lösningen, och det kommer inte att bli lösningen.

(forts. § 13)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.00, då statsminister Ulf Kristersson (M) skulle lämna en återrapport från Europeiska rådets möte den 15 december.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.00.

Anf. 87 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är nu, som vi alla vet, bara några dagar kvar tills Sverige tar över ordförandeskapet i EU:s ministerråd. Stora delar av regeringen och stora delar av kammaren är mycket entusiastiska inför denna annalkande uppgift.

Som jag beskrev när jag presenterade regeringens prioriteringar här i riksdagen häromdagen är vi väl förberedda på det uppdrag som väntar. Alla förstår att i tider som våra, med ett krig i vår omedelbara närhet och med stora ekonomiska problem, kommer det att hända saker som man inte kan förutse. Desto viktigare är att ha förberett det som går att förbereda.

Många viktiga förhandlingar pågår redan där vi som ordförande kommer att ta över ansvaret för de fortsatta förhandlingarna, driva frågor mot beslut där det är möjligt och driva frågor så långt det går där beslut inte är möjligt. Låt oss alla ha riktigt stor respekt för att vi tar över ordförandeskapet i en inte bara orolig utan rent farlig tid – allra mest för Ukraina, förstås, men också för oss som tänker på dem i Ukraina.

Rysslands krig mot Ukraina och konsekvenserna av det kriget kommer att fortsätta kräva kraftfulla samordnade insatser från EU, och de insatserna kommer att kräva fortsatt enighet mellan EU:s länder och mellan EU och USA om de ska få verklig betydelse. Ingen annan uppgift är på liv och död lika viktig som att uppnå denna enighet. Bara så kommer vi att få någonting gjort i verkligheten. Allt annat är bara ord på ett papper.

Herr talman! Nu över till förra veckans möte i Europeiska rådet.

På dagordningen stod två stora frågor: Rysslands krig mot Ukraina förstås och energipriserna och det ekonomiska läget förstås. Det är frågor som ständigt har återkommit på Europeiska rådets dagordning, och inget tyder på att de kommer att försvinna i närtid.

Vi diskuterade dessutom EU:s transatlantiska relation till USA, inte minst i ljuset av Inflation Reduction Act, IRA, det stora amerikanska klimatpaket som både understryker att USA nu är tillbaka på banan i det internationella klimatarbetet och riskerar att få negativa konsekvenser för europeiska företag och för Europas ekonomi.

Herr talman! 2022 kommer att gå till historien som ett dystert år för Europa. Rysslands invasionskrig mot Ukraina har satt sin prägel på i stort sett alla olika politikområden, givetvis på själva kriget och säkerheten men även på frågor som rör ekonomi, energi, livsmedelstillgång och migration samt många andra frågor.

Det har sagts många gånger, men EU:s enighet har varit och är fortsatt den absolut största tillgången för EU i hjälpen till Ukraina och för att isolera Ryssland. Mötet i förra veckan var inte något undantag på den punkten. Det rådde full enighet kring alla de punkter som fördömer Rysslands agerande, i synnerhet den senaste tidens missilangrepp riktade mot civila mål, men också enighet om att fortsätta stötta Ukraina ekonomiskt, militärt och humanitärt. Den kommande vinterns insatser uppmärksammades alldeles särskilt. Det var en mycket viktig markering mot Ryssland att vi också kunde nå en överenskommelse om det nionde sanktionspaketet.

Herr talman! Energifrågorna har behandlats gång på gång av Europeiska rådet de senaste åren, så även på mötet i förra veckan. I fokus stod återigen frågan om ett pristak på gas, där ett antal medlemsstater driver på hårt för att införa ett pristak medan andra medlemsstater är mer tveksamma och ser stora risker för Europas gasförsörjning. Även om samma meningskiljaktigheter fanns kvar den här gången fanns också en vilja att trots allt försöka komma överens till slut och kunna gå vidare. Resultatet blev en tydlig signal till energiministrarna att än en gång nå en överenskommelse på nästkommande möte den 19 december, det vill säga i går. Så skedde också.

Herr talman! Europeiska rådet diskuterade det ekonomiska läget i ljuset av krigets effekter – höga energipriser, hög inflation och stigande räntor. Många anser också att den amerikanska Inflation Reduction Act är ett potentiellt hot mot Europas ekonomi, att USA nu agerar i respons mot Kina och att det riskerar att drabba europeiska företag.

Regeringen ser på frågan så här.

Det är mycket bra att USA nu har helt nya ambitioner i klimatpolitiken och att USA ser betydelsen av nya innovationer, ny teknologi och nya företag för att nå verklig klimatnytta. Detta är bra, och det bör sägas i klartext. Här bör EU och Sverige tvärtom välkomna amerikanska initiativ till en ny, offensiv agenda i klimatpolitiken.

Samtidigt är det uppenbart att det finns en risk att statsstöd och en lite för ensidig syn på just amerikansk produktion leder till simpel protektionism och en risk för internationella motåtgärder för att skydda andra länders företag i samma eller snarlika branscher. Just det har aldrig byggt vare sig konkurrenskraft, välstånd eller klimatnytta.

Dessutom är det uppenbart att Europa redan före dagens kriser tappade i konkurrenskraft mot sina globala konkurrenter. Europas företag växte till exempel 40 procent långsammare än sina amerikanska motsvarigheter mellan 2014 och 2019. Den internationella techindustrin domineras av den amerikanska västkusten och den kinesiska östkusten. Det är alltså hög tid för Europa att ställa även en del rätt självkritiska frågor om konkurrenskraft i vår del av världen.

Själv underströk jag att EU inte bara ska vidta kortsiktiga åtgärder för att möta USA. Det behövs, men EU måste också ha kraft att lyfta blicken till den långa sikten. Statsstöd kan behövas i det här läget, men statsstöd bygger inte framtidens mest framgångsrika företag.

Inför mötet tog vi därför från svensk sida fram ett textförslag som fokuserar på att också stärka det långsiktiga perspektivet. Initiativet förankrades hos de nordisk-baltiska länderna och fick senare gehör av alla medlemsstater.

Kommissionen ska alltså i början av nästa år, i början av det svenska ordförandeskapet, presentera en långsiktig strategi för att stärka europeisk konkurrenskraft och stärka europeisk produktivitet. Det här är en viktig del av det samlade arbetet. Det har saknats länge, och det är sammantaget bra att USA nu agerar så att EU får skäl att både samarbeta med USA om globala klimatproblem och samtidigt försöka stärka vår egen konkurrenskraft.

Herr talman! Vi var vid mötet också helt eniga om att fördöma den brutalitet som den iranska regimen bemöter fredliga demonstranter, särskilt kvinnor, med just nu – i vissa fall även dödsstraff. EU:s utrikesministers beslut om stärkta sanktioner mot personer och företag i Iran uppmärksammas i den text som antogs.

Herr talman! Diskussionen om relationen till EU:s södra grannskap präglades till största delen av migrationsfrågor. Vi enades också, på Nederländernas Mark Ruttes förslag, om att fortsätta diskutera de akuta migrationsfrågorna vid ett extrainsatt toppmöte den 9 februari nästa år.

För att nå enighet i frågan om det gemensamma stödet till Ukraina kom ett krav från den polske premiärministern om att upprepa EU:s inriktning att genomföra både pelare 1 och pelare 2 i det omarbetade internationella skattesystemet. Kommissionen uppmanas att, om det är lämpligt, presentera ett förslag för det fall de internationella förhandlingarna om pelare 1 inte har nått i mål vid utgången av 2023. Det står, som vi vet, redan i dag kommissionen fritt att presentera vilka förslag man vill. Jag vill här bara vara tydlig med att enhällighet fortsatt gäller för EU:s beslut om skatter och att regeringen, likt flera andra stater, inte kommer att acceptera förslag som innebär att EU går en väg som straffar europeisk konkurrenskraft.

Slutligen, herr talman, välkomnades beslut om Kroatians anslutning till Schengen samt beslutet om att bevilja Bosnien och Hercegovina status som kandidatland.

Med detta, herr talman, avslutar jag återrapporten från förra veckans EU-toppmöte.
(Applåder)

Anf. 88 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! EU:s medlemsländer har ju enhälligt beslutat om ett omfattande stödpaket till Ukraina, och det är ett otroligt viktigt besked när vi nu går in i en krigsvinter som hårt prövar motståndskraften hos det ukrainska folket. Rysslands vansinniga och blodiga krig och attacker måste få ett slut. Det finns väl inget vi mer önskar oss just nu än att flyglarmen över Ukraina ska tystna för gott. Men Rysslands krig fortsätter, och EU kommer att få fortsätta hantera konsekvenserna under lång tid framöver; det är sant.

Enigheten i EU om hur energipriserna ska hanteras har väl inte varit riktigt lika stor. Först i går kunde man efter flera extramöten nå en överenskommelse om ett pristak för gas. Det är dock oklart hur detta kommer att påverka till exempel svenska elpriser. Jag vill därför fråga statsministern om han är nöjd med denna uppgörelse och hur han avser att driva energifrågan vidare under det svenska ordförandeskapet. Vi är många som gärna vill se att Sverige kan driva sitt ordförandeskap på ett klokt och bra sätt, utifrån både EU:s och Sveriges bästa.

Anf. 89 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Till att börja med håller jag med om att det på alla sätt är viktigt med enighet om stödpaketet och om sanktioner mot Ryssland. Allt detta är viktigt, och vi kommer gång på gång fram till att enigheten i sig har ett stort värde. Det är bra att understryka det även om det kanske är självklart.

När det gäller pristaket för gas får jag först, eftersom frågan är uppe, säga att det inte alls var korrekt som angavs före valet: att EU stod nära en överenskommelse som dramatiskt skulle sänka priserna på gas, vilket i sin tur skulle påverka Sverige. Det fanns ingen sådan enighet över huvud taget och har inte funnits sedan dess.

Vad som nu har skett är framför allt att ett antal länder till slut kunnat enas om något som skapade konsensus: att sätta ett pristak med ett antal restriktioner och skyddsmekanismer därför att ett antal länder, med Tyskland i spetsen, var rädda för att det annars skulle leda till bristande tillgång. Alla ville ha lägre priser, men en del länder fruktade mer än andra att låga priser – eller i varje fall lägre priser – skulle leda till bristande tillgång. Och de tänkte inte äventyra tillgången.

Sverige agerade som Sverige hela tiden har agerat. Kan vi medverka till lägre priser är det mycket bra, inte för att vi är gasberoende i Sverige utan för att marginalprissättningen på el skulle kunna påverkas av detta. Men konflikten, som har funnits hela tiden och till slut, i går kväll, kunde biläggas, var i grund och botten mellan de länder som i första hand vill trycka ned priset mycket och inte alls räds några tillgångsproblem och de länder, som Tyskland och andra industriländer, som var rädda att tillgången skulle påverkas.

Vi skulle medverka till många olika saker. Jag vill bara understryka att förhoppningen att detta snabbt skulle ha kunnat lösas på något möte, med dramatiska konsekvenser för svensk el, aldrig har funnits.

Anf. 90 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Jag noterar att statsministern inte har så höga förväntningar på att EU ska kunna lösa energikrisen i närtid och att statsministern fortfarande lär sig om hur energikrisen påverkar både EU och Sverige. Det kanske är dags att regeringen överväger att införa en svensk el- och gasräkningsakut för svenska hushåll och företag, när elpriserna nu faktiskt är så pass höga.

När det gäller den gröna omställningen och konkurrenskraften noterar jag också i slutsatserna från rådet att förnybart nämns fyra gånger och kärnkraft nämns noll gånger. Kan det vara så att EU:s medlemsländer inser att det som på kort sikt kan minska vårt fossilberoende och få ned energipriserna är en kombination av energi från sol, vind och vatten?

Anf. 91 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Detta är alltså en återrapportering från rådet, men jag tycker att det är bra att en representant från socialdemokratin, som under 40 år inte har kunnat bestämma sig för om man är för eller mot kärnkraft, nu än en gång visar att man inte vill ha kärnkraft i Sverige. Det är alldeles uppenbart.

Hade jag varit ansvarig för att lägga ned svensk kärnkraft hade jag varit lite mindre moraliserande mot andra. Hade jag dessutom utställt helt orimliga löften om att EU skulle kunna lösa den svenska energikrisen hade jag varit ännu mer ödmjuk.

Faktum är att olika länder är olika beroende av olika energislag. Det kan inte EU lösa. Men om man kan enas om upphandling, pristak och andra saker som fungerar i verkligheten är Sverige för detta, och så har Sverige agerat. Sedan får Sverige ta ansvar för sin egen energiproduktion,

och den här regeringen lägger om den svenska energipolitiken och inkluderar förnybart och kärnkraft. Det kommer min regering att klara av.

Prot. 2022/23:43
20 december
-----

*Återrapportering från
Europeiska rådets
möte den 15 december*

Anf. 92 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! På Europeiska rådet och sedan på energiministrarnas möte kom man slutligen fram till ett förslag angående pristaket. Jag hade tänkt fråga statsministern hur han ser på just de utfästelser som gjordes av den tidigare socialdemokratiska regeringen, men statsministern svarade ju förtjänstfullt på detta i sitt tidigare inlägg: Det som Magdalena Andersson och Socialdemokraterna sa i valrörelsen var helt enkelt inte sant. Man hade inte löst energikrisen, och löftena om att elområdena 3 och 4 skulle få sänkta elpriser var inte heller sanna.

Min reflektion är att det kanske ändå var ganska bra att man kom fram till den här kompromissen. Vi har historiskt kunnat se hur de sovjetiska brödköerna fungerade. Priset dumpades av staten, brödet tog slut och köerna blev väldigt långa. Sedan såldes brödet på svarta marknader i stället. Liknande saker kan ske om man dumpar det tillåtna priset på gas på TTF-marknaden. Då kan man sälja gasen någon annanstans, och då klickar mekanismer in som deaktiverar pristaket – som dessutom har satts på en så pass hög nivå att det sannolikt väldigt sällan kommer att bli aktuellt att införa.

Herr talman! Statsministern nämnde migrationsfrågorna, och de är alltid högt uppe på agendan. Nu kommer vi att få ett toppmöte i Sverige där migrationsfrågorna avhandlas. Hur ser statsministern på det? Vilka möjligheter tror statsministern att det finns att nå samsyn och komma till rätta med de migrationsproblem som finns i EU och i vår närhet?

Anf. 93 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! När det gäller frågan om energin finns det några slutsatser man kan dra utöver den som Martin Kinnunen själv drog. Man ska inte några dagar före ett val ställa ut löften som man kan inse är helt orealistiska om man vet någonting om vad olika EU-länder tycker. Svenska energiproblem måste vi i huvudsak lösa själva. Kan vi samarbeta i EU är det mycket bra, men de kan inte lösa dem åt oss. Det är ett välkänt faktum.

Men jag förstår många länder. Man vill inte utpressas av Ryssland i tider med begränsad tillgång på energi. Det är många som behöver övergå till total fossilfrihet och göra det mycket snabbare. Det är ironiskt nog bra i den här förfärliga situationen. Kan det här påskynda övergången från fossildriven ekonomi till helt fossilfri energiproduktion är det mycket bra. Dessutom vill inte länder äventyra sin samlade energiförsörjning, framför allt inte länder med omfattande exportindustri. Vi har problem så det räcker i ekonomin just nu. Jag förstår båda de här lägren i EU, både dem som på alla sätt ville få ned priset och dem som på olika sätt var oroliga för hur det skulle påverka industriproduktionen.

Både Nederländerna och Österrike upplever nu migrationsvågor som är snubblande nära det vi såg 2015. För dem är det här ett akut problem, och de kräver att Europa agerar. Det som ligger närmast till hands är att i enlighet med Dublinförordningen hålla koll på varifrån människor kommer och att de registreras, så att man vet att man inte bara kan gå igenom vissa länder till andra. De yttre gränserna måste också respekteras. Vi är inte färdiga för några beslut i EU-kretsen, men det är där jag tror att de

länderna kommer att lägga ned mycket av sitt engagemang i den här frågan nu.

Anf. 94 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Även jag vill börja med att poängtera vikten av enighet kring vårt stöd till Ukraina. Jag välkomnar det nionde sanktionspaketet mot Ryssland. Det är imponerande att vi har kunnat leverera ett sanktionspaket näst intill varje månad sedan Rysslands oförlåtliga krig startade.

Det är bra att Iran berördes på statsministrarnas möte. Det är en viktig markering, men det är inte tillräckligt. Jag hoppas att statsministern ser till att Irans ambassadör i Sverige kallas upp innan han går på juledighet. Efter juledigheten får ni gärna se till att terrorstämpla revolutionsgardet. Vi har i varje fall tillfälligt fått stopp på de avrättningar som begås i Iran. Jag tror att mycket av det politiska sponsorskap som många riksdagsledamöter ställt sig bakom har varit en viktig förklaring till det.

Jag kommer i dag med två frågor till statsministern. Den ena berör Bosnien och Hercegovina, som nu får kandidatlandsstatus, vilket är välkommet med tanke på var andra kandidatländer befinner sig i processen. Samtidigt präglas landet fortfarande av stor intern splittring och framför allt av att en serbisk ledare som heter Dodik bedriver mycket kraftig nationalism. I går beviljades hans delrepublik av Bosnien och Hercegovina lån från Ungern. Det är uppenbart att han har stöd hos både Orbán och Putin. Jag undrar hur statsministern ser på de här utmaningarna med Bosnien och Hercegovina och hur han tänker stödja landets utveckling under ordförandetiden.

Den andra frågan handlar om den nya civilpakten, som ska tas fram under Sveriges ordförandeskap och uppdateras till maj 2023. På vilket sätt kan den här pakten göra nytta för Sverige? Sverige har viktiga funktioner i dag, med krisberedskapslagret för EU i Kristinehamn som ett tydligt exempel. Där jag kommer ifrån finns världens bästa myndighet: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Vad kan Sverige bidra med?

Anf. 95 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill återigen understryka att enigheten är bra. Vi säger det ganska ofta. Alternativet hade varit oenighet. Då hade vi inte kunnat göra någonting alls. Jag tycker att det är värt att gång på gång understryka det. Enighet är ett vackrare ord för att man inte ska låta det bästa bli det godas fiende. Nästan varje land har en egen uppfattning om vad som vore det allra bästa. Om alla länder bara var beredda att göra det de tycker är allra bäst och inte det som andra föreslår och som de tycker är ganska bra hade inte EU fått något gjort över huvud taget. Där är ironiskt nog kravet på konsensus ganska bra, för det tvingar ihop länderna till gemensamt agerande. Jag delar uppfattningen att enigheten är viktig. Jag värdesätter verkligen om vi kan vidmakthålla den enigheten under en svår vinter, när Rysslands krig inte bara drabbar Ukraina med förfärande kraft utan också kan drabba många andra länder, om än på ett annat sätt.

Det är svårt att återge stämningen i ett rum, men det var ett genuint engagemang i Iranfrågan. Vid varje möte finns det bara 100 procents samlat engagemang, så man måste dela upp gracerna, men engagemanget var stort i Iranfrågan. Jag tyckte att Sverige och andra gjorde sitt till på utrikesrådets möte genom att få till stånd de skrivningar som det blev enighet

om. Temat var: Låt inte det bästa bli det godas fiende! Här kunde vi enas om starka markeringar.

Vad gäller kandidatlandsstatus var det inget annat som sades. Jag har ingen annan ståndpunkt än att vi har regler för hur man ska agera som kandidatland för att bli medlem. Det är ingen som har några andra föreställningar än att det här blir en lång resa och att man ska leva upp till de krav som finns.

Civilpakten var vi inte närmare inne på just denna gång. Den kommer säkert att komma tillbaka under vårt ordförandeskap, men den var inte nämnvärt uppe till diskussion på det här toppmötet.

Anf. 96 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Statsministern argumenterar bra för den linje som jag har, det vill säga att vi ska behålla konsensusprincipen inom utrikespolitiken och inte börja införa kvalificerad majoritet i stället. Det är bra om det kan bli Moderaternas linje på nytt.

Jag tror att statsministern kommer att ha sex intensiva månader under ordförandeskapet i EU. Det kommer att finnas många utmaningar. Jag tror att man ska hålla ögonen på till exempel ledare som Dodik, som väldigt tydligt markerade att han ville att Bosnien och Hercegovina skulle bli kandidatland men samtidigt avvisade alla former av direktiv från EU, som jag tror att han uttryckte det. Det handlar helt enkelt om att han vill värna sin nationalism och den ökade splittring som den kan innebära på Balkan. Detta kan fortfarande resultera i ett nytt krig på Balkan. Det måste vi hålla ögonen på.

Jag hoppas att statsministern kan återkomma till krisberedskapsfrågorna. Jag tycker att det är bra att det här är en del av det svenska ordförandeskapet och att det eventuellt kommer att fattas ett beslut under den tiden.

Anf. 97 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag håller med om detta. Jag vågar nog garantera att det är många länder som kommer att hålla noga koll på kandidatländerna. Det är inte enkelt att "missköta sig in". Under det svenska ordförandeskapet har vi kanske lite extra fokus på om det kan vara så att Ukraina lever upp till ett antal av de kriterier som är uppställda för deras kandidatlandsstatus. Vi har sagt att vi i så fall är mycket beredda att agera och bekräfta sådana framsteg under tiden. Även den frågan tror jag att många länder kommer att ha synpunkter på.

Jag återkommer gärna i den andra frågan också.
(Applåder)

Anf. 98 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag tackar statsministern för en intressant återrapport. Den är lite extra intressant för mig som jobbar med energifrågor med tanke på att det varit så intensiva diskussioner.

I återrapporten läser jag om Europeiska rådets slutsatser, som Sverige skrivit under. Man upprepar vikten av att öka investeringarna i projekt som rör bland annat lagring, förnybar energi och energieffektivitet. Man ska fasa ut unionens beroende av import av ryska fossila bränslen, skynda på den gröna omställningen och säkerställa försörjningstryggheten.

Det är väldigt välkommet att Sverige ställer sig bakom de här ståndpunkterna. Det känns egentligen som en självklarhet i den här kammaren. De här åtgärderna är avgörande för att sänka elpriserna och klara omställningen. Med tanke på att regeringen har ställt sig bakom ståndpunkterna blir man lite nyfiken på vilka åtgärder regeringen kan komma att vidta för att uppfylla de här sakerna och öka investeringarna i lagring, förnybar energi och energieffektivitet. Vilka åtgärder kan det vara, och när kan de komma på plats?

Anf. 99 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man brukar säga att på 70-talet var behovet av fossilfrihet en prisfråga. Man ville sänka priset, för det var dyrt med olja. På 80- och 90-talen blev det mer och mer en miljö- och klimatfråga. Man visste mer då om vilka andra risker som fanns. Nu på 2020-talet har det blivit en säkerhetspolitisk fråga.

Dessa frågor står inte emot varandra – det är det enda goda med allt detta – utan understryker varandra. Världen ska bli fossilfri, Europa ska bli fossilfritt och Sverige ska bli fossilfritt. Ju mer enighet vi kan få om detta, desto bättre.

Om det förfärliga kriget kan föra med sig något gott genom insikten om beroendet av länder som Ryssland och beroendet av klimatskadliga energikällor som olja, kol och gas är det i grund och botten bra. Att vi dessutom vill ha en gemensam marknad och konkurrenskraft i Europa och att vi inte gör ensidiga saker i något så gemensamt som klimatet är också bra. Det var därför jag sa att det i grund och botten är bra att USA är med på banan. Allt detta är bra.

Sedan kommer alla länder att välja olika vägar. När jag och Frankrikes president diskuterar kärnkraft med stor entusiasm är alla inte lika entusiastiska. Det är så, och vi har respekt för det. En del saker kommer vi att göra gemensamt. Om vi får ett Europa som är en konkurrenskraftig plats för investeringar i batteriteknologi, som vi just nu har ganska mycket av i till exempel Sverige, och i innovativa lösningar är det bara en fördel.

Varje land fortsätter att ha ansvar för sin egen energiproduktion. Jag vill inte göra någon besviken, men Sveriges energipolitik var inte med på agendan för Europeiska rådets toppmöte. Det var däremot behovet av att bli helt fossilfria, vilket Sverige delar med många andra europeiska länder i allt högre grad.

Anf. 100 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Moderaterna och statsministern har insett att beroendet av Ryssland är problematiskt. Detta har jag och Centerpartiet många gånger varit ganska ensamma om att lyfta upp i riksdagens energidebatter, men det är välkommet att det nu finns en större enighet om det.

Statsministern sa själv i sitt anförande att det är viktigt att det inte bara blir ord på ett papper, men det är tyvärr ungefär vad jag hör från statsministern. Det finns många bra saker och resonemang som jag kan hålla med om, men jag ställde en konkret fråga. Europeiska rådets slutsatser, som regeringen har skrivit under, uppmanar länderna att öka sina investeringar i lagring, förnybar energi och energieffektivitet. När kan vi se detta från Sverige, och vilka åtgärder kommer att vidtas?

Jag kan ge statsministern och regeringen några tips. Man har havsbaserad vindkraft på sitt bord som motsvarar mer än hela den svenska kärnkraften och som bara väntar på beslut. Vi har pengar avsatta i budgeten för effektiviseringar, som vi inte vet om de kommer över huvud taget. Tyvärr dömde regeringens partier ut detta så sent som förra året, men det vore bra om det kommer. Det finns också regelkrångel som behöver lösas för batterilager. Kan vi få se en lösning på något av detta i närtid?

Anf. 101 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Att enas med Centerpartiet om Ryssland känns inte svårt. Jag känner mig inte så långsam i den frågan, om jag ska vara ärlig, tvärtom.

Faktum är, när det gäller det inhemska, att olika länder kommer att göra på olika sätt och har olika förutsättningar. Det är alldeles uppenbart. Alla har inte hav, till exempel. Det är ett gott skäl för en del att inte ha havsbaserad vindkraft, för att säga det uppenbara.

Det investeras enormt mycket i förnybart i Sverige just nu, och det investeras enormt mycket i vindkraften i Sverige. Vi tittar, precis som den förra regeringen, på möjligheterna för havsbaserad vindkraft, med alla de restriktioner som finns när det gäller många miljö-, natur- och försvarshänsyn som ska tas. Det fanns nog skäl till att inte ens Miljöpartiet lyckades fatta nämnvärt många beslut i den frågan.

Det görs mycket stora effektiviseringsinsatser, och det kommer dessutom ny teknik för infångning av koldioxid. Det görs alltså enormt stora insatser. Om man till detta lägger kärnkraften blir Sverige helt koldioxidfritt.

(Applåder)

Anf. 102 MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Det är med glädje jag hör statsministern rapportera om framgångarna i Europeiska rådet vad gäller att stödja Ukrainas motståndskraft och återuppbyggnad.

Rysslands olagliga krig mot Ukraina är en säkerhetsrisk för hela Europa och drabbar inte minst civilbefolkningen. 14 miljoner människor beräknas ha flytt undan kriget sedan dess början, och huvuddelen av dessa är kvinnor och barn. Det sanktionspaket som riktas mot Ryssland nu – det nionde i ordningen – är ett viktigt steg mot att hela tiden öka pressen på skurkstaten i öster, i förhoppning om att kriget ska få ett slut.

Herr talman! Det är dock med sorg jag konstaterar att mycket lite tyder på att kriget kommer att vara över inom kort. Häromdagen kom en rapport från Nordiska rådet som pekar på att Sverige är det land i Norden som ger ukrainska flyktingar sämst villkor. De ukrainare som flydde till Sverige i februari har nu levt på existensminimum i nio månader, utan en rimlig inkomst, utan stöd till etablering och utan rätt ens till fullvärdig vård.

Redan i våras varnade vi för konsekvenserna av de usla villkoren, och under lång tid har vi fått rapport efter rapport om ukrainska kvinnor som i sin desperation exploateras i människohandel och prostitution. Det här är kvinnor och barn som ska bygga upp Ukraina igen när freden är vunnen men som under tiden i Sverige i stället utsätts för grovt våld och förnedring, när de borde befinna sig på en säker plats.

Herr talman! Jag vill därför fråga statsministern vad han, efter Europeiska rådets förhandling om ett stödpaket till dem som är kvar i Ukraina,

avser att göra för att ge de ukrainska frihetskämparnas mödrar, systrar och döttrar här i Sverige en rimlig försörjning, en riktig tillvaro, en barndom och rätt till vård i stället för att som nu hålla många av dem fast i fattigdom och sexuell exploatering.

Anf. 103 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Mitt svar kommer i tre delar.

Först och främst håller jag med Märta Stenevi om beskrivningen av vad Ryssland gör, och vi håller med varandra när det gäller sanktionerna och det sameuropeiska ansvaret för Ukraina mot Ryssland. Jag uppskattar att vi har ett antal stora viktiga – på-liv-och-död-viktiga – frågor där vi har total enighet i Sveriges riksdag, vilket är bra på alla sätt.

Det andra som är värt att säga är att något som inte alls togs upp i rådets diskussioner var hur ukrainska flyktingar, enligt EU:s massflyktsdirektiv, har det i enskilda länder. Det var ingenting som diskuterades. Sedan diskuterar jag gärna i ett annat sammanhang huruvida Sverige gör allt vi ska för Ukraina, i Ukraina och i Sverige. Hjälper svenska familjer till på ett tillräckligt bra sätt? Gör vi vår andel av vad hela Europa gör? Detta tål verkligen att diskuteras.

Min bild är att det finns ett mycket stort engagemang i Sverige för att hjälpa till. Min bild är att vi lever upp till de krav som ställs på oss och alla andra länder. Min bild är att det är bra att det finns ett europeiskt gemensamt regelverk för detta. Allt det här tycker jag i grund och botten är bra. Min bild är också att många ukrainare, inte minst mammor och barn, som Märta Stenevi sa, hoppas kunna komma tillbaka till Ukraina och sina familjer så fort som möjligt.

Om brott begås ska detta beivras alldeles oavsett vilka förmåner man har i olika länder. Märta Stenevi nämnde flera exempel på brott som begås, och då ska man agera kompromisslöst och hårt. Förövare ska ställas inför rätta, fällas och dömas, och offren ska skyddas. Det råder ingen tvekan om detta.

Anf. 104 MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Redan i maj varnade Jämställdhetsmyndigheten för att de villkor som ukrainska flyktingar möter i Sverige ökar utsattheten och risken för att utsättas för brott. Det var just därför jag ställde frågan.

När Ukraina har vunnit kriget mot Ryssland och det är fred igen kommer Ukraina att stå inför ett stort uppbyggnadsarbete. Då kommer Sverige och andra länder att behöva bistå med resurser för återuppbyggnaden, men redan nu kan vi lägga grunden för detta arbete genom att erbjuda utbildning, vård och en god tillvaro i Sverige för dem som har flytt hit undan Putins övergrepp. Ukrainska kvinnor och barn ska kunna återvända till Ukraina från Sverige starka och hela, för att bygga upp sitt land och sin tillvaro, och inte vara traumatiserade av övergrepp efter att ha levt i limbo i ett svenskt skuggsamhälle där de vistats på nåder.

Regeringen måste nu ge ukrainska flyktingar med uppehållstillstånd samma möjligheter att bygga ett liv här som andra med uppehållstillstånd har och inte lämna dem i klorna på cyniska sexköpare och den organiserade brottsligheten. Det är som statsministern själv uttrycker det en fråga om liv och död.

Anf. 105 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag, utan att på minsta sätt ringakta brott som har begåtts och som kan komma att begås, säga att min bild inte är att de flesta ukrainska flyktingar i Sverige upplever sig illa mottagna, förföljda eller utnyttjade. Jag skulle säga att det är precis tvärtom. Det är min absoluta bild och verkligen min förhoppning att Sverige på alla vis visar att vi vill hjälpa till och att vi gör det.

Vi följer EU:s massflyktsdirektiv. Det gör de allra flesta andra länder i Europa också, och jag tror att det var mycket bra att det fanns ett sådant gemensamt regelverk som gjorde att det var mycket enkelt för länder att hjälpa varandra i att hjälpa Ukraina.

För formens skull, herr talman, vill jag också bara säga att de här frågorna alltså inte var uppe för diskussion på Europeiska rådets toppmöte.

Anf. 106 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! EU:s trumpetfanfar skulle kunna beskrivas som att vi är starka tillsammans. Det bevisades väl för några dagar sedan med – precis som Håkan Svenneling från Vänsterpartiet nämnde – ett nionde sanktionspaket. Det är nästan ett i månaden sedan Rysslands massiva inmarsch den 24 februari in i det självständiga, fria Ukraina. Det är väl också Ukraina som är den bärande balken också nu de kommande månaderna, och även enighet kring Iran.

Däremot finns det lite mindre enighet, i alla fall mellan EU och USA, när det gäller det som statsministern nämnde: Inflation Reduction Act, IRA. Jag har hittat ett citat där statsministern säger: Nu är det viktigt att samarbeta och inte gräla med USA.

Detta är ju den dubbelhet som IRA skapar för oss. Å ena sidan är det bra att USA vill ta kampen mot inflation; det borde alla göra. Det är bra att USA markerar sina klimatambitioner. Så var det ju inte riktigt med den tidigare administrationen. Å andra sidan finns det en genuin rädsla i Europa att detta också har protektionistiska drag, och att man försvarar den nordamerikanska marknaden – USA och Kanada – mot Europa.

Därför vore det bra att höra om det finns förhoppningar om att de europeiska motåtgärderna inte blir egen protektionism, att de inte blir egna fonder för europeisk suveränitet eller olika former av handelskrig och tullar, utan att man genuint försöker övertyga USA om att styrkan i världshandeln gynnar Nordamerika – USA, Kanada och EU går sida vid sida mot Ryssland och mot Folkrepubliken Kina.

Anf. 107 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker att Hans Wallmark rätt väl beskriver komplexiteten i frågan. Det är lätt att se både för- och nackdelarna. Det är även lätt att se att det är mycket bra att USA ser möjligheterna att med teknologi, innovation och företagsamhet också agera mot klimatförändringarna. Det är bara bra. Det motsatta hade varit mycket sämre. Det är bra om man vill bekämpa inflationen, även om en del av insatserna kanske inte är lika övertygande som inflationsdämpande. Det är också bra att USA åtminstone ser att det finns risker för andra länder.

Jag tror att man ska se det här i ljuset av vad Kina har gjort. Det fritar inte USA från ansvar för vad USA riskerar att göra, men under lång tid har Kina agerat i den fria världens ekonomier på ett sätt som väst inte har

kunnat göra i Kina. Det är ett ganska oblygt sätt att uppmuntra, skydda och försvara sin egen industri, ibland på andras bekostnad, och detta är inte hållbart i längden.

I allt detta har EU rigoröst noggranna regler mot statsstöd för att Europas olika länder inte ska börja statsstödskonkurrera med varandra, till andras nackdel och på lång sikt vår gemensamma nackdel. Allt detta blir nu tvärtom ett litet problem för oss när andra länder, som är ett land – läs USA – kan göra motsatsen.

Detta är alltså komplext. Jag tror att alla såg komplexiteten. Och de länder som har lättare till protektionism och interventionism såg större möjligheter i detta. Det förvånar inte någon. De länder i norra Europa – alla våra nordiska och baltiska grannar – som i första hand ser fri handel och ingen protektionism och som ser riskerna med intervention, vi agerade för vår sak. Vi landade till slut i att det kan finnas behov av att göra kortsiktiga saker för att industrier nu inte ska lämna Europa för USA av den här anledningen men också att det kan finnas behov av långsiktiga förändringar som stärker europeisk konkurrenskraft. Båda är rätt, och båda benen behövs.

Anf. 108 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! För årets sista replik tänkte jag fortsätta att uppehålla mig vid IRA, dock Ira Gershwin.

Jag gick igenom en melodilista för Ira Gershwin och tog upp några titlar: *But not for me* – det är den rädsla vi känner i Europa för vad USA håller på med. *Nice work if you can get it* – det är vår förhoppning att USA och Nordamerika inte slår mot oss. *Let's call the whole thing off* – ja, det är väl en from förhoppning om att USA ska backa, i och med att det också har gått igenom kongressen. Det spåret måste vi i Europa alltså lämna.

Därför tror jag att alltihop ska präglas av den fjärde och avslutande låttiteln: *Love is here to stay*. När Nordamerika och EU går sida vid sida är vi starka tillsammans.

(Applåder)

Anf. 109 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! En egen Spotifylista här! Jag tycker att det var mycket intressant. Det är ju som vi alla vet så att det i USA finns en dubbelhet: ibland protektionism, ibland frihandel och ibland enas båda partierna om protektionistiska inslag.

De riskerna ska vi se; låt oss inte vara naiva i detta. Där har Europa en viktig uppgift i att stå emot detta. Samtidigt som vi helst ska vara eniga i EU också, för är vi inte eniga om ett svar kommer vi inte att ha en chans.

Sedan ska jag väl ändå säga att det är samtal både uppe på agendan och egna samtal – kommissionen har nu så kallade task force-samtal mellan EU och USA för att mildra Europas misstanke om att detta skulle slå mot europeisk industri. Där uppfattade jag det som att USA åtminstone förstår våra bekymmer med detta. Om det sedan kommer att räcka låter jag vara helt osagt. Vi måste se både riskerna och möjligheterna i detta.

Anf. 110 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsministern för att han i sin roll har varit med och sett till att det till slut också blev en överenskommel-

se om ett stort ekonomiskt stödprogram till Ukraina. Det var oerhört viktigt. Det är både nödvändigt och välkommet. Och mer kommer givetvis att behöva göras under det svenska ordförandeskapet.

Jag håller med statsministern om att enigheten och tydligheten från EU:s sida tillsammans med den transatlantiska länken kommer att vara instrumentellt för den kamp som Ukraina bedriver för den regelbaserade världsordningen men också för allas vår frihet. Det vill jag betona.

När statsministern i förra veckan besökte det öppna mötet med EU-nämnden innan statsministern åkte till Bryssel för mötet med rådet ställde jag frågan om det vid det tillfället fanns något att säga om den så kallade Qatar-gate. Det fanns inte så mycket att säga då, så min följdfråga i dag är om det finns något mer att säga nu som kom upp på mötet kring detta. Även om detta är primärt kopplat till Europaparlamentet får det ju en effekt på hela bilden av det europeiska samarbetet. Jag tänker att det kan vara bra att vi får veta något om hur det resoneras med tanke på att vi ska ta över ansvaret i och med det svenska ordförandeskapet inom bara några dagar.

Anf. 111 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Bra att Magnus Berntsson tar upp frågan! Jag tog inte upp den, för den var inte uppe till diskussion och än mindre i rådsslutsatser. Men absolut! Roberta Metsola, som är EU-parlamentets talman, gav en rätt fullig introduktion i ämnet. Hon var mycket, mycket besvärad, på goda grunder – arg, skulle jag säga – över att det här kunde äga rum över huvud taget. Hon var mycket bekymrad över att sådant här har kunnat fortgå under oklart hur lång tid. Det fanns inget försök att förminska detta på något vis.

En del av sakerna är nu föremål för rent polisiära utredningar, som den belgiske premiärministern påpekade. Detta sköts på eget spår, och det ska vi inte lägga oss i. Men jag tyckte att det var uppenbart att talmannen också såg framför sig att det kan krävas förändringar i regelsystem och kontrollsystem och sådana saker. För det här tär naturligtvis på förtroendekapitalet för institutioner, inte enbart för Europaparlamentets valda ledamöter utan för hela det samlade EU-maskineriet, och det är väldigt dåligt just nu. Jag tyckte att alla tog det på stort allvar, men jag tyckte nog också att det var uppenbart att parlamentets talman tog det på stort allvar.

Anf. 112 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Tack, statsministern, för svaret! Det var betryggande. Jag hör på rösten och i svaret från statsministern att det pågick en diskussion runt bordet där man verkligen tog det här på allvar och tittade på de åtgärder som kommer att behöva vidtas. Det behöver man göra på ett riktigt sätt så att man fattar de rätta besluten.

Men jag tänker att det kanske inte bara handlar om Europaparlamentet, utan att vi behöver se på alla institutioner och alla delar som kan bli utsatta för det här sättet att försöka påverka politiska beslut. Det är en stor risk för det demokratiska samhället.

Anf. 113 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag håller med om detta. Jag tror att det sätter ljuset på en mycket bredare fråga om påverkansoperationer från länder som står väldigt långt från vanliga demokratiska samtal och korruptionsrisker också i

demokratiska system. Andra länder har inhemskt sett sådana problem. Jag noterar att flera länder, bland annat Kanada och Australien, har haft den sortens problem och på goda grunder också offentliggjort det.

Jag tycker verkligen att man ska vara observant på detta och inse att demokrati är fantastiskt men att djupt suspekta och farliga beteenden kan frodas även i demokratier under alltför lång tid.

Anf. 114 ELIN NILSSON (L):

Herr talman och statsministern! Nu inför toppmötet såg vi hur Polen blockerade ett stödpaket till Ukraina för att man ville få sin vilja igenom i en helt annan fråga. På samma sätt hotade Ungern med veto om man inte fick ut delar av stödet från EU:s återhämtningsfond.

Det här är en mycket oroande utveckling som riskerar att splittra EU i en tid då vi behöver stå helt enade mot den ryska aggressionen och visa ett helhjärtat stöd till Ukraina. Det är nu mycket viktigt att hela EU-kretsen fortsätter att markera tydligt mot just sådant här beteende.

Därför vill jag fråga statsministern här i dag hur han ser på denna fråga. Vad behöver vi göra under det svenska ordförandeskapet för att säkerställa att vi fortsätter att hålla ihop EU när det gäller tydliga sanktioner mot Ryssland och stödet till Ukraina?

Anf. 115 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! På ett övergripande plan är det lätt att bara konstatera att det finns risker att länder använder en helt annan fråga för att blockera och inte skapa enighet i en aktuell fråga. Det är ett väl känt problem. Man kan ha många olika uppfattningar om enhällighetskrav eller majoritetsbeslut, men om man har enhällighet är det detta som gäller.

Jag tror att jag nämnde i den här kammaren, eller möjligen i EU-nämnden, att samma sak inträffade när Cypern blockerade en fråga som över huvud taget inte hade med Belarus att göra. Man gjorde det helt enkelt därför att man kunde.

Det där är en inneboende risk, och jag tror nästan att man får acceptera att sådant kan komma att inträffa. Sedan ska man ha ett vänskapligt tryck på varandra att inte missbruka systemet för mycket. I flera av de fall som vi har sett – och Ungern är ett exempel – tycker jag ändå att det blev en helt anständig kompromiss till slut.

I den fråga som nu nämns är det ännu mer komplicerat, för där hade det blivit ett paket av frågor som egentligen var separerade. Polen var absolut inte ett hinder när det gällde sanktioner mot Ryssland eller stöd till Ukraina. Det var snarare så att det hade blivit ett paket där Polen såg ett bekymmer i paketlösningen som hade med helt andra frågor att göra. Det handlade faktiskt om beskattningsfrågor kopplat till OECD och EU. Jag ska inte gå in i detalj på detta, men det är relativt komplicerat.

Jag tror alltså att man ska låta lagom mycket skugga falla på just Polen i det här fallet, för det här blev ett paket genom andras försorg. Nu blev det en bra kompromiss här också – en helt acceptabel kompromiss där vi och andra, inte minst Polen, kunde acceptera att det här togs som ett gemensamt paket. Det var alltså frågor som egentligen var separerade från varandra men som ändå beslutades gemensamt.

Anf. 116 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Först och främst vill jag tacka statsministern för åiterrapporteringen. Det är positivt att se att Europeiska rådet är enigt om att öka trycket på Ryssland. Det är också positivt att se att man på allvar nu även diskuterar energikrisen utifrån vårt beroende av rysk gas och olja.

Däremot är det tråkigt att se att man fortfarande inte på allvar ser den direkta kopplingen mellan just detta fossilberoende och den fortsatta finansieringen av Putins angreppskrig mot Ukraina.

Det är också positivt att Europeiska rådet tar upp situationen i Iran i sina slutsatser, även om slutsatserna inte innehåller några övriga nyheter om situationen eller om EU:s agerande. Men rådsslutsatserna ger bara *en* bild av vad som sker när EU:s stats- och regeringschefer träffas. Minst lika intressant är det som diskuteras men inte återfinns i de gemensamma slutsatserna.

Mina frågor till statsministern är därför: Gällande kriget i Ukraina – diskuterades det några utökade sanktioner gentemot Belarus? Och gällande Iran – diskuterades det över huvud taget en eventuell terrorlistning av revolutionsgardet?

Anf. 117 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det diskuteras naturligtvis många saker som aldrig landar i resolutioner. Det diskuteras också mer bilateralt mellan olika ledare.

I grund och botten håller jag med om de här sakerna: enigheten och energikrisen. Men jag skulle nog vilja försvara mina europeiska kollegor lite grann. De förstår visst problemet med att vara beroende av rysk gas! Jag skulle vilja säga att just nu förstår alla det problemet. Allt fler förstår det nu både utifrån klimatperspektiv, fossilperspektiv och säkerhetspolitik. Som jag sa tidigare är detta enda goda med det här: att man ser de dubbla skälen till det.

Sedan drar olika länder lite olika slutsatser därför att man har så olika beroenden. Jag skulle aldrig moralisera över tysk energipolitik, men det är klart att Tyskland aktivt har fört en energipolitik som för deras del just nu skapar ett väldigt stort beroende som de måste hantera. Inget land kan ta sig igenom vintern med iskalla hem och nedstängda industrier. Det ska vi respektera också från vår sida, för det hade inte vi heller klarat.

Det här skapar ett antal svåra avvägningar, men jag har ändå uppfattat en mycket solid grundinställning i dessa frågor.

När det gäller frågan om Belarus – apropå komplexa frågor – finns det absolut i grund och botten en stor vilja att agera vidare mot Belarus. Det finns samtidigt en viss rädsla hos en del medlemsstater för att Belarus ska dras ännu längre in i det ryska och bli en än mer operativ part i det hela.

Det här var inte uppe till riktig diskussion just nu; det ska sägas. Men det finns en djup misstänksamhet mot vad Belarus gör och inte minst mot Rysslands agerande genom Belarus och via Belarus – det råder ingen som helst tvekan om det. Vi hade de tre fredspristagarna på lunch häromdagen, och då diskuterades detta ganska ordentligt.

(Applåder)

Åiterrapporteringen var härmed avslutad.

Anf. 118 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Herr talman! Det blir lite konstigt nu när vi fick vänta lite, ledamoten och jag. Men i den budgetdebatt vi har i dag väljer regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna att öka utsläppen trots att riksdagen har beslutat att växthusgasutsläppen från inrikes transporter ska minska med 70 procent till senast 2030.

Ökningen sker bland annat på grund av att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna inför valet lovade och i budgeten har aviserat att reduktionsplikten, det vill säga den andel biodrivmedel som ska blandas in när vi tankar, ska sänkas till EU:s miniminivå. Sverige har också förhandlat om utsläppskrav med EU, där Sveriges beting i ESR-sektorn är 50 procents sänkning till 2030.

I Dagens Nyheter kunde man i veckan läsa att vi om Sverige gick ned till EU:s miniminivå skulle släppa ut cirka 27 miljoner ton koldioxid för mycket till 2030. Det är nästan dubbelt så mycket som inrikestransporterna släppte ut totalt under 2021, och enligt Dagens Nyheter är siffran konservativt beräknad.

Det finns fyra sätt att kompensera detta: Man kan minska avverkningen av skog. Man kan använda sparade utsläppsrätter eller låna från nästa års utsläppsbudget, men det måste betalas tillbaka redan året efter. Man kan växla utsläppsrätter mellan ESR och ETS, men där finns det ett tak. Man kan också köpa utsläppsutrymme från andra länder, vilket kan bli väldigt dyrt.

Därför är min fråga till ledamoten vilken konsekvensanalys Sverigedemokraterna har gjort. Och vilken kostnadsanalys har man gjort? Vad ska Sveriges skattebetalare betala? Ledamoten säger nämligen i medierna att det kan vara värt för Sverige att betala stora summor för att slippa nå EU:s klimatmål.

Anf. 119 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Som jag sa i mitt anförande har vi nyligen haft val, och de svenska väljarna har röstat för lägre bränslepriser. Så ska det också bli. Bränslepriserna ska bli lägre, och reduktionsplikten ska sättas ned.

Anna-Caren Säterberg tar upp ESR-kriterierna. Jag måste konstatera att den nivå som har satts för Sverige är fullkomligt orimlig. Jag undrar därför hur Socialdemokraterna tänkte när man gick med på att Sverige skulle få bära den största bördan av länderna i Europa. Vi i Sverige har fasat ut fossila bränslen från vår elproduktion och från vår värmeproduktion – på vilket sätt är det rimligt att vi ska bära den största bördan?

Den katastrofala förhandling som S-regeringen bär ansvar för kommer såklart att få konsekvenser, men även en chockhöjd reduktionsplikt – upp till 75 procent på diesel – kommer att få konsekvenser. Det kommer att få konsekvenser för vårt jordbruk och vårt lantbruk. Det kommer att få konsekvenser för vårt skogsbruk. Det kommer att göra dessa verksamheter väldigt mycket dyrare.

Detta kommer att få konsekvenser för barnfamiljer som ska köpa mjölk i butiken – mjölk som levereras med hjälp av lastbilar som drivs med diesel som blir överlägset dyrast i hela världen. Allt detta skapar extra kostnader i samhället om tiotals miljarder per år, så det är klart att vi måste finna sätt

att komma runt den fullständigt misslyckade förhandling som Socialdemokraterna gjorde på EU-nivå och försöka nå så låga samhällsekonomiska kostnader som möjligt.

Det kan mycket väl vara så att det samhällsekonomiskt bästa är att köpa utsläppskrediter från andra länder, men det återstår att se.

Anf. 120 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Herr talman! Som svar på ledamotens fråga: Vi lyssnade precis på statsministern, som sa att man inte ska ställa ut vallöften några dagar före val som man inte kan infria. Att man skulle sänka kostnaden för att tanka med 10 kronor litern var ett typiskt sådant vallöfte från Sverigedemokraterna. Den sänkningen ser inte svenska befolkningen nu. Det är ett vallöfte som definitivt inte är infriat.

Det var dock inte min fråga. När man ställer ut vallöften måste man på något sätt ha gjort en konsekvensanalys – och i det här fallet också en kostnadsanalys. Ledamoten och hans parti säger att det vore en god idé för Sverige att köpa utsläppsrätter, men vi vet att utsläppsrätterna är mycket färre. Vi vet att alla länder nu har högre utsläppsmål för att det ska gå att klara det vi diskuterar här i dag, nämligen den klimatkris vi står inför.

Min fråga kvarstår därför. Enligt Dagens Nyheter kommer kostnaden för detta att uppgå till 20 miljarder kronor. Det måste Sverigedemokraterna naturligtvis ha diskuterat och tagit konsekvenserna av. Är det skogen som ska stå, så att vi inte har jobb i hela landet och kan göra klimatomställningen med hjälp av skogen? Eller ska vi lägga 20 miljarder på att köpa utsläppsrätter i stället för att lägga pengarna på det ledamoten tar upp, det vill säga barnfamiljer, välfärden och allt annat vi behöver lägga pengar på i denna tid av kris och inflation?

(Applåder)

Anf. 121 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Något som för med sig stora samhällsekonomiska kostnader är reduktionsplikten. Om vi räknar upp priset till vad det skulle bli med en reduktion på 75 procent, vilket jag antar att Socialdemokraterna siktar på, skulle vi landa på ökade kostnader – för Sverige, svenskar, företag, stat och kommuner – på totalt kanske en bra bit över 40 miljarder. Det är betydligt mer än 20 miljarder, men om 20 miljarder är relevant eller inte återstår att se.

Klimaträttsakterna på EU-nivå håller på att bli färdiga. De befinner sig delvis i trilogerna, och i vissa fall har de inte nått dit ännu. I några fall är de färdiga. Gemensamt för allihop är att våra svenska myndigheter inte har analyserat konsekvenserna av dem. Det är alltså ett jobb som återstår att göra.

Från Sverigedemokraternas sida kan jag lova några saker. Vi kommer att leverera på vallöftet om lägre bränslepriser. Vi kommer inte att göra som Socialdemokraterna gjorde innan de tillträdde för åtta år sedan, då de före valet sa att det var för dyrt att tanka – och efter valet höjde priset på bensin varje år samt skaffade fram världens högsta pris på diesel. Det kommer inte Sverigedemokraterna att göra.

Vi kommer att försäkra oss om att få ned reduktionsplikten till miniminivå. Det ska bli billigare att tanka. Det är inte rimligt att vi ska ha världens högsta pris på diesel i Sverige. Konsekvensen av Sverigedemokraternas politik kommer att vara att det blir billigare att tanka, och det kommer att minska de samhällsekonomiska kostnaderna i vårt land.

Anf. 122 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, ledamoten Kinnunen! Det var intressant att höra en förtroendevald som representerar Sverigedemokraterna prata om miljö. Ni har ju inte varit kända för att prata om dessa frågor; jag hörde det inte i valrörelsen, och jag ser inte heller att miljö- och klimatpolitiken har fått något vidare stort utrymme i Tidöavtalet eller regeringsförklaringen.

Du nämnde i ditt anförande att ni har en ambitiös klimatpolitik, Martin Kinnunen, men det jag hörde här tyckte jag mest var kritik mot andra partiers förslag gällande klimatomställningen. Min fråga är därför: Hur ser du på klimatförändringarna, och vad anser du att vi ska vidta för åtgärder för att komma till rätta med dem?

Anf. 123 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna har ingen annan uppfattning än vad som är rådande konsensus inom klimatforskningen: Vi har en global uppvärmning som till största delen beror på mänsklig aktivitet. För att mildra effekterna av den globala uppvärmningen behövs klimatanpassning och att vi minskar utsläppen. På det sättet kan vi helt enkelt dämpa temperaturhöjningarna i världen och i Sverige.

Den politik vi kommer att bedriva kommer att innebära att Sverige på ett effektivt och positivt sätt bidrar till minskade utsläpp i Sverige och vår omvärld.

Anf. 124 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag hör att man upprepar att det ska vara en ambitiös politik och att man ska hitta sätt att minska utsläppen, men jag hör inga konkreta förslag.

Det enda svaret på miljöfrågan är kärnkraft. Den första delen av ditt anförande handlade nästan bara om kärnkraft, Martin Kinnunen. Klimatbonusen är till exempel borta. Man vill inte gå före i Sverige, utan saker ska lösas utomlands. Någonstans upplever jag att Sverigedemokraterna resonerar så att någon annan ska ta hand om problemet någon annanstans, någon annan gång.

Jag efterfrågar återigen konkreta förslag. Jag upprepar alltså frågan: Vilka nationella åtgärder ser ni behöver införas för att de svenska klimatutsläppen ska minska?

Anf. 125 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tidöavtalet innehåller ett antal förslag på det klimatpolitiska området, och vår budget innehåller väldigt mycket klimatpolitik. Det är ju det utgiftsområdet vi diskuterar nu. Men som jag sa i mitt anförande handlar miljö- och klimatpolitik inte om det miljörörelsen och även Cen-

terpartiet tror: fler regleringar, fler skatter och mer symbolpolitik. Det är inte nödvändigtvis så att fler åtgärder leder till en bättre värld.

Vi har sett vad som händer när Centerpartiet får inflytande på energiområdet: Då läggs väldigt viktig kärnkraft ned. Det var det som skedde med Barsebäck en gång i tiden. Om vi fortfarande hade haft den stadiga elleveransen i elområde 4 hade vi haft betydligt lägre elpriser i vårt land i dag, och vi hade också bidragit till minskade utsläpp i Europa.

Tidöavtalet slår fast att vi ska ta fram beräkningsmodeller för exportens klimatnytta. Det är något man inte tar hänsyn till i dag, och i det sammanhanget betyder leveranssäker energi väldigt mycket. Vi kan få tydliga beräkningar på klimatnyttan med exempelvis kärnkraft.

Det är viktigt att ledamoten nämnde kärnkraft. Vi behöver tala mer i den här kammaren om kärnkraft och dess betydelse. Om man ska kunna uppnå eller komma i närheten av de globala klimatmål som finns kommer världen att behöva mer kärnkraft. Här kan Sverige ta på sig en ledartröja, ta ansvar och visa andra hur man kan göra.

Anf. 126 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Vi hörde innan ajourneringen ledamoten Kinnunen prata om en ny politik som skulle visa vägen för miljö- och klimatarbetet. Trots det verkar politiken bara handla om att skära ned och ta bort.

Det övergripande målet för miljöpolitiken är enligt det riksdagsbundna generationsmålet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Det handlar om att ställa till rätta, ta ansvar för sin egen generations problem och möjliggöra för nästa att leva ett gott liv.

Tyvärn pekar utvecklingen för samtliga miljömål utom två på en negativ trend. Vi ser också en fortsatt ökning av växthusgaser. Hur kommer det sig då att man faktiskt mer än halverar klimatbudgeten under en treårsperiod?

Sverigedemokraterna satt inte i riksdagen när vi antog miljömålen. Min fråga är om ni står bakom dem.

Anf. 127 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Miljömålen, ja. Sverigedemokraterna var inte representerade i miljömålsberedningen när de klimatpolitiska målen antogs och förslaget till ramverk togs fram. Vi var heller inte representerade i riksdagen när de tidigare miljömålen beslutades. Vi var inte med när målen diskuterades och ser gärna att man gör en översyn av många av klimatmålen.

Generationsmålet som Emma Nohrén tog upp låter jättebra och överensstämmer nog i princip med Tidöavtalets skrivningar om förvaltarskaps-tanken. Det är samma sak som åsyftas. Det är naturligtvis någonting vi ska eftersträva.

Problemet med de olika miljömålen och klimatmålen är ju att man ofta sätter dem på en nivå så att de blir svåra eller omöjliga att uppnå utan att bryta mot andra mål. Det vore relevant att försöka få till stånd en miljö-målsstyrning med färre mål och med en realistisk väg framåt som gör att man vet hur man ska kunna uppnå dem. Det vore intressant att se över i framtiden.

Anf. 128 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag hör ledamoten säga att det är viktigt med klimatområde och att man ska försöka uppnå dem, men att de inte är utformade som de ska. Frågan är då vilka mål Sverigedemokraterna vill uppnå. Vad har ni för åtgärder?

I utgiftspost efter utgiftspost på det här området skärs det ned, samtidigt som vi vet att klimatförändringarna är här och att vi måste göra vad vi kan för att minska utsläppen av växthusgaser. Sverige måste göra sin del – göra klimatanpassningsåtgärder och samtidigt skydda, återskapa och restaurera biotoper och naturvärden för att inte utarma den biologiska mångfalden.

Vad ser Sverigedemokraterna som en viktig åtgärd här? Vad jag kan se är det bara en slakt som pågår. I den här budgeten skär man med kirurgisk precision bort allt som handlar om miljö och klimat.

Anf. 129 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Emma Nohrén. Den miljöbudget som vi kommer att fatta beslut om – kanske inte i dag, men i morgon – är en av de största miljöbudgetarna någonsin. Jag skulle nog säga att den är något för stor. Man skulle kunna prioritera bättre bland utgifterna. Huvudanledningen är att staten lägger väldigt mycket skattepengar på att subventionera bilar. Olika typer av laddbara fordon subventioneras med skattemedel, och det är en satsning som nu kommer att fasas ut. Det är eftersträvsvärt och något som vi från Sverigedemokraternas sida har påtalat behovet av i många år.

Det är inte rimligt att lägga en stor del av skattebetalarnas pengar på att subventionera fordon. Det är också en ineffektiv satsning, eftersom en stor del landar i ökade marginaler hos fordonsförsäljarna. En stor andel landar också på den norska marknaden. Det är en dålig, ineffektiv satsning. När vi har fått bort den kommer miljöbudgeten att minskas eftersom det är den största posten.

Vi sverigedemokrater vill också minska införskaftet av skyddade områden, och det är för att det inte finns något sådant behov. Felaktiga definitioner av skyddade områden ligger bakom alltför stor penningrullning på det här området. Det finns inget sådant akut problem i det svenska samhället.

Vad gäller satsningar återfinns en lång rad sådana i budgeten, till exempel kraftfulla satsningar på laddinfrastruktur och en helt ny politik för mer kärnkraft i Sverige. Vi har även offensiva satsningar på bio-CCS, satsningar på internationella klimatinvesteringar med mera. Det saknas inte satsningar i den här budgeten. Men jag tror definitivt att vi kan slimma miljöbudgeten ytterligare, prioritera ännu bättre med skattebetalarnas pengar och samtidigt nå bra effekter på miljö- och klimatområdet.

Anf. 130 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi är här i dag för att debattera utgiftsområde 20 om allmän miljö- och naturvård. Vad kan väl passa bättre än att göra detta dagen efter det att vi fick ta emot de glädjande nyheterna från Montreal där FN:s toppmöte för biologisk mångfald gick i mål?

Vi har fått ett globalt ramverk för biologisk mångfald – ett Parisavtal för djur och natur, arter och naturtyper. Världens länder kom överens om att 30 procent av alla naturtyper, biotoper, ska skyddas innan 2030. På det sättet ska den sjätte massutrotningen, som vi faktiskt är inne i, hejdas. Sloganen var att vi ska stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald. Det betyder att vi måste skydda, restaurera och sköta om naturen och ta fram kunskap.

Av de åtta miljoner arter som finns på jorden – egentligen är det nog långt fler om man räknar bakterier och annat, men nu menar jag de stora – är ungefär en miljon hotade av utrotning. Arter och naturtyper hotas i dag mest av illegal jakt, förlust av livsmiljöer – det vill säga att vi människor tränger undan dem – och av klimatförändringarna, förstås.

Vid ett annat klimatoppmöte, för en dryg månad sedan, hade jag förmånen att för utskottets räkning närvara i Sharm el-Sheikh på FN:s 27:e klimatkonferens. Där var 40 000 människor från hela jorden på plats för att försöka fylla Parisavtalet med innehåll, komma vidare med de tekniska lösningarna och komma fram till hur man ska klara att uppnå att hålla jordens uppvärmning under 1,5 grader.

Världens samlade forskarkår är enig om att klimatförändringarna sker, att det går fort och att det beror på oss människor.

Regeringen själv skriver så här i sin budgetproposition: ”Den sjätte utvärderingsrapporten som FN:s vetenskapliga panel, IPCC, tagit fram under 2021 och 2022 visar att möjligheterna att begränsa den globala medeltemperaturhöjningen till 1,5 grader blir allt mindre och att kraftfulla samt skyndsamma åtgärder som begränsar utsläppen krävs. Sambandet mellan den ökade globala medeltemperaturen och extrema väderhändelser är vetenskapligt fastställt.”

Herr talman! Vi har gått in i tidsperioden antropocen – en era då människor påverkar varje aspekt av biosfären. Vi hittar plastbitar högst upp på Himalayas topp. Vi hittar miljögifter längst ned i Marianergraven.

Det betyder också att det bara är vi människor som kan stoppa klimatförändringarna, hejda förlusten av biologisk mångfald och göra så att trenderna vänder och så att vi lever inom planetens gränser. Vi måste minska utsläppen av växthusgaser, göra vad vi kan för att hålla oss under 1,5 grader och samtidigt anpassa oss till det kommande klimatet. Jordens medeltemperatur har redan ökat med 1,2 grader. Den kommer att fortsätta öka, för vi kommer inte att sluta med dessa utsläpp i dag. Men vi måste göra vad vi kan för att minska detta och samtidigt anpassa oss till det nya – på FN-språk brukar man kalla detta mitigation and adaptation.

Detsamma gäller för biologisk mångfald. Det är bara vi människor som kan stoppa förlusten av biologisk mångfald.

Detta är faktiskt en vinn-vinnsituation, för friska ekosystem klarar klimatförändringarna bättre. Friska hav, levande skogar, myllrande våtmarker och regenererade jordar klarar av påfrestningarna bättre. De hjälper oss vid skyfall, binder kol och förser oss med ekosystemtjänster. Grönska i städer sänker temperaturen. Bevuxna jordar tar upp regn. En levande skog och naturliga stränder och strandzoner tar upp koldioxid och förhindrar erosion. Klimat och biologisk mångfald hänger ihop – hav och klimat är två sidor av samma mynt.

Tyvärr gör vi inte det vi ska. Som FN:s generalsekreterare António Guterres sa i sitt öppningsanförande på COP 27: We are on the highway to climate hell with our foot still on the accelerator. Vi är på väg mot klimats helvete med foten på gaspedalen.

Detta är också vad den nya regeringen och dess samarbetsparti Sverigedemokraterna gör. I den budget som vi debatterar här i dag verkar regeringen med sitt samarbetsparti göra precis tvärtemot vad forskningen säger att vi ska göra. Man skär ned budgeten för klimat- och naturvård med över 50 procent över en treårsperiod. Man har foten på gaspedalen.

Regeringen skriver själv i sin budgetproposition att utsläppen kommer att öka med den politik man har.

Man säger sig värna havet, strömningen och torsken, men ändå skär man ned budgeten för havsmiljösatsningar. Man säger sig värna äganderätten i skogen och skogsägarna, men ändå genomför man en slakt av skyddet av värdefull natur. Man aviserar till och med neddragningar i miljöövervakningen.

Det är märkligt att denna regering i helgen satt och förhandlade och tryckte på vikten av miljöövervakning och uppföljning när man var på COP 15. Utan pengar blir det inga mätningar, men det är kanske så den här regeringen vill ha det. Om man inte vet vad som finns kanske man inte heller behöver ta sitt ansvar för att skydda, bevara, restaurera och vårda de ekosystem som vi tillsammans har.

Med kirurgisk precision har man tagit bort eller dragit ned på det som har med klimat och miljö att göra. Vad är svaret? Ny kärnkraft om 10–15 år. Men vi ska fortsätta att köra våra bilar på diesel.

Jag ska inte vara sådan – man har en satsning på våtmarker. Detta kan sägas vara en fortsättning på det som tidigare regeringar har gjort. Men man tar pengar till det från anslaget Skydd av värdefull natur, så det är nog magstarkt att säga att det är en satsning. Däremot är det en öronmärkning.

Till och med internationellt visar man upp sin nonchalans, och vi hör hur folk undrar vad som egentligen har hänt med Sverige. Till COP 27, klimattoppmötet i Sharm el-Sheikh, kom regeringen tomhänt, utan några nya pengar, initiativ eller utfästelser. Mig veterligen är detta första gången på 27 möten som en regering, oavsett färg, har kommit till ett klimattoppmöte utan någonting. Det säger något.

Vi i Miljöpartiet vill annorlunda. I vår budget, som ska ses som en helhet, vill vi bygga ett grönt folkhem där klimatarbetet är världsledande, där välfärden är till för alla och där jämlikhet är en självklarhet. Vi vill genomföra en historisk satsning med utgångspunkt i vetenskapen och göra det som krävs för att Sverige ska nå sin del av såväl Parisavtalet som det nya Montrealavtalet.

Det kräver att man vågar satsa stort. På detta område vill vi vända artkrisen i skogen och göra stora satsningar på att bevara och skydda naturområden samt satsa på skötsel av redan skyddade områden.

Vi vill förstärka arbetet med friluftsliv och allemansrätt. Vi måste fortsätta arbetet med invasiva arter och de hotade arterna samt göra satsningar på att stärka den biologiska mångfalden.

Vi tycker att miljöövervakningen är ryggraden i svenskt miljöarbete, och den behöver få tillräckliga resurser. Arbetet med långa tidsserier är centralt för att man ska kunna följa upp tillstånd och fatta de rätta besluten.

Jag sa tidigare att hav och klimat är två sidor av samma mynt, och det stämmer. Därför måste havsmiljöförvaltningen få en större och tydligare roll i klimatarbetet. Vi måste ha en ekosystembaserad förvaltningsmodell för allt havsmiljöarbete och all klimatpolitik.

Herr talman! Jag ser att min talartid har runnit ut; jag ber om ursäkt för det.

Eftersom vi i Miljöpartiet satsar mer pengar än regeringen på detta område kan jag inte yrka bifall till våra förslag. Detta beror, som alla vet, på att riksdagen redan har beslutat om en snävare budgettram.

Jag vill ändå påpeka att Miljöpartiets budget visar att det går att både nå klimatmålen och stärka välfärden, att skydda samtidigt som vi brukar och att ha en budget som lever upp till Sveriges internationella åtaganden och till de svenska, europeiska och internationella miljömålen. Det är en budget för en framtid att längta till.

Anf. 131 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för ett brinnande anförande! Det var ett anförande med mycket empati. Jag kanske inte håller med om allt som ledamoten tog upp i sitt anförande, men det är ju en annan femma.

I sitt anförande nämnde Emma Nohrén som ett mantra ”skydda, bevara och restaurera”, och när man läser igenom punkterna i Miljöpartiets budget blir det väldigt tydligt att det är just detta som det handlar om.

För Kristdemokraterna är förvaltarprincipen en viktig och bärande princip. När man förvaltar något brukar man på ett smart sätt. Men till stora delar verkar det inte som att det över huvud taget handlar om brukande här, utan det handlar om just att skydda, bevara och restaurera. Möjligtvis ingår det någon form av brukande när man restaurerar.

Det verkar vara ganska tydligt att Miljöpartiet inte litar på Sveriges markägare eftersom man lägger ned så enormt mycket pengar i sin budget på att ta någon annans mark för att skydda, bevara och restaurera. Är det så, Emma Nohrén, att Miljöpartiet inte ser att Sveriges markägare klarar att göra det jobb som de har gjort hittills? Det är ju faktiskt så att mycket av den natur som vi har i dag som har skyddsvärda arter finns där just därför att den är brukad och just därför att markägarna har skött den.

Ser Miljöpartiet att detta blir ett problem och att man får än större problem och polarisering vad gäller kampen om bland annat ägande- och brukanderätten?

Anf. 132 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag är själv markägare och skogsägare och brukar med hyggesfria metoder. Jag tycker inte att det handlar om antingen eller, utan vi behöver både och. Det senaste tiotalet år har vi brukat för mycket och med icke hållbara metoder, framför allt när det gäller skogen. Våra kontinuitetsskogar, som inte har varit märkta av mänsklig framfart, minskar och fortsätter att avverkas. Miljöpartiet tycker att det inte är mer än rätt att vi kan köpa ut de markägare som har dessa skogar, så att de kan tjäna pengar på sin skog utan att ta ned den och så att vi får gemensamma värden som vi behöver.

I går slöts ett avtal i Montreal om att 30 procent av varje naturtyp måste skyddas om vi ska klara målen. Det finns olika typer av skydd, men vi kommer att behöva göra detta.

Är Kristdemokraterna beredda att göra det som krävs för att vi ska uppnå det nya internationella ramverket?

Anf. 133 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Nohrén för motfrågan.

Jag vet att Emma Nohrén är markägare och gärna kör hyggesfritt. Dock säger skogsforskningen ganska entydigt att det inte är lösningen, i alla fall inte om man vill ha en mångfald i sin skog.

Om vi ska dra ned på skogsbruket, vad ska vi då i stället använda i omställningen? Produkter från skogen kan i dag ersätta allt det som vi i dag kan tillverka av olja. Det visar att skogen är en viktig del i omställningen, om den brukas.

Emma Nohrén nämner också mänsklig framfart. Låt oss gå 200–300 år tillbaka till Värmland. När bergsbruket var igång fanns ingen skog kvar, inte ens en pinne, för då höggs allt ned för att användas i bergsbruket. Mänsklig framfart har vi alltså haft ganska länge. Sedan kom det ny skog, som i början till stor del sköttes som kronoskog. Men när det gick över i privat ägande kom mångfalden, och skogsbruket sköttes på ett betydligt bättre sätt än när staten drev det.

Emma Nohrén nämner mötet i Montreal och vad som togs fram där. Vi har sedan tidigare gamla mål, men här räknar länder väldigt olika. I Sverige vill vi vara Bror Duktig och går några steg längre än alla andra för att vi ska vara bäst. Detta hämmar vår konkurrenskraft, och vi blir alltså inte lika konkurrenskraftiga som andra länder på marknaden eftersom vi alltid ska vara bäst.

Ser ledamoten att vårt räknande in absurdum sätter krokben för oss själva i stället för att göra klimatet en tjänst?

Anf. 134 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag hoppas att vi har lärt oss något sedan 1800-talet om hur vi ska bruka skog och vad vi behöver göra. Vi har också andra möjligheter i dag. Jag bor själv på västkusten där man högg ned all skog för att kunna göra olja av sill under sillperioderna. Därefter kom tall och gran upp i stället för den lövskog som fanns tidigare.

I dag brukar vi på fler ställen och med hårdare metoder än vad vi gjorde tidigare. Vi kommer att behöva fortsätta att bruka skogen, men vi måste göra det med skonsammare metoder – och det som ska skyddas behöver skyddas.

Om vi vill veta vad som ska skyddas och hur det ska skyddas behövs miljöövervakning, vilket är något som ledamotens regering drar ned på. Om vi ska veta att vi gör rätt och ska ha data på det vi gör är miljöövervakningen väldigt viktig. Om vi ska mäta som andra länder måste vi också göra det på samma sätt, och då behöver vi ha miljöövervakningsdata.

Om vi ska uppnå våra mål måste vi göra det tillsammans. Vi kommer att behöva skydda mer än vi gör i dag. Vi kommer att behöva bruka anorlunda än vi gör i dag.

I dag är 1 000 arter rödlistade och på väg bort. Det finns 256 olika stekelarter som pollinerar. Vi har haft över 40 olika humletyper i Sverige, och 3–4 av dem är redan nationellt utdöda.

Vi kommer att behöva göra flera olika insatser i flera olika landområden. Det handlar dock inte om att lägga en död hand på dem utan om att stärka upp för framtiden så att våra barn och barnbarn får en bra värld som de kan leva på och bruka för en bra matproduktion.

Anf. 135 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi hörde just statsministerns återrapport och dessförinnan utrikesutskottets debatt. Jag tänkte hålla mig till samma tema, och även Miljöpartiets Emma Nohrén lyfte fram ett internationellt med COP 15.

Världen står milt uttryckt inför extremt stora utmaningar. Pandemin påverkade oss alla på ett eller annat sätt, och vi ser fortfarande effekterna i vår omvärld. På vissa håll pågår den än. Vi närmar oss dessutom årsdagen för Rysslands olagliga och fullständigt oacceptabla anfallskrig mot Ukraina. Om cirka två månader har det ukrainska folket stått upp för sitt land och sin rätt att existera i ett helt år.

I och med detta krig har vi även sett långtgående effekter då tillgången på livsmedel i världen förändrats drastiskt – något som min kollega John Widegren klokt tog upp i lördagens debatt om utgiftsområde 23.

Något som kanske inte hör till denna debatt men som jag ändå vill passa på att nämna i talarstolen är situationen i Iran: Kvinna, liv, frihet!

Världen befinner sig minst sagt i ett mycket volatilt läge. Lägg därtill hög inflation och lågkonjunktur i Sverige samt en klimatkras.

Ibland blir jag påmind om min ålder i detta uppdrag. Som 27-åring kan jag ju inte veta särskilt mycket. Men efter en snabb tillbakablick på historien kan vi nog konstatera att vi aldrig behövt hantera så många olika kriser samtidigt.

Tuffa tider kräver också tuffa beslut, exempelvis en restriktiv budget. Vi ser hur oppositionens budgetar spär på inflationen medan vi ser till långsiktigheten och garanterar att vi fortsatt har utrymme att agera om rådande ekonomiska läge skulle bli långvarigt eller värre.

Det är viktigt att politiken också ser människors vardag. Vad gör vi annars här i kammaren? Alla vi har en gång fattat beslutet att engagera oss politiskt, och jag skulle gissa att de allra flesta av oss motiverades av ambitionen att göra världen till en bättre plats.

Just nu befinner vi oss som sagt i ett svårt läge. Julen närmar sig med stormsteg, och många känner en stor oro. Ekonomin är hårt pressad, och varenda krona måste vändas på för att man ska ha råd med både elräkning och julklappar. Verkligheten är den att vi har barn i Sverige som fryser på grund av att föräldern inte har råd med uppvärmningen. Det är också den verkligheten som statens budget måste utgå från. Allt annat vore orimligt.

Även om budgeten i stort är restriktiv lägger vi fram en historiskt stor budget på detta utgiftsområde. Arbetet för vår gemensamma miljö och för klimatet är prioriterat.

Herr talman! Låt mig vara extra tydlig: Moderaterna och regeringen står fast vid de högt ställda nationella klimatmålen. Sveriges klimat- och miljöarbete är och ska vara ambitiöst. Det ligger djupt rotat i Moderaternas dna att värna och vårda det vi en dag ska lämna efter oss.

Vi är också ett hoppfullt parti. Vi vet att mänsklig aktivitet och förbränning av fossila bränslen höjer medeltemperaturen, men vi tror också att människan genom tekniska framsteg, vetenskap och fakta kan lösa de problem vi står inför. Men det gäller att vi gör det på ett effektivt sätt som är mål- och resultatriktat.

Klimatfrågan är ett globalt problem som också kräver globala lösningar. Sverige står för cirka 0,2 procent av världens utsläpp. Det innebär att även om Sverige nådde nettonollutsläpp i morgon skulle det inte räcka för att stoppa klimatförändringarna. Vår politik tar därför sikte på att minska Sveriges utsläpp och inspirera och uppmuntra andra att följa efter.

Men för att Sverige på riktigt ska vara ett föregångsland och lyckas inspirera måste vi också värna den svenska konkurrenskraften. Ingenting driver på utveckling så fort som konkurrenskraft. Sveriges roll på den internationella arenan måste därför vara att föregå med gott exempel som fler länder vill ta efter.

Under den förra moderatledda regeringen lyckades vi visa världen att man visst kan minska utsläppen samtidigt som man ökar tillväxten. Dessa två värden står inte mot varandra, och det krävs därför en politik som ser till helheten och inte sätter käppar i hjulen för ekonomin, företagens konkurrenskraft och hushållens ekonomi.

För att vi ska nå målen måste detta göras tillsammans, och det kräver en politik som anses vara legitim och som är kostnadseffektiv och målriktad. Moderaterna har visat att en sådan klimatpolitik är möjlig, och det ska vi göra igen.

En viktig del i detta är att inkludera fler i omställningen. När klimatbonusen infördes var det ett stöd till marknadsintroduktion och då, i juli 2018, uppgick andelen klimatbonusbilar till cirka 5 procent. Nu är det runt 50 procent. Vi lägger därför om riktningen för att öka takten för utbyggnad av laddinfrastruktur, någonting som kommer att se till att elbilen blir ett reellt alternativ för alla invånare i Sverige och inte bara för dem som bor i storstäder.

EU är Sveriges viktigaste klimatpolitiska plattform. Vi välkomnar att gemensamma förslag läggs på områdena miljö och klimat. På EU-nivå kan vi göra stor skillnad, och jag är därför stolt över att grön omställning är en av regeringens prioriteringar under det svenska ordförandeskapet.

Nyligen har EU enats om nya koldioxidkrav för lätta fordon, vilket innebär att alla bilar som säljs inom EU om bara 13 år måste ha nollutsläpp. Det innebär att alla tillverkare som vill sälja på EU-marknaden måste ställa om sin tillverkning. Sverige kan göra mycket, men EU är en mycket större plattform där vi kan åstadkomma mer.

Herr talman! Klimatpolitiken är i grunden en fråga om energi. Utan ren el, ingen grön omställning. Vårt elsystem är eller har varit ett av de bästa i världen med betydligt lägre utsläpp jämfört med länder i vår närhet. De låga utsläppen beror i mycket på en unik mix av fossilfri kraftproduktion bestående av kärn-, vatten- och vindkraft.

Merparten av de svenska utsläppen kommer i dag från industrier och från transporterna. Det är också där som utsläppen måste minska. Vi har

i dag många företag som redan är med och bidrar. De sätter egna branschmål, driver på innovationen och pushar politiken och marknaden i rätt riktning. Det är bra, men nu måste politiken också leverera på sitt håll. Vi står fast vid att tillgången på fossilfri el när och där den behövs är den enskilt viktigaste förutsättningen för att industrin och transportsektorn ska kunna genomföra sin mycket avgörande del av klimatarbetet.

Till 2045 kommer Sveriges elbehov att mer än fördubblas. För att möta detta kommer ny fossilfri och planerbar elproduktion att behövas.

Herr talman! Under alltför lång tid har man fokuserat klimatarbetet på projekt som ser bra ut eller känns bra för stunden. Det har lett till att budgeten har ökat, men effekten för klimatet har stannat av. Detta vill vi vända på. Vi väljer en annan väg.

Klimatarbetet måste ses som legitimt, och vi satsar därför på det som gör störst skillnad. Det handlar om en fungerande elförsörjning som klarar framtidens elbehov. Det handlar om en utbyggd laddinfrastruktur för att elbilen på riktigt ska vara ett alternativ i hela landet. Det handlar också om våra internationella satsningar och om att främja export av klimativänliga produkter och teknik.

Herr talman! Det finns mycket kvar att göra, och jag har bara hunnit nämna några delar. Den här budgeten är ett första steg i en riktning som kommer att innebära att vi satsar på det som gör störst nytta och går ifrån populismen. För vissa kommer det att kännas obekvämt, och redan har många starka röster höjts. Men det viktigaste är att vi lägger grunden för en politik som når klimatmålen.

Jag vill avsluta med att önska talmannen, Riksdagsförvaltningen och miljö- och jordbruksutskottet en riktigt god jul och ett gott nytt år. Jag ber om ursäkt för att jag dragit över min talartid.

(Applåder)

Anf. 136 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ett bra anförande! Men man kan ändå ifrågasätta när Moderaterna säger att de står bakom klimatmålen men ändå lägger fram en budget som ökar utsläppen. Det är för mig lite grann som en 800-meterslöpare som lunkar sig igenom första varvet och sedan försöker maxa andra varvet. Det är inte riktigt en vinnarpolitik.

Jag skulle vilja ställa ungefär samma fråga som jag ställde till Sverigedemokraterna. I Dagens Nyheter kunde vi i veckan läsa att om Sverige går ned till EU:s miniminivå när det gäller reduktionsplikten, det vill säga den andel biodrivmedel som blandas i när vi tankar, skulle utsläppen öka med cirka 27 miljoner ton koldioxid.

Det finns fyra sätt att kompensera detta:

1. minskad avverkning av skog
2. att använda sparade utsläppsrätter eller att låna för nästa års utsläppsbudget
3. att växla utsläppsrätter mellan ESR och ETS
4. att köpa utsläppsutrymme från andra länder.

ESR var det ju Moderaternas Jessica Polfjärd, en gammal riksdagskollega, som förhandlade om för EU-parlamentets räkning.

Min fråga till Moderaterna är vilket av dessa fyra sätt ni tänker verka för ifall ni nu går vidare med förslaget om att sänka reduktionsplikten till EU:s miniminivå. Vilket av de fyra sätten är det som kommer att göra att vi klarar de klimatmål som vi har förbundit oss till genom EU och som vi också har egna beslut om här i Sveriges riksdag?

Anf. 137 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Vi anser att all politik måste utgå från rådande läge. Eftersom frågan redan ställts till min kollega från Sverigedemokraterna kommer jag att besvara den på ett liknande sätt.

Vi ser just nu hur svenska hushåll och företag är otroligt pressade på väldigt många sätt. Det är också där som politiken måste ha sin utgångspunkt. Vad gör vi för att för att underlätta för svenska hushåll och företag?

Vi måste ha en realism i politiken som ser att det på riktigt är barn som fryser i Sverige i dag och att det är pensionärer som lägger hela sin pension på elräkningen. Det är otroligt svårt på väldigt många håll. Detta måste vi utgå ifrån.

Som min kollega tidigare nämnde gick Sverige ensamt fram med högst krav i EU. Det var en ohållbar nivå som man lade sig på. Det var oansvarigt, och det har gått ut över svenskarnas plånböcker.

Vi kommer att gå vidare med det här förslaget, för det är detta som vi ser kommer att behövas just nu. Vi behöver följa en mer långsiktigt hållbar bana. Efterfrågan på biobränslen ökar väldigt stort i hela EU. Det ser vi. Det finns en guldmarknad för biobränslen. Varför måste vi i Sverige alltid vara bäst i klassen och ställa högst krav på oss själva? Detta vill vi gå ifrån. Vi vill gå i riktning mot en politik som faktiskt ser människors vardag och underlättar där också.

Anf. 138 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Herr talman! Jag delar verkligen bilden av den kris som vi är i nu. Ledamoten säger att det är kallt och att elen kostar. Det märker inte minst jag som kommer från Norrland, där elstödet inte betalas ut. Detta blir en tuff vinter i ullunderställ, som energiministern uttryckte det.

Vår budget handlar också om elstöd för alla. Det är en skillnad mot regeringens. Den handlar om höjda barnbidrag nu när vi vet att det är tufft i vinter. Den handlar om en tankrabatt, så att man i glesbygd, där man måste ha bilen, har råd att åka. Den handlar om en stor satsning på välfärden.

Men detta var inte svar på min fråga. Jag instämmer verkligen i de problem som vi har, och vi har också lösningarna på dem. Men min fråga var vilken av de fyra modellerna Moderaterna har tänkt använda för att vi ska uppnå målen. Handlar det om att minska avverkningen av skogen, att använda sparade utsläppsrätter, att växla utsläppsrätter eller att köpa utsläppsrätter från andra länder, vilket kommer att vara väldigt dyrt? Eller handlar det om att Sverige ska ta sitt ansvar och inte lämna över detta på andra länder?

Jag kan tala om för Helena Storckenfeldt att för mig handlar det om att jag vill se svenska jobb i det här landet och inte att de flyttar utomlands.

Det handlar om nya gröna svenska jobb och nya svenska investeringar i vårt land som vi vet är exportberoende och har teknikkunnande. Det är så vi alltid har tagit Sverige framåt.

Min fråga är fortfarande: På vilket sätt avser Helena Storckenfeldt och Moderaterna att kompensera för minskningen av reduktionsplikten?

Anf. 139 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Vi fokuserar på det som ger störst effekt. Det vi har sett med reduktionsplikten är att den har varit på en väldigt ohållbar nivå. Den hade inte ens kunnat löpa hela vägen ut.

Det är viktigt att ha med ett perspektiv till. Klimatpolitiken måste uppfattas som legitim. Om politiken springer åt ett håll medan invånarna står och skriker åt ett annat håll kommer vi inte att komma någonstans.

Det är otroligt viktigt att vi har det perspektivet när vi diskuterar de här frågorna. Alla ska med på banan. Det är enda sättet som vi kommer att nå målen på.

Det är jättebra att ledamoten Säterberg lyfter fram de svenska företagen och gröna jobb. Vi tycker också att de ska stanna kvar här i Sverige.

Statsministern stod också nyss här och sa det. Det är otroligt viktigt att vi gynnar våra svenska företag och ser till att de jobben finns kvar och utvecklas.

Det handlar om att vi tar fram nya innovationer här i Sverige. Så tror vi att vi kan göra väldigt stor klimatnytta i hela världen.

Självklart ska Sverige ta sitt ansvar. Men det är viktigt att lyfta det till ett högre perspektiv. Vad kan vår teknik och våra innovationer bidra med på ett internationellt plan? Det ser jag fram emot att få jobba med framöver.

Anf. 140 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Helena Storckenfeldt!

Alldeles häromdagen kom rapporten efter toppmötet i Montreal om 30 procent skyddad natur. Om jag inte missminner mig var ledamoten där på plats. Det ska bli intressant att få ta del av rapporten därifrån lite senare, gissar jag.

Vi vet att den biologiska mångfalden och klimatförändringarna hänger starkt samman. På nyheterna i morse var det en tråkig nyhet om torkan på Afrikas horn. Där har man nu livsuppehållande insatser för att rädda en hel generation elefanter. Klimatet och mångfalden är väldigt starkt sammankopplade.

Det jag funderar på är hur regeringen och ditt parti, som leder regeringen, ser på klimatförändringar. Det har kommit en del kritik mot regeringen. Man säger att den inte verkar ta klimatfrågan på allvar.

Vi hörde tidigare finansministerns nonchalanta inställning till klimatmålen. Jag har inte sett så många konkreta förslag på åtgärder. Du nämnde själv att klimatbonusen är borta, eller ska plockas bort.

Jag ställer egentligen samma fråga som jag ställde till inledningstalaren här i dag. Hur ser Moderaterna och ledamoten på klimatförändringarna? Vad anser ni att vi ska vidta för åtgärder här i Sverige för att komma till rätta med dem?

Anf. 141 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:
Herr talman! Tack, ledamoten, för en jätte viktig fråga!

Jag har länge brunnit för miljö- och klimatpolitik, och då särskilt klimatdelen. Jag är halvamerikan. I min lilla hemstad i Michigan var det inte alltid som det fanns ett miljö- eller klimattänk över huvud taget. Det var nog där som mitt politiska engagemang väcktes.

Vi står givetvis bakom de högt ställda klimatmålen, precis som jag nämnde i anförandet. Vi ser att det är mänsklig aktivitet, förbränning av fossila bränslen, som ökar medeltemperaturen. Det är vad som orsakar de problem som vi ser.

Det orsakar extremväder, isarna smälter och korallreven bleks. Det finns otroligt många delar som klimatet påverkar i världen. Precis som ledamoten nämnde hör biologisk mångfald också ihop med detta. Där har vi bland annat återvätning av våtmarker som ett av våra förslag. Det finns en hel rad andra förslag.

Som jag nämnde är det otroligt viktigt att vi ser till vad vi gör vi på det internationella planet? Vad gör vi på EU-nivå? Hur kan vi jobba för att få med oss fler länder på banan?

Vi vill också öka den planerbara elproduktionen. Utan el blir det ingen grön omställning. Det hör otroligt mycket ihop. Vi kommer att behöva alla former av kraftslag. Vi tycker såklart att kärnkraft är otroligt viktig, men vi inkluderar alla kraftslag.

Det behövs laddinfrastruktur så att man ska kunna välja elbilen i stället för en vanlig bränsletörstig bil. Det handlar om koldioxidinfångning och -lagring. Det finns jättemånga förslag. Jag ser fram emot att tala mer om det i nästa replik.

Anf. 142 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Tack för svaret!

Du nämner de internationella överenskommelserna. Det instämmer jag med helt och hållet. Utsläppen håller sig inte inom våra gränser.

Du nämner också den biologiska mångfalden, våtmarkerna och kärnkraften. Det håller jag också med om. Däremot tycker jag att vi behöver förnybar energi och inte bara fossilfri.

Det handlar om de transporter vi har. Utsläppen kommer överallt ifrån. De kommer från transporter, avfallshantering, industrin, arbetsmaskiner och markanvändning.

Vi behöver komma till rätta med utsläppen här i vårt land just nu och inte bara genom internationella avtal. Vi måste sopa rent framför egen dörr innan vi lyfter blicken, eller åtminstone gör det parallellt.

I ditt anförande tyckte jag att du ställde plånboken mot miljön. Man skulle ta hänsyn till hushållens ekonomi. Det ska vi naturligtvis. Men jag anser att det går att kombinera.

Näringslivet har förstått att Sveriges viktigaste globala uppgift är att gå före. Vi kan gemensamt stoppa utsläpp och klimatförändringar genom att ställa om och nå våra egna klimatmål och dessutom kombinera sänkta utsläpp med ett ökat välstånd.

Vilka konkreta förslag tänker Moderaterna och regeringen att vi ska införa här i Sverige? Vilka nationella åtgärder anser ni att vi ska införa för att minska de svenska klimatutsläppen redan i dag?

Anf. 143 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag tyckte att statsministern kom med väldigt mycket klokt i dag. Jag ska citera honom igen: Det bästa får inte bli det godas fiende. Det är ett väldigt klokt talesätt. Det är lite det som jag försöker att bära med mig.

Ledamoten nämnde att jag ställde plånbooken mot miljön. Jag är helt enig om att det måste gå hand i hand. Det var precis det jag försökte framföra i mitt anförande och i replikerna här.

Får vi inte med oss människorna på banan kommer inte alla dessa förslag att hjälpa. Vi måste se till att näringslivet är med och så att människor i sin vardag får det att fungera och känner att de är en del av arbetet för att nå miljö- och klimatmålen.

Jag tror absolut att vi har en jätteviktig uppgift att vara det land som går före. Men det är precis som jag nämnde i mitt anförande: Ska vi vara ett föregångsland på riktigt gäller det att vi har länder som vill följa efter.

Om vi visar ett exempel där vi ställer jättehöga krav på oss själva, gör det svårare för våra företag och gör det svårare för våra hushåll, vilket land kommer då att vilja ta efter det exemplet?

Därför väljer vi en annan väg där vi ser till att vi värnar om den svenska konkurrenskraften och ser till att vi kan göra det på ett mycket mer långsiktigt sätt.

Anf. 144 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Storckenfeldt för hennes anförande och repliker med svar.

Du sa att ni har lagt fram en restriktiv budget för framtida kostnader. Det fastnade hos mig. Alla som ägnar sig åt klimat- och miljöpolitik säger nämligen att det som vi gör nu tjänar vi på i framtiden. De insatser som vi gör på klimat- och miljöområdet i dag är alltså billigare än om vi gör dem i morgon.

Det finns en klimatredovisning i regeringens budget om det klimatpolitiska ramverket och Sveriges klimatmål. Det är en ganska dyster läsning. Vi har varit på rätt väg, men med den nya politiken som den nya regeringen med samarbetspartiet Sverigedemokraterna har lagt fram når vi inte våra klimatmål.

Ledamoten Storckenfeldt sa att Sverige bara står för 0,2 procent av utsläppen. Det stämmer, men vi är ganska mycket mindre än 0,2 procent av världens befolkning. Tittar man på utsläppen per capita släpper svenskarna ut bra mycket mer än genomsnittet. Vi ligger på topp 20. Om varje person i världen skulle släppa ut lika mycket som vi i Sverige gör går det åt fyra jordklot. Läger vi därtill våra konsumtionsutsläpp, alltså det som vi handlar från andra länder, blir det ännu högre – 8 ton per år. Ska vi nå klimatmålen och Parisavtalet måste vi ned till 1 ton per år.

Jag undrar därför om ledamoten tycker att svenskar ska få släppa ut mer än andra, eller om vi ska ta vårt globala ansvar och minska varje svensks utsläpp också?

Anf. 145 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

När jag var liten sa min mamma att pengar inte växer på träd. Men jag kan konstatera att Miljöpartiet med sin budget inte har gått den kursen. I Miljöpartiets värld verkar saker inte kosta någonting, och man lägger fram en budget som spär på inflationen på ett väldigt oansvarigt sätt.

Ja, denna budget är restriktiv. Men vi väljer att satsa på det som gör störst skillnad både långsiktigt och här och nu.

Att vi skulle tjäna på satsningar som vi gör i dag och inte i morgon händer inte om ingen följer efter. Återigen tror jag verkligen att Sverige har en möjlighet att vara ett föredöme i världen och gå längst fram. Men det gäller inte om ingen följer efter.

Ledamoten säger att vi var på väg åt rätt håll. Men det var vi inte alls. Vi höll inte alls på att nå klimatmålen med den förra regeringen.

Jag tror att det gäller att hålla två tankar i huvudet samtidigt när det handlar om Sveriges miljö- och klimatpolitik. Vi ska fortsatt vara ambitiösa. Det är otroligt viktigt. Men det är också viktigt att vi ser till människors vardag. Hur ser verkligheten ut för människor i dag? Det är det som vår budget utgår från.

Anf. 146 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag märker att jag inte får svar på mina frågor: Får svenskar släppa ut mer än andra? Ska vi ha ett större klimatavtryck per capita än andra?

Ledamoten säger också att vi inte var på väg åt rätt håll. Vi hade inte all politik på plats, men vi var på väg åt rätt håll. Kurvorna gick nedåt, och vi skulle nå 2030-målet.

Men när den nya regeringen minskar reduktionsplikten, som de har aviserat att de ska göra, och gör andra saker vänder kurvorna uppåt igen. Vi kommer att få en ökad biltrafik och ökade utsläpp från fossila drivmedel.

Vi har en expansiv budget – ja. Men vi gör också det som Finanspolitiska rådet och andra säger att man kan göra – låna för saker som vi behöver göra för framtiden. Nu är det läge för det. Vi har en låg statsskuld, och vi är ett rikt land, så vi kan göra det.

Det är många länder som vittnar om att de tack vare Sverige har flyttat fram klimatpolitiken. Många svenska företrädare har haft ledande positioner på de olika klimattoppmötena under åren. Och det är tack vare Sverige, tillsammans med EU förstås. Men vi har lett och varit ett föredöme.

Inför det kommande ordförandeskapet i EU får jag i stället frågor från kollegor ute i Europa. Vad har hänt med Sverige? Kommer ni att klara av detta? Det finns massor med viktig lagstiftning som ska gå igenom.

Bilden av Sverige har alltså redan ändrats, och det har ni lyckats bra med på bara ett par månader. Jag hoppas att ni visar att vi har fel.

Åter till mina frågor: Ska svenskar få släppa ut mer än andra? Ska vi minska våra utsläpp för att alla människor på denna jord ska släppa ut lika mycket? Eller spelar det ingen roll vad Sverige gör för att det är ett så litet land? Men per person blir det stora utsläpp.

Anf. 147 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:
Fru talman! Jag tackar för de upprepade frågorna.

En del i detta är också att vår export inte räknas in. Där tror jag att vi kan göra mer. Men vi kan också se på mer korrekta beräkningar om vi börjar titta på vad Sverige bidrar med i världen. Det ska bli väldigt intressant när vår export börjar räknas in i siffrorna.

Det handlar inte om att skjuta ansvaret ifrån sig, utan det handlar om att vara ett föregångsland som andra länder faktiskt vågar följa. Just nu är det inte ett ekonomiskt läge för en expansiv budget. Det vet jag inte riktigt hur Miljöpartiet kan komma fram till i sitt resonemang.

Återigen: Pengar växer faktiskt inte på träd, även om det vore intressant för den biologiska mångfalden.

Bilåkandet kommer att öka. Men med vår budget blir det förhoppningsvis med elbilar eftersom vi ska bygga ut laddinfrastrukturen. Det har tidigare inte gjorts på det sättet. Vi vill att det ska vara ett heltäckande nät över hela landet, så att människor faktiskt vågar välja elbilen framför andra alternativ och att det ska bli ett reellt alternativ. Men det ska inte ske genom en klimatbonus som bara innebär att människor ökade sitt innehav av bilar och inte bytte bil till en elbil. Vi vill att det ska vara ett reellt alternativ i hela landet. Vår politik fokuserar på de långsiktiga lösningarna. Det är också det som har störst effekt på klimatet. Det är det som helt enkelt ger mest pang för pengarna.

Anf. 148 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater lägger fram ett eget budgetalternativ, och det ska ses som en helhet. Därför avstår vi från ställningstagande och har i stället ett särskilt yttrande inom utgiftsområdet.

Fru talman! Klimatet är vår tids ödesfråga. Jorden blir allt hetare. Haven stiger, och isar smälter. Torka, översvämningar, bränder och andra följder av ett förändrat klimat slår redan i dag hårt mot människors möjligheter till ett gott liv.

För att klara klimatkrisen krävs det att vi tar oss an utmaningarna och skapar bra förutsättningar på både kort och lång sikt tillsammans och att klimatomställningen sker rättvist. För oss socialdemokrater finns alltid klassperspektivet med vid utformningen av klimatpolitiken.

Därför samlade vi socialdemokrater vid maktskiftet 2014 näringslivet, forskningen, politiken och andra intressenter i ett innovationsråd under ledning av statsministern.

Inom ramen för Fossilfritt Sverige har 22 olika branscher tagit fram färdplaner för att visa hur just de ska kunna stärka sin konkurrenskraft genom att bli fossilfria eller klimatneutrala.

Efter att den förre moderata statsministern sa att industrin var basically gone gjorde vi precis tvärtom. Vi gjorde satsningar på industriprojekt som biodrivmedel, plastreturraffinerier, vätgasproduktion, återvinningsanläggningar och batteriproduktion och startade jobbet med snabbare tillståndsprocesser.

Vi satsade på Klimatklivet, Industriklivet, bio-CCS, biogasstöd, våtmarksstöd, miljöbilsbonus, laddstolpar och inblandning av förnybara bränslen när vi tankar. Vi satsade på järnvägen och även på nattåg hem till Jämtland och mycket mer. Det är så vi skapar framtidens jobb.

Den gröna industriella revolutionen som startade i norra Sverige sprids nu över hela landet. Det är så vi minskar vår sårbarhet och vårt osunda beroende av fossila insatsvaror. Det var så vi skulle ha nått klimatmålen till 2030.

Nu har vi den högerkonservativa regeringens och Sverigedemokraternas budget som ökar utsläppen. Man säger bland annat att reduktionsplikten, som är det biodrivmedel som blandas in när vi tankar, ska sänkas till EU:s lägsta nivå den 1 januari 2024.

Det kan medföra att storskaliga planerade och aviserade investeringar i svenskt biodrivmedel inte fullföljs. Ska Sverige vara beroende av skurkstater för drivmedelsförsörjning? Eller ska vi ha en politik som stärker Sveriges beredskap och bidrar till mer svenskt i tanken?

Det innebär även att de åtaganden som Sveriges regering förhandlat med EU om inte längre kan använda sig av reduktionsplikten utan på andra sätt måste se till att klara Sveriges beting. Kommer det att betyda en kraftigt minskad avverkning av den svenska skogen?

De senaste dagarna har vi sett uttalanden om att andra länder får ta ansvar och att vi kan köpa utsläppsrätter. Det kan kosta Sveriges alla skattebetalare väldigt mycket pengar, fru talman.

Vad den högerkonservativa regeringen med Sverigedemokraterna vill med miljö- och klimatpolitiken har det varit svårt att få någon som helst klarhet i, förutom att vi för det första ska klara klimatmålen och för det andra tar och ökar utsläppen.

Det går liksom inte ihop, speciellt inte i ljuset av att regeringens samarbetsparti Sverigedemokraterna öppnar för att skrota de nationella klimatmålen. Det är ju ”bara text på ett papper”. Den moderata finansministern har kommenterat regeringens ambition om att nå klimatmålen så här: ”Gör vi det inte så gör vi det inte.” En liberal riksdagsledamot skriver: Jag hade gärna sett att Sverige nått klimatmålen 2030. Men det är ju faktiskt som att tro på jultomten. Och Kristdemokraternas energiminister poserar antingen med en dammsugare eller pratar om att vi nu ska ta på oss ullunderställen. Det kommer vi som bor i mellersta och norra Sverige att behöva, eftersom regeringen vägrar att ge oss elstöd.

Fru talman! Regeringen säger sig värna om miljön och ställa sig bakom uppställda klimatmål. Men regeringens och Sverigedemokraternas budgetförslag visar inte det alls. Budgeten skärs ned från drygt 23 miljarder år 2022 till cirka 10 miljarder för år 2025, vilket skulle innebära en minskning med 60 procent jämfört med dagens nivå.

Fru talman! Sverige har en fantastisk och unik natur som är av stor betydelse för såväl biologisk mångfald som människors hälsa och jobb. Skogen är också Sveriges gröna guld, där jobben skapas och nutidens och framtidens fossilfria produkter och förnybart biobränsle tillverkas.

Vi socialdemokrater vill att alla värden som skogen ger oss, exempelvis friluftsliv, jakt, fiske, renskötsel, biologisk mångfald och besöksnäring, ska kunna åtnjutas av alla medborgare. Det är beklagligt att den högerkonservativa regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna gör en omfattande neddragning av anslaget för skydd av värdefull natur. Det har skapat över 2 000 jobb på Sveriges landsbygder. Det minskade anslaget riskerar också att få allvarliga konsekvenser för den biologiska mångfalden, friluftslivet, kulturmiljön, besöksnäringen och människors möjligheter att vistas i naturen.

Fru talman! Den högerkonservativa regeringen aviserade i regeringsförklaringen att man ville satsa på särskilda insatser för att motverka övergödningen av Östersjön. Trots det väljer samma regering att minska anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljö med 355 miljoner kronor 2023. Det är ungefär 20 procent.

I budgeten skriver också regeringen att det är särskilt angeläget med ytterligare åtgärder mot övergödning, att öka takten i genomförandet och att de mest värdefulla havsområdena ska skyddas som marina reservat. Hur dessa ambitioner går ihop med anslagsminskningarna framgår inte. Även här är regeringen skyldig svenska folket ett svar.

Fru talman! Vi socialdemokrater satsar totalt 640 miljoner kronor mer än regeringen på utgiftsområde 20. Vår satsning på klimatpremier kommer att snabba på introduktionen av klimatsmart teknik på marknaden och bidra till att minska utsläppen av växthusgaser från tunga transporter och arbetsmaskiner.

Regeringens förslag om att minska nivåerna i anslagen som rör åtgärder och skydd för värdefull natur är inte bra för vare sig klimatet, landsbygden eller skogsägarna. Vi socialdemokrater satsar därför 540 miljoner kronor mer på dessa områden, bland annat på miljöövervakning.

Sverige har ett väl utbyggt system för att övervaka landets miljö. De svenska mätserierna är i många fall unika i världen. Genom att jämföra aktuella lägesbeskrivningar med tidigare mätningar kan förändringar i miljön upptäckas. På så vis kan man se om genomförda åtgärder får önskad effekt eller inte. Det tycker vi är viktigt att man fortsätter med.

Vi satsar vidare medel som ska användas till insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald, insatser för friluftsliv och inte minst ersättning till de skogsägare som fått nekade avverkningsstillstånd.

Fru talman! Vi lever i en orolig tid. Klimatförändringarna finns här och nu och slår hårt mot människors möjligheter till ett gott liv. Dessvärre möter inte regeringens och Sverigedemokraternas budget för år 2023 den situation Sverige står inför. Budgetpropositionen är som vi vet ett pärlband av löftesbrott. Det duger inte. Det krävs en ansvarsfull politik som sätter välfärden, klimatet och kampen mot samhällsproblemen främst och som rustar Sverige och svenska folket för att möta tuffa ekonomiska tider.

Vi socialdemokrater vill modernisera och ställa om till ett fossilfritt Sverige. Så kan vi klara klimatutmaningarna, värna vår välfärd och se till att framtidens jobb inte försvinner i väg till andra länder.

Fru talman! Om det är fler här inne i kammaren som vill det kan man välja att rösta på Socialdemokraternas budgetmotion.
(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring och Malin Larsson (båda S).

Anf. 149 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Anna-Caren Säterberg redogör för Socialdemokraternas miljöbudget. Jag kan konstatera att skillnaderna mot vår inte är enorma. Det är några procents skillnad.

För Sverigedemokraterna är miljöfrågorna, som jag redogjorde för i mitt anförande, högt värderade. Särskilt viktigt är att vi åtgärdar de miljöproblem som vi själva bär direkt ansvar för i vårt land och som vi mycket enkelt kan åtgärda.

Sanering av förorenade områden har varit ett prioriterat område för Sverigedemokraterna. Tanken är att det är förorenaren som ska betala. Men dessvärre finns huvudmannen inte alltid kvar. Då har staten ett ansvar. Det är ett mödosamt arbete. Det kommer att ta lång tid, och ännu längre tid kommer det att ta att återställa de tusentals områdena om man, som Socialdemokraterna vill göra, kraftigt skär ned stödet.

Min fråga till Anna-Caren Säterberg blir således: Varför vill Socialdemokraterna slakta anslaget till sanering av förorenade områden?

Anf. 150 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag skulle inte kalla det att slakta. Jag ser att regeringen väljer att lägga till mer pengar där. Efter att ha hört debatten här i kammaren förut kan jag tänka mig att ledamotens parti har drivit den frågan och att den är viktig för er.

Det är som ledamoten säger; det är förorenaren som betalar. Därför har vi hittills inte sett att alla pengar i regeringens tidigare satsningar på området har gått åt. Vi har valt att i det här fallet göra andra prioriteringar, till exempel på det som jag nämnde. Det är viktigare. Vi kan återkomma till det här.

Ledamoten sa också i ett tidigare replikskifte att vi inte får spä på den ökade inflationen. Här är det viktigt att staten hjälper till. Men det är naturligtvis också viktigt att förorenaren betalar.

Om ledamoten tror att det är de enda satsningar Socialdemokraterna har på området kan jag tala om att vi ser budgeten som en helhet. Det finns andra satsningar, till exempel gratis kollektivtrafik för unga, energieffektiviseringsstöd för flerbostadshus och omprioritering i rot-stödet, också för energieffektivisering.

I övrigt i den budget som ligger här i dag på detta område är det saker som fanns i satsningar från den före detta socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen och sedan även från den socialdemokratiska regeringen. Det är satsningar som då inte välkomnades av alla partier i denna kammare, som på industrikliv, klimatkliv och annat.

Anf. 151 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Anna-Caren Säterberg talar om prioriteringar. En viktig prioritering för Socialdemokraterna är att bränslepriserna måste upp och att man på detta sätt behöver spä på inflationen ytterligare.

I valrörelsen 2014 deklarerade dåvarande finansministerkandidaten och sedermera statsministern, Magdalena Andersson, att skatterna på bensen inte skulle höjas. Det var redan alldeles för dyrt att tanka, hette det. Men detta löfte var ingenting värt. Sedan dess har vi haft ökade skatter. Vi har haft nya styrmedel som har ökat bränslepriserna kraftigt.

I den socialdemokratiska budgeten fortsätter man på denna väg. Bränslepriserna ska upp. Man vill ta bort den skattesänkning som Sverigedemokraterna drev igenom. På detta sätt skulle priset för bensen och diesel öka med 1 krona litern. S förordar ett kontantstöd. Det är lite oklart hur man har räknat på det. Riksdagens utredningstjänst har inget pm som visar hur

den modellen ser ut. Men det står av allt att döma klart att pengarna skulle ätas upp vid pump på grund av prisökningen, till följd av skatteökningen. Och de administrativa kostnaderna är rimligtvis höga.

Om senast ett år kommer Sverigedemokraterna och de övriga samarbetspartierna att ha sänkt reduktionsplikten, men Socialdemokraterna talar sig varma för detta styrmedel. Planen är att reduktionen för diesel ska upp till 75 procent. Det är en chockhöjning.

Då är frågan: Hur högt vill egentligen Socialdemokraterna att priset ska bli på diesel? I år har vi haft en prisvariation på mellan ungefär 23 och 28 kronor. Men med 75 procents reduktion får vi kanske förvänta oss en bit över 40 kronor framöver. Är det rimligt? Varför vill Socialdemokraterna prioritera på detta sätt?

Anf. 152 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Detta är den klimat- och miljöpolitiska debatt som vi har i denna kammare, och ledamoten väljer att prata om hur höga drivmedelspriserna ska vara – varsågod!

När jag i valrörelsen knackade dörr hörde jag detta tydligt: Ja, men Sverigedemokraterna lovar oss 10 kronor. De trodde inte att de skulle behöva vänta så länge på det. Jag tror att man på detta sätt fick väldigt många röster på landsbygden, där det är långa avstånd.

Vi inför i vår budget en tankrabatt just för dem med långa avstånd. Då handlar det inte om 14 öre vid pump, utan då handlar det om en sänkning på typ 2 kronor. Det är lite mer, och det är lite viktigare i dagens läge när vi vet hur hushållen kämpar med ekonomin.

Om ledamoten undrar vad Socialdemokraterna prioriterar kan jag säga att det naturligtvis är ett elstöd som finns i hela Sverige. Varför ska 60 procent av Sveriges yta diskrimineras av regeringen och Sverigedemokraterna?

Undrar ledamoten vad mer vi prioriterar? Vi vet hur hushållen har det just nu. Då prioriterar vi barnbidrag för barnfamiljerna och mycket mer pengar till välfärden, så att undersköterskorna i välfärden inte ska få färre kollegor. Vi ska kunna hålla kvar detta. Det är de socialdemokratiska prioriteringar som vi gör. Och vi prioriterar – detta är ju en klimat- och miljödebatt – att vi ska klara klimatmålen och inte öka utsläppen.

(Applåder)

(forts. § 19)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.23 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 december

SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg
Kammaren biföll utskottets förslag.

CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Punkt 2 (Bostadspolitiskt mål)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

269 för utskottet

21 för res.

6 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 62 SD, 57 M, 19 C, 17 KD, 16 MP, 12 L

För res.: 1 S, 20 V

Avstod: 3 S, 1 SD, 2 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 11 M, 4 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 4 L

Rose-Marie Carlsson, Johanna Haraldsson och Jessica Rodén (alla S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Lena Johansson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Louise Eklund (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU3 Utgiftsområde 21 Energi

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 december

FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Punkt 1 (Mål och resultatredovisning för utgiftsområdet)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

278 för utskottet

21 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 57 M, 20 V, 17 KD, 16 MP, 13 L

För res.: 21 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 4 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 3 L

SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 december

JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 december

AU1 Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Punkt 1 (Mål för utgiftsområde 10)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

279 för utskottet

20 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 57 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 13 L

För res.: 20 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 4 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 3 L

Kammaren biföll utskottets förslag.

SFU2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU7 Ändrade konkurrensregler för vertikala avtal

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.36 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 17.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 17.00.

Allmän miljö- och naturvård

§ 19 (forts. från § 13) Allmän miljö- och naturvård (forts. MJU1)

Anf. 153 ANDRE VICE TALMANNEN:

Klockan är 17.00, och kammaren återupptar sitt sammanträde. Vi ska fortsätta med debatter.

Först vill jag informera om att vi bedömer att det som kvarstår av debatten om utbildningsutskottets betänkande 1 inte kommer att hinnas med i dag. Talmannen har därför redan nu beslutat att lägga ärendet sist på morgondagens föredragningslista.

Kammaren kommer att bryta sitt sammanträde klockan 23.00 i dag, och om det återstår talare i debatten om utbildningsutskottets betänkande 2 kommer även de att flyttas till i morgon, efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 1.

Anf. 154 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Även om det blir något av en antiklimax när man bryter i en debatt vill jag tacka ledamoten för anförandet!

Som jag lyfte i mitt eget anförande befinner vi oss i en otroligt tuff situation just nu. Jag vet inte om ledamoten Säterberg också har fått ta del av det, men jag har i alla fall fått mejl efter mejl som beskriver en fullständigt horribel situation. Barn fryser, och pensionärer tvingas att lägga hela pensionen på elräkningen. Dessutom vet vi att vi kommer att behö-

va ungefär dubbelt så mycket el till 2045 – för utan el, ingen grön omställning.

Min fråga till den socialdemokratiska ledamoten Säterberg är: Hur kan man i dagens läge motivera att socialdemokrater satt i denna kammare och applåderade när man röstade för att lägga ned kärnkraften?

Prot. 2022/23:43
20 december

Allmän miljö- och
naturvård

Anf. 155 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! I dag ska vi diskutera utsläpp, miljö och klimat. Men självklart kan vi även ta en energidebatt. Annars brukar det alltid vara Sverigedemokraternas kärnkraftstourettes som slår igenom. Jag har alltid fått diskutera kärnkraft med dem.

Jag vet inte om ledamoten var ledamot när det här beslutet fattades, men att Socialdemokraterna applåderade känner jag inte igen. Däremot kan vi säga så här att hela det beslutet fattades 2015 av bolaget. Det var alltså ett marknadsmässigt beslut som fattades innan vi 2016 gemensamt gick fram tillsammans med Moderaterna i en energiöverenskommelse, där vi också fattade beslut om att slopa effektskatten.

Trots att vi gjorde det ville marknaden ändå fortsätta att lägga ned. Eon, som är ett privat bolag, lade ned Oskarshamn 2. Den tidens marknadsekonomi gjorde att man valde att lägga ned kärnkraften. Den lades inte ned av någon politiker i den här kammaren, vare sig av Moderaterna som höjde effektskatten mest eller av Socialdemokraterna.

Fru talman! Jag delar verkligen ledamotens uppfattning att det är tufft. Det är tufft för barnfamiljer, och därför ökar vi barnbidraget för dem i vinter. Som ledamoten sa är elräkningarna dyra, och vi vill att ett elstöd inte bara ska hamna där ledamoten bor utan även där vi övriga 60 procent bor, nämligen i mellersta och norra Sverige. Vi vill ha en tankrabatt för att mildra effekterna.

Vi gör väldigt många saker som ledamoten inte gör i sin budget.

Anf. 156 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Vi pratar om 2020, alltså inte så jättelänge sedan. Vi vet att vi hade befunnit oss i en väldigt annorlunda situation i dag om man inte hade fattat det beslutet.

Elprisstödet är ett jätteviktigt förslag, och om jag inte minns helt fel var det den förra regeringen som gav uppdraget att ta fram förslaget. Jag har väldigt svårt att tro att man hade lagt fram något annat förslag i ett läge när det är viktigt att faktiskt få ut pengarna så fort som det bara är möjligt.

Socialdemokraterna har en otrolig förmåga att frånsäga sig ansvar, och det gör man även nu. Vi vet att det inte berodde på marknadsmässiga skäl, något som har blivit väldigt tydligt eftersom intressenter plötsligt har dykt upp i Sverige igen efter regeringsskiftet.

Det var politiken som stod för nedläggningen. Applåderna var inte okej då, och de är inte ens nästan okej nu. Jag skulle vilja uppmana Socialdemokraterna att ta människors situation på allvar. Vi vill se ny, planerbar produktion överlag, i första hand kärnkraft. Vad vill S göra för att garantera elförsörjningen i Sverige?

Anf. 157 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag måste ändå få protestera mot historieberivningen. Fram till 2019 var Helena Storckenfeldts och mitt parti helt eniga om hur

det här skulle gå till. Innan dess var Alliansen helt enig och höjde effekt-skatten ordentligt för kärnkraften.

År 2016 och fram till 2019 var vi helt överens. Det är tre år sedan, fru talman. För tre år sedan lades det ett utskottsinitiativ i näringsutskottet, där jag satt, där man helt plötsligt ville säga till regeringen att regeringen skulle tala om för ett bolag vad bolaget skulle göra angående något som de hade planerat från 2015. Bolaget sa att det inte gick att stoppa, och det sa de redan 2015.

Är det detta vi ska diskutera här, eller ska vi diskutera framtiden? Här och nu kräver faktiskt vi socialdemokrater, och har lagt ett utskottsinitiativ i finansutskottet om det, att elstödet ska gälla hela Sverige. Hela Sverige är drabbat av de dyra kostnaderna, och därför borde regeringen ta ansvar för hela Sverige.

Vad gäller utbyggnad av elkraft delar vi uppfattning. Det står till och med i våra gemensamma papper att vi måste fördubbla produktionen. Men då måste man också ta ansvar i de södra kommunerna och kanske säga ja till havsvindkraft och annat som kan ske här och nu.

Jag delar uppfattningen att samhället måste elektrifieras mer, och därför ska vi naturligtvis också se till att förutsättningarna för det finns. Men att säga att det parti som jag representerar har lagt ned kärnkraft är någonting som jag tycker att Moderaterna får sluta med.

(Applåder)

Anf. 158 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Anna-Caren Säterberg nämnde framtiden i förra replikskifte. Jag kan inte låta bli att reflektera över hur det lät i valrörelsen. Där var det väldigt lite framtidsförslag från Socialdemokraterna. Det handlade mest om att tala om hur alla andra har gjort fel. Jag noterade även att det tog sju minuter innan ledamoten i sitt anförande kom med förslag från Socialdemokraterna. Innan det handlade det bara om vad alla andra har gjort fel.

Med tanke på vad som står i inledningen till Socialdemokraternas särskilda yttrande måste jag ändå påminna om att det faktiskt är ni som varit med och styrt de senaste åtta åren. Det är lite svårt att se när man läser i det särskilda yttrandet.

I delar av debatten i dag har Anna-Caren Säterberg pratat om något som ligger både henne och mig varmt om hjärtat, nämligen skogen och brukandet av skogen. Frågan är hur vi ska göra för att fortsätta att bruka skogen. Anna-Caren Säterberg pratar om framtidens jobb – något skogen utgör.

Nu när Socialdemokraterna står här ensamma och driver sin egen politik, kommer vi att få ta del av en annan syn på skogen, en annan syn på äganderätten och en annan syn på hur vi samarbetar med likasinnade länder jämfört med vad vi har sett tidigare?

Vi har tidigare kritiserat socialdemokratiska ministrar för att de inte har deltagit i gemensamma möten på EU-nivå där man kan prata med likasinnade om skogspolitiken. Man har valt att inte skriva under ministerbrev för att trycka på hur vi ska jobba med skogen, ur perspektivet att bruka skogen, för klimatet, för omställningen.

Hur ser Socialdemokraterna på skogspolitiken nu när ni kan presentera er egen politik och egen budget?

Anf. 159 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för frågorna.

Jag tänkte börja där ledamoten började, det vill säga att han upplevde att vi inte pratade så mycket om framtiden i valrörelsen. Vi pratade om tre saker, nämligen trygghet i Sverige, klimatomställningen och välfärden.

Det var inte Socialdemokraterna som i valrörelsen gick ut med löften som är omöjliga att infria tidsmässigt eller på annat sätt. Detta har andra partier – jag tittar på representanten för ett av dem – stått för under den här valrörelsen. Det är inget som vi gör.

Ledamoten kunde i mitt anförande höra om den politik som har skapat jobb i Sverige. Det är den gröna industriella revolutionen i norr som nu flyttar ned. Det har varit strategiskt arbete från politiken, näringslivet, forskningen och organisationernas sida. Vi har i dag diskuterat hur vi ska klara klimatmålen till 2030, som vi med den nuvarande regeringens politik inte kommer att göra.

Vad gäller skogspolitiken tog vi fram en skogsproposition, som jag helt står bakom. Precis som ledamoten väl vet är målen för skogen lika mycket värda, det vill säga både produktion och miljö. Jag vill absolut inte säga att det ena är över det andra. I stället är det på så sätt svensk skogspolitik har varit framgångsrik, genom att vi har sett ytterligare tillväxt i skogen, har brukat skogen och använt skogen i klimatomställningen. Precis som ledamoten säger har fossila varor bytts ut till förnybara och fossilfria varor. Det är styrkan med svensk skog.

Anf. 160 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Anna-Caren Säterberg anklagar mig för löftesbrott. Vi har styrt i nio veckor, och man hinner inte allt på nio veckor. Det vet även Anna-Caren Säterberg. Annars kan man välja att göra som Socialdemokraterna till stor del gjorde i valet, nämligen att inte avge vallöften eller tala om framtidsutsikter. Då bryter man inga vallöften.

Det är inte bara avsaknad av närvaro i EU som har gett oss de problem som finns med skogen. Vi noterar hur vi i Sverige hanterar skogen och hur vi rapporterar in till EU. Det sätter oss i en svår sits. Vi rapporterar på ett sätt, men många andra EU-länder rapporterar på ett annat sätt. Därmed sätter vi oss i en svårare sits.

Även när det gäller LULUCF, som ledamoten tog upp tidigare, ser vi att ett annat stort skogsland, Finland, rapporterar på ett sätt, och Sverige rapporterar på ett helt annat sätt. Så kan vi inte fortsätta. Det här ser vi nu över så att vi bland annat kan säkra det svenska skogsbruket för att kunna bruka skogen i omställningen.

Är Socialdemokraterna beredda att göra en omsvängning för att vara med och se till att vi kan hantera frågorna lika inom EU, det vill säga att vi rapporterar på lika sätt?

Grundfrågan är i sig att skogen är nationell kompetens, vilket jag noterar att även Socialdemokraterna hävdar. Men om man inte deltar på mötena i EU och driver den svenska skogsnäringsens mening blir det tråkigt. Vi har sett hur stor frånvaro det har varit på dessa möten.

Kommer vi att se en omsvängning där Socialdemokraterna krok armer med oss för att säkra det hållbara svenska skogsbruket, inte minst i fråga om agerandet i EU?

Anf. 161 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen för frågorna.

Jag tänkte säga något om vallöften, nämligen den 1 november och högkostnadsskyddet, amorteringskravet samt drivmedelspriset. Det är tre löften. Jag inser också att man inte kan göra allt på två månader, men vissa löften är tidssatta – och de har inte infriats. Det kan inte ledamoten säga något om.

Jag delar ledamotens uppfattning när det gäller rapporteringen av skog inom EU. Det har vi gjort länge. Därför gav vi ett uppdrag till Naturvårdsverket tillsammans med Skogsstyrelsen att titta över förra perioden, så att de började rapportera på annat sätt.

Finland rapporterar på ett sätt, men alla andra länder rapporterar på ett annat sätt. Man kan alltså inte säga att alla rapporterar på ett visst sätt inom EU. Det skulle jag vilja att man gör. Då skulle det gå att jämföra, och alla skulle rapportera på samma sätt. Då skulle det inte bli underrapportering eller överrapportering.

Nu följer en retorisk fråga. Ledamoten säger att vi ska klara skogsbruket. Den frågan har jag hållit med om länge. Jag kallade ministern till utskottet, som ledamoten säkert kommer ihåg, just för att hon skulle tala om för mig hur svenskt skogsbruk klaras när reduktionsplikten har sänkts. Den frågan har ingen i regeringen eller kollegor från andra sidan bordet i utskottet klarat av att svara på än.

Den debatten har jag haft tidigare med Sverigedemokraterna och Moderaterna. Om reduktionsplikten sänks finns fyra vägar att gå. En av dem är att minska avverkningen av den svenska skogen. En annan är att köpa utsläppsrätter och inte ta ansvar. På de frågorna fick jag inte heller svar av ledamotens kollegor.

Anf. 162 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Stor snösmocka över Värmland. Risk för 10 centimeter snö. Extremkylan drar in över Sverige. Minus 20 grader. Det här är överskrifter från medierna de senaste två veckorna.

10 centimeter snö i Värmland i december är ingen snösmocka. 20 grader kallt i Värmland i december är ingen extremkyla. Jag funderar över vilka ord man ska använda i medierna när det verkligen kommer mycket snö eller blir riktigt kallt. Liknande tongångar hör vi i budgetdebatten, kanske inte så mycket här som inför debatten i medierna. Men det har pratats om slakt och misshandel.

Fru talman! Den budget som vi i dag debatterar kommer med mycket stor sannolikhet efter morgondagens votering att vara den näst största miljö- och klimatbudgeten som någonsin har vunnit majoritet i kammaren. Den största var i fjol, och det var också en budget där Kristdemokraterna var en del av majoritetspartierna.

Sedan ska sägas att allt inte handlar om mängden pengar, utan det handlar även om hur man använder dem och till vad man använder dem. I budgeten framgår det att klimat- och miljöpolitiken ska vara kostnads-effektiv och målinriktad. Jag ser med tillförsikt fram emot den här regeringens budgetar när vi kan få effektiva satsningar och inte bara en varm för att lägga pengar på ineffektiva satsningar och symbolpolitik, som till stor del, tyvärr, präglade den förra regeringens miljö- och klimatbudgetar.

Sedan ska jag till deras försvar säga att några av de ur klimat- och miljösynpunkt sämsta symbolpolitiska satsningarna tog man bort efter hand, och man bättre på andra satsningar för att de verkligen skulle göra skillnad. En eloge för det ändå.

Men åter till 2022 och budgeten för 2023, där vi ser att Vänsterpartiet och Miljöpartiet tävlar om att lägga mest pengar och nu pengar som staten inte ens har.

Fru talman! Jag har stor okunskap inom många områden – jag är inte bättre än så – och även många brister. En av dem är att jag inte är ekonomiskt skolad. Trots det förstår jag mycket väl att i en så osäker tid som den vi är i nu, med en inflation på 9,5 procent i november, kan man inte strössa pengar även om man skulle vilja det och i vilket fall inte dela ut pengar som inte finns. Tryckpressen hjälper sannerligen inte på inflationen.

Jag noterar att Miljöpartiet föreslår att Sverige ska gå med underskott samtliga år som budgeten täcker. Man vill driva upp belåningen med 275 miljarder jämfört med regeringen.

Vänsterpartiet föreslår att Sverige ska gå med underskott två av tre år under budgetperioden och vill driva upp belåningen med drygt 200 miljarder jämfört med regeringen – detta i en tid när Sverige befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge och vi går mot en ekonomisk vinter där många kämpar med höga el- och drivmedelspriser, hög inflation och dessutom högre räntor. Det var framför allt högre priser på el som bidrog till en ännu större uppgång av inflationen under november.

Detta måste hanteras på rätt sätt. Den budget som samarbetspartierna har lagt fram prioriterar det allra viktigaste. Vi vill stötta hushållen i en svår situation och satsa på rättsväsen, försvar och välfärd, och vi gör det utan att spä på inflationen. Vi ser också till att skapa handlingsutrymme om nedgången i ekonomin blir djupare än vad vi nu ser framför oss.

Fru talman! Nu behöver vi vässa Sveriges klimatpolitik så att vi kan minska utsläppen kraftigt, och den viktigaste delen i detta är elektrifiering. Det är därför vi är så angelägna om all ren energiproduktion – vind, sol och vatten – och att snabbt få på plats ny kärnkraft. Dessutom är en utökad produktion med på att sänka de höga priserna.

Avskaffad avfallsförbränningskatt, mer pengar till energieffektivisering och Klimatklivet är några av de centrala energiåtgärderna och därmed klimatåtgärderna i budgetpropositionen.

En annan viktig del handlar om att öka investeringarna i laddinfrastruktur, inte minst i landsbygds- och glesbygdsområden. Det handlar i första hand om stöd till publika laddstationer för lätta fordon och stöd till elektrifiering av tunga transporter. Totalt satsas 1,1 miljarder kronor under 2023 på detta, en ökning med 500 miljoner kronor jämfört med 2022. Regeringen aviserar även införandet av en tillfällig skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen till egen bil eller förmånsbil.

Även energieffektivisering får en större pott med pengar. Totalt vill regeringen satsa cirka 1,2 miljarder under 2023–2025, bland annat för att stödja konvertering av uppvärmningssystem och energieffektiviserande renovering av småhus som i dag värms med direktverkande el eller gas. Vidare ska man öka skattereduktionen för installation av egna solceller från 15 till 20 procent.

Fru talman! Jag var tidigare i mitt anförande kritisk till delar av den politik som de tidigare regeringarna har fört. Något som dock har blivit

riktigt bra allteftersom vägen har format det är Industriklivet. Industrin har gjort stora framsteg, vilket man måste göra om man ska vara med på spelplanen i dag. Ändå står industrin för cirka en tredjedel av Sveriges totala utsläpp. Det finns alltså mer att göra.

Därför fortsätter och förstärks satsningarna på Industriklivet till 1,35 miljarder. Här handlar det om åtgärder som på olika sätt kan minska utsläppen av koldioxid inom industrin, till exempel bio-CCS.

När det gäller bio-CCS fortsätter regeringen även den satsning som redan beslutats, vilket innebär ett stöd på 36 miljarder kronor mellan 2026 och 2046. Detta stöd ska fördelas genom så kallade omvända auktioner, där de som levererar bio-CCS till lägst kostnad vinner. Det här är en satsning som varit med i Kristdemokraternas budget tidigare, så jag är glad att det fortsatt är med och att det nu är en del av regeringens budget.

Regeringen avsätter även 40 miljoner kronor till Sveriges geologiska undersökning för att utreda lämpliga lagringsplatser för koldioxid i Sverige.

Även Klimatklivet har gjort betydliga framsteg från att det infördes och får förstärkning med runt 400 miljoner kronor per år, framför allt för att öka satsningarna på laddinfrastruktur.

Fru talman! I budgetpropositionen aviserar regeringen även att man ska återkomma om att ändra så att målet om 100 procent förnybar elproduktion till 2040 ersätts med mål om 100 procent fossilfri elproduktion. Det kanske låter som hårklyverier, men det är avgörande om vi verkligen vill ställa om på riktigt. Ska vi kunna ställa om är elektrifieringen helt avgörande.

Fru talman! Signalerna från näringslivet är mycket tydliga. Ska man vara spelbar på marknaden i dag måste man ha gjort sin läxa vad gäller hållbarhet.

Tyvär är det staten som ligger och bromsar den omställning som är den ur flera aspekter mest effektiva. Här handlar det förutom om att få fram ren el om att ha effektiva tillståndsprocesser som främjar omställning, inte bromsar den.

Detta med tillståndsprocesser kommer regeringen att ha skarpt fokus på i sitt kommande arbete för att vi ska få effektiva och ändamålsenliga tillståndsprocesser, vilket vi tyvärr till stor del inte har i dag.

Här ser jag också fram emot att vi efter nyår får ett gemensamt departement för både miljö och näring. Stuprören måste bort, och man måste samarbeta för omställningens skull. Därför är det av största vikt att man får ett tätare samarbete där man ser varandras utmaningar.

Jag noterar nu, fru talman, att min utmätta talartid har passerats. Jag hade tänkt prata om våtmarker, skog, äganderätt och så vidare, men av respekt för övriga som ska tala under kvällen väljer jag att låta det ligga.

Jag avslutar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Jag vill också önska talmannen, talmanspresidiet, kammarkansliet, miljö- och jordbruksutskottets kansli och kollegorna i miljö- och jordbruksutskottet en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 163 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag delar verkligen Kjell-Arne Ottossons längtan efter snö, det vita guldets. Det är någonting som vi delar. 20 grader kallt – det bara

knarrar lite under skorna. Däremot vet vi som bor där uppe att elräkningarna blir därefter. Ett elstöd hade passat i hela Sverige.

Den här budgeten ökar ju utsläppen, så en fråga till ledamoten är hur han menar att man ska nå målet 2030.

Sedan vill jag kommentera att ledamoten säger att han var lite kritisk till den socialdemokratiska regeringens satsningar. Jag är inte så hemskt säker på det, för jag ser att ni följer alla våra satsningar när det gäller allt från Klimatklivet och Industriklivet till bio-CCS, biogasstöd, våtmarksstöd och laddstolpar. Ni kanske tar bort nattågen till Jämtland bara för att ni inte bryr er om någonting norr om Dalälven, men jag hoppas att det inte blir så.

Jag har en fråga nummer två till ledamoten.

I veckan kunde vi läsa att klimat- och miljöministern säger att förbud mot blykulor för hagelgevär är en av de fem viktigaste åtgärder regeringen ser för att skydda hotade arter. Jag blir lite förvånad över det här, för jag kommer ihåg att den debatten har förts i Sveriges riksdag väldigt länge.

Ministern sa också att det här var en väldigt nischad fråga, vilket kanske förvånar dem som följt debatten länge. Vi vet ju att det bor jägare överallt i hela Sverige.

När kommer regeringens förslag om ett förbud mot blykulor för hagelgevär? Det är min andra fråga, fru talman.

Anf. 164 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag kan väl travestera det och säga att Anna-Caren Säterberg skjuter både högt och lågt i debatten.

Vad gäller elstödet kommer jag osökt att tänka på Cato och ”För övrigt anser jag att Karthago bör förstöras”, som han avslutade vartenda tal med.

Det förslag till elstöd som ligger bygger till stor del på det som togs fram av den föregående regeringen, det vill säga Anna-Caren Säterbergs regering. Det bygger också på att man ska ha nått över ett genomsnittspris på 75 öre per kilowatt, vilket man i de norra delarna av Sverige har gjort först nu i december. De södra delarna har slitit med det här i över ett år. Däri ligger skillnaden. Om man ser att de höga elpriserna fortsätter i Norrland och ligger kvar där de ligger nu, då måste man göra insatser även där. Men det är alltså ett problem som man i södra Sverige haft i över ett år men som man inte haft i norra Sverige tack vare att man har den tillgång på el som man har där uppe i och med de stora älvarna. Det är de så kallade flaskhalsavgifterna – man har betalat väldigt mycket där – som nu ska betalas tillbaka. Därav detta.

Ja, vi har, som jag också sa i mitt anförande, varit kritiska till delar av regeringens satsningar. Men jag sa också att en del har blivit bättre längs vägen. Både Industriklivet och Klimatklivet har blivit bättre längs vägen, även om det i början fanns delar som verkligen förtjänade kritik, som också kom från bland annat Konjunkturinstitutet och Riksrevisionen. Att det fanns en del barnsjukdomar i de satsningarna är det ingen tvekan om.

Nu ser jag att min tid är ute, så jag återkommer till fråga nummer två i nästa replik.

Anf. 165 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! För att ledamoten inte ska glömma fråga nummer två vill jag påminna om att den handlade om att klimat- och miljöministern har

sagt att hon ska lämna över ett förslag om förbud mot blykulor för hagelgevär. Det är enligt klimat- och miljöministern en av de fem viktigaste åtgärder regeringen ser för att skydda hotade arter. Min fråga, så att vi inte glömmer den, är när vi får se regeringens förslag till förbud.

Jag kan säga apropå högt och lågt att jag inte vet vad som är högt och vad som är lågt. Den nuvarande energiministern poserade i snön med en dammsugare för att tala om för Sverige att man måste få dammsuga när man vill. Nästa kommentar från energiministern var: Ta på er ullunderstäl- len! Det kan jag tala om, ledamoten, att vi behöver i norra Sverige.

Om ledamoten tittar efter ser han att det inte bara är i december det har varit höga kostnader för el i Norrland. Jag kan inte förstå att det är den värmländska ledamotens uppfattning att norra Sverige inte ska få ta del av elstödet – att man inte ser att det finns ett Sverige ovanför Dalälven. Det bor ingen minister där, men man borde ha andra som kan tala om exakt vad som sker uppe i Norrland. Man borde också förstå att kyla och allt annat, som ledamoten sa, gör att det går åt lite mer el än på andra ställen.

Men en annan fråga som jag definitivt inte fick svar på var hur man, nu när man ökar utsläppen, ska nå målet 2030. Den andra fråga jag ställde var den, som klimat- och miljöministern sa, nischade frågan om förbud mot blykulor för hagelgevär.

Anf. 166 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, för denna kanonad av frågor! Jo, jag är fullt medveten om att det nu är bekymmer med elpriset även i norra Sverige. Som jag sa och som man har sagt från regeringen ser man över detta nu eftersom priserna har höjts även där. Men elstödet bygger på hur det historiskt har sett ut under det senaste året, och då är det elområdena 3 och 4 som har haft de absolut största utmaningarna eftersom elbristen är större där, bland annat. Därför har man haft betydligt högre priser där, över genomsnittspriset på 75 öre per kilowatt som man i elprisområdena 1 och 2 inte har kommit upp i förrän sent nu i höst – därav detta.

Som jag sa följer regeringen detta för att se om priserna fortsätter att stiga på samma vis även i elprisområdena 1 och 2. I så fall kommer man att göra saker även där. Men vi måste se på vad som faktiskt har hänt.

Vad gäller blyet är det rätt intressant att en ledamot från Socialdemokraterna lite slår sig för bröstet i den frågan. Det är ju mycket tydligt att det, när detta hanterades av socialdemokratiska och miljöpartistiska ministrar nere i Bryssel, inte framfördes någon kritik mot detta förslag. Det kom ingen kritik förrän vi till slut i EU-nämnden kunde visa på att vi i Sverige har en majoritet för en annan åsikt än den som S-MP-regeringen framförde i Bryssel. Då först ändrade man sig, och då var det för sent.

Det man gör nu är att verkligen se över om det finns undantag man kan göra. I och med att det handlar om en förordning på EU-nivå är det svårt, men det är ingen tvekan om att Sveriges jägare och sportskyttar inte ska lämnas i sticket i detta. Regeringen ser över vad man kan göra.

Anf. 167 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Klockan börjar bli mycket. Jag hade kanske inte tänkt uppehålla kammaren mycket längre, men sedan hörde jag mitt parti nämnas. Det slogs på stora trumman gällande alla konstiga saker vi gör.

De konstiga saker som Miljöpartiet gör är att vi håller våra vallöften. I valrörelsen lovade vi våra väljare att vi skulle stärka välfärden, öka jämlikheten och satsa på klimatarbetet. Och det gör vi med vårt budgetförslag.

Ledamoten sa att det är inflationsdrivande att låna pengar. Sverige är ett av världens absolut rikaste länder. Vi har inte haft så låg statskund sedan 70-talet. Det är många som föreslår att vi nu ska låna pengar för att kunna göra det som är oundvikligt för att inte bita oss i svansen senare – Finanspolitiska rådet, till exempel, och många namnkunniga nationalekonomer.

De stora investeringar i förnybar energiproduktion och energieffektivisering som vi föreslår är sådant som kommer att sänka priset på energi i stället för att det fortsätter att öka. Vi gör också vissa skattehöjningar som dämpar inflationstakten. Klimatförändringarna är så viktiga att vi inte kan ta en paus från detta nu.

Detsamma gäller biologisk mångfald. Regeringen säger att man ska värna äganderätten i skogen och skogsägarna. Ändå minskar man anslagen och hela miljöbudgeten med över 50 procent under en treårsperiod.

Vi har nu ett globalt avtal om att vi ska skydda 30 procent av våra skogar, sjöar och vad vi nu har för olika naturtyper till 2030. Hur ska det gå till med den här budgeten? Står regeringen bakom det man tog fram i Montreal?

Anf. 168 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan, även om det nu börjar dra ut på tiden!

Som jag sa i ett tidigare replikskifte – det var väl till och med när vi stod här senast, fast i ombytta roller – är det tack vare att vi har människor som sköter sin natur, sin skog, som vi har den biologiska mångfalden. Ta till exempel naturbetesmarker. Vi skulle behöva ha väldigt mycket mer naturbetesmarker, för är det någonstans den biologiska mångfalden verkligen främjas är det i naturbetesmarker. Problemet är att vi har både partier och vissa lobbyorganisationer som ganska häftigt driver att vi inte ska ha kött, men betande mular ska vi ha. Det går inte ihop.

Vill vi ha naturbetesmarker och verkligen få större biologisk mångfald där är det just våra djur vi måste ha. Då måste vi ge förutsättningar för att ha fler djur, bland annat genom våra stöd, men även se till att vi har en rovdjurspolitik värd namnet för att man ska våga ha dessa naturbetesmarker.

Det andra är att man sköter sin skog. Det borde snarare vara defaultläge att när en skog anmäls för avverkning är naturvärdena höga. Det borde vara det normala. Men i dag är det många som inte vågar sköta sin skog på det sätt de skulle kunna göra, för de vet att då får de inte avverka. Den vägen kan vi inte gå. Då skjuter vi verkligen oss själva i foten på flera sätt. Vi får inte avverka, vilket drabbar markägaren, samtidigt som vi inte får virke – vi får inte det material till omställningen som vi så väl behöver.

Det är detta som är utmaningen för Miljöpartiet. Man klarar inte att se helheten, som jag ser det, utan man plockar bara ut vissa delar. Därmed straffar man både landet och den enskilde markägaren.

Anf. 169 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Som jag ser det är det Kristdemokraterna och Kjell-Arne Ottosson som inte ser helheten. Vi ska skydda 30 procent av våra olika naturtyper till 2030. Brukad skog kan vara en av dem, men vi måste också skydda obrukad skog. I dag ser vi att avverkningstakten i värdefulla skogar är rekordhög. Det är skogar som på papperet borde skyddas, men det görs inte i dag.

Vi är helt överens när det gäller naturbetesmarker. Detta har vi också med i vår budget. Vi behöver fler betande mular. Men det betyder också att vi måste ha en djurhållning som gör att vi får fler djur ute.

Ska inte till exempel de världsunika fjällnära skogar som vi har i Sverige bevaras som de är? Ska all natur brukas? Är det så Kristdemokraterna och Kjell-Arne Ottosson tycker?

Anf. 170 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Till stor del ska det bero på den enskilde markägaren. Skydd av skog ska bygga på frivillighet.

Jag bor som känt nära den norska gränsen. I Norge har man tidigare haft en väldigt hög konfliktnivå gällande skogen. Så gick man över till en form av frivilligt skydd, där markägaren fick ha ett större avgörande själv och inte blev en motpart till staten. Därmed sjönk konfliktnivån, och man hittade en väldigt mycket bättre väg att gå framåt. Den vägen tror jag på, för de allra flesta markägare vill skydda de här riktigt fina områdena. Det är väldigt mycket bättre att man har avgörandet själv i sin hand än att storebror staten kommer och pekar med hela näven och talar om hur man ska göra.

Äganderätt handlar inte bara om att få ersättning för sin skog. Det är bara någon sorts plåster på såren. Man får inte glömma bort att äganderätten är så mycket mer. Någon kanske har ärvt skog i generationer. Då är det inte lätt när staten kommer och säger: Det här ska vi ha! Jag vet att Emma Nohrén själv är markägare, och jag tror att hon ändå klarar att inse att det handlar om mer än ekonomisk ersättning.

Om jag inte minns helt fel är 61 procent av den fjällnära skogen redan skyddad i dag. Att vi inte skulle skydda någon fjällnära skog stämmer inte. Väldigt mycket är redan skyddat. Vad gäller de 30 procent som man nu har kommit överens om i Montreal vill jag påminna om det som jag nämnde i mitt replikskifte med Anna-Caren Säterberg. Nu är det verkligen viktigt att vi räknar lika och gör lika. Vi i Sverige ska inte göra som vi brukar göra och gå tre steg längre än alla andra för att vara Bror Duktig. Då skjuter vi oss själva i foten. Det önskar ingen av oss. Tack och god jul!

Anf. 171 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! I en tid då världen behöver kraftsamla för att möta klimatkrisen skämmer regeringen ut Sverige och sänker de svenska klimatambitionerna. Med nuvarande utveckling når Sverige varken klimatmålen eller övriga miljökvalitetsmål. I det läget väljer regeringen att lägga fram en budget som tar oss allt längre från att uppnå de av riksdagen uppsatta nationella målen. Regeringen abdikerar också från globala åtaganden såsom 1,5-gradersmålet och löften om att bevara den biologiska mångfalden.

I budgetpropositionen konstaterar regeringen att utsläppen kommer att öka till följd av flera klimatskadliga förslag. Det är uppenbart att reger-

ingens och Sverigedemokraternas ointresse för klimatet och miljön nu har omsatts i passivitet och ett klimatfientligt reformprogram. De som satte sin tilltro till Liberalerna i hopp om att de skulle värna klimatperspektivet i en högernationalistisk regering har all anledning att känna sig besvikna. Högerpartierna har inlett en drakonisk nedskärningspolitik på miljöområdet. Nedläggningen av Miljödepartementet är tyvärr långt ifrån det enda exemplet. Fram till 2025 har de styrande partierna aviserat en halvering av miljöbudgeten.

Bristen på investeringar, reformer och initiativ för att stärka Sveriges klimatarbete är ett historiskt svek mot kommande generationer och samtidigt dålig politik för vår tid. De styrande partierna sällar sig till den krympande skara av regeringar som ignorerar eller ifrågasätter klimatkrisen. Den här bristen på krisinsikt och reformvilja riskerar att försena eller förhindra omställningen inom industrin, transportsektorn och fastighetssektorn.

Om Vänsterpartiet hade fått bestämma hade vi nästa år påbörjat uppstarten av ett historiskt investeringsprogram för klimatet, som skulle genomföras från 2024 och växlas upp under tio år. Redan 2023 skulle vi sjuksätta satsningar för att värna värdefull natur och återställa naturliga kolsänkor. Det är viktiga miljöinsatser som skulle gynna den biologiska mångfalden och sänka utsläppen.

Vänsterpartiet anser att klimatkrisen och artdöden måste vara i fokus för ökade satsningar inom utgiftsområde 20. Dessa båda kriser hänger intimt samman och måste lösas gemensamt. Ett enigt forskarsamhälle varnar för att både klimat och biologisk mångfald är akut hotade och att dessa hot hänger samman. I Parisavtalet betonas vikten av att länderna skyddar och ökar kolförråd och kolsänkor. Friska ekosystem med rik biologisk mångfald är mer motståndskraftiga mot de negativa effekterna av klimatkrisen. Skydd och restaurering av naturliga ekosystem ger dessutom stora möjligheter att fånga in och lagra koldioxid från atmosfären.

Jämfört med regeringens budget vill Vänsterpartiet satsa 1,8 miljarder kronor mer på åtgärder för värdefull natur. Pengarna skulle bland annat gå till restaurering av våtmarker och återvätning av torvmarker – åtgärder som ger många vinster för miljön och klimatet. Utdikade våtmarker läcker kol, och genom att återvåta dem kan de i stället bli kolsänkor. Att anlägga våtmarker har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Våtmarker stärker också landskapets skydd mot torka, översvämning och brand, vilket bidrar till klimatanpassning. Regeringens så kallade satsning på området är pinsamt låg i jämförelse med vår och innebär i själva verket en nedskärning, eftersom pengarna bara flyttas från annat naturskydd och dessutom minskar de kommande åren. Utöver våtmarker vill vi satsa på åtgärder för hotade arter och på restaurering av naturbetesmarker.

Vänsterpartiet vill också storsatsa på skydd av värdefull natur. Vi lägger i vår budget över 3 miljarder kronor mer på detta jämfört med regeringen. FN:s klimatpanel IPCC konstaterar i sin senaste rapport att åtgärder för att bevara ekosystem är ett förhållandevis billigt sätt att minska utsläppen. Skydd och restaurering av naturliga ekosystem ger stora möjligheter att lagra koldioxid. För att värna skogens betydelse för den biologiska mångfalden och klimatet krävs en omställning av skogsbruket. Utvecklingen för den biologiska mångfalden i skogen är negativ. Hotade arter och

livsmiljöer minskar. Skogar med höga naturvärden fortsätter att avverkas i stället för att skyddas.

Det krävs styrmedel och regleringar för att uppnå ett hållbart skogsbruk. De naturskogar som finns kvar i Sverige måste få ett långsiktigt skydd, och för det krävs ökade statliga medel. En stor del av de skogar som behöver skydd är fjällnära skogar. Med de otillräckliga resurser som regeringen avsätter riskerar många av dessa skogar att i stället avverkas, och många skogsägare som vill få sin skog skyddad riskerar att bli utan ersättning. Oersättliga naturvärden går därmed förlorade. Vänsterpartiet anser att de stora sammanhängande fjällnära naturskogarna långsiktigt bör skyddas genom formellt skydd.

Fru talman! Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag om avveckling av klimatbonusen för elbilar. Mindre än en tredjedel av de nya bilarna det senaste året var elbilar. Det är en alldeles för låg andel. Om klimatmålen ska kunna nås utan att en massa nya bilar skrotas behöver nybilsförsäljningen snabbt ställa om till 100 procent fossilfria bilar. Det är därför helt centralt att fortsätta stödja köp av elbilar och förbättra laddinfrastrukturen. Stödet måste utformas så att det ger incitament till att utveckla bilar som vanliga hushåll har råd med. Vi föreslår därför en ny utformning av klimatbonusen som gör att fler får möjlighet att köpa elbilar till lägre pris samtidigt som dyrare bilar inte ger någon bonus. Ett särskilt utformat stöd för begagnade elbilar finns också med i vårt förslag.

Förändringarna i systemet är kostnadsneutrala för staten i förhållande till det system som gällde tidigare. Vi vill också införa ett klimatomställningsstöd för personbilar bestående av en skrotningspremie och stöd till konvertering från bensin- och dieseldrift till drift med förnybara bränslen.

Vänsterpartiet föreslår också ett nytt investeringsstöd för produktion av förnybara drivmedel och laddinfrastruktur. De svenska utsläppen behöver minska betydligt snabbare än i dag. För ny teknik behöver marknaden statliga insatser i form av riskdelning och finansiering för att investera i de fossilfria lösningarna. Vänsterpartiet föreslår därför ett ökat riktat stöd till klimatinvesteringar jämfört med regeringen och utöver nuvarande Klimatklivet. Genom detta investeringsstöd för produktion av biogas, elektrobränslen och andra hållbara drivmedel skulle vi stärka våra inhemska möjligheter till ökad produktion av biodrivmedel och uppnå högre grad av nationell självförsörjning. Givetvis ska dessa drivmedel produceras på ett sätt som inte minskar naturliga kolsänkor eller äventyrar den biologiska mångfalden. Vi vill också använda stödet för ökad tillgänglighet till laddinfrastruktur och snabbare utbyggnad av vätgasinfrastruktur.

Vänsterpartiet vill också satsa 1 miljard kronor på forskning för klimatomställning. Syftet är bland annat att ta hjälp av forskningen för att utforma klimatåtgärder som kan få bred folklig acceptans. Vi vill också stärka forskningen för utformande av hållbara bruksmetoder för att stärka kolinlagringen i de gröna näringarna.

Sammantaget anvisar jag och mitt parti drygt 5 ½ miljard kronor mer än regeringen till utgiftsområde 20 för år 2023.

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den Vänsterpartiet önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 20. Vänsterpartiets förslag inom utgiftsområdet är en del av

vårt budgetalternativ, som är en helhet. Vi redovisar våra prioriteringar i vårt särskilda yttrande.

Prot. 2022/23:43
20 december

-----
*Allmän miljö- och
naturvård*

Anf. 172 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Ledamoten nämnde Liberalerna, så det var svårt att låta bli att ta replik.

Vår och regeringens ambition är att Sverige ska ha en ambitiös klimat- och miljöpolitik. Detta sa statsministern i regeringsförklaringen, och det framgår av Tidöavtalet. Den budget vi nu lägger fram är den näst största miljöbudgeten.

Det är alltid spännande att lyssna på Vänsterpartiet i budgetdebatter. Det är allt som oftast så att kassakistan ter sig bottenlös. För det förra utgiftsområdet vi debatterade satsar Vänsterpartiet 3,4 miljarder mer än regeringen, och här satsar man 5,5 miljarder mer än regeringen, om jag uppfattat allt rätt.

Min fråga till ledamoten, fru talman, är: Hur tänker man finansiera dessa satsningar?

Anf. 173 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Om man vill se hur vi finansierar våra satsningar kan man titta i vår budget. Den är i balans, så det är inget problem.

Som jag sa föreslår vi, med start 2024 och de följande tio åren, ett investeringsprogram som kommer att vara lånefinansierat, men det skulle ändå göra Sverige till ett av de minst skuldsatta länderna i Europa. Vi ser därför inte att det skulle vara något problem att finansiera det.

Jag tycker att det är intressant att ledamoten säger att regeringen vill att deras klimatpolitik ska vara ambitiös och att det är den näst största miljöbudgeten. Regeringen beskriver själva i budgeten att de förslag som läggs fram kommer att leda till att utsläppen ökar, så ur mitt perspektiv är detta inte tillräckligt ambitiöst. Målet måste vara att lösa problemen, och även om budgeten är den näst största växer ju problemen hela tiden. Att slå sig för bröstet och säga att man lägger fram en budget som är den näst största framstår som lite konstigt i mina ögon.

Anf. 174 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Miljömässig hållbarhet är ett av de mål som vi har att jobba med. Vi har också social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet.

Vi har nu tagit över styret efter åtta år av socialdemokrati, med många problem att hantera. Vi har alltså fler områden än det som vi debatterar i dag som behöver finansieras och hanteras.

Den budget som regeringen lagt fram är bra för miljön och för klimatet.

Anf. 175 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Där är vi inte eniga.

Jag kan konstatera att det område vi nu debatterar kanske är det allra viktigaste för vår långsiktiga överlevnad. Om man tycker att man inte har råd att finansiera det är det lite märkligt.

Anf. 176 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Andrea Andersson Tay, för ditt anförande! Egentligen hade jag inte tänkt ta replik, men när jag satt och lyssnade på Vänsterpartiets representant kliade det lite för mycket i fingrarna.

Det är känt att Vänsterpartiets älsklingssyskon är storebror staten, och detta framgick tydligt i det anförande som Andrea Andersson Tay höll. Vad gäller skogen handlade det mycket om styrmedel och regleringar från staten, statliga pengar, tydliga statliga pekpinnar, formellt skydd och så vidare.

Äganderätten är en del i FN-stadgan, en del i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och en del i den svenska grundlagens kapitel 2. Men detta verkar inte spela så stor roll för Vänsterpartiet. Ser Vänsterpartiet inte några problem med att man hanterar andras egendom på det sättet och att staten så tydligt är inne och styr och ibland till med går så långt så att man exproprierar skog? Ser inte Vänsterpartiet att det någon gång kan vara ett problem att man så tydligt går in och styr äganderätten, som stadgas av både FN, Europakonventionen och grundlagen?

Anf. 177 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Jag nämnde också i mitt anförande att vi avsätter mer pengar som går till ersättning till de markägare som faktiskt vill skydda sin skog. Där har regeringen dragit ned.

Anf. 178 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt som Andrea Andersson Tay säger. Så är det. Men det finns en anledning till att vi har minskat den biten, och det är att vi nu måste se till att den skog som staten redan har tagit tas om hand.

Vi noterar på många håll i landet att staten har tagit skog som man sedan inte sköter om och som inte ser bra ut över huvud taget. Man säger ofta att den är till för exempelvis det rörliga friluftslivet, men många av de skogar som staten tagit har inget rörligt friluftsliv därför att det inte går att ta sig fram över huvud taget. Detta är orsaken till att vi har dragit ned. Det handlar om att vi ska rikta om pengarna för att tydligt markera att det som vi redan har tagit måste tas om hand.

Det gäller återigen det enskilda ägandet. Det man äger vårdar man. Om man har en skog som kanske ärvt i generationer ligger det jättedjupt att ta väl hand om den. Det är ingen som vill missköta sin skog, som det ibland låter som. Det låter också som att staten är betydligt duktigare på att hantera skog, men vi har många exempel på hur det såg ut tidigare i de stora kronoskogarna. Strax efter att dessa hade gått över i privat ägo var de betydligt mer välskötta.

Ser inte Vänsterpartiet någon gång att den enskilda markägaren kan göra ett bättre jobb än staten, bara staten kan lita på den enskilda markägaren och den enskilda markägaren kan lita på staten? Det viktiga här inte pengarna, som Andrea Andersson Tay nämner, utan att det finns andra delar som är betydligt viktigare, nämligen att visa respekt för vad äganderätten egentligen betyder.

Anf. 179 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Oavsett vilka ambitioner regeringen eller enskilda markägare har kan vi konstatera att läget för den biologiska mångfalden är kri-

tiskt. Det är uppenbart att de åtgärder som finns på plats och de åtgärder som är planerade av regeringen är inte tillräckliga för att lösa problemen. En lång rad arter som är beroende av skogen är hotade i dag, och då behöver staten gå in och ta ansvar och göra mer.

Anf. 180 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Vi är alla helt beroende av den biologiska mångfalden och våra ekosystem för vår överlevnad. De utgör en del av själva fundamentet i vårt samhälle och för vårt välstånd. Vi har alla ett ansvar – både gentemot oss själva och, kanske framför allt, gentemot kommande generationer – att göra vad vi kan för att skydda växter och djur från att utrotas.

Sverige har, och kommer att fortsätta ha, en ambitiös klimat- och miljöpolitik. Det står klart när man läser regeringsförklaringen, Tidöavtalet och den budget som vi nu håller på att baxa igenom kammaren. Vi ska nå klimatmålen. Och vi ska göra det med en politik som gör rätt saker, en politik som bygger på forskning och vetenskap och som skapar förutsättningar för både hushåll och företag att ställa om.

Sverige är ett av de länder i världen som ligger längst fram i den gröna omställningen. Det ska vi fortsätta göra. Våra ambitioner är höga. Vi fortsätter prioritera den gröna omställningen. För att kunna åstadkomma detta är elektrifieringen av transportsektorn nödvändig, och vi behöver möjliggöra för företag att vara en del av denna. För detta behövs en stabil energiförsörjning.

Fru talman! Vi behöver se till att vi kan lämna över en värld i ekologisk balans till kommande generationer. Detta är också vår ambition. Det övergripande målet är just att vi ska lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, och detta utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta förutsätter en ambitiös miljöpolitik.

Som sagt: Sveriges klimat- och miljöpolitik ska sikta högt, och politiken måste stämmas av mot forskningen och baseras på fakta. Både klimatpolitiken och miljöpolitiken behöver bli mer långsiktiga, och de behöver sträva mot att hitta de mest kostnadseffektiva åtgärderna utan att skada näringar eller få negativa konsekvenser för landsbygden.

En sådan långsiktig satsning som regeringen nu genomför är återvätningen av våtmarker. Att fokusera och satsa på just våtmarkerna är betydelsefullt. Dessa är en viktig kolsänka som har betydelse för klimatet, den biologiska mångfalden och övergödningen, och de minskar konsekvenserna av skyfall och översvämningar. Våtmarkerna spelar dessutom en stor roll för minskningen av utsläppen av växthusgaser. De positiva egenskaper som våtmarkerna besitter försvinner vid utdikning, något som skett i ganska stor skala under flera hundra år i Sverige. Detta har historiskt haft ganska positiva effekter för Sverige genom ökad produktion av både jord och skog. Men det får ju negativa effekter eftersom det ökar utsläppen av växthusgaser. Här behöver vi alltså agera, och därför är det mycket bra att vi just nu satsar på återvätning och fortsätter den satsning som har gjorts även tidigare.

Därför känns det extra bra att kunna stå här och påpeka att regeringen i år har lagt den näst största klimat- och miljöbudgeten någonsin. Regeringens budget gör skillnad på riktigt!

(Applåder)

Anf. 181 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ditt anförande! Jag tänkte börja med att kommentera det replikskifte du hade tidigare där du sa att det fanns mycket att göra efter åtta år med socialdemokratisk politik. Då vill jag ändå berätta för ledamoten, ifall hon har missat det, att en åtgärd som vi gjorde var att vi fick ned statsskulden så att den var den lägsta sedan 70-talet. Samtidigt klarade vi av att göra enorma satsningar på skola, vård, omsorg, klimatet och miljön och att göra stora industrisatsningar.

Detta är ju viktigt för ett Sverige som ska hålla ihop. Vi såg också till hela landet i de satsningarna.

Ledamoten pratade om vikten av ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Den åsikten delar jag och många i vårt utskott, och därför var det kanske med förvåning vi såg att man strök dem i den nya EU-akt som vi förhandlade om bara häromdagen. Liberalerna tyckte verkligen att det var jättebra med den strykningen, som handlade just om den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna.

Men min fråga går till Liberalerna. Jag har alltid tyckt att Liberalerna ligger i framkant när det gäller klimat- och miljöfrågorna, att ni har varit framåtsyftande och verkligen har haft en stor politisk vilja i de här frågorna.

Nu däremot kan jag inte se det, när den första budgeten man lägger efter åtta år verkligen ökar utsläppen och man inte kan förklara hur vi ska klara klimatmålen; när man tar bort just de grejerna som gjorde att vi skulle klara klimatmålen. Här är verkligen Liberalerna svaret skyldiga. Jag förstår att det är svårt när man styrs av sverigedemokrater, men Liberalerna får helt enkelt snäppa upp sig lite!

Anf. 182 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det första först: När jag i mitt tidigare replikskifte talade om vad Socialdemokraterna har gjort under de åtta åren som vi nu städar upp efter var det kanske inte just det här utgiftsområdet jag syftade på. Det var främst integrationen, gängkriminaliteten och skolan, där vi nu har massiva insatser som vi har vidtagit och som tar en stor del av budgeten i anspråk.

Men till ledamotens fråga: Vi har inte sänkt våra klimat- och miljöambitioner. Vi kommer att fortsätta att jobba för att ligga i framkant i de här frågorna. Nu har vi suttit i regering i nio veckor – ge oss lite mer tid, får jag vädja om. Målet är fortsatt att vi ska klara klimatmålen. Det är det besked jag har att ge.

Anf. 183 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, Elin Nilsson, för svaren! Man kan ha starka ambitioner, men Sveriges anseende har ju sjunkit under den här tiden när det gäller klimat- och miljöpolitiken. Vi får höra att Tjeckien som nu sitter till den 1 januari försöker förhandla de flesta akterna för att de inte vill att Sverige ska göra det eftersom de helt enkelt inte vet vad Sverige gör nu för tiden.

Man kan ha höga ambitioner, men man måste ju också bevisa vad det är för sakpolitik man ska använda för att klara dessa höga ambitioner. Vi kunde läsa om hur mycket utsläppen ökar nu när man vill sänka reduktionsplikten till EU:s lägsta nivå. Det handlade om 27 miljoner ton koldi-

oxid till 2030. Här blir Liberalerna svaret skyldiga, för kan vi samtidigt se att Sverigedemokraterna, som är det största partiet och regeringens samarbetsparti, talar om att man gärna köper utsläppsrätter och att det får kosta.

Detta har inte riktigt varit den svenska vägen fram till nu, utan det har varit att vi tar ansvar för det vi släpper ut. Vi tar ansvar samtidigt som vi skapar nya, gröna jobb för hela Sverige. När vi tar ansvar och ställer om är industrin med. Det kommer nya batterifabriker, stål utan kol, nya innovationer – Sverige ligger i framkant. Som det exportberoende lilla land vi är tar vi innovationerna framåt och visar ledarskap. Här är frågan: Är det regeringens och Liberalernas uppfattning att vi ska köpa jättedyra utsläppsrätter från andra länder eller ska vi ta ansvaret själva?

Anf. 184 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, för frågan! Vi ska såklart ta ansvar för våra egna utsläpp och för vår egen miljöpolitik så långt det är möjligt. Det är det besked jag har. Ansvaret är vårt, och vi ska ta det.

Anf. 185 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Regeringen framhåller i sin budget att klimat- och miljöpolitiken ska stämmas av mot forskningen och baseras på fakta. Man kan tycka att det borde vara en självklarhet. Det är ju i grund och botten naturens lagar som avgör vilka konsekvenser vårt agerande får för klimatet och miljön.

Tyvärr finns det anledning att tvivla lite på regeringens uppriktighet här. Dels har regeringspartierna gett sig i lag med de ökända klimatforskningsförnekarna i Sverigedemokraterna, dels gör Liberalernas egen klimat- och miljöminister ideligen uttalanden som tyder på att hon antingen ignorerar eller missförstår forskarnas budskap.

Det klimatforskningen säger oss är att vi måste minska utsläppen så snabbt som möjligt för att minimera effekterna av klimatkrisen. Vi har inte tid att först öka dem för att minska dem senare, vilket är vad regeringen föreslår. Då kommer vi att misslyckas.

Jag vill fråga ledamoten från Liberalerna: Har ni i de styrande partierna i själva verket övergett klimat- och miljömålen? Och vore det i så fall inte ärligare att erkänna det inför svenska folket?

Anf. 186 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Vårt besked är tydligt, och det är också statsrådets besked: Vår klimat- och miljöpolitik ska baseras på forskning och fakta. Där har vi inte ändrat någon ståndpunkt.

De uttalanden som ledamoten refererar till, fru talman, är okända för mig, så jag kan inte kommentera dem.

Men jag återkommer till att vi i år presenterar den näst största miljö- och klimatbudgeten någonsin. Det kommer att få effekt. Vi har inte övergett några ambitioner, utan våra ambitioner är fortsatt höga. Vi har stora frågor, och vi behöver ha en ambitiös och långsiktig klimat- och miljöpolitik. Det är också vår ambition.

Anf. 187 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! När Naturskyddsföreningen inför valet frågade de politiska partierna hur de ställde sig till 22 olika förslag svarade Liberalerna ja på 18 av frågorna.

Ni sa bland annat ja till att anta en svensk kolodixidbudget i enlighet med Parisavtalet, till att skydda 30 procent av Sveriges land och hav till 2030, till att göra en översyn av skogspolitiken och till miljardsatsningar på gröna renoveringar av miljonprogramsområden.

Jag vet att många svenskar i dag är djupt besvikna på Liberalerna för era brutna löften. Att göra som klimat- och miljöministern och ursäktas sig med att ni har tvingats till kompromisser med mindre ambitiösa partier klingar falskt. Faktum är att Liberalerna kan välja att lämna regeringen vilken dag som helst och se till att Sverige får ett nytt styre. Men ni väljer aktivt att styra tillsammans med partier som förnekar klimatkrisen framför att samarbeta med oss som faktiskt vill lösa den.

Anf. 188 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Vi har som sagt styrt i nio veckor. Ge oss lite tid att bevisa att vi står upp för de klimatmål och miljömål som vi tidigare har sagt att vi står fast vid! Vi står fast vid dem.

Om man ska lämna det här området lite och komma in på regeringsunderlaget och det samarbete vi ingår i tror jag att Tidöavtalet och den regering som nu sitter är det bästa alternativet för Sverige givet det valresultat vi fick.

Nu har vi en regering som har stor samsyn i många frågor och som har mandat att ta sig an stora och viktiga samhällsutmaningar i Sverige – och sådana finns det många av – som vi behöver hantera. Klimat- och miljöpolitiken är en, men vi har också brottsligheten, vi har integrationen och vi har arbetslösheten. Det är sådant som vi verkligen behöver adressera och där vi verkligen behöver agera. Nu har vi stöd i Sveriges riksdag för att göra det.

Anf. 189 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Elin Nilsson för ditt tal! Du tog upp biologisk mångfald. Det är någonting som ditt parti Liberalerna har hållit väldigt högt genom många år. Det är många gånger som Miljöpartiet och Liberalerna har hamnat på samma sida i debatten. Vi har stått upp för att vi ska miljöpröva vattenkraften och våtmarkerna. Vi har varit emot förändringar i restaureringsakten och varit för ett ökat ålfiskeförbud.

Nu har ni hamnat i regeringsställning, och det har blivit annat ljud i skällan. Jag vet att det är svårt att vara ett mindre parti i en regering, men något mer borde ni väl göra än vad ni faktiskt gör?

Sedan regeringen tillträdde har vi en miljöminister som på en rak fråga om de fem viktigaste saker man ska göra för biologisk mångfald svarade: våtmarker. Det är bra, men det är också en satsning man tar från skydd av natur. Vi hör om blyhagelsförbud, vilket också är bra. Men sedan var det ganska svamligt, och jag vet inte riktigt vad kontentan blev av de här fem delarna.

Däremot finns det en sak som jag hittills har sett som är bra i regeringsförklaringen. Där står det att ni vill öka insatserna för att minska övergödningen. Det står också att ni ska flytta ut gränsen – det står inte ”trälgren-

sen” men ”gränsen” – för industrifiske, stora fiskebåtar eller någonting sådant.

Ändå skär ni ned på budgeten för havs- och vattenmiljö. Ni säger er värna havet och strömmingen, men det blir nästan 1 miljard mindre på havs- och vattensatsningar fram till 2025, och 200 miljoner mindre redan nästa år. Hur ska vi kunna reparera våra skadade kustekosystem och få tillbaka stor fisk när ni gör så?

Anf. 190 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Nohrén, för frågorna! Jag har bara en kort kommentar om vattenkraften och den översyn som nu görs. Vi står fast vid att vi har ett viktigt arbete att göra med att ta bort vandringshinder och öka den biologiska mångfalden i vattendrag och så vidare. Men just nu ser vi att läget på energimarknaden är så känsligt att vi behöver ta en paus och fundera på vad som är den bästa åtgärden framåt. Vi i Liberalerna säger inte att det är totalstopp, men vi behöver helt enkelt få tid att tänka.

Jag uppskattar också att ledamoten ser vikten av de satsningar på våtmarker som vi gör. Det är viktigt, och det är kanske den absolut viktigaste satsningen vi har i vår miljöbudget.

Nu ska vi se vad frågan var ...

(EMMA NOHRÉN (MP): Havs- och vattenmiljön.)

Ja, jag delar ledamotens syn på att det här är väldigt viktiga frågor. Vi har hav och vattendrag som kräver åtgärder för att må bra, och det finns stora problem med den biologiska mångfalden. Det krävs åtgärder där. Men nu är regeringen nio veckor gammal, och jag är riksdagsledamot sedan åtta och en halv vecka. Jag är långt ifrån fullärd, så här får jag faktiskt bli svaret skyldig.

Anf. 191 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! För tids vinning kan jag stryka den sista repliken och bara passa på att önska utskottet god jul och gott nytt år.

Anf. 192 STINA LARSSON (C):

Fru talman! Klimatförändringarna är vår tids stora ödesfråga. Det har sagts i den här salen tidigare, och jag säger det igen: Klimatfrågan är vår tids stora ödesfråga.

Den ökade koldioxidhalten i atmosfären håller på att ändra livsbetingelserna på vår jord. Vi måste göra något åt detta. Vi måste bromsa den negativa utvecklingen, ta hand om vår miljö och värna den biologiska mångfalden. Miljöarbetet och klimatarbetet hänger starkt samman och måste drivas globalt genom exempelvis FN och EU, men också lokalt i våra kommuner och regioner där det som beslutas på andra nivåer faktiskt ska bli verklighet.

Världen börjar också få upp ögonen. Vi har sett ett klimatmöte i Sharm el-Sheikh i november och ett miljötoppmöte i Montreal, och EU:s klimatpaket om framtida utsläppshandel avslutades i helgen. Det finns hopp. Än är det inte för sent.

Flera aktörer behöver bidra, och det gäller både näringslivet och oss som enskilda individer. Det ska vara enkelt för var och en av oss att göra

miljömedvetna val i vår vardag. För Centerpartiet är det naturligt att driva en miljöpolitik som värnar naturen och kretsloppen samtidigt som vi kan öka tillväxten och välbefindandet.

Fru talman! Hur ska vi då göra? Ja, klimatet räddas inte genom att vi stoppar utvecklingen och blickar bakåt. Det behövs uppfinningsrikedom och en grön tillväxt. Ny miljöteknik och smarta lösningar kan bidra till jobb och tillväxt i hela landet.

Högerregeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har hittills inte lyckats något vidare med att upprätta ett förtroende inom miljöområdet. Varken i Tidöavtalet eller i regeringsförklaringen får miljöpolitiken det utrymme den förtjänar. Allt fokus ligger på elektrifiering och kärnkraft. Tre månader in i den nya mandatperioden står det klart att den gröna omställningen inte på långa vägar är en prioritering för vår regering.

Om Centerpartiet hade fått bestämma hade vi återinfört klimatbonusen. Många familjer som ville göra rätt val för klimatet kände sig lurade när regeringen över en natt stoppade detta och de nu inte längre har råd med ett klimatsmart alternativ. Den plötsliga avvecklingen har mötts av stark kritik från många håll, och vi i Sverige riskerar nu att öka utsläppen från våra transporter och missa klimatmålen för 2030.

Det svenska lantbruket behöver också ges långsiktiga förutsättningar för att underlätta klimatomställningen. Centerpartiet är det enda partiet som har skarpa förslag om en grön biopremie för jordbruket som syftar till att utjämna prisskillnaderna mellan HVO och diesel. Vi har i vår budget också gjort nya satsningar på biodrivmedelsanläggningar för att öka den inhemska produktionen.

I samband med att regeringen sänkte reduktionsplikten för bränsle meddelade miljöministern att man i stället ska vara effektiv och satsa jättehårt på många små åtgärder. Sådana åtgärder har lyst med sin frånvaro. Jag och Centerpartiet föreslår att regeringen i stället satsar mer på övergången till en cirkulär ekonomi. I dag har Sverige världens femtonde största ekologiska fotavtryck, och därför måste vi ändra vår linjära produktion och konsumtion. Det behövs en nationell strategi och handlingsplan för en cirkulär ekonomi.

Centerpartiet var med och tog fram en sådan plan under förra mandatperioden, med 100 konkreta förslag för industriomställning, materialförsörjning, teknikutveckling och avfallshantering. Tyvärr går denna plan inte längre att finna. Efter regeringsskiftet har den, liksom flera andra likvärdiga strategier, plockats bort från regeringens hemsida.

I vår budgetsatsning med extra prioriteringar på Industriklivet vill vi omsätta förslagen till handling med modern återvinningsteknik för till exempel plaster och textilier. Vad gäller textilier har vi lång väg kvar. Att använda kläder och skor längre samt reparera och uppgradera dem är bland det bästa vi kan göra för att minska vår klimatpåverkan. Centerpartiet vill se en starkare delningsekonomi där tjänster för återbruk, reparation och delning eller hyra av kläder ökar och där vi tar vara på moderna digitala lösningar.

Det är därför djupt beklagligt att regeringen väljer att höja momsen på reparationer av kläder. Det sänder en mycket tråkig signal från regeringen att resurseffektivitet inte är prioriterat – särskilt när vi går in i ekonomiska kristider där många familjer har det svårt.

Fru talman! Skogarna, kusterna, våtmarkerna och odlingslandskapet är alla viktiga förutsättningar för livet och en hållbar utveckling. Förlusten av arter och ekosystem är ett av de mest akuta miljöproblemen i världen i dag.

Sverige har över 5 000 naturreservat och 30 nationalparker, och de allra flesta svenskar har i genomsnitt bara några få kilometer till skyddad natur. Det är positivt och unikt. Dessvärre är skötseln av många skyddade områden eftersatt, och de uppvisar tyvärr inte de naturvärden som det var tänkt. Vi vill därför öka takten i arbetet med att restaurera och återställa skyddad natur så att även kommande generationer får dra fördel av livskraftiga ekosystem. Åtgärder för värdefull natur vill vi ska ökas med ytterligare 130 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Centerpartiet vill också se särskilda satsningar på att stärka den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. På flera ställen i landet är det konkurrens om mark- och vattenresurser, och det krävs att vi är mer försiktiga med exploateringen om vi ska uppnå en god ekonomisk hushållning. Speciellt i Skåne, som jag kommer ifrån, finns det jordbruksmark av mycket hög kvalitet på stora arealer, vilket behövs för livsmedelsproduktion – samtidigt som vi behöver fler bostäder och rekreationsområden.

Sverige måste öka självförsörjningsgraden genom hållbar produktion av energi, livsmedel och material. För oss är den enskilda markägaren en central del i arbetet med att bevara och öka den biologiska mångfalden. De har den lokalkännedom som är nödvändig och känner sin egen mark bäst, vilket ger mer effektivitet än statligt tvång. Vi vill ha ett nationellt program med lokala åtgärdsamordnare som bygger på långsiktighet och ett nära samarbete med markägaren.

Invasiva arter är ett av de stora hoten mot biologisk mångfald i Sverige. Regeringen har ett stort ansvar att se till att det finns en ordentlig styrning och struktur i detta arbete. Jag kan konstatera att det inte fungerar i dag.

Förutsättningarna för livet i havet måste också stärkas. Centerpartiet vill öka takten i att rusta upp och skydda havet. I Östersjön finns en yta större än hela Danmark där botten nu är död, och ett helt ekosystem kan kollapsa. Det är illa ställt med fiskbestånden i Östersjön och Västerhavet, och akuta åtgärder krävs. Vi vill flytta ut trålgränsen längs hela Östersjö-kusten, halvera fiskekvoterna för de stora trålarna och reglera bottentrålning hårdare än i dag. Centerpartiet vill även ha fler marina naturreservat.

Övergödningen i haven är också ett akut problem som vi måste komma till rätta med snarast. Många länder runt Östersjön är med och bidrar till övergödningen. Centerpartiet vill införa ett nytt system där de länder som smutsar ned också ska få betala, inspirerat av EU:s system för handel med utsläppsrätter.

Centerpartiet vill även genomföra en historiskt stor upprustning av den svenska VA-infrastrukturen och se satsningar för att effektivisera vattenförbrukningen i hushållen. Genom att utrusta vattenreningsverken med modern teknik, restaurera våtmarker och involvera fler lantbrukare kan vi förebygga övergödningen och ge nytt liv till våra hav.

Fru talman! Förlusten av arter och den biologiska mångfalden påverkar människan i grunden. En av de mest allvarliga konsekvenserna rör våra egna möjligheter att få tillräckligt med mat att äta, rent vatten att dricka och ren luft att andas. Just nu krävs det större insatser för att vi ska uppnå de svenska miljömålen. Men det går att vända trenden: En rapport beskriver hur forskare som har följt 50 hotade arter i Europa under lång tid kan

konstatera att arterna tack vare skyddsåtgärder och reglerad jakt har återhämtat sig. Det gäller både däggdjur och fågelarter.

Avslutningsvis: Vi behöver höja kunskapen. Föreningarna måste minska, och vi måste gemensamt sköta, restaurera och återskapa natur på frivillig basis. Vi behöver se till att lägga in en högre växel för att bekämpa invasiva främmande arter och minska vår produktion och konsumtion, som har negativ påverkan på den biologiska mångfalden. Det finns stora utmaningar, men än finns det hopp. Än är det inte för sent.

Med det vill jag säga tack för ordet och passa på att önska alla i presidiet och miljö- och jordbruksutskottet en god jul.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 december.)

§ 20 Näringsliv

Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU1
Utgiftsområde 24 Näringsliv (prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 193 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! När vi i dag samlas för att debattera näringsutskottets betänkande NU1 *Utgiftsområde 24 Näringsliv* gör vi det mitt i en ytterst turbulent tid för det svenska näringslivet. Oförutsedda händelser på den internationella scenen har påverkat näringslivets förutsättningar under de gångna åren, däribland en global pandemi, en blockering av Suezkanalen och krig i Europa.

Detta har lett till restriktioner och nedstängningar som påverkat såväl turismen och besöksnäringen som produktionsindustrin och kompetensförsörjningen. Samtidigt har stora brister och komplikationer uppstått i leverantörsled varför det svenska näringslivet stundvis stått utan centrala insatsvaror.

Putins anfallskrig har dessutom spätt på den redan ansträngda energimarknaden i EU vilket bidragit till att driva upp de svenska elpriserna, något som i sin tur belastar det svenska näringslivet. I symbios med detta stiger inflationen samtidigt som handelskrig tycks alltmer oundvikligt och protektionismen tilltar runt om i västvärlden.

Sammanfattningsvis har mycket skett på den internationella scenen vilket resulterar i stora problem för det svenska näringslivet. Alla dessa problem, eller utmaningar som det ofta kallas, har dock inte legat utom räckhåll för svenska politiker att påverka. Vissa politiska snedsteg har pågått under decennier. Många, såväl enskilda politiker som hela partier, bär stor skuld för det läge som svenska näringslivet befinner sig i.

Energifrågan är kanske det mest aktuella exemplet. På ett utstuderat och medvetet sätt har ett flertal partier, med Miljöpartiet i spetsen, aktivt bidragit till att montera ned den svenska fossilfria kärnkraften. Det, tillsammans med Rysslands invasionskrig, har i sin tur föranlett den ohållbara situationen med elpriser som nu begränsar företags konkurrenskraft och skickar privatpersoner till kronofogden.

Ett annat område där det är politiska misslyckanden som föranlett stora begränsningar för näringslivet är onekligen kriminaliteten. Brottsligheten bedöms kosta det svenska näringslivet uppemot 100 miljarder årligen. Nästan var femte företagare har övervägt att sluta bedriva näringsverksamhet som en konsekvens av den brottslighet de utsatts för.

Ingen företagare kan hållas ansvarig för otryggheten i samhället, men ändå får de ta en stor del av notan. Inte heller kan omvärldsfaktorer beskylldas. Det är svenska politikernas fel att näringsidkarna befinner sig i den situationen.

I dessa båda fall handlar det om faktiska handlingar från ledande politiker och partier i form av politiska beslut som har fattats. Men det finns också utmaningar för näringslivet som hade kunnat avhjälpas om beslut tagits. Ibland skulle det ha handlat om tuffa beslut som skulle ha krävt politisk vilja och mod, men ibland ganska enkla beslut som bara aldrig blivit av.

Fru talman! Förra regeringen försatt helt möjligheten att nyttja den kris som pandemin utgjorde för att på sikt stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft. Det är ofta i samband med kriser som det finns utrymme att agera för att genomföra mer genomgående förändringar på marknaden.

Under pandemin ropade man mest efter krisåtgärder och stöd, som också kom på plats – inte sällan påhejat och pådrivet av den dåvarande oppositionen. Det var naturligtvis bra. Vad som dock hade behövts, men som helt uteblev, var strukturarbetet och skapandet av bättre förutsättningar för återhämtning när pandemin väl var över.

Nu kom som bekant andra hinder emellan, och trots att pandemins påverkan på näringslivet har avtagit finns minst sagt många andra orosmoln på himlen. Oaktat detta torde det vara givet att det för länge sedan hade behövts bedrivas ett aktivt arbete med bland annat regelförenkling, konkurrensfrågor – inte minst rörande det offentliga osunda konkurrens – och lagen om offentlig upphandling. Där valde den förra regeringen att inte ta chansen att verka under pandemin. Man vidtog inte åtgärder som hade kunnat utgöra en möjlighet för näringslivet att återhämta sig snabbare utan att det hade inneburit en kostnad för det offentliga.

Efter denna kanske något utdragna problembeskrivning, fru talman, tror jag att det är uppenbart för de flesta att det kommer att finnas gott om jobb för den nytillträdde regeringen på såväl det näringspolitiska som andra områden. Den nya regeringen, som kommit på plats tack vare Sverigedemokraternas stöd, har redan satt igång med det arbetet.

I det initiala arbete som är relevant för den här debatten kan nämnas åtgärderna, som presenterades så sent som i dag, för att pressa tillbaka den grova, organiserade brottsligheten. Den drabbar inte bara enskilda individer utan ligger också som en våt filt över de seriösa näringsidkarna. Ett sådant exempel är en utbetalningsmyndighet som nu kommer att komma på plats och där man sannolikt kommer att kunna fånga en mängd oseriösa aktörer som i dag förstör marknadsmekanismerna.

Därutöver kan nämnas att energifrågorna utgör en stor del av Tidöavtalet. Regeringen har med hög hastighet satt i gång med att skapa bättre förutsättningar för det svenska näringslivet.

Tidöavtalet betonar också behovet av en minskad administrativ börda, och även där har regeringens arbete med att få på plats en regelförenkling initierats. Det arbetet har helt uteblivit under flera mandatperioder. Därutö-

ver ska tillståndsprocesserna förenklas och kortas och svensk försörjning av cement, stål med mera garanteras. En ny guldålder för gruv- och mineralnäringen är ambitionen. Frihandeln värnas och flera handelsfrämjande resor har redan genomförts.

När vi under nästa riksmöte återigen debatterar detta betänkande känner jag mig trygg med att regeringsunderlaget redan gjort avtryck hos delar av näringslivet och att ett flertal initiativ är i gång och andra redan är färdiga. Mer om det då.

Jag skulle vilja avrunda med att belysa Sverigedemokraternas roll i detta sammanhang. Vi har enats om Tidöavtalet och budgeten som kommer att förhandlas på nytt nästa år. Därutöver finns en mängd frågor som är relevanta för näringslivet men som inte ryms i Tidöavtalet eller ännu inte ryms i budgeten. Där kommer det naturligtvis att vara Sverigedemokraternas ambition att säkerställa att vi från riksdagen ligger på regeringen att verkställa det vi enats om men också söker stöd för andra lösningar för att underlätta för det svenska näringslivet.

Jag ser framför mig en bra mandatperiod för Sveriges näringsliv där riksdagen har en central funktion, och jag ser fram emot debatten.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 194 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna kan vara säkra på att vi socialdemokrater kommer att granska deras inflytande på regeringen, vad de egentligen får igenom och hur de driver sin politik. Det ska vi inte tveka om.

I dag behandlade vi i utskottet skrivelsen om de statliga bolagen, ett ämne som också togs upp här i Tobias Anderssons anförande. Det handlade om att stärka de svenska företagen, exportnäringen och besöksnäringen.

Samtidigt som Sverigedemokraterna lägger motioner om att stärka Visit Swedens roll och säkerställa deras viktiga uppdrag ser man i budgeten, som Sverigedemokraterna ju varit med och förhandlat fram, att anslaget till Visit Sweden skärs ned. Hur gick det till? Är det så att man å ena sidan säger att detta är jätteviktigt och å andra sidan samtidigt skär ned?

Anf. 195 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja mana Isak From till att vara försiktig med att referera till slutna sammanträden i ärenden som ännu inte har justerats. Det hör inte till vanligheterna att vi i offentligheten väljer att redogöra för vad som har sagts eller diskuterats inom ramarna för utskottets sammanträden, och verkligen inte när det gäller ärenden som endast är under beredning. Det är naturligtvis en annan sak att diskutera ärenden utifrån det justerade betänkandet när de har offentliggjorts.

Sverigedemokraterna har genomgående varit drivande för att utvidga Visit Swedens uppdrag, inte minst för att betona ”svemester”, vilket vi nu har fått på plats efter att Sverigedemokraterna drivit på i den frågan. Det är ett uppdrag som Sverigedemokraterna dessutom vill permanenta för Visit Sweden så att vi alltid vänder oss även till den inhemska turismnäringen.

Med detta sagt ser jag fram emot att ha ett konstruktivt samarbete med såväl Socialdemokraterna som regeringspartierna för att främja den svenska besöksnäringen under de kommande åren.

Anf. 196 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Vem som helst kan gå in på riksdagens hemsida och gå vidare till Sverigedemokraternas och Tobias Anderssons motioner. De är helt offentliga. Jag refererade över huvud taget inte till beslut eller till vad som har anförts under utskottssammanträden.

När jag läste motionsbetänkanden från Sverigedemokraterna, som är offentliga, noterade jag att man tycker att den här verksamheten är jätteviktig. Det tycker även vi socialdemokrater; det är därför vi har en anslagsökning. Samtidigt skär man dock faktiskt ned i budgeten. Å ena sidan säger man en sak, å ena sidan skär man ned. Det är verkligheten med Sverigedemokraternas politik.

Anf. 197 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Isak From inledde sitt förra anförande med att referera till dagens utskottssammanträde och en diskussion som ägde rum där.

Våra motioner är absolut offentliga, och vi står bakom dem. Här redogjordes ju dock för yrkanden som ännu inte har hanterats av riksdagen i något motionsbetänkande. Jag ser fram emot att kunna ha denna diskussion när de hanteras i utskottet. Möjligtvis kan vi vinna gehör så att Socialdemokraterna väljer att ansluta sig till sverigedemokratiska yrkanden i de fall där detta skulle kunna vara aktuellt.

Det är naturligtvis så att besöksnäringen är ett område som väldigt begränsat berörs av Tidöavtalet och som endast till viss del berörs av budgetprocesserna. Där finns ju förutsättningar för Socialdemokraterna att ansluta sig till sverigedemokratiska yrkanden och göra gemensam sak för att ligga på regeringen i de frågor som båda partierna anser är viktiga.

Min övertygelse är att denna regering tar besöksnäringens förutsättningar på största allvar och kommer att göra så, men varje knuff i rätt riktning från den här riksdagen är naturligtvis att uppskatta. Jag ser fram emot ett konstruktivt samarbete med Isak From och hans kollegor från Socialdemokraterna.

Anf. 198 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag får väl börja med att säga att det är roligt att ”svemester”, som Miljöpartiet länge har drivit på för och som V-S-MP-regeringen införde, nu också lyfts fram av Sverigedemokraterna. Det är dock beklagligt att man inte i handling driver detta i sin budget.

Det jag reagerade på i Tobias Anderssons anförande var påståendet att MP aktivt skulle ha monterat ned energisystemet eller något i den riktningen. När vi har suttit i regering har svensk elproduktion ökat. Sverige är i dag en stor nettoexportör av el i Europa. Trots detta drabbas nu hushåll och företag av de höga elpriserna till följd av Putins fruktansvärda invasion av Ukraina och det energikrig som förs i Europa.

Då väljer regeringen och Sverigedemokraterna att exkludera hela norra Sverige från elprisstöd. Företag och hushåll i halva landet lämnas ute i kylan av Sverigedemokraterna.

Vi i Miljöpartiet har arbetat aktivt för en grön industrirevolution, och vi ser att Sverige har all potential att bli en världsutställning för ny teknik, innovation och hållbart samhällsbyggande. Den klimatpolitiken och den aktiva näringspolitiken kan skapa fantastiska möjligheter för svensk företagsamhet, innovationskraft och konkurrenskraft.

Vi ser nu att denna regering, med stöd av SD, frångår detta arbete. Därför är min fråga dels varför Sverigedemokraterna monterar ned den fungerande näringspolitiken när det gäller den gröna industrirevolutionen, dels varför företag i norra Sverige lämnas ute i kylan när det gäller elprisstödet.

Anf. 199 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag belyste att Miljöpartiet har varit i spetsen för att montera ned den svenska kärnkraften – den fossilfria kärnkraften. Det är ju objektivt sant att så har varit fallet. Det är till och med så att man har valt att i sociala medier skryta om beslut som tagits i denna kammare och att fira med tårta när man har fått som man velat på det här området.

Vi kommer inte undan från den situation som vi befinner oss i, alltså från den energisituation som denna regering ärvde från Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Det är ett Sverige som inte har tillräcklig produktion av el. Detta innebär i praktiken att vi befinner oss i en situation där såväl enskilda individer som företag har svårt att få ekonomin att gå ihop. Vi ser en risk för att investeringar flyttar utomlands. Vi ser hur privatpersoner riskerar att behöva gå till fogden. Vi ser hur man i sociala medier skriker efter hjälp och sannolikt kommer att vara tacksam när den väl kommer från den nya regeringen till våren.

Om vi hade haft ett annat läge och man inte som en konsekvens av Miljöpartiets politik hade lagt ned välfungerande kärnkraft hade utbudet naturligtvis varit större. Då hade vi inte behövt något elstöd till att börja med.

De krisåtgärder som nu kommer från den här regeringen, som den föregående regeringen för övrigt initierade och som vi ärvde formen av, hade inte behövts om Sverige inte hade haft en energipolitik som signerades av Miljöpartiet. Då hade ingen behövt frysa i den utsträckningen, och den svenska industrins konkurrenskraft hade varit högre.

Men vi befinner oss i det läge vi befinner oss i, och vi försöker att laga efter läge.

Jag ser fram emot att vi i utskottet och inom ramarna för riksdagen och samverkan med regeringen kan få till stöd som garanterar förutsättningar för svenskt näringsliv och privatpersoner att klara av det läge som Miljöpartiet som Socialdemokraterna har försatt Sverige i.

Anf. 200 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Tobias Andersson inte svarade på varför Sverigedemokraterna utelämnar norra Sverige och inte på något sätt framhåller att norra Sverige och dess företagsamhet, näringsliv och hushåll ska inkluderas i stöd. Han svarade inte heller på frågan om de negativa effekter som nedmonteringen av klimatpolitiken innebär för svenskt näringsliv och svensk konkurrenskraft. Däremot uppehöll han sig runt kärnkraften och elpriserna.

Sverige har i dag större elproduktion än när kärnkraftverken lades ned. Att vi har höga elpriser i Sverige beror på det fruktansvärda kriget i Europa och på den öppna elmarknaden, som gör att även vi här i Sverige påverkas när priserna stiger.

Med det sagt är alla partier här inne överens om att det behövs en kraftigt ökad elproduktion i Sverige, inte minst för att möta upp den gröna industrirevolutionen och den fantastiska näringslivsutveckling som den

bär med sig. För detta kan vi välja om vi ska ha ett 100 procent förnybart elsystem eller ett elsystem som är starkt beroende av kärnkraft.

Miljöpartiets vision är ett 100 procent förnybart elsystem. Det fanns en bred, blocköverskridande överenskommelse om att ha detta till 2040, och det vill vi i Miljöpartiet jobba vidare för.

Då krävs kraftiga investeringar, inte minst i havsbaserad vindkraft, vilket Sverigedemokraterna tillsammans med regeringspartierna nu rycker undan mattan för. Det finns en fantastisk möjlighet att snabbt få el på plats, i närtid, i ett läge då vi har ett stort behov av ny elproduktion och energi-effektiviseringar och ett stort behov av att hantera de höga elpriserna. Då säger regeringen och Sverigedemokraterna nej till att snabbt få elproduktion på plats. De stöder inte de energieffektiviseringar som skulle komma på plats. Varför?

Anf. 201 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi säger inte nej till mer energiproduktion, utan vi säger nej till att det offentliga ska finansiera densamma. Det är två olika saker.

Jag ska besvara de frågor som Elin Söderberg anser att jag inte besvarade.

Norra Sverige är inte en del av det elstöd som nu har kommunicerats av den enkla anledningen att detta stöd betalas ut retroaktivt. Man kollar alltså på tidigare förbrukning och priserna under föregående år. Då hade inte norra Sverige priser på samma nivå som södra Sverige. Det i sig är rimligt mot bakgrund av att regeringens ambition är att motivera individer att minska sin elförbrukning i solidaritet med andra för att gemensamt ta sig igenom detta.

Om regeringen i stället skulle utgå från konsumtionen denna vinter och subventionera densamma på något sätt – jag har för övrigt inte hört något förslag alls från Miljöpartiet om hur vi ska kompensera – hade vi spätt på konsumtionen i ett läge där vi har elbrist. Det gagnar ingen.

När det gäller klimatpolitiken kokar det ned till att man inte kan ha både en grön industrirevolution, som Miljöpartiet menar att vi motsätter oss, och ett 100 procent förnybart energisystem. Det fungerar helt enkelt inte. Det finns inte en chans i världen att Sverige kan klara motsvarande hela Finlands energiproduktion till norra Sverige inom en tioårsperiod genom vindkraft, för det är vad vi pratar om. För att klara av de industrikliv Elin Söderberg belyser behöver vi inom ett fåtal år bygga ut elförsörjningen i Sverige med motsvarande volym som hela Finland förbrukar. Att göra det med endast förnybara källor är omöjligt.

Anf. 202 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Jag blev glad när Tobias Andersson tog upp trygghetsfrågorna i debatten, för det var en av de viktigaste frågorna i för svenska folket under valrörelsen. Många småföretagare har länge upplevt en höjd osäkerhet för sig själva och sin verksamhet.

Min fråga till Sverigedemokraterna är kort och tydlig: Hur tänker Sverigedemokraterna och regeringen arbeta för att öka tryggheten för småföretagare?

Anf. 203 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det här är den fråga som har fått mig och många andra sverigedemokrater att bli just sverigedemokrater, och jag är tacksam för att jag under valrörelsen hade partiets förtroende att vara ansvarig för rättspolitiken. På valdagen hade Sverigedemokraterna det i särklass högsta förtroendet bland svenska väljare i frågor om lag och ordning. Jag tror att vi låg 11 procentenheter över tvåan, och nästan var tredje svensk ansåg att Sverigedemokraterna hade den bästa politiken för att lösa dessa frågor.

När vi pratar om småföretag handlar det inte sällan om just handeln eftersom de kommer kontakt med den mer absoluta otryggheten. Vi kan prata bidragsbrott, och där kommer den föreslagna utbetalningsmyndigheten in. Vi kan prata olika typer av fiffel, felaktiga fakturor, bluffakturor och så vidare. Men den mer akuta problematiken är ofta den man som politiker får ta till sig. Då handlar det om handel, besöksnäring och andra som kommer i direktkontakt med kriminella element.

Vi ser positivt på tillträdesförbudet. Det har dock inte fungerat i praktiken, och därför drev vi på redan under förra mandatperioden för att den skulle justeras och därigenom blir mer applicerbar.

Vi ser också fram emot att få på plats en polisstyrka som har resurser nog att bistå näringslivet i högre utsträckning, inte minst genom sin närvaro.

Nu i dagarna har det kommunicerats kring visitationszoner, och det skulle ett bland en mängd verktyg för polis och rättsväsen att agera mot dem som i dag skapar otrygghet runt om i Sverige, vilket spiller över på näringslivet.

Anf. 204 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Det råder egentligen ingen politisk konflikt om att den organiserade brottsligheten måste bekämpas; det tror jag att de flesta väljarna har fattat. Fler poliser och fler anställda inom Polismyndigheten är nödvändigt, inte bara för att det ska finnas fler poliser ute utan även för att brotten ska klaras upp.

Som alltid när Sverigedemokraterna pratar trygghet glöms den ekonomiska tryggheten bort, vilket är ganska beklämmande i den situation vi befinner oss i. Den förra regeringen tillsatte en utredning som kom med betänkandet *Ett förbättrat trygghetssystem för småföretagare*. Ett av förslagen var att fastställandet av sjukpenninggrundande inkomst skulle utgå från historiskt deklarerade uppgifter. Ett annat förslag var att en säkerhetsventil skulle införas som företagen kunde begära vid varierade inkomster, vilket många småföretagare har, i sin kontakt med Försäkringskassan – något som hade kortat handläggningstiden hos Försäkringskassan.

Dessa förslag hade ökat tryggheten för företagare och fått fler att ta chansen att starta företag. Risker är nu att vi går miste om viktiga innovationer, vilket Tobias Andersson tog upp i sitt anförande, och att det är färre som vill starta företag.

Hårdare tag är inte lösningen på alla trygghetsproblem även om Sverigedemokraterna tycks tro det. Det är bara en del av lösningen. Den ekonomiska tryggheten är minst lika viktig, och det tror jag att vi alla är varse i det läge vi nu befinner oss i.

Slottspartierna har fått förslagen serverade, och de ligger på bordet. Näringsdepartementet var positivt till de förslag som utredningen föreslog.

Kommer Sverigedemokraterna, som värnar om småföretagarnas trygghet, driva på för att öka tryggheten för småföretagare?

Anf. 205 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna spara tid och bara svara ja på frågan. Givetvis värnar vi om dessa.

Men man har kanske lite väl höga förväntningar på regeringen om man tror att den på ungefär fyra månader ska ha hunnit med det förra regeringen misslyckades med på fyra år. Vi kan behöva lite mer tid för att kunna skrida till verket, men förslagen är intressanta. Jag ser fram emot att samverka i dessa frågor.

Det är sant att den förra regeringen utredde frågan, men man verkställde inget. Men det här är kanske ännu en fråga som vi kan diskutera inom ramarna för Sveriges riksdag och sedan i gemensam kör påkalla regeringens uppmärksamhet i de frågor där det är aktuellt.

Jag vänder mig dock emot att man så här kort tid in i en mandatperiod säger att regeringen har misslyckats samtidigt som det är tydligt att man under fyra år inte själv inte lyckades få saker och ting på plats.

Om vi ger regeringen lite mer tid är jag övertygad om att den kommer att få betydligt fler saker på plats än vad den förra regeringen lyckades med – dessutom många saker som säkert kommer att uppskattas av de partier som har suttit i regeringen de senaste åren.

Anf. 206 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation om ett mål för utrikeshandel, export och investeringsfrämjande. Detta kommer min kollega Aida Birinxhiku prata mer om senare, och Daniel Vencu Velasquez Castro kommer att prata om företagarnas trygghet.

Vårt budgetalternativ har ju fallit, och vårt förslag till ett särskilt yttrande finns också att läsa i vår partimotion.

Fru talman! Det är kallt här i dag. Trots ett varmare klimat har vi genom Putins orättfärdiga krig mot Ukraina i alla delar en kallare värld. Effekterna är hög inflation och kostnadschock för hushållen. Högerregeringens politik inger inte mycket hopp.

Låt mig blicka tillbaka. Under pandemin presenterade den S-ledda regeringen 14 extra budgetar med olika stöd för att Sverige skulle ta sig igenom pandemin. Dessa stöd var lika i hela landet och gick till alla företag och anställda utifrån företagens förutsättningar. Då var det inte fråga om att kapa halva landet.

Jag tror att en del i problematiken med att regeringen inte har kunnat presentera ett elprisstöd till företagen är EU:s konkurrensregler och statsstödsregler. Det måste vara så att företag i unionen ska ha samma förutsättningar, och då kan inte vissa företag få stöd två gånger medan andra kanske inte får något alls. Vi har inte sett detta på plats, och just nu ser det minst sagt svårt ut. Men det är i allra högsta grad en orättvisa, som man har varit tydlig med att presentera: Halva landet är inte med.

För oss socialdemokrater är jobben i särklass viktigast för hushållens motståndskraft. Att ha ett jobb att gå till är grunden för det socialdemokratiska goda samhället och grunden för välfärden. Med det mervärde som skapas genom jobben finansierar vi välfärden.

I vårt samhälle är industrin motorn. Efter åtta år med en S-ledd regering, ett socialdemokratiskt styre, är industrin här och nu. Det är industrin som leder klimatomställningen. Långt borta är uttalanden om att industrin basically är gone. Det är nu bara en dålig historia.

Nu återinvesterar industrin, och industrin flyttar hem produktion. Sverige har en stark industri. Den är världsledande i många delar.

Tyvärr ger regeringens minst sagt bristfälliga inställning till snabbt utbyggd energi, kanske i form av havsbaserad vindkraft i södra Sverige, tveksamheter på samma sätt som regeringens bristfälliga inställning till biobränslen gör att Södra Skogsägarna, SCA, med flera aviserar att deras tänkta investeringar kanske inte blir av. Det är något som i förlängningen kan resultera i färre jobb, mindre tillväxt och större arbetslöshet.

Herr talman! Tillståndprocesserna är omdebatterade. Det ska gå fortare, och vi håller med. Det hade då varit rimligt att man hade stärkt länsstyrelserna. Det är faktiskt så att många av de ansökningar som lämnas in av företagen ligger på en ganska hög nivå med nya innovationer och nya sätt. Om då inte myndigheterna har samma möjligheter blir det svårt. Men på detta område, utgiftsområde 1 Rikets styrelse, skär högerregeringen ned. Samtidigt säger man att tillståndprocesserna måste gå fortare. Men kompetensen hos myndigheterna behöver tydligen inte bli bättre. Det är kontraproduktivt så det bara ryker om det.

Det finns dock bra exempel på att det går. Både Northvolt och H2 Green Steel är exempel på företag som har arbetat systematiskt, haft hög kompetens, haft dialog med myndigheten och fått tillstånd i tid. Det går alltså redan i dag. Men på flera ställen behöver vi ha olika samråd. När det överklagas när det gäller kraftöverföring, vindkraft eller gruvor handlar det ju om tilltron till företagen. Det är det som man är orolig för. Då behöver myndigheterna ha rätt kompetens.

Herr talman! Just nu pågår det en stor industriomvandling. Den startade i norra Sverige. Den finns på fler ställen. Den växer nedåt. I detta fall tycker jag att det är bra att regeringen har förlängt Peter Larssons samordningsuppdrag för industrietableringarna i norra Sverige. Det är välkommet. Det är också välkommet med något som gäller ett budgetområde som debatterades här tidigare: Flera av de högerpartier som tidigare var emot Industriklivet och Klimatklivet har nu ändrat åsikt. De är i grunden för den industrirevolution som pågår.

Just nu är det kanske inte inom det området som de största skillnaderna ligger, utan det handlar om bostadsförsörjning, kompetensförsörjning och arbetsmarknadspolitiken. Ska människorna kunna ta de nya jobb som växer fram i industriutvecklingen krävs det att det finns bostäder. På det området skär högerpartierna ned. Det behövs utbildningsplatser, kompetensförsörjning och arbetsmarknadsutbildning. På det området skär högerpartierna ned. På område efter område som är viktigt skär man faktiskt ned.

Nu när vi går mot en lågkonjunktur och när vi skulle behöva ha exportfrämjande åtgärder, stärka Visit Sweden och bygga bostäder skär högerpartierna ned. Det är klart att det, nu när byggbranschen aviserar att man kommer att börja varsla människor, behövs en politik och en regering som står upp. Byggandet är den enskilt viktigaste insatsen för att få igång samhället. Då ska man inte skära ned. Då ska man satsa. Då ska man säga: Detta är framtiden.

Vi har en snedfördelning i landet. Vi har stor kompetensbrist i vissa delar av landet, i norra Sverige, samtidigt som vi har en relativt hög arbetslöshet i andra delar av landet. Här behövs det en matchningspolitik. Här behöver det uppdrag som S-regeringen gav till Arbetsförmedlingen få fortsätta, så att arbetslösa i till exempel Sörmland eller Skåne får möjlighet att flytta till norra Sverige och ta de jobb som växer fram inom vården eller industrin.

Vi tycker också att en annan del är väldigt viktig. När det kommer en stark tillväxt följer det tyvärr också arbetslivskriminalitet i dess spår. Det var väldigt bra med det samordningsuppdrag som S-regeringen gav till polisen, Arbetsmiljöverket och Skattemyndigheten. I spåren av tillväxten i norra Sverige har det kommit arbetslivskriminalitet som skadat förtroendet. Människor utnyttjas. Det är säkerhetsbrister, prostitution och knarkhandel. Det är sådant som vi ska bekämpa. Vi vill att detta ska fortsätta, och vi vill säkerställa att det faktiskt gör det. Vi vill säkerställa att vi inte lyfter in en massa ny arbetskraftsinvandring till dåliga villkor, för möjligheterna ligger i industrijobben. Det är framtiden.

Herr talman! Jobben och industrin är framtiden. Jobben är grunden för den socialdemokratiska politiken.

Med detta vill jag önska kansliet, mina kollegor i näringsutskottet och talmannen en god jul. Jag önskar också att alla barn får möjlighet att träffa tomten i jul. God jul!

(Applåder)

Anf. 207 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag noterade att Isak From i sitt anförande inte pratade något om regelförenkling, vilket jag inte ska göra en sak av, för jag vet att det ryms i Socialdemokraternas särskilda yttrande i betänkandet. Anledningen till att jag ändå nämner detta är att den förra regeringen gjorde en stor medial sak av regelförenklingsarbetet. Man åkte på en turné bland Sveriges näringsidkare. Det var den så kallade förenklingsresan, som dåvarande näringsministern, Ibrahim Baylan, genomförde. Man åkte runt i landet och ville verkligen signalera att detta var en fråga som man tog på allvar.

Det mynnade ut i en eller flera utredningar, och där finns det definitivt bra förslag som denna regering kan ta vidare och faktiskt lyckas genomföra.

Men min fråga blir helt enkelt om Isak From kan ge något exempel på någon regel som den förra regeringen antingen tog bort eller förenklade för företagen.

Anf. 208 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Detta är naturligtvis väldigt viktigt. Vi har varit väldigt tydliga och i varje sammanhang lyft att när ett företag har redovisat åtgärder på ett sätt ska det inte behöva redovisa samma åtgärder på flera andra plattformar. Inte minst i EU-samarbetet är det viktigt att vi håller i den linjen – att vi inte ska öka administrationen.

Den tidigare näringsministern Ibrahim Baylans förenklingsresa gick också ut på att skapa en väg in till myndigheten. Jag kanske refererade till det dåligt i mitt anförande när jag talade om att stärka kompetensen på

myndigheterna och särskilt på länsstyrelserna. Beklagligtvis krävs det också resurser till det, och det är ytterligare en del som vi ser är helt avgörande.

Företag kan lämna in ansökningar av väldigt hög kvalitet om nya innovationer på ett sätt som myndigheterna inte känner till. Då behöver vi lära av varandras goda exempel. Det arbetet påbörjade den socialdemokratiska regeringen, och naturligtvis behöver det arbetet fortsättas. Det behövs också resurser hos myndigheterna.

Anf. 209 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Isak From! Naturligtvis hinner man inte med allting under åtta år. Jag och Sverigedemokraterna kommer säkert att bli alltmer ödmjuka inför detta faktum ju längre tiden går och vi har inflytande över regeringsmakten.

Samtidigt kan man tycka att ni under åtta års tid åtminstone borde ha lyckats förenkla eller avskaffa *en* regel som belastar det svenska näringslivet. Jag skulle därför på nytt vilja ställa frågan till Isak From om det finns något sådant exempel.

Resursfrågan är naturligtvis central. Det är därför som den nya regeringen tillskjuter 10 miljoner för att kunna jobba med konsekvensanalys och verkligen sätta stopp för dålig lagstiftning som riskerar att begränsa det svenska näringslivet och dess konkurrenskraft. Jag vill upprepa frågan om ett exempel på regelförenklingsområdet från de åtta år som Socialdemokraterna satt vid makten.

Jag ser också att Socialdemokraterna i sitt särskilda yttrande skriver att man tror på en kraftig utbyggnad av fossilfri el. Det tror jag är ett medvetet val av term, alltså att man inte pratar om förnybart utan om fossilfritt och därigenom inkluderar kärnkraften som en naturlig del av den svenska energimixen. Bra så – positivt och välkommet!

Frågan blir då om Isak From tror att det socialdemokratiska partiet under de här åren kommer att stå bakom de avancemang som sker på energiområdet för just kärnkraften så att vi, när vi går till val nästa gång, har ett stort och brett förankrat stöd för kärnkraft i den svenska energimixen, där Socialdemokraterna ingår bland dem som lovordar energislaget och står bakom detsamma.

Anf. 210 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Tobias Andersson, för frågorna!

Vi kommer från en valrörelse där högerpartierna, kanske särskilt Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna, hade kärnkraften som det enda receptet för alla samhällsutmaningar. Om vi ska återgå till valrörelsen lät det som om vi skulle bygga kärnkraft redan dagen efter.

Nu får vi se om det ens finns ett förslag på ny kärnkraft när vi går till val nästa gång, för precis som det har framkommit från andra säger man en sak före valet, sedan kommer verkligheten i kapp en och så får man säga en annan sak efter valet. Det är tydligen verkligheten med den här regeringen.

Vi socialdemokrater tar ansvar och står upp för helheten. Vi står bakom industrins krav på att faktiskt göra upp. Men då krävs det att Socialdemokraterna får en inbjudan med hela armen. Det går inte att bara bjuda in med halva armbågen och säga att ni får vara med om ni tycker precis som vi.

Det har visat sig inte minst utifrån näringslivets egna preferenser att det är ganska svårt. De vill ju ha ny energi ganska snart.

Som jag hänvisade till i mitt anförande finns det i dag utarbetade modeller för snabbare miljöprövningar, inte minst från Länsstyrelsen i Västertotten, och då krävs det överenskommelser mellan myndigheterna och branschorganisationerna om vad som ska vara inne. Det här har påbörjats av den S-ledda regeringen och måste fortsätta. Då behövs det också kompetens hos länsstyrelserna för att hantera det.

Anf. 211 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Vad fint att som ny ledamot få stå här och ta replik på Isak From, som har ganska många års erfarenhet här i riksdagen!

Jag vill lyfta en del saker som Isak From pratade om. Jag tänker på regionernas tillväxtkapacitet, att främja tillväxt, konkurrenskraft och internationalisering för fler arbetstillfällen.

Isak From pratade om myndigheternas betydelse, och myndigheterna, till exempel Tillväxtverket, jobbar ju nära regionerna. Vad är rätt kompetens? Vad har Socialdemokraterna för lösningar för att få en kraftigare tillväxtpotential och fler arbetstillfällen i regionerna? Vad har ni gjort hittills för att säkra det stöd som myndigheterna behöver?

Anf. 212 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Lili André! Jag försökte hänvisa till detta. Vi lade fram en budget 2021 med bland annat ett stöd till länsstyrelserna, men den röstades tyvärr ned av en majoritet i Sveriges riksdag. Vi behöver öka anslaget till länsstyrelserna så att de har rätt kompetens, kan ha kvar rätt kompetens och också kan jobba långsiktigt.

Jag tror, Lili André, att när vi har sett hur kurvorna har svängt och hur man faktiskt från industrin nyinvesterar i Sverige nu så är det en väldigt tydlig indikator på att någonting har hänt. Från att ha varit någonting bortglömt eller en dålig historia är det industrin i Sverige som driver på klimatomställningen. Det är industrin som ställer krav på politiken. Det är industrin som säger: För att våra produkter i Sverige ska vara konkurrenskraftiga måste vi ha likvärdiga spelregler, för vi har ju den möjligheten.

Runt om i Sverige pågår nu stora investeringsprojekt som skapar nya jobb och som är framtiden. Vill vi vara med på den resan måste vi fortsätta att boosta den gröna industriomställningen. Då kan vi inte skära ned på området arbetskraftsförsörjning, kompetensförsörjning och bostadsbyggande.

Anf. 213 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Isak From säger att vi behöver öka anslagen till myndigheterna för att de ska kunna få rätt kompetens. Jag håller med om att myndigheterna på något sätt behöver göra en omställning för att säkerställa den regionala tillväxtkapacitet som vi båda är angelägna om.

Men frågan är varför ni inte har gjort så mycket tidigare. För att veta vad vi behöver göra för att säkerställa att myndigheterna gör rätt saker och har rätt resurser behöver vi även utvärdera myndigheterna. Jag har inte sett att det är så mycket som har utvärderats under er mandatperiod, om inte Isak From vill berätta det nu.

Frågan är därför om det räcker med att öka anslagen till myndigheterna. Behöver man inte säkerställa resurserna på ett bättre sätt?

Isak From pratar om industrin, och då tänker jag att vi har vetat att tillståndprocesser behöver skyndas på för att industrin ska kunna bidra till klimatomställning och vara med i omställningsresan. Varför har Socialdemokraterna inte sett till att tillståndprocesserna blivit snabbare? Behovet är ju stort.

Anf. 214 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag tror att det framkom ganska tydligt under den tidigare näringsministern Ibrahim Baylans förenklingsresa att ett stort problem med tillståndprocesserna är att företagen själva tar tillbaka ansökan för att komplettera den, eftersom det kommer fram nya rön som behöver lyftas in. Det har naturligtvis företagen rätt att göra. Men vi kan knappast anklaga lagstiftningen, eller myndigheterna för den delen, för att företagen vill göra rätt och behöver komplettera sina ansökningar.

Det har i olika hänseenden lyfts att det är miljöbalken eller tolkningen av densamma som det är fel på. Men det är faktiskt så att i stort sett samtlig lagstiftning som finns i miljöbalken finns i EU-rätten genom direktiv och förordningar – allt utom möjligtvis strandskyddet, som är en egen del i miljöbalken.

Alla andra delar för företag, oavsett om det är gruvindustri, vindkraftsföretag eller kärnkraftsföretag, måste förhålla sig till om det finns lagstiftning kopplat till EU-rätten genom förordning eller direktiv som är implementerat i svensk lagstiftning, för att det ska vara samma förutsättningar i hela unionen.

För att man ska kunna säkerställa detta måste myndigheterna ha rätt kompetens. Därför är det tråkigt att högerpartierna har skurit ned på anslaget till länsstyrelserna.

Anf. 215 KJELL JANSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Vissa betraktar den privata företagsamheten som en farlig tiger som måste skjutas. Andra betraktar den som en ko som är till för att mjölkas. Alltför få inser att den är hästen som drar hela lasset. Winston Churchill.

Fram till slutet av 1800-talet var Sverige ett mycket fattigt land. Min farfar föddes 1882, och han fick gå till sjöss när han var 13 år. De hade inte råd att ha honom hemma. Han var borta i sju år. Det är kanske inte den barndom man önskar för sina egna barn, men så tufft var det på den tiden. Nästan en miljon människor flydde Sverige, det vill säga migrerade till USA för att få ett bättre liv.

Hur har Sverige lyft sig? Jo, genom utbildning, hårt arbete, entreprenörskap och innovation. Det finns ett enormt entreprenörskap i Sverige, och det har skapat många jobb.

Företagen är roten i en stat med marknadsekonomi för att hålla välståndet uppe. När jag var grabb sa man alltid att skogen och malmen är roten. Det hörde man jämt i skolan. Och det är fortfarande så.

Svensk exportindustri är unik och extremt framgångsrik internationellt sett. Den drar in 52 procent av bruttonationalprodukten till Sverige, vilket är helt outstanding i världen. Jag vet inte om något annat land har så fan-

tastiska exportföretag. En jämförelse visar att de övriga nordiska länderna ligger långt efter.

En stor konkurrensfördel för exportindustrin har varit billig el och robusta elsystem som ger el varje timme året runt oavsett väder. Det här har tyvärr avvecklats.

Cirka 900 miljarder av skatteintäkterna kommer från företagen. Dessutom tillkommer löneskatterna i företagen. De är alltså inte inräknade här.

Vad kan vi riksdagspolitiker i utskottet göra för att förbättra villkoren för företagen? Man har varit inne på regelförenklingar. Tillståndsprocesserna måste förenklas. De tar alldeles för lång tid, och det finns många skräckexempel som har tagits upp här i kammaren.

Energin är i dagsläget det allra viktigaste. Det måste finnas ett robust elsystem för att upprätthålla industrins konkurrenskraft. Historiskt sett har det alltid funnits. På 70-talet planerades det för 24 nya kärnkraftverk i Sverige. Det blev folkomröstning med tre linjer. Detta landade i att Moderaterna och Socialdemokraterna gjorde upp på ett ansvarsfullt sätt om att bygga tolv reaktorer, och det var de helt överens om. Därför är min förhoppning att Socialdemokraterna ansluter sig till oss för att bygga kärnkraft igen.

Den rödgröna regeringen stängde sex reaktorer. Jag kan hålla med om att det var läge att stänga Barsebäck eftersom det inte stod på berg. Men stängningen av de andra fyra var ett oerhört dåligt beslut eftersom det inte har funnits någon ersättningsenergi när de har stängts. Först har de stängts, och sedan har man sagt att man ska bygga vindkraft. Det är synnerligen naivt att tro att det ska lösa problemet.

Sverige har överskott på energi sommartid, men inte vintertid – i synnerhet inte när det blåser och är kallt. Då köper Sverige i stället in brun kolkraft från Tyskland och Polen. Sedan körs Karlshamnsverket, som drar 140 000 liter olja per timme. Är det grön omställning? I min värld är det inte så, utan i min värld är det brun omställning.

Den viktigaste uppgiften vi nu har är att få fart på utbyggnaden av kärnkraft samt ändra och förenkla tillståndsprocesser och regler för att komma igång. Det går att börja med mindre modulära kärnkraftverk. Man behöver inte börja med de stora på en gång. De mindre verken kan ligga nära industrier med stora elbehov – pappersindustrin, etcetera. Det gäller även andra industrier, till exempel batterifabriker.

Det behövs två nya kärnkraftverk i Ringhals, och det behövs ett nytt verk i Forsmark. Det finns gott om plats i Forsmark. Det var från början planerat att bygga 15 verk uppe i Forsmark – tre är byggda. Dessutom kan man implementera mindre modulära reaktorer.

Jag vill ta upp att det är samma regelverk för små företag som för stora, till exempel Volvo och ABB. Det är en otrolig skillnad att driva ett litet företag; jag har själv gjort det i 26 år.

Man åker upp till Åre och åker skidor med personalen – som många gör – och en bryter benet. Om man är fyra på firman är alltså 25 procent borta. Sedan är det en lönekostnad i 14 dagar men med mindre intäkter. Vissa saker behöver ses över. Jag säger inte att man måste göra just detta, men det var ett exempel.

Herr talman! Vi behöver förenkla regelverket för företagare. Vi behöver också se över myndigheternas regleringsbrev. Många myndigheter är inte särskilt trevliga mot företagarna och bromsar deras verksamhet. Det

har till och med förekommit hot. Jag har exempel, men jag tänker inte ta upp dem här.

Skatterna behöver reformeras. Låt oss titta på Stockholmsregionen. Ungefär 70 procent av invånarna betalar 70 procent i skatt. Man betalar först kommunalskatt på i snitt 30 kronor. Sedan betalar man statlig skatt på 22 procent. Sedan betalar man moms, trängselskatter med mera. Många kommer därmed upp i drygt 70 procent.

Är det ett rimligt skattetryck? Personligen tycker jag inte det. Jag tycker att det ska vara lägre skatt på arbete. Sedan kan det finnas punktskatter, till exempel moms. Det tycker jag är helt okej. Men just skatten på arbete måste sänkas. Jag håller med Isak From om att grunden är arbete och industri. Men då måste det vara gynnsamma skattesystem för de människor som springer upp på morgonen vid 4–5-tiden för att jobba hårt.

Det måste också vara lönsamt att driva företag. Det är inte fullt att driva företag. Man riskerar kapital. Man kanske till och med sätter sin villa i pant på ett lån som man behöver för att kunna investera. Det är i de små företagen som jobben skapas – väsentligt mer än i de stora. Men det finns undantag, till exempel Northvolt.

Herr talman! Vi ska vara stolta över våra fantastiska företag i Sverige. Jag vill lyfta fram det här. Det finns många exportföretag i världsklass. Låt mig nämna några: Scania, Volvo, Electrolux, ABB, Sandvik, Atlas Copco, Assa Abloy med flera.

Vi har också haft fantastiska industriledare som har byggt upp dessa företag. Det har varit industriledare som inte har tittat på kvartalsekonomin utan jobbat långsiktigt för att bygga bolagen starka och se till att det blir lönsamhet och nya jobb i företagen.

Leif Östling var fantastisk. Han har alltså moderniserat Scania under sina 27 år och höjt produktionen fyra gånger. Det är ett helt fantastiskt jobb, och han har skapat enormt många jobb. Scania är världens finaste lastbilstillverkare.

Curt Nicolin byggde upp Asea, som så småningom blev ABB. Sedan var det Hans Werthén i Electrolux.

Det känns ibland som att inte alla i riksdagen uppskattar dessa personer. Man tar allt för givet och tänker att det är klart att det är så här, men det är inte alls så givet.

Vi måste också ha ett förmånligt företagsklimat med färre regler och pålagor samt lägre skatter på arbete. Jag var inne på detta tidigare. 3:12 behöver reformeras. Vi måste göra det enklare för företag som tar ansvar och riskerar pengar att också få lite utdelning.

Herr talman! Vi i riksdagen bör också överväga att bryta mer mineral. Jag tror att det skulle kunna vara en stor näring både i Norrland och på andra ställen i Sverige att bryta mer mineral. Vi har gruvor, men det finns mer mineral att bryta. I dag är lagstiftningen så rigid att det i princip är förbjudet att göra det. Jag tror att man behöver göra en översyn av lagstiftningen.

Infrastruktur är en annan del som behöver förbättras. Trafikverket klarar inte av sina uppdrag med underhåll av vare sig järnväg eller vägnät. Det är alldeles för dåligt underhåll. Ute på landsbygden är det så dåliga vägar att det till och med är trafikfarligt i delar.

Många vägbyggen måste man strama upp upphandlingen av. Byggena av nya stora vägsystem står still från torsdag till måndag morgon. Under

sommarhalvåret, när det är ljukt och hyggligt bra väder, tycker jag att man ska kräva två skift för att korta processerna så att byggandet går fortare.

Arlanda måste byggas ut. Om vi ska klara att vara ett konkurrenskraftigt land måste vi bygga ut Arlanda och se till att vi har fler direktflyg ut i världen, till USA och Asien och så vidare.

Vi har tappat direktflyg. Det innebär nu att om man ska flyga till Chicago måste man först flyga ned till Kastrup och byta där för att komma vidare. Det tycker jag inte är okej. Ska vår exportindustri, som behöver ge sig ut i världen och göra affärer, lättare ha kontakt med omvärlden måste man bygga ut Arlanda och få dit fler flighter som går direkt.

Även vägnätet till Arlanda behöver förstärkas med fyrfilig motorväg.

Anf. 216 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag har en fråga till ledamoten med anledning av den del av anförandet som handlade om villkoren för export och för företag.

Målet för den svenska handelspolitiken har länge varit att vi står upp för en fri, hållbar och rättvis handel. Rättvis handel är en förutsättning för regelbaserad och hållbar handel. Det är också ett sätt att förstärka och förankra legitimiteten för den globala handeln världen över.

Jag noterar att regeringen inte längre vill prata om en rättvis handel och ändrar målformuleringen. Målet om en rättvis handel handlar inte om semantik utan om utformningen av den reella och konkreta handelspolitiken, och det är oroväckande att regeringen inte längre vill stå upp för en rättvis handel.

Den här oron kan naturligtvis stävjas ifall regeringen förklarar sig beredd att fortsätta agera för en rättvis handel världen över. Det handlar bland annat om att värna miljö och klimat, hälsa, djurvälstånd och arbetstagares rättigheter. Det handlar om att bidra till att uppnå Parisavtalet och Agenda 2030. Det handlar om att verka för en feministisk handelspolitik som tjänar män och kvinnor lika väl. Det handlar inte minst om att verka för att Global Deal utökas och utvecklas och att lyfta fram det i Sveriges bilaterala kontakter.

Mina frågor till ledamoten är om det här är något som ledamoten och Moderaterna kommer att verka för, vilka åtgärder som i så fall kommer att vidtas och om Moderaterna står upp för rättvis handel.

Anf. 217 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Aida! Vi står inte upp för det.

Vi anser att det finns regelverk för utrikeshandel inom EU som gäller, och de reglerna vill vi följa.

Vi vill inte lägga på mer pålagor. Jag vill varna för att lägga på mer pålagor på exportindustrin. Då kommer vi att få sälja mindre ute i världen. Vi kan inte sälja mindre; vi ska sälja mer. Om vi vill behålla vårt välstånd måste vi göra fler affärer, inte färre. Ju fler pålagor som läggs på, desto svårare kommer det bli att göra affärer.

Svaret är alltså nej på din fråga.

Anf. 218 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Herr talman! Tack för svaret, ledamoten! Då noterar jag att Moderaterna inte står upp för en rättvis handel. Jag noterar att Moderaterna inte

står upp för en politik som ger mer hållbar, långsiktig och förutsägbar tillväxt. Jag noterar att Moderaterna inte står upp för en rättvis handel i tider av ökad protektionism, när den är viktigare än någonsin.

Anf. 219 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Vi står upp för det regelverk som finns inom EU, men vi gör inga särregler i Sverige. Det är därför vi säger nej. Särregler vill vi inte ha, för det kommer att bli sämre för exportindustrin.

Det företag som inte har etik i dag får inte sälja några varor. Så enkelt är det. Det där sköter marknadskrafterna om. Vi behöver inte lägga på mer pålagor här i kammaren. Det kommer inte att underlätta för företagen. Det är alldeles för mycket pålagor redan.

Anf. 220 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Herr talman! Jag tog replik därför att jag noterade att ledamoten nämnde Karlshamnsverket och kol i sitt anförande. Det känns som om vi hänger kvar vid energidebatten som vi hade för några dagar sedan.

När ledamoten nämner Karlshamnsverket och att det är olyckligt att vi har fossila utsläpp från kolförbränning eller fossil verksamhet ger det en bild av att vi är överens här i kammaren om att de fossila utsläppen måste minska kraftigt nu i närtid för att vi ska klara att nå våra klimatmål och Parisavtalet och undvika de allvarliga konsekvenser som klimatförändringen innebär för människors liv, hälsa och egendom.

Men regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna lägger ju fram en budget där man sänker koldioxidskatten för kraftvärme och tar bort avgifter. Det kommer att leda till att vi får ökade fossila utsläpp från kraftvärmeverk och fjärrvärmeverk i Sverige. Det vill säga att regeringen aktivt bedriver en politik för att få fler Karlshamnsverk och mer fossila utsläpp.

Vad svarar ledamoten på detta?

Anf. 221 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Elin Söderberg!

Hur jag ser på det? Det är en konsekvens av att vi har stängt ned kärnkraften för fort och för tidigt och att det saknas energi. Då måste man underlätta för den energi som kan ersätta den nu när det är vinter genom att elda i fjärrvärmeverk och allting. Då måste man sänka energiskatterna, för annars kommer priserna att bli ännu högre. Det är helt nödvändigt att reglera det med skatter. Det är svaret på frågan. Men vi kommer inte att komma förbi att ha fossileldade värmeverk så länge vi har brist på el. Det har vi vintertid, inte sommartid.

Att vindkraften ska lösa det här är en dröm som inte finns. Vindkraften ger i dag ungefär 3 procent av elen 50 procent av årets timmar. Vi behöver ha el 100 procent av årets timmar, som kärnkraften ger – och vattenkraften, inte minst, som ni också vill ompröva. Det har regeringen stoppat tills vidare.

Att ompröva vattenkraften i det här läget, när vi har underskott på el, vore förfärligt. Det gäller att tänka hela vägen. Här har man börjat i helt fel ände. Man har börjat med att stänga kärnkraften. Nu när man gjort det ska man elektrifiera Sverige. Nu ska man bygga batterifabriker. Då har man ingen ström till det. Man har inte tänkt hela vägen – man har haft lite otur när man tänkt.

Anf. 222 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Herr talman! Jag noterar att Moderaterna och Miljöpartiet båda var med på en energiöverenskommelse 2016 om att vi skulle ha ett 100 procent förnybart elsystem i Sverige 2040. Miljöpartiet har arbetat aktivt mot detta mål. Det har också resulterat i ökad elproduktion i Sverige de senaste åren, en successivt ökad elproduktion som nu gör att Sverige är bland de största nettoexportörerna av el i Europa i ett läge där vi har ett stort energibehov. Det har varit en aktiv och väl genomtänkt energipolitik.

I det läge där vi behöver öka elproduktionen i närtid finns det alla förutsättningar att snabbt få igenom ökad vindkraftsproduktion som kan leverera. Det finns också förutsättningar att jobba kraftfullt med energieffektiviseringar.

Vi i Miljöpartiet lägger i vår budget stora satsningar på att snabbt få igenom energieffektiviseringar som skulle lösa situationen för de enskilda hushållen och företagen, som riskerar höga elräkningar, men också bidra till samhällsnytta i och med att vi tillgängliggör mer energi till andra.

Detta stöder dock inte Moderaterna och regeringen. I stället siktar man systematiskt in sig på att göra det billigare med fossila utsläpp – fossila utsläpp som leder till ökad klimatförändring och därmed ökade konsekvenser för människors hälsa, liv och egendom och ökade samhällskostnader för hela Sverige om vi inte hejdar klimatförändringarna.

Anf. 223 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Ja, man kan överdriva allting, men till dess att vi har kärnkraft är vi tvingade att använda det vi har. Det är vintertid vi behöver ha detta igång. Sommartid har vi ett visst överskott – det håller jag med om. Men vi har inte ökat den totala produktionen; det är nys. Vindkraft står för ungefär 3 procent av Sveriges el. Det avvecklas definitivt väsentligt fler terawattimmar framför allt i Ringhals och även i Oskarshamn 1 och 2. Det är alltså nys.

Om ledamoten Elin Söderberg värnar om minskade utsläpp rekommenderar jag henne att göra en resa till Indien, världens största land nästa år. Där bygger man just nu 300 nya kolkraftverk. I Tyskland startar man nu 27 nya kolkraftverk. Om vi nu har några fjärrvärmeverk och oljeverk som går tror jag tyvärr inte att det räddar världen om vi stänger av dem.

Sverige står för 1 promille av världens utsläpp. Skogen suger upp mer. Netto är vi alltså minusutsläppare. Men vill man sila mygg och svälja kameler ska man fortsätta med denna politik.

Anf. 224 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:

Herr talman! Tack, Kjell Jansson, det var mycket bra du sa om företagande. Det var nästan så att du också sa att fyra av fem jobb skapas i företag med färre än 50 anställda.

Jag är ändå tvungen att kommentera något när det gäller energifrågorna. Jag har två konkreta frågor.

Först skulle jag vilja göra ett klarläggande. Om jag läser Svenskt Näringslivs siffror rätt producerades 166 terawattimmar 2021 och 134 terawattimmar 2009. Vi producerar alltså mer energi i Sverige i dag. Vi producerar till och med 51 terawattimmar kärnkraft jämfört med 50 terawattimmar 2009, så det produceras även mer kärnkraft i dag.

Jag skulle vilja ställa en fråga om de små, modulära kärnkraftverken, som skulle kunna uppföras så snabbt. Jag skulle vilja förstå vilka de är och hur snabbt det kommer att gå att bygga dem. Det är min ena fråga.

Min andra fråga handlar om pristak för företagen. För vissa av företagen, framför allt de allra minsta, har elkostnaderna varit väldigt stora. För ett bageri eller en pizzeria är det svårt att ta igen detta helt och hållet på bakelser och bröd, så för några av dem är det helt livsavgörande att de får den här intäkten. Hur ska de göra? De flesta av dem har tio dagar till bokslut. Hur ska de bokföra den här kanske-intäkten från regeringen? Är det en upplupen Busch-intäkt eller en Busch-skuld? På vilket sätt ska de överleva årsskiftet?

Anf. 225 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Elisabeth Thand Ringqvist, för frågan! Om vi börjar med de mindre, modulära verken har jag inte namnet på de fabriker som tillverkar dem; det finns flera. Men vem som bygger dem är en teknisk fråga och även en upphandlingsfråga. Regeringen borde ge uppdraget till Vattenfall, till exempel, för att komma igång. Man kan faktiskt få upp de här på tre fyra år, har tillverkarna själva meddelat. Jag vet kollegor som har varit på ABB i Västerås, där man också står startklar för att bygga mindre, modulära kärnkraftverk.

Jag tror alltså att tekniken finns och att intresset för att göra det är jättestort. Men det krävs också att någon beställer. Jag tror att regeringen måste skriva regleringsbrev om detta, för jag tror inte att intresset är så stort i styrelserna. Vattenfall gör tv-reklam om att man ska bygga havsvindkraft. Det är ren obstruktion mot regeringen, anser jag.

Nästa fråga gällde företagsstöd för el. Det är en fråga som nu utreds av Näringsdepartementet. Det är en besvärlig fråga, för när man ger elstöd handlar det också om att vara konkurrensneutral. Den frågan är svår för mig att redogöra för här i kammaren eftersom departementet inte är klar med den. Men det pågår ett intensivt arbete, och det är bråttom – du har helt rätt i det.

Anf. 226 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:

Herr talman! Tack, Kjell Jansson, för svaret på frågorna! Jag börjar med frågan om elpristaket. Det är verkligen bråttom, för vissa av dessa företag måste upprätta kontrollbalansräkning för att de inte har någon intäkt. Då kommer ett antal bolag att gå i konkurs eller hamna i väldigt stora trångmål nu under jul och nyår, fast de inte skulle behöva göra det. Jag förstår att frågan bereds, men det skulle vara bra att få veta om det finns någon så kallad nödlösning för dessa företag så att de kan överleva och inte behöver läggas ned i onödan.

När det gäller den andra frågan hänvisar regeringen ofta till de små, modulära kärnkraftverken. Om jag har förstått det rätt är det inte så många av dem som kan byggas omedelbart, även om modulariteten innebär att de produceras i en fabrik med storskalig produktion och tanken därmed är att man ska få ned kostnaden. Detta är egentligen inte över huvud taget något som vi ska bestämma, utan det är marknaden som löser frågan. Men de som finns i USA och Kanada befinner sig fortfarande i en demonstrationsfas. De kommer inte att vara i uppskalningsbar fas och ge något som någon vill investera i förrän 2030–2035.

Till dess går det att bygga havsbaserad vindkraft motsvarande ungefär 70 terawatt, nästan tre Forsmark. Det ligger på regeringens bord; det är bara att hantera. Varför gör inte regeringen det nu, på kort sikt, för att lösa frågan?

Prot. 2022/23:43

20 december

Näringsliv

Anf. 227 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman och Elisabeth Thand Ringqvist! Om vi börjar med havsvindkraften är det fritt fram att bygga. Men man får själv betala ledningsnät. Ursprungligen skulle vi subventionera ledningsnät för att bygga upp dessa monster ute i sjön. Detta skulle läggas på hushållen i form av nätavgifter, vilket skulle innebära minst 5 000 per villahushåll i höjda nätavgifter. Jag skulle med kraft avråda från detta.

Dessutom är det tveksamt att bygga dessa ur försvarssynpunkt. Vi vet vad som händer på andra sidan Östersjön; vi har ett krig där. Även försvaret har synpunkter på detta. Det finns också andra aspekter. Jag såg till och med att Sjöfartsverket var kraftiga motståndare till detta.

Låt dem bygga ledningarna själva, så får vi se om det blir lönsamhet i detta. Jag har svårt att tro det. Även här är det långa tillståndprocesser, precis som för grejer på land.

När det gäller de modulära kärnkraftverken har vi fått svaret att det går att få upp dem på tre till fyra år. Det är naturligtvis en teknisk fråga; det är vi överens om. Jag kan inte ge mer svar än så här och nu.

När det gäller elprisstödet tittar Regeringskansliet och Näringsdepartementet på detta. Personligen har jag en lösning, men den kan jag inte berätta om här i kammaren. Detta måste nämligen beredas av regeringen.

Det här är inte så svårt. Om företag har det svårt kan de kontakta Skatteverket och begära anstånd med att exempelvis betala in skatt. Det tror jag att de kan få utan att regeringen lägger sig i. Det skulle jag föreslå om någon ringer mig och frågar, och det gör faktiskt någon. Då tipsar jag om det.

Anf. 228 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag har god lust att börja mitt anförande med allt annat än det jag har skrivit ned, med allt vad vårt utgiftsområde verkar innefatta. Men, herr talman, jag ska försöka hålla mig till mina punkter. Det handlar om näringsutskottets betänkande 1, *Utgiftsområde 24 Näringsliv*. I betänkandet finns två beslutspunkter: mål för utrikeshandel, export och investeringsfrämjande samt budgetramarna för utgiftsområdet.

Jag vill börja med att klargöra att eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom detta utgiftsområde. Vänsterpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat. Därför, herr talman, redogör jag för vår syn på utgiftsområdet i ett särskilt yttrande.

Det gemensamma samhället vilar på att så många som möjligt vill, kan och får delta på arbetsmarknaden. För att åstadkomma en högre sysselsättningsgrad krävs goda förutsättningar för investeringar och företagande i hela landet, tillsammans med en aktiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik som bidrar till att arbetskraften utbildas så att efterfrågan på kompe-

tens kan tillgodoses. Vänsterpartiet vill att Sverige ska utvecklas som en kunskapsdriven nation. Små och medelstora företag, samverkan mellan stat och näringsliv, export, forskning, klimat och miljöhänsyn är viktiga beståndsdelar i utformningen av detta.

Jobb skapas när innovationer och nytänkande omsätts i nya produkter och tjänster, inte genom att man konkurrerar med lägre löner och sämre villkor. Små företag är en viktig motor för Sveriges näringsliv, inte bara för att dessa företag kan växa och bli stora utan också för att de i bästa fall kan driva på nya idéer och innovationer framåt. Sverige har goda förutsättningar att utveckla företagandet inom hållbarhet och energieffektivisering, vilket i sin tur kan driva på den här omställningen. Jag vill se en politik för små och medelstora företag som syftar till att skapa långsiktighet och goda förutsättningar för tillväxt men också trygghet för den enskilda företagaren och för de anställda i företaget.

Det finns inget egenvärde i att så många som möjligt ska vara företagare. Däremot finns det ett värde i full sysselsättning, nya innovationer och inte minst att människor får möjlighet att förverkliga sina idéer och kanske bli företagare. Politikens uppgift ska vara att skapa goda förutsättningar för att det ska bli möjligt.

Jag vill vidare framhålla industriernas betydelse. Mycket av det industrierna producerar är av samhällsviktig och avgörande karaktär, som till exempel material för välfärden, byggandet eller omställningen. Industrin står också för många arbetstillfällen. På vissa orter sysselsätter man majoriteten av den arbetsföra befolkningen, till exempel i min landsända.

Jag anser till Sverige ska vara i framkant när det kommer till industriell utveckling. Att industrin har möjlighet att ställa om är avgörande för hela Sverige. Satsningar på en stärkt transportinfrastruktur med fokus på järnvägsutbyggnad, klimatrenoveringar, ett robust elnät och förnybar elproduktion skulle i hög grad påverka industrin.

Faran som jag och Vänsterpartiet ser nu är att misslyckanden med elmarknad och prissättning riskerar att skrämja iväg de stora satsningar som industrin vill göra i omställningens spår. Sverige bör inse att vi inte är EU:s batteri eller dess samvete för ett misslyckat energisystem. Det enda riktiga för att inte riskera dessa satsningar är att införa det som egentligen heter Bekenmodellen. Vi har döpt om det till Sverigepriser för svenska konsumenterna. Detta är något som är görligt.

Handeln med omvärlden är däremot avgörande för Sveriges välstånd och utveckling när det gäller annat, som inte utgör samhällsviktiga funktioner. Jag vill se en rättvis handelspolitik som sätter människor, social rättvisa, djur, klimat och miljö främst och som fokuserar på samhällsvinster för alla och inte bara vinster för storföretagen. När handeln fungerar som bäst tillåter den utbyte av produkter och kreativitet som berikar livet för samtliga parter. Tyvärr råder inte en rättvis världsordning. Under de senaste decennierna har alltmer komplexa multilaterala handels- och investeringsavtal blivit vägen för världens rika länder att utnyttja de fattiga länderna.

Herr talman! Här passar det att jag lyfter fram den reservation som vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet under beslutspunkten om utrikeshandel och som Socialdemokraterna yrkade bifall till. Vi står givetvis bakom reservationen och yrkar också bifall till den.

Tillbaka till utgiftsområdet! Jag ska tala om Vänsterpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 24. Jag vet inte om jag behöver ta upp allt.

Anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* borde ha ökat med 30 miljoner kronor i jämförelse med regeringens förslag. Det hade möjliggjort satsningar via Rise på innovativa småföretag så att de kunnat tillämpa sin forskning i de statliga labben.

Anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* borde ha ökat med totalt 122 miljoner kronor i jämförelse med regeringens förslag. Ökningen innefattar flera satsningar. Drygt hälften av denna anslagsökning borde ha gått till ett riktat stöd till kvinnors företagande som skulle utgöras av två delar. Den ena delen skulle syfta till att underlätta yrkesnätverkande mellan kvinnor och den andra till att stödja kvinnors innovation. Resten skulle gå till kooperativ företagsverksamhet som är viktig för näringslivets utveckling.

Jag hade även velat se en ökning av anslaget 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* med 76 miljoner kronor i jämförelse med regeringens förslag. I rapporten *Innovationskritiska metaller och mineral – en forskningsöversikt*, som tagits fram på uppdrag av vårt utskott, konstateras att det finns en ”otillräcklig berggrundsgeologisk och malmgenetisk forskningsuppbyggnad i Sverige vad gäller innovationskritiska metaller och mineral” och att det krävs kunskapsuppbyggnad. Men man har inte fått några pengar. Sveriges geologiska undersökning har haft i uppdrag att kartlägga förekomsten av innovationskritiska metaller, men jag menar att myndigheten behöver mer resurser för detta.

I budgetpropositionen finns anslaget 1:24 *Elstöd* med ett belopp om 2,4 miljarder. Jag anser att riksdagen borde avvisa detta belopp till förmån för Vänsterpartiets förslag om Sverigepriser, som jag nyss nämnde. Hela detta anslag skulle då inte behövas.

Slutligen menar jag att ett nytt anslag borde ha införts inom utgiftsområdet för ett treårigt program för grön omställning i pappersindustrin. Vi vill tillföra programmet 150 miljoner konor för 2023. Genom programmet skulle pappersindustrin kunna få stöd för investeringar som innebär energieffektivisering och ökad produktion av förnybara bränslen, där det finns stora möjligheter för den nämnda industrin att bidra ytterligare. Detta skulle givetvis i förlängningen kunna bidra till större inblandning av biobränslen och därmed en ökning av reduktionsplikten med inhemskt biobränsle.

När det gäller de tillkännagivanden som regeringen redovisar som slutbehandlade har jag en annan uppfattning än regeringen om det som gäller Serverat. Regeringen anser att detta tillkännagivande är slutbehandlat och anför till exempel att en ny e-tjänst införts samt att en e-tjänst och en guide uppdaterats. Vidare uppger regeringen att anslutningskraven för kommuner har ändrats, vilket möjliggör för fler kommuner att ansluta sig till programmet. Men det framgår också att antalet kommuner som anslutit sig under perioden maj 2021 till mars 2022 bara är sju. Jag tycker inte att det räcker för att det ska anses färdigbehandlat.

Herr talman! Jag vill önska talmannen, utskottskansliets personal – Christina Ribbhagen sitter i hörnet av kammaren – och givetvis mina kollegor en riktigt god jul och fina helgdagar.

Anf. 229 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! För Kristdemokraternas räkning yrkar jag bifall till förslaget i betänkande 1 och avslag på motionerna.

Sverige behöver ett företagsklimat som lägger grunden för fler jobb. Nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker. De skapas när människor finner det mödan värt att starta och utveckla ett företag, förverkliga sina idéer och riskera sitt sparkapital.

Det är viktigt att lagar, skatter och regler utformas på ett sätt som gör att det är enkelt att starta och driva företag. De små och medelstora företagen, som ofta är familjeföretag, ska stå i centrum för utformningen av näringspolitiken.

Sverige behöver strukturomvandling i ekonomiska kriser. Jag vill uppehålla mig lite grann vid familjeföretag. Ny forskning som presenterats säger att familjeföretag som grupp behåller fler jobb än andra företag, särskilt under kriser. Därför är familjeföretagen viktiga för att mildra krisers negativa effekter.

Familjeföretag är mer motståndskraftiga, långsiktiga och stabila ägare, och de är viktiga för hela landet. Dessa företag ser sitt ägande inte bara i rapporter för Q1 eller Q2 utan för första årtiondet och andra årtiondet.

Eftersom familjeföretag bygger på att nästa generation tar över behövs stabila regler över tid. Dessa företag skapar inte bara värdefulla bidrag till vår bnp, utan de skapar också en kultur där de ser närsamhället och civilsamhället som en resurs, vilket är betydande för vårt gemensamma bästa och stabiliserar samhället.

Under finanskrisen minskade sysselsättningen betydligt mindre i familjeföretag än i icke-familjeföretag, vilket medförde att de hade en konjunkturstabiliserande effekt på svensk sysselsättning och därmed bidrog till motståndskraften i det svenska näringslivet.

Herr talman! En mångfald av aktörer inom välfärdssektorn är en förutsättning för att ideellt driven och idéburen vård och omsorg ska kunna växa fram och drivas. Vi vill göra mer för att ge sådana organisationer möjlighet att bedriva verksamhet på välfärdsområdet.

Att stänga möjligheten till privat driven välfärdsverksamhet i företagsform kommer inte att förbättra möjligheterna för ideellt driven vård och omsorg att startas och drivas – tvärtom. När valfrihetssystem som LOV avskaffas drabbar det även idéburen verksamhet.

De som bygger äldreboenden, sjukhus och vårdcentraler arbetar i privata företag, som oftast är grundade av män. De som däremot arbetar med vård och omsorg i dessa byggnader har under lång tid varit hänvisade till en offentlig arbetsgivare och har oftast varit kvinnor. När valfrihetsreformerna inom välfärdssektorn introducerades innebar det en stor förändring för de anställda i denna kvinnodominerade sektor.

Då skapades nya möjligheter för människor till kreativitet och entreprenörskap. Nya karriärvägar öppnades. Detta gav positiva effekter på kvinnors löneutveckling, inte minst då antalet arbetsgivare ökat. Reformerna har inneburit positiva effekter för kvinnligt företagande. Valfriheten i välfärden skapar förutsättningar för ett jämställt Sverige.

Herr talman! För att möjliggöra en fortsatt stark utrikeshandel, med positiva effekter på ekonomin som helhet, verkar regeringen för en öppen internationell handel och främjar användningen och utvecklingen av inter-

nationella standarder som stöder genomförandet av Parisavtalet och Agenda 2030.

Målet för utrikeshandel och export- och investeringsfrämjande är en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar. Där måste det handla om att främja en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel. Ökat handelsutbyte med omvärlden är värdefullt för hela Sveriges ekonomi. Utländska direktinvesteringar i Sverige bidrar till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet.

Herr talman! Jag kan inte lämna denna talarstol utan att prata om stärkt omställningskapacitet, strategisk forskning och innovation. Det är viktiga områden som många i vårt land kanske inte går och tänker på varje dag. Men det gör jag. Vi kristdemokrater är väl medvetna om att det krävs kraftfulla förändringar och innovation för bland annat klimatomställning. Vi ser fördelarna med forskning och innovation för att nå klimatneutralitet.

Drivande för efterfrågan är utvecklingen av ny teknik som behövs för att uppnå klimatneutralitet och för att nå FN:s globala mål i Agenda 2030.

Ett utsläppsområde som har stor påverkan på klimatet är transportsektorn. För att uppnå en fossilfri och hållbar transportsektor krävs genomgripande förändring. Fordonsindustrin har tillsammans med akademi och offentlig sektor en central roll för att Sverige ska klara denna omställning.

Under året har den globala efterfrågan på många metaller och mineral fortsatt att öka och förväntas öka ytterligare under flera årtionden framöver. Det gäller såväl basmetaller som kritiska metaller och mineral, vilka bland annat används i laddbara fordon, vindkraftverk och solpaneler.

Som kristdemokrat är jag glad att riksdagen har tillkännagett för regeringen att den snarast bör vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndprocesserna för bland annat gruv- och mineralnäringen.

För att nå målet för näringspolitiken behövs såväl nya företag som tillväxt i befintliga företag. Snabbväxande företag har betydelse för skapandet av nya arbetstillfällen.

Det svenska näringslivets innovationsförmåga och förnyelse bedöms vara fortsatt god. Vi behöver fortsätta att stärka förutsättningarna för innovation och förnyelse, och för landsbygden är detta givetvis särskilt viktigt.

Det svenska näringslivet är ett drivhus för välstånd och innovation men numera också en viktig miljörelse – världsledande i hållbarhet och grön omställning. Regeringen kommer att vara en offensiv partner i det arbetet, liksom Kristdemokraterna. Alla de företagsamma människor som skapar jobb, välstånd och dynamik förtjänar vår respekt. Fri ekonomi och fri företagsamhet är grunden för vårt välstånd.

Anf. 230 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman! Utgångspunkten för svensk företagsamhet och svenska företag är bister, men den kan bli ganska bra.

Vi har ett konjunkturläge som är oerhört dystert, vilket flera före mig har varit inne på här. Vi kan se fram emot en inflation på över 11 procent under första kvartalet. Marginalerna för företagen går därmed ned. Vi kan också se att vi kanske har räntor på uppemot 3 procent om ett år. Detta gör att företagen inte kan investera. Med låga marginaler får vi låga vinster och inga möjligheter att investera. Detta innebär att företag kommer att behöva säga upp många människor.

Kostnaden för boende gör att människor kommer att ha mycket mindre kvar att konsumera för, vilket gör att många tjänsteföretag får en otroligt tuff tid framöver, nu när de precis har kommit ur covidkrisen.

Av de som är arbetslösa i dag har 75 procent svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, antingen för att de varit borta från arbetsmarknaden under lång tid eller för att de är unga och har svårt att få sitt första jobb. Att då göra som regeringen och ta bort den halverade arbetsgivaravgiften för unga är ett katastrofalt förslag, säger många av de företag som har anställt unga de senaste åren.

Centerpartiet vill behålla nedsättningen, men vi vill gå längre och halvera arbetsgivaravgiften för löner upp till 22 000. Det spelar ingen roll vilken typ av låglönejobb det är – eftersom arbetsgivaravgiften upp till en tredjedel ändå är ren skatt på arbete tycker vi att det är helt riktigt och rimligt att den försvinner. Detta hade varit viktiga åtgärder i det konjunkturläge vi är i. För mig och Centerpartiet framstår den åtgärd man väljer att göra just nu som obegriplig.

Herr talman! En annan viktig fråga för företagen är regelförenklingarna, som många har varit inne på. Det är dels de regler som vi ska se till aldrig blir så krångliga för företagen och som vi fattar beslut om i kammaren, dels de regler som vi vill förenkla och där vi har gjort fel en gång i tiden och där myndigheter kanske har lagt på några extra lager av regler. Dessa ska vi jobba för att ta bort.

Jag tror inte att någon har varit så ivrig att förbättra för företagen på just regelområdet som statsrådet Maud Olofsson var när hon var näringsminister. Då var hon en garant för att detta hade högsta prioritet för varje departement och myndighet. Då skapades också Regelrådet så som det ser ut i dag, och det var en ganska innovativ konstruktion. Vi tittade på vad som fanns i Holland, Storbritannien och några andra platser och tog det bästa som fanns och skapade Regelrådet. I dag, herr talman, är Regelrådet viktigt men har undermåliga förutsättningar att göra ett bra jobb.

Fram till förra hösten var jag själv ordförande för Regelrådet. Trots att vi lämnade förslag på förslag till regeringen kunde jag se att man inte ens orkade genomföra en jämförelse för att se hur vi stod oss och mätte oss mot andra OECD-länder. Vi påtalade från Regelrådets sida att Regelrådet kommer in för sent i lagstiftningsprocessen. Detta har varit ett problem sedan dag ett, men det har också varit något som man under en process ville förbättra.

Regelrådet är för klen, och det är undangömt på Tillväxtverket. Därför är det viktigt att skapa en egen myndighet av Regelrådet. Detta har också Centerpartiet finansierat i den här budgeten. Dessutom är det viktigt att säkerställa att Regelrådet kommer in tidigare i lagstiftningsprocessen så att man kan säkerställa att reglerna inte blir så där krångliga som de blir. Framför allt behöver detta göras eftersom myndigheterna sedan tolkar reglerna utifrån vad de gillar; lite som en dålig Sibyllakorv som man vill ha extra allt på.

Dessutom bör Regelrådet omfattas av att mäta handläggningstider. För är det någonting som i dag är ett mycket större problem än det någonsin var när Regelrådet skapades, så är det handläggningstiderna. Och man måste ge Regelrådet möjlighet att bita ifrån. Det är inte så komplicerat att göra, men regeringen har nu valt att lägga in detta i en utredning som har en ganska oviss tidsplan.

En tredje fråga, herr talman, som är väldigt viktig för företagen, är att de svenska företagen, de världsledande svenska företagen, har tagit klimat-hotet på allvar. De, liksom många andra, tycker att klimatfrågan är vår tids ödesfråga, och de vet att kunderna går till företag som jobbar hållbart och smart. Och aktieägare vet att man gärna investerar i företag som om tio år kommer att vara hållbara.

Centerpartiet har ett mål om nettonollutsläpp 2040 – det är om 18 år. Det är möjligt genom digitalisering, elektrifiering och automatisering. Vi är ju ett av de få länder som egentligen har allt i hela värdekedjan – från gruvan till spetstekniken. Vi har också entreprenörerna som kan göra det. Men det är fortfarande så att problemen med tillståndsprocesserna snarare har accelererat än lösts. Och det är för klent finansierat. Det sänder helt fel signaler när vi skruvar ned våra mål inom klimatområdet, när USA inte gör annat än öser på.

Vi måste sätta mål som är tydliga för klimatomställningen så att företagen vet att vi i Sverige fortfarande tycker att detta är väldigt viktigt och att Sverige kan vara en pionjärmarknad på så många områden. Och vi måste bjuda in världen – världens innovation, forskare och företag – för att fortsätta att investera i det här. Och det är inte bara batterier eller grönt stål det handlar om. Det är också material, mjukvara och mängder av produkter som finns i hela värdekedjan som har att göra med att säkerställa att vi har en ledande teknik för klimatomställning.

För vi kan då inte bara lösa våra egna klimatutmaningar utan också vara en del i att lösa utmaningar som finns i andra delar av världen. Det finns bra lösningar på hur mer kapital kan komma till den gröna omställningen.

Och det är faktiskt inte så, som jag hör från vissa delar av Tidöpartierna, att vi väljer teknik. Vi väljer inte teknik. Vi har valt utmaning. Vi har valt klimatutmaningen. Vilken teknik som ska lösa det är helt öppet, och det ska vi inte lägga oss i.

Anf. 231 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Ett fritt och starkt näringsliv är en förutsättning för ett fritt och starkt samhälle.

Politiken ska skapa förutsättningar för detta. Sverige behöver fler liberala reformer som stärker vår konkurrenskraft och skapar förutsättningar för Sveriges företag.

Vi ser i dag hur mycket av svensk industri och produktion står inför stora utmaningar, dels som en konsekvens av pandemins följd effekter, dels som en följd av omvärldshändelser som den ryska invasionen av Ukraina. Ökade energipriser och hög inflationen utgör betydande utmaningar för delar av näringslivet. Det är av stor vikt att politiken har fokus på det som krävs för att stötta Sveriges företag och näringsliv: internationell samverkan för fortsatt frihandel, en stark exportindustri, en återuppbyggnad av det svenska energisystemet, satsningar på infrastrukturutbyggnad och lättnader från byråkrati och administration.

Allt detta är bra. Vidare behöver vi också bevaka att Sverige inte halkar efter i de infrastruktursatsningar som nu görs på annat håll i Europa. De kan få stor betydelse även för svensk export, inte minst den som vi planerar för i norr. Och tittar vi på den Fehmarn Bält-förbindelse som nu byggs mellan Danmark och Tyskland kommer den att korta restiderna mellan

Sverige och kontinenten ytterligare. Flaskhalsar på den svenska sidan, som över Öresund, behöver åtgärdas och byggas bort. För ett litet, exportberoende land som Sverige är det helt nödvändigt att vi inte halkar efter när andra länder bygger sina marknader närmare varandra.

Herr talman! Det går inte heller att ha en debatt om det svenska näringslivet utan att prata om den mycket bekymmersamma energisituationen. Vi har i de södra delarna av landet en akut situation där vi snabbt behöver få på plats mer lokal energiproduktion. Företagen går på knäna, och det är mycket osäkert om alla kommer att klara sig igenom den kris vi befinner oss i.

Det finns mycket vi behöver göra. Elstödet är en helt nödvändig faktor. Det är också ett första steg där vi kommer att fortsätta att bevaka frågan mycket noga framöver. Lika viktigt är att vi i dag tar de steg som behövs för att vi aldrig mer ska hamna i den här situationen. Vi behöver få på plats ett mycket mer stabilt energisystem.

Avslutningsvis, herr talman! Fria marknader, fria företag och fria individer är värderingar som Liberalerna kämpat för sedan vi började organisera oss som parti. Det är också förutsättningar för det öppna och demokratiska samhället. Och det är vad den här regeringen har fokus på.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag inom utgiftsområde 24 Näringsliv.

Anf. 232 ELIN SÖDERBERG (MP):

Herr talman! Miljöpartiet har under många år i regering aktivt arbetat för en stark grön näringslivsutveckling och den gröna industrirevolutionen. Genom resultatutveckling politik och ett starkt och engagerat näringsliv kan Sverige bli en världsutställning för ny teknik, innovationer, hållbart samhälle och stärkt konkurrenskraft.

Om Sverige fortsatt ska kunna locka till sig investeringar i miljardklassen behöver klimatarbetet fortsätta. Här ser vi i Miljöpartiet tre utmaningar som är centrala för att den gröna industrirevolutionen ska rulla vidare och leverera samhällsutveckling, ökad välfärd och klimatnytta.

Jag vill börja med att nämna kompetensförsörjningen. På många orter har vi i dag väldigt låg arbetslöshet och rekryteringsbehov som vida överstiger arbetskraftsreserven. I norra Sverige, där jag kommer ifrån, är detta särskilt tydligt. Det handlar om tiotusentals människor som välkomnas att flytta in och bygga sitt hem och framtid i norra Sverige för att personalförsörjningen ska fungera.

Redan i dag ser vi hur verksamheter som är beroende av varandra slåss om samma personal. För att trygga kompetensförsörjningen till den gröna industrirevolutionen behöver personalförsörjningen till hela samhället säkerställas. När samhällen växer behövs fler lärare, fler frisörer, fler kockar och fler sjuksköterskor. Alla människor har en värdefull roll i vår gemensamma samhällsutveckling.

Men, herr talman, regeringen och Sverigedemokraterna bedriver en politik som syftar till att aktivt göra det svårare för människor att ta arbete, flytta till och bygga sig en framtid i vårt land. Det är en politik som kommer att försvåra kompetensförsörjningen, försämra näringslivsutvecklingen och hämma svensk konkurrenskraft. Regeringens och Sverigedemokraternas politik hämmar alltså näringslivsutvecklingen.

Det andra jag vill nämna är tillståndprocesser. För att få till en snabb omställning är effektiva och förutsägbara tillståndprocesser viktigt.

Bolag och myndigheter lyfter fram vikten av samverkan och dialog för snabba tillståndprocesser. Det är därför viktigt att myndigheterna arbetar rådgivande och myndighetsutövande samtidigt för att bolagen ska få tydlighet i vilka underlag som behövs för snabb prövning.

Resurser till myndigheterna behövs så att det finns tillräckligt många handläggare för att hantera alla ärenden. Det är centralt att insatser görs där de de facto ger effekt på tillståndprocesserna. Det är mot den bakgrunden oroande att Moderaterna återkommande nämner ändringar i miljöbalken när tillståndprocesser kommer på tal. Försämringar i miljöbalken skulle riskera människors lokalmiljö och även bolagens miljöprofiler utan att komma åt en faktisk påskyndning av tillståndprocesserna.

I budgeten ger dessutom regeringen och Sverigedemokraterna myndigheterna alldeles för lite resurser för att dessa ska kunna bygga upp och upprätthålla effektiva tillståndprocesser. Regeringens och Sverigedemokraternas politik hämmar alltså näringslivsutvecklingen även på detta område.

Det tredje jag vill nämna är el och effekt i närtid. För att gå från plan till investeringar behöver bolagen veta att de kommer att tilldelas den effekt och den el som de behöver för verksamheten. Utbyggnad av elproduktion nu, i närtid, är därför centralt för att kunna möta behoven inom industrin.

Vi i Miljöpartiet vill bekosta landanslutningar för havsbaserad vindkraft. Landanslutningarna är en del av stamnätet, och därmed en del av den grundläggande samhällsinfrastrukturen. Vi vill också genomföra förslagen i Incitamentsutredningen för att öka incitamenten för kommunerna att planera för förnybar elproduktion. Vi vill också införa en elbonus så att vi får resurser till de kommuner som har elproduktion och som planerar för att bygga elproduktion.

Men, herr talman, regeringen och Sverigedemokraterna väljer i stället att rycka undan mattan för den havsbaserade vindkraften och försvåra utbyggnaden av el nu i närtid. Regeringen och Sverigedemokraterna lägger alla ägg i kärnkraftskorgen – kosta vad det kosta vill! Det skapar stora osäkerheter för det svenska näringslivet.

Den otydlighet och ryckighet som har uppstått i och med att regeringen och Sverigedemokraterna nu driver igenom sin energipolitik är mycket olycklig. Den ena dagen vill man göra ett elområde av hela Sverige. Den andra dagen säger man: Nej, det ska man nog inte göra.

Näringslivet är lyhört inför politiken. Näringslivet efterfrågar långsiktiga spelregler. Vi i Miljöpartiet skulle vilja se ett arbete där vi jobbar vidare med att stärka den gröna näringslivsutvecklingen och den gröna industrirevolutionen.

Anf. 233 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Elin Söderberg nämner att Moderaterna och Sverigedemokraterna vill förenkla miljöbalken. Och det är klart att vi vill. Vilket trassel det är!

Cementa är ett exempel. Vartenda byggprojekt står på spel om inte Cementa får ett långt tillstånd – även vindkraftsfundament, som Elin Söder-

berg vill ha. Vi måste förstå hur ett samhälle fungerar och inte gå och drömma om saker och ting.

Jag kan än en gång ta ett exempel jag tog upp i den förra debatten. Ute på Yxlan i skärgården fanns ett fantastiskt varv under kriget med 130 anställda. Det var ett av de största företagen under kriget. Av olika skäl har inte generationsskiftet fungerat. Den förra generationen gjorde inget åt varvet, och det låg för fåfot. Nu ville nästa generation starta upp varvet, flytta ut i skärgården och anställa folk. De lämnade in ansökan i god ordning, och kommunen tillstyrkte. Då överklagade en fritidsboende etableringen, och länsstyrelsen, som Miljöpartiet vill stärka, gick in och sa nej. De får inte starta upp varvet.

Är det att se till att företag växer? Är det att se till att skärgården växer? Är det att se till att landsbygden växer? Nej, det är att göra Skansen av skärgården. Det är det Miljöpartiet gör med sin politik.

Anf. 234 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Herr talman! Att göra Skansen – Miljöpartiet vill inte göra Skansen av skärgården. Vi ser en fantastisk möjlighet för samhällsutveckling i hela landet.

När det gäller Cementa behöver vi råvaror och material till hela samhället. Men förutsättningarna för vad det är för samhälle vi långsiktigt vill ha behöver vi också se över. Ska vi säkra att vi har rent dricksvatten och grundvatten? Det är de här frågorna som ställs mot varandra.

Vi är i ett läge där vi ser att vi dels har en klimatförändring som kommer att försvåra vattenförutsättningarna, dels har lokala konsekvenser som riskerar att leda till att vi har en befolkning som står utan tillförlitliga vattentillgångar, som är den grundläggande basen för våra liv och vår livskvalitet. Då behöver vi också se till att vi skyddar dem.

Där har vi i Miljöpartiet arbetat systematiskt med flera olika åtgärder för att se till att vi kan få bredare resursanvändning, effektivare resurshandling och materialanvändning och mer cirkulära system. Vi ska se till att vi hittar råmaterial och varor från flera olika källor så att vi inte är beroende av en enskild aktör för en så grundläggande försörjning för samhället som cementproduktionen är.

Anf. 235 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman och Elin Söderberg! Man kan stänga Cementa – absolut. Sedan kan vi köra hit cement från Kina. Det går ju också – om det nu är mer miljövänligt att transportera med båtar som går på olja och kol från Kina. Det kan man göra om man tror att det är en långsiktig miljöåtgärd. Om det ska vara hållbart måste man ha det här i närområdet när vi nu har det.

Vattenbrist, som Elin Söderberg pratar om, är vi inte ens nära i Sverige. Vi har väldigt gott om vatten och en fantastisk vattenkvalitet.

Jag vill också fråga Elin Söderberg apropå miljöbalken och strandskyddet om hon tror att det gynnar landsbygd och skärgård att ha så rigida strandskydd och en så rigid miljöbalk att man inte får bygga någonstans. Om man har någonting som man äger blir man rik på kuppen i skärgården, för nästan ingen annan får bygga. Och om den lokala byggnadsnämnden, som jag sitter i hemma i Norrtälje, skulle ge tillstånd och någon annan

sedan överklagar till länsstyrelsen kan ni ge er katten på att den river upp det och säger nej.

Detta görs, med grumliga argument, med hänvisning till miljöbalk och strandskydd, och så vill inte jag ha det. Jag vill minska länsstyrelsens makt, inte öka den. Hur vill Elin Söderberg göra? Tror hon att det är bra för tillväxten och företagandet att ha en stark länsstyrelse?

Anf. 236 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt för en hållbar samhällsutveckling där vi har livskvalitet för alla invånare i vårt land att vi har myndigheter med hög kompetens och resurser att upprätthålla de lagar som vi gemensamt stiftar här i riksdagen. Och det är det våra myndigheter gör och ska göra. Om man vill ändra dessa lagar kan man föreslå något annat och debattera det här i dag.

Kjell Jansson nämner import av cement från Kina. Jag undrar om det är det Kjell Jansson vill ha eller föreslår. Det är i alla fall ingenting som Miljöpartiet driver, så annars är det ingenting vi behöver diskutera här.

Jag var tydlig med att Miljöpartiet vill säkerställa en hållbar försörjning av samhällsviktiga råvaror och att vi ska jobba för ett cirkulärt samhälle och en cirkulär ekonomi. Vi vill jobba med att utnyttja resurserna i samhället effektivt. Naturresurserna är begränsade, och ett hårt och exploateringsdrivet utnyttjande av dem försämrar också vår livskvalitet och våra förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling samt våra förutsättningar för en aktiv näringslivsutveckling.

Vi har inte vattenbrist i Sverige, men på Gotland har vi särskilda förutsättningar. Vi ser också att vi till följd av klimatförändringarna får förvärrade situationer när det gäller grundvattnet inom flera regioner i Sverige. För mig och Miljöpartiet är det centralt att vi har god och säker tillgång till vatten i hela vårt land, för alla våra invånare, var de än bor.

Anf. 237 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! Sverige står inför en tuff tid med hög inflation, lågkonjunktur och höga elpriser. Hushållen och företagen är hårt ansatta. Det gäller inte minst de små och medelstora företagen.

Det som har byggt Sverige starkt är en välfärd i världsklass kombinerat med en handelspolitik som är rättvis, hållbar och ger ett starkt skydd för arbetstagares villkor. Länder i hela världen förundras över Sveriges förmåga att vara ett världsledande innovationsland med mängder av företag som konkurrerar på en global marknad. Hur kunde ett land med 10 miljoner människor på jordklotets nordligaste del bli så välkänt och konkurrenskraftigt?

Reformer som allmän sjukvård och allmän skolgång, avgiftsfri högre utbildning och barnbidrag, liksom flera andra välfärdsreformer, har skapat ett land där alla ges möjligheten att – misslyckas. I Sverige får nämligen universitetsstudenter pröva sina kunskaper och testa sina idéer utan ett överhängande studielån som begränsar möjligheten att ta risker.

Den trygga välfärdspolitiken gör också att vi är ett attraktivt land att arbeta i. Den svenska modellen ger långsiktiga spelregler på marknaden, och det ger såväl arbetstagare som arbetsgivare trygghet i en annars orolig värld.

Herr talman! Sverige är inte enbart ett land som det är tryggt att arbeta i utan också ett väldigt fint land. Med våra höga fjäll, djupa sjöar, historiska städer, världsunika skärgårdar och fina stränder är vi ett attraktivt resmål för många. Svensk besöksnäring har en enorm potential att bidra med nya jobb, innovation och utveckling av besöksmål på ett sätt som gör att platser blir mer attraktiva även för dem som bor och verkar där till vardags.

Besöksnäringen fick betala ett högt pris när coronapandemin bröt ut, och många räddades av de stödpaket som delades ut. Många finns dock inte kvar i dag. Besöksnäringen lider än i dag av sviterna från coronapandemin, och med en stundande ekonomisk kris ser utsikterna inte ljusa ut.

Vi socialdemokrater vet att staten behöver spela en aktiv roll i näringspolitiken. För att lyckas med den antagna besöksnäringstrategin krävs det att stat och näringsliv tillsammans arbetar för att göra Sverige till en kvalitetsdestination. Därför tillför vi socialdemokrater ökade resurser till turistfrämjande insatser. Det handlar både om att stärka Visit Swedens förståelse om marknadsföring för Sverige och om näringsidkarens möjligheter att skapa fler jobb genom verksamheter med god kvalitet.

Herr talman! Vi socialdemokrater vet att en aktiv näringslivspolitik ger resultat. Det manifesteras allra tydligast i den gröna industriella revolutionen i norr, och det visas i den förra regeringens life science-strategi där en god samverkan mellan stat och näringsliv skapar förutsättningar för framtidens välbefinnande i enlighet med Agenda 2030. Det finns mycket att vara stolt över och många företag att glädjas åt.

Jag blir dock orolig över den nuvarande regeringens inställning till våra gemensamt uppsatta klimatmål. Vi vet att många av de goda innovationer som kommer ut på marknaden i dag är utvecklade för att vi ska kunna ställa om och att vi har goda förutsättningar att vara världsledande i den globala omställning som behöver göras. Men sänkta ambitioner från regeringen och Sverigedemokraterna gör att våra företag inte längre kan lita på statens intresse av att vara med i den gröna omställningen och kanske får se sig omsprungna av andra länder.

Sverige ska ha högt uppsatta klimatmål därför att vi måste ha det. Vår generation är den sista som kan göra något åt de klimatförändringar som orsakats av människans utsläpp. Vi behöver göra omställningar för att undvika översvämningar, skogsbränder och smältande isar som leder till högre vattennivåer. För att använda de ord som FN:s generalsekreterare yttrade på COP 27 i Egypten: Vi är på en motorväg, raka vägen mot klimatförändringar, med foten på gaspedalen.

Det är många i den här kammaren som vägrar se verkligheten och inse att klimatomställningen inte är ett val utan en nödvändighet. Omställningen behöver göras; så är det. Men vi har en möjlighet att satsa oss ur den här krisen och göra Sverige världsledande inom grön industri, hållbar matproduktion, förbättrad hälsa och hållbar turism. Klimatkrisen är vårt största hot, men klimatomställningen är kanske vår största möjlighet.

Vi socialdemokrater är beredda att satsa Sverige ut ur krisen och se till att vi på andra sidan är ett världsledande land som har säkrat jobb och innovationer och skapat ett samhälle där människor lever i ökad jämlikhet och med högre livskvalitet som resultat. Det är vad vi socialdemokrater vill att Sverige ska vara, och alla näringar är viktiga för att detta ska ske.

Än viktigare är dock att regeringen inser möjligheterna med omställningen och värnar Sverige-bilden som något synonymt med kvalitet och hållbarhet. Just nu är Sverige-bilden inte sådan. Världen ser med oro på Sveriges sänkta klimatambitioner, och det påverkar svenska företags rykte som innovativa, klimatansvarsfulla företag vars produkter konkurrerar med de bästa i världen.

Herr talman! Vi socialdemokrater kommer att göra allt för att få med hela samhället i den gröna omställningen – och för att staten, näringslivet, fackföreningsrörelsen, civilsamhället och akademien ska göra det tillsammans.

(Applåder)

Anf. 238 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Mycket klokt har redan sagts i den här debatten, men jag skulle vilja säga något särskilt om handelspolitiken.

Handelspolitiken handlar om hur vi bygger vårt välfärdssamhälle. Sveriges välstånd har byggts genom en generell välfärdspolitik och en ekonomisk politik för full sysselsättning som grundar sig på vårt handelsutbyte med övriga världen. För ett litet, exportberoende land som Sverige är handeln helt avgörande för vår möjlighet att skapa välfärd, tillväxt och jobb i landet. Det är en av de bärande pelarna i vår ekonomi.

Vår export står för nästan hälften av Sveriges bnp och gör att ungefär 1 ½ miljon svenskar har ett jobb att gå till. En ökad handel och export innebär alltså fler medarbetare i vården, fler lärare i skolan och fler poliser i samhället. Det är därför vi vill öka anslaget till exportfrämjande verksamhet med 15 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Herr talman! Handelspolitiken är också ett av våra viktigaste verktyg i arbetet med att bidra till en mer jämlik och rättvis omvärld. Handeln skapar jobb med anständiga arbetsvillkor och brygger mellan stad och land, och den möjliggör för oss att öka takten i den globala klimatomställningen.

När vi utformar vår handelspolitik måste vi dock ha i åtanke att den ekonomiska globaliseringen har gått väldigt snabbt men att politiken i flera avseenden har hamnat på efterkälken. Därför är det avgörande att Sverige står upp för en rättvis handel, det vill säga en handelspolitik som kan fördela globaliseringens vinster mer rättvist. Det är något som framgår tydligt av det nuvarande målet för handelspolitiken.

Jag noterar dock att regeringen inte längre vill prata om en rättvis handel utan ändrar målformuleringen, vilket är anmärkningsvärt. En rättvis handel är nämligen en förutsättning för en regelbaserad handel. Det är genom en rättvis handelspolitik som legitimiteten för den globala handeln kan förstärkas och förankras. Det är också en förutsättning för en hållbar handel, inte minst när det kommer till de sociala aspekterna.

Vi behöver en handelspolitik som värnar bland annat miljö och klimat, hälsa, djurvälstånd och arbetstagares rättigheter. Minst lika angeläget är även att denna politik bidrar till att uppnå Parisavtalet och Agenda 2030 samt att den tjänar män och kvinnor lika väl.

Herr talman! Världshandeln står just nu inför omfattande utmaningar i form av ökad protektionism, pågående handelskonflikter och ett krig i vårt närområde. I tider som dessa är det viktigare än någonsin att vi står upp för en rättvis handel. I det arbetet har Världshandelsorganisationen, WTO, en grundläggande roll. WTO måste reformeras och moderniseras för att

fortsatt kunna skapa förutsägbara och rättvisa spelregler i det multilaterala handelssystemet.

Sverige måste även vara en tydlig röst inom EU, särskilt under ordförandeskapet. EU:s inre marknad utgör den största marknaden för svenska varor och tjänster; mer än 70 procent av svensk export går till länder på den inre marknaden, vilket skapar nästan 800 000 jobb i Sverige. Därför måste vi fortsätta arbetet med att undanröja kvarstående handelshinder och även anpassa marknaden till nya förutsättningar. Det är avgörande dels för den fria rörligheten, dels för den gröna, digitala omställningen.

Därutöver behövs fler frihandelsavtal inom WTO och EU. Här måste Sverige fortsätta driva arbetet för handelsavtal som faktiskt tar hänsyn till alla aspekter av hållbarhet. Dessa avtal ska även slå vakt om arbetstagares rättigheter inte bara i Sverige och EU utan också resten av världen.

Slutligen vill jag säga några ord om det globala partnerskapet Global Deal. Det är ett centralt verktyg för en handel som främjar den sociala dialogen, förbättrar arbetsmarknadsrelationerna och ökar takten i den globala klimatomställningen. I dag består Global Deal av över 130 aktörer, varav 25 stater. Det finns stor potential att utöka och fördjupa samarbetet.

Det här var en tydlig prioritering hos den tidigare socialdemokratiska handelsministern. Men efter att ha ställt en fråga om Global Deal till den nya handelsministern anar jag dock att den nuvarande regeringens ambitioner inte är lika höga. Mitt senaste replikskifte här med ledamoten Kjell Jansson bekräftar detta.

Även om OECD har tagit över ordförandeskapet är det avgörande att Sverige fortsätter ta en ledande roll för att Global Deal ska utökas och utvecklas. På så sätt kan vi skapa en mer inkluderande, långsiktig och hållbar handel.

Herr talman! De protektionistiska vindarna blåser allt starkare och världshandeln är satt under stor press. Därför är det viktigare än någonsin att stå upp för en handelspolitik som skapar fler jobb, bättre välfärd och en mer rättvis och grönare omvärld.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Socialdemokraternas reservation. (Applåder)

Anf. 239 ANNA AF SILLÉN (M):

Herr talman! Skiftnyckel, kullager, blytlås, dynamit och respirator. Tetra Pak, Spotify och Skype. Listan kan göras lång över de uppfinningar som svensk entreprenörskraft utvecklat genom åren. Sverige må rent geografiskt vara det lilla landet i norr, men sett till företagande är vi en stor nation.

Lägger vi också till de naturtillgångar vårt land har i skog och mark och som av generationer av företagare förädlats till stora exportnäringar och högklassig livsmedelsproduktion är det lätt att konstatera att Sverige är ett land med fantastiska förutsättningar.

Ändå är det inte bland toppplaceringarna vi återfinner Sverige när det gäller tillväxten i Europa – tvärtom återfinns vi nu bland de länder som har sämre tillväxt, och samtidigt har svensk konkurrenskraft försvagats. Hur kunde det bli så?

Anledningarna är såklart flera, men tydligt är att tillväxttakten knappast avtagit när det gäller byråkrati och administration. Regelbördan har tvärtom ökat. Av en färsk rapport från Svenskt Näringsliv framgår att så mycket som varannan företagare upplever att reglerna är krångligare och svårare att förutse än tidigare. När det ägnas cirka tio timmar i veckan åt att hantera administration är det lätt att förstå att svensk företagsamhet knappast har någon snabbfil i konkurrensen med andra länder.

Tid är pengar, som alltid. 200 miljarder beräknas den sammantagna kostnaden vara för företagens regelbörda – för företagen, alltså, herr talman! Till det kommer den kostnadskarusell överbyråkratiseringen också orsakar svenska skattebetalare.

Bromsande byråkrati och betungande administration hämmar med andra ord svenska företags konkurrenskraft och lönsamhet och därmed landets tillväxt. Småföretagen, som skapar flest jobb, drabbas hårdast när entreprenörer får lägga mer tid på regelkrångel än på själva jobbet. Samtidigt står industrin och stampar i väntan på ändlösa tillståndsprocesser hos myndigheter som för länge sedan tappat förståelsen för näringslivets förutsättningar.

Onödig byråkrati, herr talman, går ofta hand i hand med politisk klåfingrighet. Alltför många företagare, inte minst på landsbygden, upplever att staten kör över dem i frågor där ägarrätten borde ha respekterats och skyddat verksamheten. Det krävs ett skifte i kultur och mindset på många plan, inte minst de politiska, för att vända utvecklingen.

Sverige behöver en rejäl avregleringsvåg. En avbyråkratisering som skulle gynna våra företagare skulle naturligtvis även bidra till att effektivisera staten, en välgärning i sig. Moderaterna gick till val med målsättningen att minska regelbördan för företag med 30 procent.

I regeringsförklaringen lyfte statsminister Ulf Kristersson särskilt fram vikten av ett fritt och starkt svenskt företagande. I den här första budgeten slås också fast att regeringen ska inleda ett arbete med att långsiktigt förbättra näringslivets förutsättningar. Skattelättnader och förenklingar med tydlig inverkan på entreprenörskap, småföretagande, forskning och investeringar kommer att vara särskilt viktiga för att skapa ett mer gynnsamt företagsklimat.

Extra viktig är förstärkningen av Regelrådet och det implementeringsråd som nu ska införas och som särskilt ska syfta till att minska regelbördan. Dessa råd bör ta ett brett grepp om frågan om hur man kan förenkla för företagande – inte bara göra en översyn av nya reglers konsekvenser. Även överimplementeringen av EU-regler måste få ett stopp, det måste rensas rejält i befintlig regelflora och reglers existensberättigande måste byggas på att man ställt sig frågan vilket problem de löser.

Även myndighetsutövningen bör granskas, och regleringsbrev bör peka ut en tydlig företagarlinje för de tjänstemän runt om i landet som hanterar näringslivsfrågor.

Herr talman! Det är företagande som är nyckeln till Sveriges välstånd, och det är fri företagsamhet som är nyckeln till utveckling. Med ett gott företagsklimat stärks förutsättningarna för fler svenska företagsidéer och uppfinningar som inte bara skapar de jobb som finansierar vår gemensamma välfärd utan också gör att vi möter framtiden bättre rustade med nya lösningar för de utmaningar och omställningar vi står inför.

Beskedet att Moderaterna tillsammans med samarbetspartierna nu går från vallöfte till verkstad när det gäller arbetet mot regelkrånglet är viktigt och välkommet. Det skapar förutsättningar för företagsamhet – och företagsamhet, herr talman, är hoppfullhet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 december.)

§ 21 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av ett krisinstrument för den inre marknaden

Näringsutskottets utlåtande 2022/23:NU10

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av ett krisinstrument för den inre marknaden (COM(2022) 459)

föredrogs.

Anf. 240 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! I dag debatterar vi subsidiaritetsprövningen av kommissionens förslag till förordning om inrättande av ett krisinstrument för den inre marknaden.

Jag vill börja med att understryka för kammaren och eventuella åhörare att debatten handlar om huruvida förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen, det vill säga om det är något som bör beslutas på nationell nivå eller på EU-nivå. Debatten handlar alltså inte om den politiska sakfrågan i sig.

Herr talman! Den fria rörligheten på den inre marknaden måste fungera även i tider av kris. För ett litet, exportberoende land som Sverige är en välfungerande inre marknad med fri rörlighet avgörande för att skapa jobb, välfärd och tillväxt. En välfungerande inre marknad är även en förutsättning för ökad tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft i hela Europa.

Olika medlemsstaters agerande efter pandemin och Rysslands invasionskrig i Ukraina visar att det är särskilt viktigt att värna principerna om fri rörlighet i krissituationer. Under pandemin drabbades medlemsländerna hårt av stängda gränser, leveransstörningar och handelsrestriktioner. Enskilda krisåtgärder vidtogs utan någon samordning eller kommunikation. Det visade hur sårbar den inre marknaden egentligen är.

Vi välkomnar därför EU-kommissionens förslag om ett krisinstrument för att säkra den fria rörligheten för personer, varor och tjänster även i tider av kris. De protektionistiska tendenser som stegrades under pandemin finns till viss del fortfarande kvar, och i krisens spår är det viktigare än någonsin att stå upp för en fri, hållbar och rättvis handel.

Det är tydligt att medlemsstaterna måste samarbeta och ta ett större ansvar vad gäller efterlevnaden av den inre marknads regler. Vi måste kunna ta oss igenom kriser tillsammans.

Herr talman! När det gäller de delar av kommissionens förslag som handlar om att säkerställa att den inre marknaden fungerar även i tider av kris vill jag understryka att vi inte gör någon annan bedömning än kommis-

sionen. Det vi däremot ställer oss frågande till är förslagen av mer intervernerande natur.

Förslaget innehåller bland annat bestämmelser om att säkra tillgången till varor och tjänster av strategisk betydelse. Det finns ett behov av att förtydliga hur dessa bestämmelser förhåller sig till den rättsliga grund som anges. Den rättsliga grunden för och behovet av kommissionens befogenheter behöver analyseras ytterligare – i annat fall finns det en uppenbar risk för att dessa bestämmelser kommer att inskränka medlemsstaternas nationella kompetens.

Vi anser även att förslagets förenlighet med proportionalitetsprincipen bör förtydligas vad gäller konsekvenserna för medlemsländerna och effekten på konkurrensen, särskilt när det gäller förslagen av mer intervenerande karaktär. Medlemsländerna har naturligtvis ett stort intresse av att kunna överblicka både kostnadsmässiga och faktiska konsekvenser. Det gäller även för företagen när det handlar om till exempel arbetsbörda och konkurrensförmåga.

Det är viktigt, herr talman, att det finns en rimlig balans mellan instrumentets syfte och intresset av att upprätthålla en fri och öppen marknad även i kristider. Mot denna bakgrund anser vi att det inte med säkerhet kan konstateras att förslaget i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Herr talman! Problematiken kring den rättsliga grunden och proportionalitetsprincipen är något som lyfts fram i flera remissvar, bland annat av Konkurrensverket, Kommerskollegium och Svenskt Näringsliv. Faktum är att detta även lyfts fram av regeringen. Regeringen bedömer också att förhållandet mellan den rättsliga grunden och bestämmelserna om varor och tjänster av strategisk betydelse behöver förtydligas. Regeringen går till och med ett steg längre och säger att vissa delar av förslaget kan behöva justeras för att det ska anses vara proportionerligt när det gäller de åtgärder som syftar till att säkra tillgången på varor och tjänster i krissituationer.

De utskottsledamöter som har reserverat sig delar regeringens bedömning. Den enda skillnaden mot vår bedömning är att de trots dessa oklarheter landar i slutsatsen att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Det är egentligen inte helt tydligt vad regeringen tycker, men regeringen verkar landa i något slags villkorat godkännande av subsidiaritetsprövningen som är beroende av den fortsatta förhandlingsprocessen.

Subsidiaritetsprövningen sker dock här och nu, och de oklarheter som finns gör det svårt att landa i slutsatsen att förslaget i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Det är beklagligt att regeringen vid det här laget inte har fått fram de förtydliganden som behövs och som har efterfrågats av berörda aktörer.

Subsidiaritetsprincipen handlar om att beslut ska fattas så nära medborgarna som möjligt, och det ska vi ha stor respekt för. Den innebär också att makt inte kan förskjutas till EU-kommissionen på generella och otydliga grunder.

Herr talman! Vi välkomnar kommissionens ambition att öka medlemsstaternas möjligheter att hantera framtida kriser tillsammans, men vi menar att detta förslag inte i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 241 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Detta ärende handlar om att subsidiaritetspröva kommissionens förslag till förordning om inrättande av ett krisinstrument för den inre marknaden. Det innebär att vi här i dag har att ta ställning till om förslaget från EU-kommissionen ska avgöras nationellt eller på EU-nivå. Det är detta som subsidiaritetsprincipen innebär.

Krisinstrumentet har som syfte att säkerställa den fria rörligheten för varor, tjänster och personer på den inre marknaden under en kris. Förslaget ska garantera tillgång på varor och tjänster av strategisk betydelse vid en krissituation.

Bakgrunden är att det under covid-19-pandemin fanns medlemsstater som ställde upp hinder mot den fria rörligheten, vilket satte stopp för och broms i leveranskedjor. Med den erfarenheten har man från kommissionens sida identifierat ett behov av att stärka den inre marknads motståndskraft överlag och vid kriser.

Vilken sorts kris som kommer framöver vet vi inte; vi har ingen överblick över detta. Däremot vet vi att den kommer att komma, och man kan förbereda sig för den genom att så mycket som möjligt ta lärdom av det som tidigare kriser visat.

Det finns ett mervärde av att skapa mekanismer för en snabb och strukturerad kommunikation mellan medlemsstaterna och kommissionen för samordning och informationsutbyte i krissituationer liknande dem som uppstod under covid-19-pandemin. Därför menar vi att de ottyligheter som lyfts fram i regeringens bedömning av om förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen kan hanteras på vägen framåt under den sedvanliga förhandlingsprocessen om förslaget till förordning.

Därför ser vi inte anledning att från riksdagen lämna ett motiverat yttrande. Vi anser att utskottet bör lägga utlåtandet till handlingarna.

Jag yrkar bifall till reservationen från Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Jag vill avsluta med att önska alla en god jul.

Anf. 242 JESSICA STEGRUD (SD):

Herr talman! En av de sista debatterna inför helgerna gäller kommissionens förslag till förordning om inrättande av ett krisinstrument för den inre marknaden och det betänkande där näringsutskottet har genomfört en subsidiaritetsprövning av detsamma.

Varje förslag till lagstiftning som EU-kommissionen lägger fram ska gå igenom en så kallad subsidiaritetsprövning. Förenklat kan man säga att varje parlament ska pröva och avgöra om det finns någon vits med att reglera området på EU-nivå eller om det regleras bättre av medlemsstaterna själva. Förslag ska också prövas för proportionalitet, vilket handlar om att avgöra om EU-kommissionen tar i för mycket eller inte.

I grunden finns inga avgrunds djupa motsättningar mellan partierna i den aktuella frågan. Riksdagen ser värdet av att skapa mekanismer för en snabb och strukturerad kommunikation mellan medlemsstaterna och kommissionen och för samordning och informationsutbyte i krissituationer liknande dem som uppstod under covid-19-pandemin eller som en följd av Rysslands krig i Ukraina.

Sverigedemokraterna och majoriteten i frågan välkomnar sålunda kommissionens förslag om ett krisinstrument på den inre marknaden som

under strikta villkor ska säkra den fria rörligheten för personer, varor och tjänster även i tider av kris.

Enligt majoritetens uppfattning är det viktigt att principen om fri rörlighet värnas under kristider, men vi i majoriteten anser inte att förslaget i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Vi föreslår därför att riksdagen beslutar att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande.

Kommissionens förslag har som syfte att säkerställa att den inre marknaden fungerar väl även i krissituationer. Förslaget innehåller även bestämmelser om att säkra tillgången till varor och tjänster av strategisk betydelse, det vill säga varor och tjänster som är absolut nödvändiga för att man ska kunna säkerställa att den inre marknaden fungerar på strategiskt viktiga områden och som inte kan ersättas eller diversifieras.

I detta sammanhang anser vi att det finns ett behov av att förtydliga hur dessa bestämmelser förhåller sig till den rättsliga grund som anges. I ett läge där det är otydligt hur dessa bestämmelser förhåller sig till den angivna rättsliga grunden anser majoriteten att det finns en risk för att förslaget i vissa delar kommer att inkräkta på medlemsstaternas nationella kompetens.

Utskottet anser därför att det inte med säkerhet kan anses att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Herr talman! För oss sverigedemokrater är det viktigt att riksdagen med dagens beslut påpekar för EU-kommissionen att subsidiaritetsprincipen ska respekteras och att man inte ännu en gång kan utnyttja kriser för att flytta fram sina och EU:s positioner på medlemsstaternas bekostnad.

Kommissionen bör lägga fram förslag som skapar förutsättningar för att den inre marknaden ska fungera väl utan att inkräkta på medlemsstaternas kompetens. Ytterst står EU:s redan naggade förtroende och folkliga förankring på spel.

Till sist anser jag att betydelsefulla beslut ska fattas på saklig grund och föregås av gedigna konsekvensanalyser. Därför välkomnar jag att det i riksdagen finns en majoritet som anser att förslagets förenlighet med proportionalitetsprincipen bör förtydligas vad gäller konsekvenserna för medlemsländerna och effekten.

Herr talman! Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag och önskar alla en god jul.

Anf. 243 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse: Riksdagen beslutar att inte lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande och lägger utlåtandet till handlingarna.

Vi kristdemokrater välkomnar förslaget om ett krisinstrument på den inre marknaden som bland annat syftar till att säkerställa att den fria rörligheten på den inre marknaden fungerar även i tider av kris.

Förslaget innehåller även bestämmelser om att säkra tillgången till varor och tjänster av strategisk betydelse, det vill säga varor och tjänster som är absolut nödvändiga för att kunna säkerställa att den inre marknaden fungerar på strategiskt viktiga områden och som inte kan ersättas eller diversifieras.

I likhet med regeringen ser vi kristdemokrater behov av en balanserad lagstiftning som stärker den inre marknaden, främjar transparens och gynnar alla medlemsländer. Det är särskilt viktigt under kristider att principerna om fri rörlighet värnas. Därför finns det ett mervärde av att skapa mekanismer för en snabb och strukturerad kommunikation mellan medlemsstaterna och kommissionen för samordning och informationsutbyte i krissituationer.

Vi kristdemokrater delar regeringens bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen under förutsättning att kommissionen förtydligar förhållandet mellan dessa bestämmelser och den rättsliga grunden. Vi står bakom regeringens avsikt att bevaka att förslagets ansats om att säkra den fria rörligheten vid kris är förenlig med proportionalitetsprincipen.

Förslagets förenlighet med subsidiaritetsprincipen kan lösas ut under den sedvanliga förhandlingsprocessen om förslaget till förordning. Vi ser därmed ingen anledning för riksdagen att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande med den lydelse som framgår av bilaga 2.

Herr talman! Vi föreslår därför att riksdagen lägger utskottets utlåtande till handlingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 december.)

Studiestöd

§ 22 Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU2
Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 244 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Denna sena timme ska vi debattera utgiftsområde 15, som handlar om studiestöd. Det handlar om kronor och ören, räntenivåer och låneregler, men jag ska också rikta in mig på varför denna fråga är så avgörande.

För Liberalerna handlar utbildning om att varje individ ska få makt över sitt liv och att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation.

Arbetsmarknaden är i ständig förändring, vilket gör att fler kommer att behöva utbilda sig genom hela livet. Då krävs givetvis också att den som vill eller behöver studera har möjlighet att finansiera studierna. Det är ambitionen, inte pengar, som ska avgöra om man vill och kan studera vidare. Studiemedel är grundläggande för en jämlik högskola som ger alla oavsett bakgrund möjligheten att studera vidare. Det är därför vi är stolta över det system Sverige har i dag. Det ger en grundtrygghet till den som har talang, inte bara till den som har pengar.

Liberalerna ser stora fördelar med generösa villkor och regler för studiemedel. Kunskap och bildning förutsätter att individen kan studera, och i många fall är det tack vare studiemedlen som detta blir möjligt för den enskilde.

Det svenska studiestödssystemet är och ska vara ett av världens mest generösa. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar för såväl enskilda som Sverige som nation att växa med kunskap. Studiestödet är också grunden för en jämlik utbildning som ger alla oavsett bakgrund möjlighet att studera.

Herr talman! Som en följd av de överläggningar och förhandlingar som hållits mellan fack och arbetsgivare får vi från 2023 ett omställningsstudiestöd. Det kompletterar det reguljära studiestödet och finansierar studier som kan stärka vuxnas framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. Det ger möjlighet för tiotusentals att genom en inkomstbortfallsprincip få 80 procent av lönen för att kunna läsa en utbildning på upp till 44 veckor för att omskola sig.

Med anledning av införandet av det nya studiestödet bedömer regeringen att det är rimligt att införa en ny modell för beräkning av räntan på studielån. Den föreslagna modellen är rimlig, och räntepåslaget blir även stabilt över tid och är därmed mer förutsägbart för den enskilde.

För den som hellre förlänger sin återbetalningstid än att höja sin månadskostnad ges en sådan möjlighet. Det är helt i anda med ett flexibelt utbildningssystem som sätter individen i centrum.

Herr talman! Det nya systemet innebär att Sverige även i fortsättningen har ett av världens mest generösa studiestöd, vilket är bra, och att låntagarkollektivet solidariskt står för studiestödskostnaderna.

Studielånet fortsätter även efter detta att vara det mest förmånliga lån som går att få. I tider av höjda räntor höjs CSN-lånets ränta betydligt mindre än många andra räntor. Det är viktigt för att alla ska ha råd att utbilda sig och för att det ska löna sig att utbilda sig.

Det är positivt att fler låntagare nu kan begära att få sin återbetalningstid ändrad och betala tillbaka lånet i enlighet med de bestämmelser som gäller för studielån tagna efter den 31 december 2021.

Som en konsekvens av räntepåslaget är det enligt utskottet också positivt att så många låntagare som möjligt ska kunna välja hur den ökade kostnaden ska tas ut.

Herr talman! Vi i Liberalerna tror på utbildning. Vi tror också på rättvisa chanser för alla människor, oavsett bakgrund, att utbilda sig. Det är därför vi storsatsar på utbildning i budgetpropositionen och i betänkandet, trots dyrtider och trots risk för lågkonjunktur.

Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där högre utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet. Det bidrar till samhällsutveckling och konkurrenskraft. Det handlar just om skillnaden mellan att konkurrera med låga löner och att konkurrera med de senaste produkterna och tjänsterna. Vi liberaler väljer det senare.

Sveriges förutsättningar att konkurrera på en internationell marknad, där utbildning, kunskap och humankapital är avgörande komponenter, är goda. Vi har en relativt välutbildad befolkning. Vi har en högteknologisk industri. Vi har ett högre utbildningsväsen som är både utbyggt och lättillgängligt, och vi är historiskt väldigt duktiga på innovation i Sverige.

Detta är resultatet av vår svenska tradition att satsa på både bildning och en god utbildning. Ett välfungerande skolväsen i kombination med högre utbildning som präglas av kvalitet är självklart avgörande för detta.

Sverige står inför stora utmaningar. Då måste vi göra vårt yttersta för att bygga en robust kunskapsnation där alla har möjlighet att göra utbildningsresor. Att vi värnar om ett av världens mest generösa studiemedelsystem är också en viktig del i detta.

Med detta tackar jag för ordet och önskar alla en god jul.
(Applåder)

Anf. 245 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Fredrik Malm, för ett anförande som det i stort sett går att hålla med om! Uppfattningen om vikten av omställningsstudiestödet delar uppenbarligen våra partier. Trots att parterna inledningsvis under hösten har varit oroliga för citat om att skruva på omställningsstudiestödet verkar det nu finnas pengar i budgeten.

Det är väldigt viktigt att det också finns platser för alla dem som vill studera med omställningsstudiestöd. Så sent som i förra veckan var det drygt 22 000 individer som hade sökt stödet. Därför tycker vi att det är lite märkligt att man sänker ambitionen och minskar antalet platser som de personer som är berättigade till omställningsstudiestöd kan ta. När det är stor konkurrens med stora ungdomskullar ter detta sig väldigt märkligt.

Min enkla fråga är: Var ska alla de studenter som ska studera med omställningsstudiestödet få plats – på våra universitet, högskolor, yrkeshögskolor och andra vuxenutbildningar?

Anf. 246 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är mycket viktiga frågor som Socialdemokraterna tar upp. Det som är tricket här är att inte skapa undanträngningseffekter, det vill säga att en person som är i 40-årsåldern vill omskola sig och därmed tar en plats, så att säga, från en 20-åring. Samtidigt är det så att de ordinarie utbildningarna, så som de är utformade, designade och planerade på våra lärosäten, inte nödvändigtvis riktigt passar för lite kortare omskolning.

Detta är något som vi kommer att behöva följa noga framöver. Det tar nog lite tid. Det går inte på nolltid att få det nya systemet att passa perfekt. Jag tror att det kommer att vara delvis ett sökande från många lärosäten. Man behöver också i en dialog med branscher och andra kunna formulera dessa utbildningar framöver. Men regeringen följer detta mycket noga. Jag vet att även Socialdemokraterna självklart är mycket engagerade i detta, likaså arbetstagarorganisationerna.

Fullt utbyggt ska det vara dubbelt så många platser. Jag hoppas att det kommer att gå så snabbt som möjligt.

Anf. 247 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag får medge att jag inte är helt tillfreds med det svar som ledamoten Malm ger här.

Det är helt klart att vi nu får fler sökande. Bara i år är det hittills 22 000 som har sökt, och fler kommer det att bli de kommande åren. Fullt utbyggt är vi uppe på anslagsnivåer på runt 9 miljarder. Då behöver vi massiva satsningar även på utbildningsplatser.

Det är därför det känns lite märkligt att läsa i regeringens budget att man faktiskt skär ned med 85 miljoner i högskole- och universitetssektorn, att man skär ned med 1,23 miljarder på vuxenutbildningen och att man skär ned med 104 miljoner på yrkeshögskolorna. Då är vi bara där uppe i

ungefär 1,4 miljarder. Läger vi därtill nedskärningarna på 492 miljoner på folkbildningen är vi uppe i över 1,8 miljarder i nedskärningar och ungefär 30 000 platser.

Här har vi ett ganska stort jobb att göra om vi vill att alla i de kullar som kommer ska kunna få en plats för att studera och också vill att människor genom omställningsstudiestödet ska kunna kompetensutveckla sig mitt i livet.

Regeringen och regeringens företrädare är skyldiga att ge oss och alla som går hemma och väntar på ett besked ett svar. De 22 000 som har sökt detta under de månader som de har kunnat göra det och alla de nya unga som ska studera under kommande perioder väntar faktiskt på svaret. Hur kommer detta att påverka deras möjligheter att studera?

Jag tycker att alla partier i regeringsunderlaget är oss svaret skyldiga. Vart ska alla studenter – både de med omställningsstudiestöd och de övriga – ta vägen när förhoppningsvis fler vill studera vidare?

Anf. 248 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är alldeles korrekt, som Niklas Sigvardsson framför, att detta system kommer att vara dyrt. Det är så. Det är två parter som har enats om någonting, och sedan slås notan ut över betydligt fler. Så är det. Det kommer att vara ett dyrt system. All utbildning i Sverige är dessutom ganska dyr, speciellt om den ska hålla hög kvalitet. Då blir den ännu dyrare.

Ett problem dock är att vi har många utbildningar i Sverige, delvis inom yrkesutbildningssektorn, där platser står tomma. Det gäller till exempel yrkesvux och gymnasiet. Det skapas utbildningar som antingen inte är tillräckligt attraktiva eller där man på olika sätt inte lyckas få en måluppfyllelse.

Jag tror att det kommer att göra mycket om vi får upp effektiviteten, så att utbildningsplatserna blir fyllda.

Herr talman! Jag delar inte beskrivningen att denna regering skulle göra stora nedskärningar på utbildningsområdet. Det gör vi inte. Man kan dock se att det under pandemin gjordes en del tillfälliga satsningar som sedan har avvecklats. Men på totalen satsar vi oerhört mycket på utbildning. Vi ökar även på detta ytterligare lite till i denna budget.

Anf. 249 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att påpeka att jag inte har något yrkande i denna debatt, men jag står bakom det särskilda yttrandet från Socialdemokraterna som finns i betänkandet.

Studiestödssystemet är en avgörande del i den svenska välfärdsmodellen. Systemet, där man har möjlighet att med bra villkor bilda och utbilda sig genom hela livet, är ett tecken på frihet. Systemet gör att det är möjligt för drömmar att slå in. Den unga kvinnan och den unga mannen som flyttar hemifrån får chansen att ta steg mot yrket de alltid drömt om. Det handlar om mamman eller pappan som efter 20 år i samma arbete känner: Detta kan jag inte göra i 20 år till. Det svenska studiemedelssystemet har en avgörande roll i människors frihetslängtan.

Det är därför glädjande att se att regeringen har valt att fortsätta med den socialdemokratiska studiemedelspolitiken i sitt budgetförslag. Satsningar som den tidigare socialdemokratiska regeringen genomfört finns

kvar, och de kommer att möjliggöra för tusentals människor att genomföra sin utbildningsresa.

Det handlar om höjda åldersgränser för studiemedel, höjda bidragsbellopp och bättre villkor för KPU-studenter, alltså studenter som läser en kortare pedagogisk utbildning för att kunna bli ämneslärare. Det handlar även om möjligheten att ta körkortslån för att göra sig mer anställbar.

Vi socialdemokrater är dock inte nöjda förrän alla har samma möjlighet till utbildning. Vi vill att fler människor får möjlighet till utbildning och ett livslångt lärande. Steget att påbörja en utbildning och ta studielån kan upplevas som olika stort för olika människor. Tyvärr spelar fortfarande samhällsklass och bakgrund alldeles för stor roll gällande utbildning. Ett generöst och flexibelt studiestödssystem har en central roll i att bryta dessa mönster.

Vår utgångspunkt är därför att det ska vara möjligt att klara sin försörjning under studietiden utan inkomster från arbete eller hjälp från anhöriga. Vi är positiva till att den som vill och kan arbeta under studietiden också ska göra det. Men för flera grupper av studerande är det inte möjligt att kombinera studier med arbete. Det kan innebära så stora ansträngningar att både studier och familjeliv blir lidande. Detta kan gälla grupper som studerande med barn, studenter med funktionsnedsättning, studenter som blir sjuka under studietiden och studenter med stor andel schemalagd tid.

Herr talman! En av de satsningar som, extra glädjande, finns kvar i budgeten är studiestartsstödet. Det är ett viktigt stöd för att nå grupper som troligen aldrig annars hade kommit i kontakt med utbildningsväsendet och därigenom närmare arbetsmarknaden. Stödet är också pricksäkert för att nå egen försörjning och stärkt integration, då en övervägande majoritet som använder detta stöd har utländsk bakgrund.

Vi socialdemokrater anser därför att det kommer att behöva göras en översyn för att öka stödets attraktivitet så att fler kan komma i arbete. En sådan översyn bör innefatta såväl nivåer på stödet som kravet på föregående långvarig arbetslöshet, dock under förutsättning att det även framöver ska vara personer med stort utbildningsbehov som står långt ifrån arbetsmarknaden som ska ta del av stödet.

Det riktigt stora beslutet som vi debatterar här i dag är dock möjliggörandet och verkställandet av omställningsstudiestödet. Det handlar om att ytterligare positionera oss som världens bästa studiemedelsystem, och det innebär en möjlighet för människor mitt i livet att välja att satsa på omställning eller kompetensutveckling utan att behöva känna oro för hur räkningarna ska betalas, detta eftersom omställningsstudiestödet innebär att de flesta kan studera vidare med upp till 80 procent av sin tidigare lön i ett år.

Denna omställningsreform är oerhört viktig för att möjliggöra att ännu fler kan få tillgång till ett livslångt lärande, något som stärker både människor och vårt samhälle. Det gör det ekonomiskt möjligt för fler att studera längre i livet, och vi kan redan nu se ett oerhört stort söktryck på detta stöd. I slutet av förra veckan hade över 22 000 sökt detta. Därför måste vi signalera att vi har beredskap för att höja medlen redan under nästa budgetår. Vi behöver också se över hur snabbt vi kan komma upp i nästa nivå.

Detta innebär även att regeringens neddragningar av utbildningsplatser kommer att göra det ännu svårare för personer att komma in på en utbildning. Vi kan bara hoppas att regeringen och Sverigedemokraterna tar sitt förnuft till fånga och ser till att fler personer får möjlighet att studera genom att öka antalet platser på alla vuxenutbildningar.

Regeringen kommer också att behöva ha uppsikt över vilka som får sina ansökningar beviljade. Det är viktigt att även yrkesgrupper där det tidigare inte finns någon studietradition kan beviljas omställningsstudiestöd, detta för att även de ska kunna utvecklas och på så sätt stärka sin position på arbetsmarknaden.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag återknyta till min inledning. Studiemedlet är och kommer att vara en oerhört viktig del av den svenska välfärdsmodellen framöver. Det bidrar till människors livsresor och möjlighetsörandet av drömmar. Vi måste se till att fler får den möjligheten att uppfylla just sin dröm och sin frihetslängtan.

(Applåder)

Anf. 250 ANDERS ALFTBERG (SD):

Herr talman! Jag vill passa på att yrka bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande när det gäller utgiftsområde 15 Studiestöd.

Herr talman! Vi har all anledning att känna oss stolta över det studiestödssystem som vi har i Sverige. Det har nu gått mer än 100 år sedan man 1919 för första gången betalade ut ”räntefritt lån för underlättande av studiemöjligheter för begåvade men fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter”.

Mycket har hänt sedan den tiden. I dag har vi, tack vare vårt studiestödssystem, en av världens mest välutbildade befolkningar. Nära nog 50 procent har en eftergymnasial utbildning. Detta kan jämföras med OECD-länderna, som i dag ligger på ungefär en tredjedel. Vi måste säkerställa kvaliteten; kvantitet ska inte gå före kvalitet.

Herr talman! Det är bra att vårt land har ett generöst studiestödssystem. Det ger den enskilde möjlighet att utveckla sin fulla potential, det främjar den ekonomiska utvecklingen och det stärker vår konkurrenskraft på den internationella arenan.

Men med ett generöst system följer också risker. Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är alltså ett problem som vi måste hantera. I CSN:s årsredovisning 2021 kan vi notera att de felaktiga utbetalningarna uppgick till 727 miljoner kronor, vilket var en ökning med 99 miljoner. Det är allvarligt. Det ska i ärligheten sägas att många av de felaktiga utbetalningarna är ärliga felaktigheter där studenter helt enkelt har gjort ett misstag. Men vi måste ändå se att den organiserade brottsligheten alltmer äter sig in i våra bidragssystem, och så är det även med våra studiestöd. Mycket har gjorts, men mer kommer att behöva göras. Annars riskerar vi att underminera förtroendet och tilltron till vårt studiestödssystem, som tjänat oss så väl.

Herr talman! Jag ser fram emot kommande mandatperiod och att med samtliga partier, över partigränser, fortsätta att utveckla och förfinna vårt studiestödssystem.

Därmed vill jag tacka kammarkansliet och utskottets personal för det gångna året och önska dem en god jul!

Anf. 251 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, ledamoten! Det är glädjande att se att Sverigedemokraterna har ändrat åsikt gällande studiestartsstödet, som ger tusentals personer här i landet möjlighet att studera, trots att de står väldigt långt från både tidigare utbildningsbakgrund och arbetsmarknaden.

För det är ju det som stödet ger. Bara det senaste året, alltså 2021, beräknar man att över 4 000 personer som aldrig annars hade kommit i kontakt med utbildningsväsendet fick sin utbildning möjliggjord tack vare studiestartsstödet, detta trots den turbulens som rådde vid föregående budgetdebatt om stödet.

Därför är det glädjande att se att ni nu har ändrat åsikt och ställer er bakom även studiestartsstödet. Jag undrar om vi skulle kunna ta ytterligare steg, precis som jag tog upp i mitt anförande, om att se över nivåerna för att fler ska kunna ta del av studiestartsstödet i framtiden.

Anf. 252 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Herr talman! Det är ingen hemlighet vad vår ståndpunkt har varit i frågan. Det ska i ärlighetens namn sägas att det här är en kompromiss. Vi tänker inte göra några utfästelser här i dag, utan vi kommer att med våra samverkanspartier och regeringen diskutera framtida utveckling av våra studiesystem.

Jag kan inte här i dag utlova någonting.

Anf. 253 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Det är, som sagt, glädjande att ni har tagit första steget och accepterar den delen i betänkandet och liggande budgetförslag. De miljoner som satsas på de personer som står längst ifrån arbetsmarknaden innebär att de också får ta del av utbildningsväsendet.

Precis som jag sa i mitt anförande handlar det om att komma till egenförsörjning och få möjlighet att utbilda sig. Det kommer att skapa möjligheter till lyckad integration. Det, om något, borde Sverigedemokraterna vara nöjda med.

Jag förstår till viss del att ni inte kan komma med några utfästelser här i dag, men det är glädjande att se att ni kan ta några första steg i att studiestartsstödet ska finnas kvar och att studiestartsstödet kanske kan utvecklas framåt. I den delen är vi mer än gärna med i det nya regeringsunderlaget och förhandlar om att stärka utbildningsväsendets och studiestödets ställning även för de grupper som får del av studiestartsstödet.

Anf. 254 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Herr talman! Den största insatsen vi kan göra när det gäller integration och se till att folk får en utbildning är att vi räddar den svenska grundskolan så att fler blir behöriga från början till gymnasiet. Här har verkligen Sverigedemokraterna under sina år visat att de inte är kapabla. Men med en ny regering kommer framtiden att se ljus ut även för dem med utländsk bakgrund.

Anf. 255 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Studenter är i dag i alla åldrar. Arbetsmarknaden är i rörelse. Nya typer av jobb kommer till, och branscher byter skepnad. För-

bränningsmotorer byts ut mot elektriska motorer. Vi behöver nya ingenjörer. Vårdsektorn förändras i en rasande fart. Digitaliseringen sveper in över landet och förändrar hela arbetsmarknaden.

Unga behövs. Äldre behövs. Arbetskraftsinvandring behövs. Alla behövs på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt blir vi äldre och äldre, och vår demografiska fördelning lutar alltmer åt högre åldrar.

Arbetslivet förändras, men studiestödet har inte hängt med i utvecklingen. Centerpartiet vill se en modernisering av studiestödet så att den verklighet dagens studenter möter bättre tas om hand av ett reformerat studiestödssystem med mer flexibilitet och mer anpassat till olika förutsättningar.

Sverige behöver fler arbetade timmar, inte minst för att säkra välfärdens finansiering. Arbetslivet måste förlängas i bägge ändar. Unga svenskar kommer ut sent på arbetsmarknaden och går i pension alltför tidigt. Jämfört med flertalet andra OECD-länder påbörjar de svenska studenterna eftergymnasiala studier senare och tillbringar också längre tid i studier. Vidare är utbildningars koppling till arbetslivet på många håll dålig, och matchningen på svensk arbetsmarknad är tyvärr en av OECD:s sämsta. Det är ärligt talat oroande fakta.

Det är bra att människor vill satsa på att utbilda sig och att bilda sig, både för individen och för samhället i stort. Centerpartiet vill uppmuntra och underlätta för att fler ska studera. För att öka genomströmningen och få fler i arbete vill Centerpartiet ha ett mer flexibelt studiestödssystem som premierar studenter som avslutar sina studier före utsatt tid men också är anpassat för dem med lägre studietakt, exempelvis för den som har gått anpassad gymnasieskola eller är deltidssjukskriven. Det ger fler möjligheter till en utbildning som leder till jobb.

Det behövs även flexibilitet för karriärväxling högre upp i åldrarna. Därför är det bra att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel har höjts från 56 till 60 år. Det underlättar vidareutbildning och omskolning i högre åldrar, som är en viktig del i det livslånga lärandet.

Omställningsstudiestödet innebär att anställda kommer att få väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under ett helt arbetsliv. Det är positivt att det nu har införts. Centerpartiet jobbade, som bekant, mycket hårt under förra mandatperioden för en moderniserad arbetsmarknad. Omställningsmöjligheter på arbetsmarknaden var och är en av de viktigaste faktorerna för att möta ett modernt arbetsliv.

Den nya lagen om omställningsstudiestöd trädde i kraft den 30 juni 2022. Lagen innebär att ett nytt, offentligt och parallellt studiestöd infördes. Syftet är att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier och att därigenom stärka deras framtida ställning på arbetsmarknaden. Stödet är tänkt att stärka den enskildes position på arbetsmarknaden samt att bidra till att säkra samhällets och näringslivets kompetensförsörjning.

Centerpartiet vill att det noga utreds hur de som vill studera med omställningsstudiestödet också kan få studieplats. Är det högskolor och universitet som ska bära ansvaret? Vem ska bära ansvaret, och hur ska det finansieras? Dessa frågor behöver utredas.

Centerpartiet föreslår vidare att det så kallade fribeloppet avskaffas för lånedelen av studiemedlet. Inkomstprövningen av studiemedel för denna del är onödigt administrativt betungande och minskar incitamenten att

arbeta. Det är en liberal ståndpunkt att studenten själv ska ta ansvar för balansen mellan arbete och studier.

Utöver de reformer som regeringen föreslår anser Centerpartiet att den så kallade fri­beloppsgränsen för lånedelen av studiemedlen bör avskaffas. Av den anledningen föreslås anslag 1:4 öka med 10 miljoner kronor för år 2023.

Anf. 256 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Jag är glad över att kunna säga att jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut för hela utgiftsområde 15. Det känns mycket bra att säga det. Här ingår även förslaget till ändring i studiestödslagen och även en reformerad ränta på studielån. Det här kommer att träda i kraft redan den 1 januari 2023.

Vi har nu debatterat olika utbildningar, i går kväll och i kväll. Vi har pratat om hur viktigt det är med utbildning för individen, samhället, nationen och framtiden. Men man måste också kunna finansiera sina studier.

Herr talman! Precis som flera har sagt tidigare har vi ett unikt studiestödssystem i Sverige, och vi kan vara mycket stolta över det. Många i min omgivning har givetvis använt sig av detta, och det har gjort det möjligt att studera. Man kan läsa på flera nivåer; gymnasial nivå, eftergymnasial nivå, högskolenivå och universitetsnivå. Studiestödet gör studier möjliga.

Herr talman! En undersökning från 2020 visar att tre fjärdedelar av dem som studerar på högskola får inkomsten att räcka till. En majoritet kan till och med spara pengar varje månad. Mina båda söner tar nu studielån, men de har inte riktigt sett studien eftersom de tycker att det är svårt att få pengarna att räcka till. Tanken är förstås att den ska räcka till och att stödet ska anpassas efter olika situationer i livet.

Herr talman! Målet med studiestödet är att det ska ha en rekryterande effekt på både kvinnor och män att gå till högre studier. Det ska leda till högre deltagande i utbildning. Det ska också utjämna skillnader i befolkningen och olika grupper så att människor med olika social status ska kunna studera.

Det nuvarande studiestödssystemet gäller från 2021. Tidigare har det varit mest anpassat efter yngre studenter, men efter flera ändringar som bland annat Moderaterna har drivit har stödet anpassats till högre åldrar, för att studera flera gånger och för dem med familj.

Herr talman! Nu kommer ett komplement till det reguljära studiestödssystemet. Den 1 januari 2023 inrättas omställningsstudiestödet. Och sedan den 1 oktober är det möjligt att ansöka om stödet. Det har varit ett jättestort intresse. Mer än 20 000 har ansökt. Detta kräver en manuell hantering eftersom de sökande har olika förutsättningar och bakgrunder. Jag vet att Centrala studiestödsnämnden jobbar mycket med dessa ansökningar så att den manuella hanteringen ska fungera och besluten bli riktiga.

Många kommer inte att få sitt besked redan den 1 januari, men man kan givetvis få det retroaktivt. Man kan också ha det reguljära studiestödssystemet så länge, så man ska inte känna sig orolig över sitt studiestöd.

Omställningsstudiestödet är ett unikt system som förhandlats fram för att man ska få ökad flexibilitet för studier i många tider i livet. Nu när det blir stora omställningar både inom tekniken och i många yrken måste många faktiskt läsa ytterligare en utbildning. Det kan också vara så att man måste läsa om för att kunna behålla sitt arbete.

Det finns en särskild omställningsorganisation som ska göra ett yttrande innan man får besked om det här stödet. När man får omställningsstudiestödet kommer också räntan på studielånet att ses över.

Herr talman! Vi moderater gillar ju utvärderingar och måluppfyllelse. Därför är jag glad att kunna säga att det är hög måluppfyllelse på tre viktiga kriterier: studiestödets rekryterande effekt, studiestödets utjämnande effekt och studiestödets effekt på samhällsekonomin.

Vi hoppas att detta kommer att öka ytterligare nu med omställningsstudiestödet, som ger ännu fler möjlighet att studera. Till exempel ser vi att många fler vill studera utomlands. Många fler vill kunna läsa fler utbildningar på högskola och universitet. Många vill också göra det långt upp i åldrarna, vilket vi förstås tycker är väldigt positivt.

När det gäller samhällsekonomin ser vi att fler kommer i arbete och kan klara sin egen finansiering.

Men man måste också betala tillbaka sitt studielån. Det är något viktigt som man tyvärr får jobba ganska mycket med. När jag själv hade betalat tillbaka hela mitt lån, vilket tog sin tid, fick jag ett mejl från CSN där det stod: Tack för att du betalar tillbaka! Nu har du gjort studier möjligt för fler personer.

Det är självklart att man ska betala tillbaka lånet man tagit, men det vidtas ganska många åtgärder på Centrala studiestödsnämnden för att få detta att faktiskt fungera.

Nu kommer det reguljära studiesystemet att göras om till en del. Man får en annan möjlighet. Räntan kommer att ändras, men man kan också få det som ett gemensamt lån när man ska betala tillbaka. Då kommer det att bli lättare att få de bekymmer lösta som finns om man har lån tagna före 1988 och lån tagna före 2021. De kommer att jämföras så att det blir lättare att se hur lånet ser ut.

Nu har man en ränta på 0,0 procent. Med det nya systemet kommer den att höjas till 0,59 procent, vilket blir ungefär 60 kronor i månaden. Det blir en förändring, men den är till för att finansiera omställningsstudiestödet, som tidigare har finansierats med statliga medel. Detta blir en del av finansieringen.

Nu när vårt studiestödssystem kommer att gå igenom lite grann och med omställningsstudiestödet vet jag att fler kommer att komma i studier och att fler kommer att få möjlighet att finansiera sina studier.

Anf. 257 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Fredrik Malm fick frågan tidigare. Nu tänker jag att det största partiet i sittande regering och det näst största partiet i regeringsunderlaget också ska få chansen att prata om alla dem som nu söker omställningsstudiestödet.

Det är fantastiskt att vi har hittat ett stöd som parterna har kämpat fram och som vi nu bidrar till med vår del, och det är lyckligtvis många som vill söka. Därför behöver vi ha beredskap för att höja takten i anslagen, men vi behöver också ha någonstans dit alla studenter ska ta vägen – de som väntar i gymnasieskolan eller har sitt sabbatsår och vill in men också alla de som har jobbat och behöver stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Samma fråga går alltså till ledamoten Hänel Sandström. Vart ska alla studenter ta vägen med den budget som nu klubbas igenom?

Anf. 258 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Det är roligt att vi får ta dem i flera omgångar här så att vi kan förtydliga.

Vad vi ser från Moderaternas sida är att större krav kommer att ställas på universitet och högskolor att ha mer flexibla utbildningar. Det kommer att krävas kortare utbildningar, mer riktade utbildningar och utbildningar som är anpassade efter arbetsmarknadens behov. Detta tänker vi att man gör tillsammans med arbetsmarknaden och näringslivet för att se vad behoven egentligen är. Även kommunerna kommer att ingå i detta.

Vi kommer att hitta platser. Vi kommer att göra så att det blir mer anpassat och inte som i dag, när utbildningarna ibland nästan är för gamla när man har gått dem. Det här måste vara något som sker aktivt med näringslivet med tanke på de stora krav som ställs nu när det handlar om till exempel batterifabriker och elektrifiering, sådant som vi inte haft tidigare och som kräver mycket mer, och mer flexibilitet.

Anf. 259 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Vi är helt överens om att nya tider kräver ny kunskap och att vi ska kunna utbilda oss genom hela livet. Det livslånga lärandet är väldigt starkt för Socialdemokraterna och har alltid varit det. Man ska kunna studera genom hela livet.

Det är glädjande att vi gemensamt med parterna och politiken har lyckats hitta ett system för att fler ska kunna studera även i mer mogen ålder, om man får uttrycka sig så. Men därför blir det konstigt nu.

Universitet och högskolor har jobbat frenetiskt hela hösten med att hitta kurser som skulle kunna ingå. Det tror jag kommer att presenteras i januari, så man sitter som på nålar och väntar på vad universitets- och högskolesektorn kommer fram till. Där måste vi vara väldigt aktiva för att tillsammans med parterna hitta en bra modell för vilka kurser och vilka utbildningspaket som ska genomföras.

Det är därför det är konstigt att högskole- och universitetssektorn i andra handen får det moderata budgetförslaget, som handlar om 85 miljoner mindre till högskole- och universitetssektorn, drygt 1,2 miljarder mindre i vuxenutbildningsanslag och 104 miljoner mindre i yrkeshögskoleanslag. Bara det är 1,4 miljarder. Sedan tar man bort nästan en halv miljard från folkbildningen. Då är man uppe i över 1,8 miljarder mindre i pengar till utbildningssektorn som är riktade mot den vuxna delen, alltså gruppen som ska ta del av omställningsstudiestödet.

Alla de 22 000 som söker och de som får det beviljat, vart ska de ta vägen? Var ska de kunna studera runt om i vårt land?

Anf. 260 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Ibland har det varit så att man från socialdemokratisk sida har tänkt att om man bara ökar antalet platser löser sig allting. Det har vi sett att man testat flera gånger, men det har inte alltid fungerat. Man måste också ha platser som fylls och platser som har hög kvalitet. Det tittar vi på när vi gör en omfördelning av ekonomin för att se till att det också är bra platser.

Vi kommer självklart att lösa det här. Vi har den här omställningsorganisationen, som också gör en bedömning av vad det är för behov man har. Det är därför det tar mycket längre tid för studiestödsnämnden med de här ansökningarna, för det sker manuellt. Vad är det för behov man har, vad har man för bakgrund och vad är det man behöver få?

Platser kommer att finnas, och vi kommer att jobba mycket mer med både näringsliv och kommuner och givetvis universitet och högskolor, så ledamoten Niklas Sigvardsson kan känna sig lugn. Alla 22 000 eller vad det nu kan bli – det kanske är fler som söker innan året tar slut – kommer att få platser att studera på.

Anf. 261 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för föredragningen!

Vi i kammaren har ju under kvällen debatterat studiestöd. Det är glädjande att höra att det över partigränser råder ganska stor enighet om hur viktigt det är med studiestöd för våra studenter, unga och nu också i alla åldrar. Man ska kunna ställa om i ett arbetsliv; det råder inget tvivel om att alla partier delar den bilden.

Jag skulle vilja ställa två frågor om det som lyste med sin frånvaro i ledamotens anförande.

Jag saknade lite grann idéer. Hur vill Moderaterna utveckla studiestödet framåt? Ledamoten redogjorde för hur det ser ut just nu, vilka lagar som träder i kraft och så vidare, men det fanns inga idéer om hur studiestödet skulle kunna utvecklas.

Den andra frågan handlar precis som i föregående replikskifte om antalet studieplatser och vem som ska bära ansvaret. Högskolor och universitet i Sverige är oerhört ansträngda under sina tre huvuduppgifter forskning, utbildning och nyttiggörande. Vedträ efter vedträ staplas i famnen på deras lärare och forskare. Menar Moderaterna att det är denna sektor och dessa myndigheter, högskolor och universitet, som ska bära bördan – eller möjligheten, om man så vill – att få fler till omställningsstudier?

Anf. 262 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten Anders Ådahl, för frågorna!

Moderaterna tycker att det är mycket bra att studiestödssystemet utvecklas. Den senaste reformen gjordes som sagt 2001. Det var faktiskt ganska länge sedan.

Mycket har gjorts under den tiden. Moderaterna har till exempel drivit att studiestöd ska gälla högre upp i åldrarna, att man ska ha fler studieveckor och att man ska ha möjlighet att studera även om man har en utbildning sedan tidigare. Det är det vi har jobbat med fram till nu, kan man säga.

Nu kommer det nya omställningsstudiestödet den 1 januari, och det kommer att utvecklas fram till 2026, när man tänker att det ska vara i drift i full skala. Man får givetvis följa hur det utvecklas, vad vi kommer att ha för ytterligare behov och hur mycket mer man behöver anpassa stödet. Vi pratade tidigare om att många numera har familj, till exempel. De kan behöva hjälp med exempelvis körkort eller möblemang, så man kommer att få anpassa stödet efter de studenter som söker det. Jag tror att vi kommer att få se fler och fler anpassningar i framtiden.

Jag tror också att man säkert kommer att jobba mycket mer när det gäller antalet utbildningsplatser, också med näringsliv och kommun – vi kommer att få jobba med detta tillsammans. Jag har till exempel haft mycket kontakt med Northvolt, som söker oerhört mycket kompetens just nu. Man är angelägen om att vara med och hjälpa till så att man får rätt kompetens. Man vill också hjälpa till för att få bra utbildningar, som är anpassade för folk med tidigare utbildning och folk som kanske jobbar samtidigt som de studerar. Jag tror att vi kommer att få använda inte bara universitet och högskolor utan även både kommun och näringsliv mycket mer, så att vi får ett samarbete kring detta. Det är nämligen mycket i samhället som behöver förändras.

Jag vet att det råder stor brist även inom till exempel restaurangsektorn och sjukvården. Även där vill man se andra sätt att finansiera. Vi pratade tidigare om lärarbristen. Vi behöver också komplettera med pedagogisk utbildning, och det finns flera företag som jobbar med detta när det gäller till exempel de kortare utbildningarna.

Vi kommer alltså att behöva utbilda många för att komma till rätta med de brister vi har, och vi kommer att behöva hjälp med att göra det på olika sätt.

Anf. 263 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag noterar att ledamoten valde att svara på den ena frågan, även om det kanske inte riktigt var ett svar utan mer ett antal problem- eller utvecklingsområden som ledamoten ser framför sig. Fråga ett var alltså: Har Moderaterna några idéer för att reformera studiestödssystemet? Det är inte så mycket som har presenterats i budgeten, nämligen.

Fråga två handlade om vilka som ska bära ansvaret för att hårbärgera alla dessa studenter i alla åldrar som nu befinner sig i en omställningssituation och ska gå från ett yrke till ett annat. Är det högskolor och universitet som ska bära denna börda? Hur ska detta finansieras? På högskolor och universitet har man, som jag sa, otroligt mycket att göra och jobbar långa dagar. Tror du att de klarar ytterligare arbete, och hur vill du i så fall finansiera detta?

Anf. 264 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Anders Ådahl, för ytterligare frågor, varav jag i och för sig tycker att jag har besvarat en del. Men då fortsätter jag, givetvis.

När det gäller idéer inledde jag med att jag tycker att det är vi i Moderaterna som har lett detta fram till hur det ser ut i dag. Vi har alltså haft många idéer om hur studiestödssystemet kan utvecklas, och det kommer också att utvecklas i takt med samhällets behov.

Moderaterna har många tankar, men nu inför vi det här stora omställningsstudiestödet – vi kanske ska börja med det innan vi kommer med ytterligare reformer av studiestödet. Det som vi tidigare har haft, som har funnits sedan ungefär hundra år tillbaka, kommer givetvis att förändras. Det handlar till exempel om räntenivåerna och även om hur man kan betala tillbaka på olika sätt. Det finns alltså många planer på förändring, men just nu måste nog omställningsstudiestödet få ta sin form. Vi får återkomma till vad vi kan göra ytterligare.

Men Moderaterna har lett utvecklingen när det gäller hur studiestödet anpassas efter individer. Där har vi drivit på den tidigare regeringen. Nu är det vi som är regering, och vi ska givetvis komma med ytterligare förslag.

När det gäller ansvaret tyckte jag i och för sig också att jag svarade på frågan. Jag förstår att högskolor och universitet inte kan ta allt. Vi kommer att kräva mer flexibilitet från både samhälle och näringsliv när det gäller att tillsammans utforma utbildningar och ordna utbildningsplatser. Det kommer inte alltid att ske bara på högskolor och universitet utan kan också givetvis ske inom vuxenutbildningen och yrkeshögskolan, till exempel.

Det finns alltså många olika möjligheter när det gäller att ordna med dessa platser. Det viktiga är att vi ser vad det finns för behov och att man kan få hjälp med att lösa detta så att man kan göra sig anställbar och kan följa med i utvecklingen och omställningen.

Anf. 265 CAMILLA HANSÉN (MP):

God kväll, herr talman! Vi debatterar studiestöd. I Miljöpartiet gick vi till val på att alla ska vara med när Sverige ställer om. Detta gäller också alla som studerar på alla nivåer. De är otroligt viktiga resurser för Sverige och Sveriges framtid. Det handlar om allas våra möjligheter att utbilda oss när vi behöver det genom livet. Denna investering i kunskap är en framtidfaktor och en framtidsmöjlighet för Sverige.

Det är faktiskt fantastiskt att vi står här och pratar om omställningsstudiestödet, som grundar sig i Miljöpartiets klassiska friårsreform. Den gav människor möjlighet att utvecklas och att vara lediga från arbetet för studier eller för att starta företag – på den tiden faktiskt för vad man själv tyckte att man behövde. Det var lite liberalare då.

Även om det sänktes av oppositionen under förra mandatperioden har vi nu ett omställningsstudiestöd som ger människor rätt att vara lediga för den utbildning de behöver för att bli stärkta på arbetsmarknaden. Detta var något som Miljöpartiet tog med in i januariavtalet. Ibland får man använda skohornet lite mer för att komma någonstans, och det kanske inte blir exakt det man drömde om från början. Men nu är vi här, och vi kommer att följa med spänning hur detta utvecklas. Vi har ju inte sett det hända riktigt ännu.

Studiemedel är något som möjliggör studier och som utjämnar orättvisa förutsättningar och därmed bidrar till ökad social rättvisa. Men vi vet ändå att det finns många tusen som av olika skäl väljer att inte gå vidare med högre utbildning. Möjligheten till studiebidrag och studielån, med de olika tillägg som har tillkommit, är viktig för att fler ändå ska våga ta det steget.

Vi i Miljöpartiet vill att man ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett var i samhället eller landet man kommer från. Det ska vara enklare att ta steget att studera vidare genom att studenters bostadssituation och ekonomiska trygghet förbättras. Den som väljer att studera vidare ska också klara sig ekonomiskt.

Men det handlar om mer än att klara sig. Det handlar om att kunna lita på sin försörjning – om trygghet. Vi vet att studenters psykiska ohälsa och stress är hög, och risken är att fokus inte hamnar där det ska vara för en student – på studierna – utan i stället på att plocka på sig fler pass på extrajobbet, att oroa sig för ökade matkostnader, som under det här året, och att

oroa sig för var man ska bo när andra-, tredje-, fjärde- eller femtehandskontraktet tar slut igen.

När Miljöpartiet satt i regering drev vi tillsammans igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor och såg till att studenter med särskilda skäl får sjukskriva sig på deltid. Detta är en viktig del i studenternas ekonomiska och sociala trygghet. Vi vill jobba vidare för att studenter ska omfattas av a-kassa och sjukförsäkring på samma villkor som yrkesarbetande. Studenter behöver ha samma rätt till sjukskrivning och rehabilitering som alla andra.

De investeringar vi gör i hela utbildningssystemet och vad gäller studiemedel är gemensamma investeringar inte bara i varje person utan i vårt samhälle. Det handlar om möjlighet till kunskap och utveckling – något vi behöver för Sveriges framtid.

Studenter är en grupp med små ekonomiska marginaler. Det kan vara olika lägen beroende på var man befinner sig i livet. En höjning av studiemedlen skapar bättre förutsättningar för att fler ska välja att vidareutbilda sig och känna att man klarar sig ekonomiskt.

Bidragdelen i studiemedlet har släpat efter prisutvecklingen, och singelstudenthushållen har pekats ut som värst drabbade av den höga inflationen. Redan i våras föreslog Miljöpartiet att studiebidraget skulle höjas med 300 kronor och dessutom att det skulle betalas ut under sommaren. Vi såg nämligen att studenterna hade det behovet. Och det är ganska många människor. Vi är faktiskt det enda parti som lägger dessa pengar på bordet i budgeten.

Vi ser studenter som jobbar mer för att ha råd med sina studier. Vi ser studenter som flyttar ihop eller kanske flyttar hem till mamma och pappa för att de inte har råd med hyran. Vi ser studenter som tar studieuppehåll eller kanske inte tackar ja till en studieplats därför att de oroar sig för om studiemedlet ska räcka.

Eftersom riksdagen i sitt första beslut om budgetramarna gav budgetpolitiken en helt annan riktning än den som vi i Miljöpartiet står för avstår jag från ställningstagande i denna debatt och lämnar i stället ett särskilt yttrande.

Anf. 266 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! På grund av olika omständigheter kunde inte Vänsterpartiets särskilda yttrande läggas till handlingarna under utskottets möte. Jag kommer därför att anföra det i kammaren i stället.

Vänsterpartiets förslag när det gäller statens budget finns i partimotionen *En rättvis väg genom krisen – Vänsterpartiets budgetmotion för 2023*. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Jag ska nu redogöra för vad Vänsterpartiets budgetalternativ innebär.

Kunskap är en demokratisk rättighet. Breddad rekrytering till högskolan är därför en viktig målsättning. En av de viktigaste förutsättningarna för att tillgängliggöra kunskap och utbildning för fler människor är ett studiestödssystem som ger social och ekonomisk trygghet för alla studerande. Studiemedlen är en viktig orsak till att den sociala snedrekryteringen till högre utbildning har minskat. Samtidigt är personer från studieovana hem mindre benägna att ta lån och börja studera. Jag anser därför att lånevillkoren bör ses över och ändras för att överbygga de hinder de kan innebära.

Studiestödssystemet har ändrats flera gånger genom åren, vilket har medfört att den ekonomiska risken i flera steg flyttats från staten till individen. I januari 2023 tas ytterligare steg i den riktningen, då räntan på studielånen höjs, delvis för att finansiera nya och äldre kreditförluster på studielån.

Det är fel att låta lånekollektivet bekosta ett nytt studielån. Vänsterpartiet avvisar därför regeringens förslag till ny räntemodell. Vänsterpartiet anser i stället att den modell som gäller för studielån tagna före 1989 bör gälla för alla studielån. Med anledning av detta föreslås i Vänsterpartiets budgetmotion för utgiftsområde 15 dels att anslaget till statens utgifter för studiemedelsräntor minskas med 477 miljoner kronor 2023, dels att ett anslag för kreditförluster återinförs som ett nytt anslag. För detta ändamål avsätts 1,97 miljarder kronor 2023, varav 50 miljoner kronor anvisas till avskrivning av studielån för grundskolekurser på komvux.

Vidare bör studiestartsstödet utökas, så att fler får möjlighet att studera och ta del av stödet. I förhållande till regeringens förslag avsätter Vänsterpartiet ytterligare 300 miljoner kronor till studiestartsstödet. Avslutningsvis anser Vänsterpartiet att en större del av studiemedlet bör utgöras av studiebidrag och att andelen lån bör minska. På sikt bör målet vara att ett renodlat studiebidrag utan lån ska finnas.

Sammanfattningsvis avsätts i Vänsterpartiets budgetalternativ 1 797 miljoner kronor mer än regeringen har föreslagit inom utgiftsområde 15 för de ändamål som beskrivits i anförandet.

Anf. 267 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Herr talman! Rekordmånga personer tar i dag emot studiestöd. Det svenska studiestödssystemet är och ska fortsätta vara ett av världens mest generösa. Som så många andra talare har anförts från den här talarstolen i kväll, herr talman, är studiestödet grundläggande för en jämlik utbildning. Det gör det möjligt för i stort sett vem som helst oberoende av familjens studiebakgrund eller ekonomi att studera och utbilda sig till någonting som man har drömt om länge och som kan leda till arbete och försörjning.

Vi har ett system som syftar till att utjämna skillnader mellan enskilda och mellan grupper. Det är någonting som vi ska vara stolta över i Sverige. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar för såväl enskilda som Sverige som nation att växa med kunskap. Flexibla och välanpassade beloppsnivåer river hinder för människor att komplettera tidigare studier eller studera vidare på högre nivå.

Herr talman! Det är viktigt att studiestödssystemet bidrar till att näringslivet försörjs med den kompetens som det behöver. Ett konkurrenskraftigt näringsliv förutsätter att personer har rätt utbildning. När en konjunkturnedgång nu väntas och det finns risk att långtidsarbetslösheten biter sig fast på en hög nivå spelar utbildningen en viktig roll för att fler ska få chansen att komma i arbete. Vi ser redan i dag en hög arbetslöshet, samtidigt som en mängd branscher är i stort behov av utbildad personal. För att lösa den matchningsproblematiken har utbildningen och därmed även studiestödet en helt avgörande roll att spela.

Herr talman! Det är också viktigt att det finns omställningsmöjligheter. Det är klart att det ska finnas trygghet på den enskilda arbetsplatsen, men utvecklingen i samhället tvingar oss att låta arbetskraften hänga med. När företag och entreprenörer anpassar sina erbjudanden efter marknaden och

hittar på nya innovativa tjänster och erbjudanden och när marknaden och företagen förändras behöver också arbetskraften hänga med och förändras i samma takt. Då är omställningsstudiemöjligheterna viktiga, så att de som vill byta bana under karriären får möjlighet till det.

Herr talman! Alla delar av studiestödet, såsom studiebidrag under gymnasiestudier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättningar och studiemedel med bidragsdel och lånedel, bidrar till att jämna ut skillnader i de ekonomiska förutsättningarna mellan enskilda och mellan grupper. Kristdemokraternas bedömning i stort är att många delar i studiemedelssystemet är väl anpassade.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 december.)

§ 23 Beslut om uppskjuten ärendehan dling

Kammaren beslutade på förslag av talmannen att han dlingen av på föredragningslistan återstående ärende, utbildningsutskottets betänkande UbU1, skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

§ 24 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2022/23:33 Åtgärder för att säkerställa en sund och säker spelmarknad

2022/23:35 Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer

2022/23:39 En pilotordning för distribuerad databasteknik

2022/23:40 Absolut sekretess hos domstol i mål och ärenden enligt konkurrenslagen för uppgifter i vissa handlingar

Skrivelser

2022/23:38 2022 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

2022/23:70 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättsverksamhet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelser skulle förlängas till och med *fredagen den 20 januari 2023*.

Motion

med anledning av skr. 2022/23:26 Verksamhet inom Europarådets ministerkommitté under helåret 2021 och första halvåret 2022

2022/23:2303 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C)

§ 25 Anmälan om interpellation

Prot. 2022/23:43
20 december

Följande interpellation hade framställts:

den 19 december

2022/23:116 Arbetet mot korruption

av *Märta Stenevi* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 19 december

2022/23:185 Samråd vid subventionerade anställningar

av *Jim Svensk Larm* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:186 Upphandling av vagnar för nattågstrafik

av *Ulrika Heie* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 27 Kammaren åtskildes kl. 22.08.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 47 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.54,

av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 143 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 20 anf. 206 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 22 anf. 244 (delvis) och

av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ersättare.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Utökning av antalet suppleanter	1
§ 5 Val av extra suppleanter	2
§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	2
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 8 Ärenden för bordläggning	3
§ 9 Ändrade konkurrensregler för vertikala avtal	3
Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU7	3
(Beslut fattades under § 18.)	3
§ 10 Internationellt bistånd.....	3
Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU2.....	3
Anf. 1 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	3
Anf. 2 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	6
Anf. 3 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	7
Anf. 4 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	7
Anf. 5 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	7
Anf. 6 TOMAS ENEROTH (S) replik	8
Anf. 7 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	9
Anf. 8 TOMAS ENEROTH (S) replik	9
Anf. 9 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	10
Anf. 10 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	10
Anf. 11 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	11
Anf. 12 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	11
Anf. 13 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	12
Anf. 14 TOMAS ENEROTH (S)	12
Anf. 15 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	16
Anf. 16 TOMAS ENEROTH (S) replik	17
Anf. 17 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	17
Anf. 18 TOMAS ENEROTH (S) replik	17
Anf. 19 MAGDALENA THURESSON (M) replik	18
Anf. 20 TOMAS ENEROTH (S) replik	18
Anf. 21 MAGDALENA THURESSON (M) replik	19
Anf. 22 TOMAS ENEROTH (S) replik	19
Anf. 23 ANNA LASSES (C) replik	20
Anf. 24 TOMAS ENEROTH (S) replik	20
Anf. 25 ANNA LASSES (C) replik	21
Anf. 26 TOMAS ENEROTH (S) replik	21
Anf. 27 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	21
Anf. 28 TOMAS ENEROTH (S) replik	22
Anf. 29 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	22
Anf. 30 TOMAS ENEROTH (S) replik	23
Anf. 31 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	23
Anf. 32 TOMAS ENEROTH (S) replik	24
Anf. 33 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	24
Anf. 34 TOMAS ENEROTH (S) replik	25

Anf. 35	MAGDALENA THURESSON (M)	26
Anf. 36	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	28
Anf. 37	MAGDALENA THURESSON (M) replik	28
Anf. 38	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	29
Anf. 39	MAGDALENA THURESSON (M) replik	29
Anf. 40	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	29
Anf. 41	MAGDALENA THURESSON (M) replik	30
Anf. 42	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	30
Anf. 43	MAGDALENA THURESSON (M) replik	31
Anf. 44	ANNA LASSES (C) replik	32
Anf. 45	MAGDALENA THURESSON (M) replik	32
Anf. 46	ANNA LASSES (C) replik	33
Anf. 47	MAGDALENA THURESSON (M) replik	33
Anf. 48	TOMAS ENEROTH (S) replik	33
Anf. 49	MAGDALENA THURESSON (M) replik	34
Anf. 50	TOMAS ENEROTH (S) replik	34
Anf. 51	MAGDALENA THURESSON (M) replik	35
Anf. 52	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	35
Anf. 53	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	37
Anf. 54	ANNA LASSES (C) replik	39
Anf. 55	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	40
Anf. 56	ANNA LASSES (C) replik	40
Anf. 57	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	41
Anf. 58	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	41
Anf. 59	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	41
Anf. 60	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	42
Anf. 61	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	42
Anf. 62	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	43
Anf. 63	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	43
Anf. 64	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	44
Anf. 65	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	44
Anf. 66	TOMAS ENEROTH (S) replik	44
Anf. 67	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	45
Anf. 68	TOMAS ENEROTH (S) replik	46
Anf. 69	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	46
Anf. 70	ANNA LASSES (C)	46
Anf. 71	MARTIN MELIN (L)	48
Anf. 72	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	50
Anf. 73	MARTIN MELIN (L) replik	50
Anf. 74	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	50
Anf. 75	MARTIN MELIN (L) replik	51
Anf. 76	ANNA LASSES (C) replik	51
Anf. 77	MARTIN MELIN (L) replik	51
Anf. 78	ANNA LASSES (C) replik	52
Anf. 79	MARTIN MELIN (L) replik	52
Anf. 80	JANINE ALM ERICSON (MP)	52
Anf. 81	MAGDALENA THURESSON (M) replik	54
Anf. 82	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	55
Anf. 83	MAGDALENA THURESSON (M) replik	55
Anf. 84	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	55
Anf. 85	JACOB RISBERG (MP)	56

(Beslut fattades under § 18.)	58
§ 11 Allmän miljö- och naturvård.....	58
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU1	58
Anf. 86 MARTIN KINNUNEN (SD)	58
(forts. § 13).....	60
Ajournering.....	60
Återupptaget sammanträde.....	60
§ 12 Återrapportering från Europeiska rådets möte den	
15 december.....	61
Anf. 87 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	61
Anf. 88 MATILDA ERNKRANS (S).....	63
Anf. 89 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	63
Anf. 90 MATILDA ERNKRANS (S).....	64
Anf. 91 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	64
Anf. 92 MARTIN KINNUNEN (SD)	65
Anf. 93 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	65
Anf. 94 HÅKAN SVENNELING (V)	66
Anf. 95 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	66
Anf. 96 HÅKAN SVENNELING (V)	67
Anf. 97 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	67
Anf. 98 RICKARD NORDIN (C).....	67
Anf. 99 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	68
Anf. 100 RICKARD NORDIN (C).....	68
Anf. 101 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	69
Anf. 102 MÅRTA STENEVI (MP)	69
Anf. 103 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	70
Anf. 104 MÅRTA STENEVI (MP)	70
Anf. 105 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	71
Anf. 106 HANS WALLMARK (M)	71
Anf. 107 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	71
Anf. 108 HANS WALLMARK (M)	72
Anf. 109 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	72
Anf. 110 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	72
Anf. 111 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	73
Anf. 112 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	73
Anf. 113 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	73
Anf. 114 ELIN NILSSON (L).....	74
Anf. 115 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	74
Anf. 116 JACOB RISBERG (MP).....	75
Anf. 117 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	75
§ 13 (forts. från § 11) Allmän miljö- och naturvård (forts.	
MJU1).....	76
Anf. 118 ANNA-CAREN SÅTHERBERG (S) replik	76
Anf. 119 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	76
Anf. 120 ANNA-CAREN SÅTHERBERG (S) replik	77
Anf. 121 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	77
Anf. 122 STINA LARSSON (C) replik	78
Anf. 123 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	78
Anf. 124 STINA LARSSON (C) replik	78
Anf. 125 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	78

Anf. 126 EMMA NOHRÉN (MP) replik	79
Anf. 127 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	79
Anf. 128 EMMA NOHRÉN (MP) replik	80
Anf. 129 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	80
Anf. 130 EMMA NOHRÉN (MP)	80
Anf. 131 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	83
Anf. 132 EMMA NOHRÉN (MP) replik	83
Anf. 133 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	84
Anf. 134 EMMA NOHRÉN (MP) replik	84
Anf. 135 HELENA STORCKENFELDT (M)	85
Anf. 136 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	87
Anf. 137 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	88
Anf. 138 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	88
Anf. 139 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	89
Anf. 140 STINA LARSSON (C) replik	89
Anf. 141 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	90
Anf. 142 STINA LARSSON (C) replik	90
Anf. 143 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	91
Anf. 144 EMMA NOHRÉN (MP) replik	91
Anf. 145 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	92
Anf. 146 EMMA NOHRÉN (MP) replik	92
Anf. 147 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	93
Anf. 148 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	93
Anf. 149 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	95
Anf. 150 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	96
Anf. 151 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	96
Anf. 152 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	97
(forts. § 19).....	97
Ajournering	97
Återupptaget sammanträde	97
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 december.....	98
SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	98
CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	98
NU3 Utgiftsområde 21 Energi.....	98
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 december.....	98
FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.....	98
SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	99
NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling	99
SfU3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	99
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 december.....	99
JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	99
TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer.....	99
MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	99
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 december.....	99

AU1 Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering	99
AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	99
SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.....	99
SfU2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	100
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	100
NU7 Ändrade konkurrensregler för vertikala avtal	100
UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	100
Ajournering.....	100
Återupptaget sammanträde.....	100
§ 19 (forts. från § 13) Allmän miljö- och naturvård (forts. MJU1).....	100
Anf. 153 ANDRE VICE TALMANNEN	100
Anf. 154 HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	100
Anf. 155 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	101
Anf. 156 HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	101
Anf. 157 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	101
Anf. 158 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	102
Anf. 159 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	103
Anf. 160 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	103
Anf. 161 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	104
Anf. 162 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	104
Anf. 163 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	106
Anf. 164 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	107
Anf. 165 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	107
Anf. 166 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	108
Anf. 167 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	108
Anf. 168 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	109
Anf. 169 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	110
Anf. 170 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	110
Anf. 171 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	110
Anf. 172 ELIN NILSSON (L) replik	113
Anf. 173 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	113
Anf. 174 ELIN NILSSON (L) replik	113
Anf. 175 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	113
Anf. 176 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	114
Anf. 177 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	114
Anf. 178 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	114
Anf. 179 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	114
Anf. 180 ELIN NILSSON (L).....	115
Anf. 181 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	116
Anf. 182 ELIN NILSSON (L) replik	116
Anf. 183 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	116
Anf. 184 ELIN NILSSON (L) replik	117
Anf. 185 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	117
Anf. 186 ELIN NILSSON (L) replik	117
Anf. 187 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	118
Anf. 188 ELIN NILSSON (L) replik	118

Anf. 189	EMMA NOHRÉN (MP) replik	118
Anf. 190	ELIN NILSSON (L) replik.....	119
Anf. 191	EMMA NOHRÉN (MP) replik	119
Anf. 192	STINA LARSSON (C).....	119
	(Beslut skulle fattas den 21 december.).....	122
§ 20	Näringsliv	122
	Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU1	122
Anf. 193	TOBIAS ANDERSSON (SD).....	122
Anf. 194	ISAK FROM (S) replik	124
Anf. 195	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	124
Anf. 196	ISAK FROM (S) replik	125
Anf. 197	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	125
Anf. 198	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	125
Anf. 199	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	126
Anf. 200	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	126
Anf. 201	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	127
Anf. 202	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	127
Anf. 203	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	128
Anf. 204	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	128
Anf. 205	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	129
Anf. 206	ISAK FROM (S)	129
Anf. 207	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	131
Anf. 208	ISAK FROM (S) replik	131
Anf. 209	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	132
Anf. 210	ISAK FROM (S) replik	132
Anf. 211	LILI ANDRÉ (KD) replik	133
Anf. 212	ISAK FROM (S) replik	133
Anf. 213	LILI ANDRÉ (KD) replik	133
Anf. 214	ISAK FROM (S) replik	134
Anf. 215	KJELL JANSSON (M)	134
Anf. 216	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	137
Anf. 217	KJELL JANSSON (M) replik	137
Anf. 218	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	137
Anf. 219	KJELL JANSSON (M) replik	138
Anf. 220	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	138
Anf. 221	KJELL JANSSON (M) replik	138
Anf. 222	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	139
Anf. 223	KJELL JANSSON (M) replik	139
Anf. 224	ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	139
Anf. 225	KJELL JANSSON (M) replik	140
Anf. 226	ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	140
Anf. 227	KJELL JANSSON (M) replik	141
Anf. 228	BIRGER LAHTI (V).....	141
Anf. 229	LILI ANDRÉ (KD)	144
Anf. 230	ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	145
Anf. 231	LOUISE EKLUND (L)	147
Anf. 232	ELIN SÖDERBERG (MP).....	148
Anf. 233	KJELL JANSSON (M) replik	149
Anf. 234	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	150

Anf. 235	KJELL JANSSON (M) replik	150
Anf. 236	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	151
Anf. 237	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	151
Anf. 238	AIDA BIRINXHIKU (S)	153
Anf. 239	ANNA AF SILLÉN (M)	154
	(Beslut skulle fattas den 21 december.)	156
§ 21	Subsidiaritetprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av ett krisinstrument för den inre marknaden.....	156
	Näringsutskottets utlåtande 2022/23:NU10	156
Anf. 240	AIDA BIRINXHIKU (S)	156
Anf. 241	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	158
Anf. 242	JESSICA STEGRUD (SD)	158
Anf. 243	LILI ANDRÉ (KD)	159
	(Beslut skulle fattas den 21 december.)	160
§ 22	Studiestöd	160
	Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:Ubu2	160
Anf. 244	FREDRIK MALM (L)	160
Anf. 245	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	162
Anf. 246	FREDRIK MALM (L) replik	162
Anf. 247	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	162
Anf. 248	FREDRIK MALM (L) replik	163
Anf. 249	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	163
Anf. 250	ANDERS ALFTBERG (SD)	165
Anf. 251	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	166
Anf. 252	ANDERS ALFTBERG (SD) replik	166
Anf. 253	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	166
Anf. 254	ANDERS ALFTBERG (SD) replik	166
Anf. 255	ANDERS ÅDAHL (C)	166
Anf. 256	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	168
Anf. 257	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	169
Anf. 258	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	170
Anf. 259	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	170
Anf. 260	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	170
Anf. 261	ANDERS ÅDAHL (C) replik	171
Anf. 262	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	171
Anf. 263	ANDERS ÅDAHL (C) replik	172
Anf. 264	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	172
Anf. 265	CAMILLA HANSÉN (MP)	173
Anf. 266	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	174
Anf. 267	MATHIAS BENGTTSSON (KD)	175
	(Beslut skulle fattas den 21 december.)	176
§ 23	Beslut om uppskjuten ärendehantering	176
§ 24	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	176
§ 25	Anmälan om interpellation	177

§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	177	Prot. 2022/23:43
§ 27 Kammaren åtskildes kl. 22.08.....	177	20 december
